

quod hanc fulmine non iciatur. Phornutus, quod facile incendatur, & ad purgationes in primis idonea, propterea Deo mundissimo ac flagrantissimo dedicatur. Cui opinioni assentit Eusebius, propter vim igneam. Lactantius vero Grammaticus, propter vim diuinandi triplicem, præteritorum scilicet, præsentium, & futurorum. Ideoque maxime illi Laurum Delphicam deuouit, quod hanc radices tres habere existimet: ut propterea Apollo Vatum præles habeatur: atque sacerdotes ad artis insigne, Lauro coronentur, ut sentit Aristophanis interpres: qui, Lauro, inquit, sacerdotes coronabantur, & diuinaculi *ἐκ τῆς λάρου* τῆς λάρου: quia esset id artis indicium, ac veluti quoddam *τεκμήριον*. Laurum igitur Apollini vaticino Deo sacrum, futurorum habere præsentionem quandam inter poetas celebratum. Siquidem [ut refert Rhodig.] nil crepantius vritur, sicut à Lucretio proditum quoque nouimus. Sed eo prior etiamnum Theocritus canit. Nam & hinc Daphne dici videtur, velut Eustachius interpretatur: *ἡ δὲ* intentionis vim habet: *φωνή* verò loqui est, ac canere. Sicque *ἡ δὲ* quasi *ἡ δὲ* dicta. Igitur euentus rerum ex crepantis modo Veteres aucupabantur: quod nec Porphyrium latuit: nam si crepuisset abunde ac sonantiùs, haud dubie portendi felicitatem rebantur. Quod significat illo versiculo Elegiographus nobilis Tibullus.

Laurus ubi bona signa dedit, gaudete coloni.

E diuerso si tacita deflagrasset, inauspicatissimum infelicissimumque arbitrabantur: quod approbat etiam Propertius.

Et tacet exinct: Laurus adusta feno.

Sic Aphthonius diuinationis symbolum esse Laurum testatur: & Claudianus venturi præsciam Laurum dixit: nisi quod opinantur plerique Lauri folia, si noctu puluillo subiciantur, veritatem somniorum conciliare. Quod, non omnino malus auctor, Fulgentius non omisit. Et Dionysius Halicarnassensis in Panegyricorum ratione Laurum *ἡ δὲ* *φωνή*, id est, vaticam arborem: sicut Eustachius quoque, qui & Apollinis corollam fuisse Lauream scribit, quam secum tulerit Chryses in Græcorum exercitum veniens. Interpres Theophrasti Hesioidi Laurum scribit *ἐν τῇ δὲ* *φωνή*, id est, efficacia esse auxilii in numinum afflatu: propterea in Cassandra Sophocles ait, *ἡ δὲ* *φωνή* *ἡ δὲ* *φωνή*. Et Lycophron, *ἡ δὲ* *φωνή* *ἡ δὲ* *φωνή*. Hinc aperitur Tibulli locus de Sibylla:

*Vera cano, sic usque sacras innoxia Laurus
Vescat, & æternum sit mihi virginitas.*

Et Iuuenalis:

Eloquium vocale modis, Laurumque momordi.

Lycophronis interpres in Alexandra, dici omnia putat fabulosè, nisi quod Chresmologi & vates futura præcinebant Lauro coronati, ut quæ vireat semper, ac sit alexicaca. Votare autem inde dicti, quoniam diuinationum capturis alerentur ferè. Quibus verò cogentur numina vel recedere vel accedere, illis maxime versibus commonemur, qui appositi à Porphyrio ita fermè Latine sonant:

Soluite fersa, pedes liquidis & spargite lymphis:

Eque manu ramum, Lauros auferte virentis:

Linea sitque omnes delet a omniisque character.

Referamus & Daphnes fabulam in Laurum commutæ, sicut cecinit Ouid. & ex Geoponicis Scriptoribus refert Const. Cæsar. Fuit Daphne quæ priori nomine Pasiphaë dicta est Plutarcho in A-

Tom. I.

gide autore, Penei Thessaliæ amnis filia: quare Ouid. Peneiam vocat. Aut ut Const. Cæsar tradit Ladonis Arcadiæ fluuii & terræ pulcherrima filia. Huius amore percitus Apollo eam deperibat, dat operam ut ea tanquam amasiâ potiretur: eam igitur sectatur. At ipsa fugæ labore deuicta, & ab eo capta, Peneium ac Tellurem parentes deprecata est, ut se in suum reciperent gremium. Quorum miseratione in Laurum arborem conuersa. Re conspectâ deterritus Apollo, arborem gentili virginis nomine donauit, & Daphnen, hoc est, Laurum æquiuocè appellauit. Fraudatusque suis amoribus nihilominus arborem amplexus, vulso ex ea ramo capiti suo coronam aptauit: sic enim Ouid. Metam. lib. I.

Hanc quoque Phæbus amat.

Et ille post ad eandem:

At quoniam coniux mea non potes esse,

Arbor eris certè, dixit, mea: semper habebunt

Te coma, te cirrhæ, te nostra, Laure, pharetra.

Tu dæribus lætis aderis, cum læta triumphum

Vox canet, & longas visent capitolia pompas.

Postibus augustis eadem fidesima custos

Ante fores stabis, mediâque tenebre Quercum.

Utque meum intransis caput est iuuenile capillis,

Tu quæque perpernos semper gere frondis honores.

Ex eo itaque tempore Laurus vaticinationis signum fuit, idque non incongruum. Quippe puellam quoque Sophronem, id est, temperantiam vel sobrietatem [quamuis alii sapientiam dicant] vocarunt, quod facultas diuinandi ab his proficiscatur.

Fabulantur insuper Leucippum Oenomai Pileæ Regis filium illius amore mirum in modum exarsisse: Qui quum eius nuptias assequi nequisset [exosa enim illa masculinum sexum erat.] habitu muliebri, comæque in modum virginum cōtexta, ad eam accessit, mentitūque esse Oenomai filiam. Qui quum generis nobilitate, ac venandi peritia, ceteras virgines antecelleret, Daphnes beneuolentiam facile sibi conciliavit. Hæc autem quum aliquando cum ceteris Nymphis in Ladone lauaretur, Leucippū per lasciuiam vi expoliât, cogitque ut una secum lauaret, & nataret. Deprehensus itaque nris, hastis & pugionibus est confossus. Qui verò Apollinis erga Daphnen amores celebrant, illum Leucippo, antequam exueretur, inuidisse aiunt. Sub his autem Poëticis Laris subest interdum scientia, quam ingenium acre, lectio varia, iudicium excultum emundumque promittit in literas, quo, ut ait Cælius, studiosissimus quisque accuratius exerceatur, nec conceptâ semel facilitate, in utramque aurem dormiat.

Verum ex Poëticis viretis regressi naturalem Lauri historiam persequamur, perpendentes etiâ in ea, more nostro, diuersorum Autorum placita & obseruata.

Hermol. annotat, degenerare Laurum ut Quercus & Myrtus pertinaciter, adeo ut in Antandro fructus è rubro niger eueniat. At contrarium scripsit Plin. qui lib. 17. cap. 10. Laurum naturam esse dicit omnino non degeneradi, quoquo modo seratur, quem locum mirum est à doctissimo Hermolao non perpensum aut lectum.

Inter Posteriores Cordus in differentiis non tantum Latifoliam & tenuifoliam agnoscit, sed & in ipso fructu differentiam animaduertit. Siquidem alterius in rotundo modicè oblongus est: alterius oblongus, gracilis, & utrinque ouato mucrone turbatus. Quod verò apud eundem scribitur: Laurum diuidi in sylue. & satiuam: ac rur-

M m 2

Laurus
Delphica.

Laurus di-
uinationis
insigne.

Daphne
unde dicta

Laurus
diuinationis
symbolum.

Vatica ar-
bor
Apollinis
corolla
Laurea.

Alexicaca.

Daphne
fabula in
Laurum
commutata

Apollinis
benedictio
Lauri.

Alia fabu-
la narratio

Laurus de-
generat.

Laurus nō
degenerat.

Differentia
fructus.

sus utramque in syluestrem & sativam : quid sibi velit, Oedipo alicui diuinandum relinquimus.

Bellon. in monte Athos quinque species Lauri semper virentis obseruasse tradit, & inter eas vnam inodoratam.

*Laurus
inodora.*

Theophr. si differentiam maris & foeminae sic explicat Hes. ol. Fert & vnam suam Laurus, tam fecunda, quam sterilis : nec tamen fecunda omnis : copiosius sterilis quam marem appellamus.

At Matth. maris & foeminae differentiam a foliorum diuersitate desumendam censet, quando ait : folia habet Laurus oblonga & lata origine, in acutum desinentia, in vno genere latiora, in altero angustiora : qua foliorum differentia altera marem, alteram foeminam censemus. Sed plantarum studiose decernendum remittimus an vllum aliquando viderint Lauri folium, origine latum.

Matth. not.

Dod. alteram mediocri arboris altitudine, foliis duris ait : alteram fruticosam magis, a radicibus germina plura emittere, quae tamen in tantam altitudinem non assurgat, & corticibus ramulorum rubeat, cuique sint folia teneriora ac minus dura, quas differentias & Dioscoridem agnouisse putat.

*Laurus
baccifera.
Virgula-
cea non
baccata.
Daphne
inde.*

Lebelio vulgarior Laurus baccifera : humilior virgulacea non baccata dicta, quam & Gigartiferam cum Pena vocat in Aduers. Quoniam vero frondes igni fragorem edunt salis strepitu, Daphne dictam volunt quasi Daphnen. Quem strepitum forte & Virg. insinuauit :

Et fragiles incende bitumine Lauri.

Id est, vt explicat Dalech. inter vrendum fragores & crepitum edentes. Nihil enim aequè magno sonitu creinatur ac Laurus.

Tabern. septem proponit Lauros totidem distinctis figuris, ac titulis insignitas, has. 1. Laurus mas, Lorberbaum menlin. 2. Laurus foemina, Lorberbaum weiblin. 3. Laurus latifolia mas, Groß Lorberbaum menlin. 4. Laurus latifolia foem. Groß Lorberbaum weiblin. 5. Laurus tenuifolia mas, Klein Lorberbaum menlin. 6. Laurus tenuifolia baccifera, Klein Lorberbaum weiblin. 7. Laurus angustifolia mas, Lorberbaum menlin. An vero ea harum sit differentia, quae septem figuris indiguerit, Lauri varietatum gnari Lectores iudicent.

Apud Amatium quoque in Edit. Lugd. cum annot. Rob. Const. pro Lauro male posita Hypoglossi icon. Arbor Graecis *Λαύρον*, qua voce etiam Latini, vt Petron. Arbitr. Et baccis redimita Daphne & etiam Ladonis, patronymica appellatione a patre Ladone. Sunt etiam qui *Λαύρον* vocitent : alii *Λαύρον*. Baccæ eius *Λαύρον*. Laurum *Λαύρον* in Alexipharm. vocat Nicander, quoniam in Thessalia comperta fuerit primum, vt notat Cal. Rhod. Lauri turiones cum legis, summas partes intellige, ac præteneras. Folia in Catone dicuntur *Laurea* & *Lorea*. Fructus Lauri *bacca*, *Daphnococci*. Oleum *Λαύρον*. Arabibus Laurus, vt videre est apud Serap. *Gaur* vocatur. Item *Gar*. Lignum in Auerrh. *Aegarelchaar*. Laurus German. *Lorberbaum*. Fructus, *Lorbeer*. Gal. *Laurier*, *Grain de Laurier*, ou *Bates de Laurier*. Ital. *Lauro* & *Orbaco* : *Bacche di Lauro*. Hisp. *Calil. Laurel*, Portugal. *Laureiro*. Catal. *Lorel*. Fructus *Castil. Vayas*. Angl. *Laureorbaytree*, vel *Laurel tree* & *Baytree* / Belg. *Laurusboom* / *Lauswer* & *Laurierboom*. Fruct. *Bay* & *Bacseker*. Bohem. *Bobef*.

*Lauri Epi-
theta.*

Laurum denique variis Poëtae ornarunt epithetis, insignis eius nobilitatis vberissimo argu-

mento : *Sacra*, *Apollinea*, *Apollinaria*, *Phaëa*, *Delphica*, *Fatidica*, *Pythica*, *Pieria*, *Phocaea*, *Asia*, *Parnassia*, *Thessalica*, *Palatina*, *Triumphalis*, *Delia*, *Chalcidica*, *Indica*, *Martia*, *Pacifera*, *Virguncula*, *Emthea*, *Virginea*, *Mystica*, *Tacita*, *Virgo*, *casta*, *comans*, *crepitans*, & aliis quamplurimis. Romani boni generis plantam vocant, teste Const. Casare.

*Boni gen-
plant.
Locus.*

Ex iis quæ mansuescere possunt, Laurus & Myrtus, vt tradit Theophr. quæ minime in frigidis durare possunt. Fert tamen frigidior locum Laurus magis quam illa, argumento : quod in Olympo Laurus multa, Myrtus omnino nulla : in Ponto autem toto neutra est, quamquam summo studio, omni que solertia ferere conantur ad vsus religionis. Subit & montosa Laurus, vt tradit Plin. Sed à Theophr. non nihil variat quando ait : Frigus inimicum Lauro fecerat : sed in Olympo copiosior nulla est. Circa Bosphorum Cimmericum in Panticapæo vrbe, omni modo laborauit Mithridates rex, & ceteri incolæ, sacrorum certè causâ Laurum Myrtumque habere : non contigit, cum teporis [teporis in M. d. temporis ch.] arbores abundant ibi. Theophr. tanquam rem raram & ostento similem narrat, Laurum aliquando ortam in Platano & Quercu. Gaudet locis calidioribus. Quare in Lexobiis, ac Bellocallis Neustriæ, hortos maris afflatu tepentes non dedignatur. Quin & in Italia & Hispania non tantum hortis & vineis cognita, sed & syluis & montibus, potissimum mari vicinis. Ad lacum Benacum secus itinera sepes vbique ferè sunt, ex Lauris artificiosissime concinnatae : sed & abundè ibi passim in collibus & nemoribus sua sponte prouenit, quemadmodum & in Creta. In monte Athos altè Lauri spontaneè nascentes ardorem Solis omni tempore reprimunt. In monte Amano Laurus latifolia frequens, teste Bellon. In Germania, Gallia, Anglia, & Belgio non nisi lata & diligenter culta prouenit, in Magnatum tamen hortis haud adedè insolens. Apud Germanos hyemem non facile perfert, nisi recondatur. In Anglia, inquit Turnerus, in magnam arborem non excrescit : feliciter tamen adolescit viretque quam in Germania. Sed huius regiones forte is non omnes perlastrauit. Stutgardia sanè in horto E. C. pulchras Lauros vidimus cum baccis : verum hyeme teguntur, ac hypocaustis reseruantur. Basileæ quoque in horto D. Fel. Plateri elegantes habentur, vbi copiose florent, sed sine baccis. Monspelii in magnas excrescunt arbores. Colimus Montbelgardi veluti syluulam quandam, cuius tamen minores omnes ex maiore veluti matre expullularunt. Rariùs floret.

Post Fauonium demum germinare Theophr. arbor est. Primo Fauonio, Plin. Floret Martio & Iulio. Baccæ maturantur sub finem Autumni & Iulio, & nisi decerpantur per totam hyemem ad ver vsque in arbore hærent. Theophrast. scribit Lauro vites offendi, æquè ac Brassica, odorisque eius vehementia reddi deteriores, quam in se attrahant : vt mirum sit, Const. Casarem eam commodam ad vitium sepes dixisse. At sub Pinu Laurum commodè feri, quod ea radice simplici altaque sit, idem Theophr. prodidit. Quod vero Laurum auctu difficilem ait, fatendum nos contrarium obseruasse. Pauculis enim annis ad hominis altitudinem creuisse scimus. Baccæ passim in Officinis habentur.

Tempus

*Vites ade-
runt Lau-
rum.*

*Theophr.
not.*

Seritur autem pluribus modis. Nam & semi. Satio ne prouenit, & auulsione [*auo Λαύρον* & *Θ.* Theophr.] si quis amputatis furculis serat. Sed quod

quod auellitur, radicis aut stipitis (ῥιζώματα, ῥιζοπέφυκτον: radicatum esse aut ramosum) aliquid habere debet. Eius enim extrema germinare nequeunt: nisi id raro & præter naturæ consuetudinem eueniat. Nam nec rami prægrandis germine Lauri vnquam erumpit, ac ne avulsione quidem, nisi difficilè. Cuius causa siccitas & raritas. *Hæc Theophrast.* Cui non consentit Plin. quando ait: Testatum sic obiter & ramo Laurum feri, quoniam dubitauere Democritus & Theophrastus. Crebras deponere Lauros non plus nouenis pedibus distantes præcipiunt.

Quintilius inferi posse tradit Lauros mutud, & in Sorbo & Fraxino. Diophanes baccas suadet legi circa Cal. Decēb. feri verò post Idus Martias: viuiradices transferri mense Octobri. Alii mense Ianuario Aquilonis afflatu siccante baccas legi præcipiunt, expandique raras, ne calefiant aceruo. Postea quidam fimo ad ferendum paratas vrina madefaciunt. Alii in qualo pedibus in profluente deculcant, donec auferatur cutis, aliquin vligo infestat, nec patitur nasci. In sulco repastinato palmi altitudine vicinæ ferè aceruatim ponuntur mense Martio: eadem & propagine feruntur. Triumphalis talea tantum: Augusta & Baccalis pluribus modis: ab occasu Aquilæ ad occasum Sagittæ feri iubent. Baccis recentibus, [notante Trago] verno tempore in humo pingui, digiti altitudine depositis, Maio mense erumpunt, quæ si diligenter colatur, ac Autumno in figulina transplantetur, in arbusculam euadit mediocrem. Seritur & furculis apud nos, quos vere terra obruere conuenit, quæ ratione & Lauendula propagatur. Nostra obseruatione scimus furculis difficulter admodum prouenire: posse tamen: facilius si quid radicle habeant, quales copiosè e matris radice pullulantes emergunt. Nostri in vasis colunt, & hyeme diligenter reponunt: verèque rursus exponunt, vel in iisdem vasis, scrobibus in area excitatis, quod in Magnatum hortis fieri solet. Curam eandem adhibent, quam Citris adhiberi diximus.

Laurus inquit Theophrast calida est: idè ex ea ignaria facere solent. Est verò rara corpore: ideo senes ex ea pulchros & præleues baculos faciunt. Dioscoridi vtrique Laurus [tam tenuifolia quàm latifolia] excafactoriam emollientemque facultatem habet. Itaque decoctum ex his infessu vuluæ ac vesicæ vitis conuenit. Virentia folia [τὰ χλωρὰ ῥιζοφύλλα: sic enim leg. non ῥιζώον, vt quædam. ex habent] nonnihil astringunt: trita & illita vesparum apumque iectibus opitulatur. Eadem adhibita cum polenta & pane ad inflammationem quamlibet leniendam valent. Pota verò stomachum grauant, & vomitiones mouet. In Græco legitur, πονήντα δὲ πρᾶναι τὸν σῶμα χῶν, ἔμμετρος χυμῶν. Corn. pro πρᾶναι, id est, mitigant, ἐμμετρος legit, id est grauant. Facileque fuisse ait alteram vocem pro altera agnoscere. Plin. certè omisso priore membro, simpliciter dixit: folia pota vomitiones mouent. Marcello quoque vetus lectio suspecta est, putatque aliud aliquod similiter desinens non adèd dissimile verbum substituendum: qualia sunt τραχύνει, παχύνει, aut ἀσθενεί, vel his simile aliquod aliud quod subuertendi, miscendi, & exasperandi significationem haberet. Sane in alterutro membro clausulæ errorem subesse ostendit eorum inter se repugnantia, vt rectè animaduertit Corn. Verum is nostro iudicio non in primo, vt placet Cornario, esse videtur, qui βαρύνει legit, vt conformet cum sequentibus

Tom. I.

ἔμμετρος χυμῶν: sed in his potius postremis. Certum enim est tum experientia tum ex Galeno, aromaticam esse totam, & amaricantem cum nonnulla adstrictione hepatis amica, qualia ventriculum tantum abest vt subuertant, vt nauseabundum corroborarent potius. Quare rectè retineri πρᾶναι, optimorum codicum fidem secuti, existimamus: πρᾶναι verò in textum irrepsisse & expungendum esse: quemadmodum legisse verisimile est Galenum, alioqui hoc non taciturum. Plinius autem videri potest corrupto usus cortice, vt multis locis ei euenisse patet. Pro nostra opinione facit quoque Dodonæi obseruatio, quando scribit, Lauri folia à recentioribus non raro cum nonnullis cibariis præsertim piscibus coquantur: verum inde nulla nausea accedit, sed cibus istis conditus saporior ac ventriculo gratior redditur. Nostra atate à nonnullis cum carnibus suillis in eundem scopum coqui solent.

Porro Lauri baccæ (addit Diosc.) magis quàm folia calefaciunt. Proinde in Eclegmate trita cum melle aut passo profunt tibi, orthopneæ ac thoracis rheumatismis. Contra scorpionum ictus ex vino bibuntur, & vitilignes emaculant. Expressus ex succo aurium doloribus auditusque grauitati auxiliatur, cum vino vetere & rosaceo instillatur. Inferitur & acopis & vnguentis tum etiam discutiendi vi præditis. Cæterum cortex radice calculos rumpit, partus necat & hepaticis prodest, tribus obolis in vino odorato potus. *Hæc Diosc.* Nostra ætas baccis non ad pulmonis aut pectoris morbos vitur: sed ad ventriculi, Iocinoris, Lienis ac Vesicæ affectus folia exhibet: refrigeratum ventriculum concalciant: concoctionem crudorum humorum promouent: languentem appetentiam excitant: cibi fastidium pellunt: iocinoris ac lienis obstructions aperiant: vrinas ciunt: menses mouent, & ad secundarum expulsionem faciunt.

Plin. eadem ferè quæ Dioscor. habet, sed aliis quoque adaucta. Laurus inquit, excafactoriam naturam habet, & foliis & cortice & baccis: itaque decoctum ex his, maximè e foliis, prodesse vuluis & vesicis conuenit. Illita folia vesparum crabronumque & apum, item serpentum venenis resistunt, maximè sepiis, dipladis & viperæ. Profunt & mensibus scæminarum cum oleo cocta. Cum polenta autem quæ tenera sunt trita ad inflammationes [Ruell. legit collectiones: quid si legamus inflationes?] oculorum: cum ruta, testium: cum rosaceo, capitis dolores, aut cum irino. Quin & commanducata atque deuorata per tri-duum terna, liberant à tussi. Eadem profunt spiriis trita cum melle. Cortex radice cauendus grauidis: ipsa radix calculos rumpit, iocinori prodest trib. obolis in vino odorato pota. Folia pota vomitiones mouent. Baccæ menses trahunt appositæ trita, vel potæ. Tussim veterem & orthopneam sanant binæ, detracto cortice in vino potæ. Si & febris sit, ex aqua, aut eclegmate ex aqua multa, aut ex passo decocta. Profunt & Phthisicis eodem modo, & omnibus thoracis rheumatismis. Nam & concoquunt pituitam, & extrahunt. Aduersus scorpiones quaternæ ex vino bibuntur. Epiniçtidas ex oleo illitæ & lentiginis, & hucera manantia, & vlceris, & fures. Cutis pruriginem [porriginem C. I.] succus baccarum emendat & phthiasin. Aurium dolori & grauitati instillatur, cum vino vetere & rosaceo. Perunctos eo fugiunt venenata omnia. Prodest contra ictus & potus, maximè autem eius Laurus, quæ tenuiora habet folia. Baccæ cum vino

Mm 3

Corn. de
deio repre-
baturTabes.
Ortho-
pneæ.
Rheuma-
tismi.
Scorp ictus
Vuluis
Aurium
dolor.
Calculi.

Appetitus.

Ad Scorpas
& serpentes.
Menses.
Inflam. oculi
& testium
Cap dolor.

Tussis.

Grauidis
noctua.

Menses.

Febris.

Phthisis.

Epiniçti-
des.

Vlcera.

Phthiasis.

serpentibus, & scorpionibus & araneis resistunt. *Gangrana.* Ex oleo & aceto illinuntur & lœni & iocinori: gâ-
grenis cum melle. Et in fatigatione etiam aut per-
frictione succo eo perûgi, nitro adiecto, prodest. *Partu pro-*
motus ra-
dis. Sunt qui celeritati partus multum cōferre putent
radicem, acetabuli mensura in aqua potam, effi-
caciùs recentem, quàm aridam. Quidam aduersus
scorpionu ietus, decem baccas dari iubent potui.
Scorpionu
ictus. Item & in remedio vix iacentis, [Gargareonis
Vulua. demissi & laxioris] quadrantem pondo bacca-
rum foliorumve decoqui in aqua sextariis tribus
ad tertias, eamque calidam gargarizare: & in ca-
pitis dolore, impari numero baccas cum oleo
conterere, & calefacere. Laurus Delphica folia
Capitis do-
lor. trita olfactuque subinde, pestilentia contagia
Pestilentia.
Oleum. prohibent, tantò magis si & vrantur. Oleum ex
Delphica ad cerata atopaque, ad perfrictiones
discutiendas, nervos laxandos, lateris dolores,
Aurium
dolor. febrileque frigidas [vel rigores febriles, vel he-
pialas & Lypurias, in quibus ardent simul ægri &
algent. D.] vtile est. Item ad aurium dolorem, in
mali Punici cortice tepefactum. Folia decocta ad
tertias partes aquæ, vnam cohibent gargarizatio-
Vulua.
Ventris do-
lor. ne: potu alui dolores, intestinorumque. Tenerri-
ma ex his trita in vino, papulas, pruritusque, illita
noctibus. Proximè valent cætera Lauri genera,
de quibus singulis specialius suo loco. Laurus
quidem manifestè abdicat ignes crepitu & qua-
dam detestatione: interaneorum etiam vitia &
Interaneo-
rum Gutia. neruorum ligno torquente. [etiam vitis vuluæ,
vesicæ, & neruorum lassitudini medentur. Dal. ex
Diolc.] Eadem purificationibus adhibetur.
Crepitus
Lauri quid
denotet. Cæterum crepitum illum sonorum Laurini fo-
lii adolescentis portendere scelericia existimatum à
Theocrito, Lucretio, Porphyrio: contra verò,
Laurum iniectam igni & tacitam, tristitia: de qua
re & supra quædam attigimus.
Plin. nat. Porro non temerè existimamus vtendum fo-
liis Lauri in inflammationibus oculorum & te-
stium, nec etiam in capitis doloribus, quicquid
dicat Plinius. Quod tamen doctioribus conside-
randum relinquimus.
Plin. corr. Nec displicet Ruellium legere pro inflamma-
tionibus, collectiones. Sed magis nobis probatur
si legamus inflationes, quibus folia conferre pos-
se neutiquam dubitamus.
Pestis. Herodianus lib. i. in maxima peste, consulti-
bus Medicis, Commodum Imperatorem ob co-
piam arborum Lauri, Laureatum secessisse me-
moriz tradidit.
Temperā. Galeno Lauri arboris & folia & fructus desic-
cant & calfaciunt vehementer, plusque etiam
fructus quàm folia. At radicis cortex minùs qui-
dem acris est & calidus, plus tamen amarus, ha-
bétque etiam adstrictionis nonnihil. Quamob-
rem & calculos confringit, & iecori prodest: bi-
Calculus. bitur ex vino fragrante trium obolorum ponde-
re. Lauri porro folia pro bellariis apud Veteres
habita fuisse, referente Athen. sic docet Callias,
Cibus. siue Diocles in Cyclopibus: Lauri folia tu arro-
des.
Idem Lauream coronam, quodd calefaceret &
græue spiraret, computationibus inutilem esse
iudicarunt. Fructus educit & euocat, teste Cel-
so: calculosis prodesse Soranus Ephesius asse-
rit.
Partus. Radicis corticem ante Plinium Hippoc. partus
celeritati plurimum conferre prodidit. Contra
venenata animalia succi remedio, & contra alia
venena, si Curtio credimus, munimur. Hoc etiam
inuncti protegimur, vt etiam venenosa bestia

nos fugiant. Lauri folia in aqua marina decocta
omnes pulices pelum ingredi compellent. Oe-
strum, siue Tabanus bouem aliæque quadrupedia
in amentiam præcipitare solent, maximè per a-
liuos calores: aduersus quas molestias, si Lauri
baccam contuderis, & in aqua coxeris, & eo loco
vbi boues depasturæ, aut incubaturæ sint, insper-
seris, prodeunt. Hæc Sotio. A muscis autem ne
infestenter, baccas Lauri contundito, atque oleo
incoquito, & boues inungito.

Huius autem arboris vim propè diuinam, non
ignorant aliquot animalia. Nam Coruus avis, *Etiam be-*
occiso Chamæleonte, qui etiam victori nocet, *stia Lauri*
Lauro infestum virus enecat. Pituita quoque gal- *Gires no-*
linas, præsertim mællis ac vindemiæ tempore, *runt,*
vt plurimum infestat: illarum medicina est, vt *Pituita*
cubatus earum in Lauri fumo fiat. Hoc autem fit *gallinaru.*
cæca naturarum discordia, quam *antipathia* vo-
cant Græci. Aduersus bouum coriaginem, traden- *Coriagi-*
te Colum. proderit Laurum decoquere, & ea ca- *bouum.*
lida terga fouere, multoque oleo & vino confu-
sum subigere, ac per omnes partes apprehende-
re & attrahere pellem, idque optimè fit sub dio,
Sole feruente. Idem animalis genus Cephalala-
gia, hoc est, capitis dolore torquetur: quod tunc *Cephalala-*
dignoscitur, vbi aures demittens non comedit: *gia bouum.*
tum foliorum Lauri, quantum manus apprehen-
dit, in os iniicies.

Sed ad vtilitates potius, quas homini præstat,
redeamus. Bacca Lauri à cortice exteriori mun-
data, deinde per noctem infusa in vino albo vs-
que ad consumptionem, fortiter exprimantur,
liquor reponatur in vas vitreum: de eo in angu-
lo lachrymali pone vnam vel alteram guttam, &
potenter lachrymas restringet. Eadem in vino
cocta, trita & oculis superposita dolorem & tu-
morem tollit, attestante Arnolde. Amatus inter
selecta medicamenta combustionibus medentia,
siue ab igne vel aqua feruente, aut alia aliqua
causa eueniat, hoc primum obtinere certum
esse testatur ab Indico Medico acceptum. Super
Lauri folia facies de alto cadere porcina carnem
ignitam, quousque folia in cinerem vertantur.
Eo vnguento combustam partem inunges, bisq;
in die, & intra tres dies sanam reddes. Lauri te-
nerrimas summitates cum Nardo in vino deco-
ctas, aurium grauitati & sonis mederi, scribit Mat-
thiol. si eius decocti calentis vapor infundibulo
in aures recipiatur. Laurus ex se vim habet ignem
producendi: quippe si exsiccata ramus ramo fre-
quentius confricetur, superasperso sulphuris pul-
uere, ignis statim exiliet. Ex baccis in nodulo in
vino aut cereuisia maceratis, vtilis fit potio ad
colicum dolorem: dissipant enim bacca flatu: *Colica.*
in quos vsus asseruatur in Officinis Elect. de bac-
cis Lauri nuncupatum. Lauri baccis laxata Colu-
mella seu vulua ad locum reducit, si cum æqua-
li pondere Cymini, Hyssopi, Origani, Euphor-
bi, melle excipiantur, & summo capiti calidæ
applicentur. Eisdem vncia pondere cum triuci
vel hordei fursuris manipulo, baccarum Iunipe-
ri vncia semis, Allii bulbis tribus confusas, & af-
fusis vini albi libris duabus ad emplastri consi-
stentiam decoctas, & pectini admotas, tanquam
singulare remedium ad vixæ retentionem, vel *Vixæ re-*
supprellæ prouocationem, prædicat. Septem *tentio.*
Lauri baccas à prægnantibus propediem parituri,
cùm se dormitum recipiunt, deuorata, faci-
lem felicemque partum præstare. Tenerrimas *Partus.*
Lauri Cymas cum Calamintha & sale contritas,
ex tepida aqua sumptas, aluum ciere, pituitam-
que & lumbricos celeriter expellere. Bacca Lauri
& Pira

Dolor cap. & Pira Sylvestria contusa simulque imposita fronti & temporibus in linteolis, Camer. teste, sedant dolores capitis. Eadem bacca cum pauca Scammonia & Croco trita in aceto & oleo rosaceo, instillatque linimenti applicata in hemicrania diuturna non parum profunt. Lauri folia Veteres olim inter bellaria adhibebant illi, qui nolebant vinum sibi nocere: vi namque exsiccatoria foliorum, sumi ad caput clati adsumebantur: vel potius qui, cum vinosi essent, vinum tamen redolere nolebant, & sobrietatem mentiri conabantur: id quod Martialis facetè & clarè admodum significat.

*Ferere multo Myrtale solet vino,
Sed fallat ut nos, Folia denorat Lauri,
Merumque, cauta fronde, non aqua miscet.*

Marborum amictum. Aegyptiorum Hieroglyphica Picam folium Lauri ore tenentem pingunt, quo designabant hominem sibi ipsi medentem. Nam Pica agrotans dicitur Lauri folia in nidum congerere & illis morbos arcere. Palumbes præterea, graculi, merulaeque, perdicæ quoque, ut noxias bestiolas fugent, nidulis suis Lauri folia ingerere traduntur. Scribit etiam Secundus, eas annum fastidium Lauri folio purgare. Refert insuper Horus Apollo in Hieroglyphicis literis, palumbum quoties agrotauerit, Lauream frondem in suo nido apponere, quo remedio statim reconualecit. Quamobrem Aegyptii hominem sibi ex oraculi responso utiliter medentem ostendere volentes, ut modò dictum, Picam, vel secundum alios, palumbum, Lauri folium tenentem effigiant.

Mirum quoque, quod de ea in suo Asino aureo scribit Apuleius, Anethi scilicet modicum cum Lauri foliis immixtum cum aqua fontana, lauacrum & poculum esse ad faciem pristinam recipiendam, arte magica immutatam.

Conuenire etiam narrat in maleficiis amatoris Laurum incendi, et si amantium quarumque representet.

Antipathia Lauri. Columbae etiam pullis suis contra fascinationes precauentes, Laurinos ramulos nidis reponunt. Anser folium Lauri non exest, ne quidem si vel fame prematur, attingit: nec rosam Laurinam, neque etiam vi adhibita. Præclare enim intelligit, si id comederit, vita se priuatum iri. Hæc Aelianus de Animalibus. Scribit etiam Lucianus, equo, asinoque Lauri cibum perniciosum, & è vestigio mori edentes.

Colum. vult boues latari circa autumnum fronde Laureæ. Et ante ipsum Cato, si metuitur mors, adhuc tamen sanis Laureæ folia tria cum sale & porri fibris danda præcipit.

Olei Lauri conficiendi ratio. Laurinum oleum apud Dioscor. è drupis, seu maturitate deciduis Lauri baccis *[de quædam]* in aqua decoctis conficitur. Tum enim ex ambiente cortice pinguitudinem quandam exudant, quæ manibus prius expresso è tritis baccis succo conchis excipitur. Nonnulli verò ubi Omphacinum oleum Cypero, iunco odorato, & calamo prius inspissauerunt, tenera deinde Lauri folia in id coniecta simul decoquunt: Sunt qui Lauri baccas addant, dum iustus odor accesserit. Alii styracem & Myrrham admiscunt. Porro ad eiusmodi olei confectioem optima est Laurus montana & latifolia. Palladio ex Lauri baccis oleum conficitur, hoc modo, Lauri baccas quamplurimas, & maturitate turgentes in aqua calida bullire facies, & ubi diu ferbuerint, olei quod ex se dimiserint, supernatantis undam pennis leuiter cogentibus in vasa transfundes. At Plin. fit inquit, è Lauro mixto druparum oleo. Quidamque à baccis exprimunt tantum: alii foliis modò: alii folio & corti-

ce baccarum, nec non Styracem addunt, aliosque odores. Optima Laurus ad id latifolia, sylvestris, nigra baccis. Sed non satis explicat Plin. an bacce Lauri cum oleo druparum conterer ac exprimi debeant, aut ab expresso simul utroque fructu sic olei druparum admixtio fiat. Græci verò medici Aetius, Actuarius, & Paulus, alterum Laurinum parum faciunt è Lauri baccis expressum: alterum mixtum, ita ut ad quinque oliuarum maturarum sextarios, de baccis Lauri sextarius unus, aut etiam æqualis mensura addatur, & olei expressio fiat. Mesuræ verò bacca Lauri matura & recentes teruntur in pila, ex aqua in Lebate coquantur, post torculari plano exprimuntur in vas subiectum, in quo aqua supernatans oleum colligitur. Simplex vtilius, & quò recentius & viridius colore amarissimum est & acre. Ex Gallia Narbonensi vtribus, ut commune, aduchitur, vnguento similis quàm oleo. Nostri non parant, sed alatum emunt.

Vis ei excalfaciendi, emolliendi, spiracula venarum aperiendi, & lassitudines discutiendi. Quin & malis neruorum omnibus, doloribus aurium ac destillationibus confert: renum verò vitio ex frigore contracto laborantibus illud est præstantissimum, & maximè, si quid aliud, vtilis. At potius idem nauseosum est. Ob vim eius excalfactoriam *Neruorum affectus.* Paralyticis, Spasticis, Ischiaticis, suggillatis, capitis doloribus, inueteratis destillationibus, auribus in calyce Punici calfactum illinitur. Apertit, molit, discutit. Ideò imtemperiem omnem frigidam solam & cum pituita vel flatibus sanat, & ab his Colicis dolenti clystere infusum mirè prodest, ut partibus omnibus cerebri illitum, articulis, ventriculo, spinæ dorsæ, horron febrili, denique omnibus neruorum vitiis, algoribus, lassitudinibus, catarrhis, hepatis, Lienis, renum, vteri, frigidis affectibus. Scabiè detergit eo in petiginibus, in balneo illitum: verum eo conuenit abstinere in lichenibus, psoriasis & aliis inflammationem minantibus, & in reliquis calidioribus & biliosis temperaturis. Vermes & pediculos tam agrestes, quàm domesticos & ledes enecat. Capitis surfures emendat: alopecias & quæ ophiasis nominatur, corrigit. Ad hos enim vsus in balneo illinendum: postea verò oportet vino & melle, vel ouo, cum melle & Foenugræci farina detergere. Cauendi ne capiti calorem sentienti hoc admoueatur. Ano suppositum vel iniectum, hæmorrhoidum dolorem mitigat, & ex his profluentem sanguinem sistit, notante Curtio. Fit & unum è Lauro, ut ait Plin.

Ex eius baccis conficitur emplastrum officinis frequentatum, autore Mesue. Recipit Thuris, Mastiches, Myrrhæ, sing. vnc. i. Baccar. Lauri vncias duas, Cyperi, Costi, sing. vnc. i. mellis colati quantum ad ea comprehendenda sufficiat. Si autem Cyperi sescunciam admisceas, & sterces capræ aut vacæ siccum ad pondus omnium, ad Hydropsē fit mirabile. Alioqui ventriculi, intestinorum, hepatis, renum, vesicæ, vteri, & partium aliarum dolorem, à flatibus, aut intemperie frigida ortum placat. Quare in colico dolore à flatu & pituita salubriter calidum ventri imponitur, vacuata plenitudine. In clystere quoque iniecitur vncia vna, vel sescuncia, cum cæteris eodem pertinentibus. Inflationem quamuis, id est, à flatu tensionem, & tumorem, eadem ratione iuuat.

Diuersum ab hoc Emplastro Malagma *[de quædam]* apud Galenum, id est, è baccis Lauri, Nitro rubro, Ammoniaco, Cera, Resina, Picea, Pice Brutia.

Electuarium de baccis Lauri Iac. de Manlius in

Mm 4

Olei Viri.

Neruorum affectus.

*Cautie
Vermes
Pediculos.*

*Laurinum
Sinum
Emplastrum
Laurinum.*

Hydrops.

Colica.

Elect. Lauri.

in luminari maiori, cuius descriptio est apud Rhazam lib. 9. c. 72. cur à Lauro nomen acceperit, non videmus. Sunt enim in eo Electuario efficaciora & maiora quantitate, quam sit Laurus.

Igniaria.

Fiunt & igniaria ex lauri ligno. Exploratorum hoc usus in castris Pastorumque reperit, quoniam ad excutiendum ignem non semper lapidis occasio est. Teritur ergo lignum ligno, ignemque concipit attritu, excipiente materia aridi fomitis, fungi, vel foliorum facillimo conceptu. Sed nihil Hedera praestantiùs, quae teratur, Lauro quae terat, auctore Plinio. Mercurio id inuentum tribuit hymnus ad eum scriptus. Sanè plerique etiamnum pastores, inquit Tragus, coacto isto igne [Sic enim à Germanica voce *Worfeur* dicere possumus,] ad multas utuntur superstitiones, quae seducta & misera plebi longè magis arrident, quam veritas ipsa. Sed de hoc lauri attritu & priùs quaedam dicta: quemadmodum & de Mustaceis, quos sic facere iubet Cato. Farinæ siliginæ modium vnum musto conspergito. Anisum, Cuminum, adipis. p. ii. Casei libram, & de virga Lauri deradito, eodem addito. Et ubi defruxeris, lauri folia subitis addito dum concoques. Hinc Cicero ad Atticum ait, Bibulum in Amano cœpisse Laureolam in mustaceo, non sine cauillo. Quum enim quis absumpto mustaceo seriùs aduenisset, facete dicebatur: ille in mustaceo Laurus quare, utpote cui praeter sedimentum nihil superesset. Quum itaque deuictis, profligatisque à Cicerone Amani montis incolis, Romani populi sempiternis hostibus, Bibulus superuenisset, ut non nihil gloriæ occuparet, falsè à Cicerone dictum est, eum in mustaceo laureolam quæsisse. Quod in eos quadrat, qui in minimis ac friuolis negotiis venantur gloriam.

Mustacei.

Laurus insuper Alexipharmacum est aduersus venena, ut supra dictum: unde Græcum adagium, *δυσκίνητος βαρμειαν*, hoc est, Laureum gesto baculum. Quod his conuenit, qui feliciter à periculo aufugissent, & tutos se asserere volentes illud pronuntiarent. Videntur porro apud Catonem Lauri folia intelligenda in illa Libi confectione, quando ait: Casei pondo ii. in mortario bene disterat: ubi bene distriuerit, farinæ siliginæ libram, aut si voles tenerius esse, se libram siliginis solum eodem indito, permiscetòque cum caseo bene, ouum i. addito, & vnà bene permisceto. Inde panem facito. Folia subdito. In foco calido sub testa coquito leuiter.

Aliud adagium.

Catonis locus illustr. Libum.

Ceterum praeter vires medicas alias propè diuinas habere creditur Laurus, si modò vera sint, quae Auctores tradunt. Quippe iam supra ex Plinio dictum, quod & Tranquillus ait, solam fulmine non ici Laurus. Hinc Tib. Principem, qui tonitrua praeter modum expauit atque exhorruit, tonante cœlo, contra fulminum metus nunquam non Lauream coronam capite gestasse. Et Horatius:

Aduersus fulmina.

*Tum spissa ramis Laureæ feruidos
Excludit ictus.*

Quod & Colum. confirmat, quando ait: Plurimi etiam infra cubilium stramenta graminis aliquid, & ramulos Lauri subiiciunt: quæ cuncta remedia creduntur esse aduersus tonitrua, quibus vitiuntur oua, pullique semiformes interimuntur, antequam toti partibus suis consummentur. Quidam etiam, teste Curtio, Lauri ramos in doliā imponunt, ne tonitrua & fulgura vina perueriant, per contrariam naturæ vim auxiliaturi. Sed hæret & non absque ratione Hier. Fracast. lib. de Sympath. & Antipath. rerum, utrū in Lauro talis antipathia sit: [quod nimirum à fulminis tactu

*Ad cōseruandā oua & pullos.
Pro cōseruatione viti.*

immunis tradatur,] illud magis inquit in causam putarim, quod Laurus rotunda admodum est, & corticis densi ac læuis, à quibus omnibus fit, ut incidens vapor non inhæreat, propter quam rationem nec columnas, à fulminibus tangi videmus, quod rotundæ teræque sint.

Contrarium etiam experimentum profert Lacuna, qui scribit anno 1539. Romæ in Palatio Ducis de Castro fulmine elegantissimam Laurus intactam. Ut meritò ante eum Tragus videatur dixisse: fulmen non icere Laurus Veterum superstitio credit: quod idem de aquila & vitulo marino affirmant.

*Laurus
Roma
fuit
intacta.*

Simile fortè & illud, quod tradunt odio maximo à Dæmonibus haberi. Aiunt enim plures sacrum morbum aliquem aut dæmonem eum locum infestare minime, ubi Laurus adfuisse.

Quare Romani, boni Genii plantam vocauerunt, ut supra dictum, quia secundam valetudinem adferre existimatur. Proinde Laurus & Caricæ Ianuar. mensis prima die, à populo Principibus donabantur.

Rubigo autem segetum maxima pestis, Lauri ramis in aruo defixis abigitur, transitque ex aruis in earum folia, attestantibus Columella & Plinio.

*Aduersus
segetum
rubiginem.*

Empedocles quoque philosophus Laurus tantum fecit, ut optimam conuersionem in arborem existimauerit, quasi post mortalium vitam in bestiarum demigrandum sit.

Porro præcipuus quoque Lauro honos & usus ad victrices triumphantium coronas. Romanorum sanè Principum corona è Lauro fuit, ut legimus in historiis. Nam ut memoriam Appianus reliquit, Iulium Cæs. post ciuilia bella in urbem reuersum, multi Regem appellarunt, & ut aliqui ex sermone rem ipsam exprimerent, eius imaginem Lauro coronarunt, tenuis albis insertis. Marcus Antonius Consul quoque, ut ex Plutarcho in illius vita est, illi in foro lauream porrexit. Quam quum huic semel atque iterum repudiatam denuò obtulisset, iussit in Capitolium deferri, offerentem pauci faciens. Ipsi verò renuenti, plures congratulati, ut libertatis Reipublicæ afferretori. Scribit tamen Dion, ciuibz inuitis post victorias obtinuisse, ut in conuentibus, veste regia, & corona laurea, ornari perpetuò sibi liceret: cuius rei causam afferebat, quod caluus esset. Decretum insuper est, ut Augusti palatium Lauros propositas haberet, ex quibus corona cornea penderet: quasi ipse hostes perpetuò vinceret, & ciues conseruaret.

*Laurus
triumphantium
corona.*

*Exempla
quædam.*

Iulianum autem nondum Principem, Socrates in Hist. Ecclesiastica refert, quandam ciuitatem ingressum, & Lauream coronam inter columnas pendentem, rupto fune, super eum decidisse: & illum amplissimè coronasse. Quod qui viderent, hoc signum futuri imperii fore acclamarunt. A ludis, & illorum victoriis, inde obseruatum [referente Curtio] ut qui de hostibus victoriam reportassent, simili honore afficerentur, ut propterea triumphantes ex Lauro corona caput suū cingerent. Nam, ut dicebamus ex Plinio, hæc propriè triumphis data fuit: unde in Aristide dicit Plutarchus: quicquid ob victoriam publicitus fiebat, id cum Lauro erat: ut ea præterea victoriæ signum remanserit. Quemadmodum enim in victoriis Delphicis lauro coronabantur, sic Romæ triumphantes. Quare de ea sic Ouidius:

*Laurus
triumphantium
corona.*

*Laurus
triumphantium
corona.*

*---Tu ducibus lætis, cum læta triumphis
Vox caner.*

Iuuen. Satyr. 2.

Nobilis

Nobilis ornatur Lauro collega secunda.

De Mario loquitur, qui secundo de Cimbris triumphavit. Lucanus.

Actaque Laurifera damnat Syllana iuventa.

Hoc autem dixit propter Syllam qui Pompei ad huc iuuenis detrectaret triumphum.

Nonnulli tamen leguntur, qui in hac pompa, non lauream corollam gestarint, Verum tantum Lauri ramum dextrâ: quod solum Plutarchi, & Appiani testimoniis clarum fiet. Hic in Libyco: Scipionem de Carthaginensibus triumphantem altera manu sceptrum, altera Laurum tenuisse scribit: Ille Paulum Aemilium in triumpho dextra Lauri ramum detulisse meminit. Gordianus etiam Carthaginem ingrediens ramum Lauri tantum tulit, attestante Herodiano. Sed ex alia quoque arbore, quam Lauro coronas gestasse triumphantes, legere est: Nam Papyrius Naso de Sardis triumphans, Myrtea usus corona, quod illos in campis myrteis debellasset. Cæsarem etiam in triumpho Gallico, è Citro induisse coronam auctor Paternus. Verum post Augustum natum, hæc corona desumi è Lauro primum in palatio consuevit, atque eâ die quâ Augustus natus, germinasse dicitur, ut Servius Maurus memoriæ mandavit. Sed ut paulo altius historiam repetamus, Suetonius autor est, aquilam præteruolantem, & gallinam albam, Lauri ramulum rostro ferentem, apprehensam: in Liviæ gremium, post Augusti nuptias, quum Veientanum suum reuideret, demisisse. Quem cum pangi placuisset, postea ad natum lauretum, ex quo deinde triumphaturi Cæsares, Laureas decerperent, ut alias eodem loco fererent, quas sub cuiusque satorum obitu, ut e languent observatum, Neronis verò ante interitum omnis sylva exaruit, & genus albarum gallinarum interit. Fuit autem ultimus è Cæsaribus, qui ab Aenea processerint. *Hæc Dion.* Ramus autem Lauri baccas habuit, ut aliquid magni significaret, eodem autore. Hæ coronæ triumphales & Festo & Gellio inquentibus dictæ: quæ in ipso triumpho, ad Iouis Capitolini pedes deponerentur. Quod Lucanus exprime videtur:

---Haud sacras possunt Capitolia Laureis.

Nazarius, siue alius sit, qui panegyrum Constantino dixerit: Vidi isti, inquit, Apollinem tuum, comitante Victoria, coronas tibi laureas offerentem. Cæterum ministri triumphi dicti, autoribus Pompeio & Gellio, quique prælio non interfuerunt sed triumphum procurarunt, primo quidem corona oleaginea usi sunt, postea verò augescere huiusmodi solennitate milites etiam laureati, triumphantis currum secuti sunt: ut sic purgati à sordibus humana, ut existimabant illi, urbem ingrederentur: unde Lucanus:

Lauriferos nullo comitentur vulnere currus.

Primum autem hac corona triumphasse reperitur Liber pater, de Indis, & Romulus deuictio Acrone Ceninensium Regis, tradente Dionysio Halicarnasseo. Sed & oualis corona tandem è Lauro fuit, quæ prius, autore F. Pompeio, Myrtea fuerat. Nam M. Crassus, qui fugitivos & Spartacum vicit, cum Laureâ ouauit, Maslurio autore. Ita Nero ut Xiphilinus autor, è Græcia Romam reuersus ouauit oliua coronatus, Laurum Pythicam præ se ferens. Tanti denique in victoriis Romani Laurum fecere, ut sæpius pro victoria acciperetur. Horat. in odis:

Cui Laureis æternos honores

Dalmatico peperit triumpho.

Scribit enim, teste Acrone, ad Asinium Pollio-

nem, qui Solonas apud Dalmatiam ciuitatem cepit, & Lauream tanquam Poëtæ, & triumphanti dedicauit. Idem ad Pompeium Varum:

Longaque fessum militia latus

Depone sub Lauri mea.

Nempe victores, præterquam in triumphis, Lauream donabantur. Cleanthus enim, ab Aenea Virgiliano Lauream coronam redimitus, viridique aduelat tempora Lauro: quod is primus Fidenam irrupisset.

Sed Augusti in Hispanos victoria abunde declarat Laurum symbolum victoriæ fuisse, quam idem Poeta in odis sic celebrat:

Herulis ritu modò dictus, & plebs,

Morte venalem petisti Laurum,

Cæsar Hispana reperit penateis

Victor ab ora.

Sed & aliter præterquam in triumphis etiam victoriæ nuntia fuit Laurus: nam & tabernacula, & fasces, & literæ, naues, militumque iacula Lauro, in eam significationem adornata sunt. Notum est, Pompeianos milites, de futura contra Cæsarem victoria (quamuis nimis securè) confidentes, sua tabernacula Lauro condecorasse. Plutarchus scribit Paulum Aemilium, Persam Macedonum Regem expugnasse, & post victoriam ad tabernacula reuersos milites, illa Lauro, atque Hedera ornasse. Lucullus, ut Appianus in Mithridatico autore est, capto apud Leunum insulam Varo, Alexandro, ac Dionysio eunucho, nauem Lauro ornatam, ut in victoria [ut ille ait] mos est, cum literis Romam misit. Literæ etiam, quæ victoriam nuntiarent, Lauri foliis insigneabantur. Sic enim Lilius lib. 5. ait: Literæ à Posthumio Laureatæ sequuntur, victoriam populi Romani esse, Aequorum exercitum deletum. Idem. Post deuictum Perseum nuntius Laureatæ literas consul C. Licinio, victoriæ nuntias. Iulianus ad Prouinciæ signa, literas Laureatas misit, ut testatur Ammianus: quibus se in expeditionibus inter primos versatum significaret. Sic enim Acron in Odis Horatianis inquit: Laureatæ literæ de victoria mittebantur.

De fascibus, hoc vnum tantum è Plutarcho in vita Luculli exemplum erit. Lucillum ac Pompeium in quodam Galatiæ vico conuenisse scribit: Laureatos uterque propter victoriam fasces ferebat: verum longo Pompeii per loca squallida & arida, atque arboribus sterilia, itinere, Lauri circa fasces palluerant, ac ferme aruerant: quod ubi Luculliani Lictores aduerterunt, ex propriis, quas recentes, & virides in manu habebant, liberaliter contulere: currumque pompeii frondibus impleuerunt: quod in bonum Pompeii omen cessit. Etenim Luculli res gestæ Pompeii imperium perornarunt. Idem in Pompeio, Tabellarios ut Mithridatis mortem, Pompeio gratam visu nuntiarent, iaculorum culpidas Lauro adornasse, memoriæ mandauit. Dion in Nerone: Nuntius ad Neronem veniens, Laurum ferebat, ut illi significaret victoriam, quam Corbulus, de Vologeso, Parthorum Rege, & Teriolate, Armenia principe, habuisset. Mos etiam Priscorum fuit, ut vates Lauro coronatus, ac si de futura Victoria speraret, & faciem gestans, aciem præcederet. A quo verò omnes abstinerent, quod ferrum in sacrum virum stringere nefas esset. Vnde prouerbium: *Ne ignifer quidem super fuit*: Cum significare volumus, omnes ad vnum interisse.

Sunt & aliæ Lauri celebritates, quibus Antiquis decora atque honorabilis extitit. Nam quod dicebamus ex Plinio, Gratissima domibus tani-

Laurus & victoria nuntia.

Nautis laureatæ literæ laureatæ.

Laureatis fasces.

Laureatis currus.

Laureatis iacula.

Vates laureatus.

Lauri ramus triumphantis insignis.

Quando Lauream coronam accipit.

Ex Ramis quoque coronata.

Milites Laureati.

Qui primum Lauream coronam triumphantis.

trix, Cæsarum, Pontificum, sola & domos exornat, ad limina excubat: Mense quippe Martio ingrediente, vt scribit Macrobius, tum in regia curiisque, atque Flaminum domibus laureæ veteres, nouis laureis mutabantur. Apollo enim apud Ouid. Laurum sic alloquitur.

*Postibus angustis eadem fidiſſima cuſtos,
Ante ſeros ſtabis.*

Postes laurei. Fectis poſtea diebus Lauro ornare poſtea cœperunt: vt his Tertullianus atteſtatur: Cur die lato non laureis poſtes obumbrent: quod oſtendit Iuuenalis:

*Pone domi Lauros, duc in Capitolia magnum
Cretatunque bouem.*

Magiſtratibus etiam prima menſis Ianuarii, folia Lauri à populo porrigebantur. Laurum præterea omnibus ſaſſitionibus adhiberi ſolitum erat, quod omni tempore vireat, vt ſimiliter Reſpublica viſceat. Peractis enim ſunerum ſolemni-
*Mos præſco-
rum mer-
catorum.* tatibus, vt aqua lauri ramo aſpergerentur aſtantes, mos apud Antiquos fuit. Quod Virgil. lib. 6. Aeneid. in Oliuæ ramum commutauit, atque id in Auguſti gratiam. Ad rem enim lugubrem laurum adaptare noluit:

*Idem ter ſocios pura circumtulit vnda,
Spargens roræ leui, & ramo feliciſſima oliuæ.*

Romæ autem extra Capenam portam ſons Mercurio ſacer, à quo nomen accepit. Ad quem cum mercatores irent, [ſub Mercurii enim tutela Mercatores ſunt] vnuiſque alterius caput eius aqua cum Lauri ramo, inuocato Mercurio, aſpergebat, prolatis in futuri periurii exprobatorem, quibusdam verbis. Huius verò rei ampliffimus teſtis Ouidius, cuius largum teſtimonium hic inferere, quod rem maxime exprimat, non in tempeſtuum fuerit.

Eſt aqua Mercurii portæ vicina Capenæ:

Si iuuat expertis credere, numen habet.

Huc venit incinctus tunica mercator, & vna

Purus ſuſſuſa, quam ſeret, haurit aquam.

Vda ſit hinc Laurus: Lauri ſparguntur ab vda

Omnia, quæ dominos ſunt habitura nouos:

Spargit & ipſe ſuos Lauro rorante capillos,

Et peragit ſolita fallere voce preces.

Ablue præteriti periuria temporis, inquit:

Ablue præterita perfida verba fide.

Sive ego te feci teſtem, falſæve citavi,

Non audituri numina vana Iouis:

Sive Deum prudens alium, Diuinaue ſeſelti,

Abſulerint celeres improba verba Nori.

Et pereant, veniente die, periuria nobis:

Nec curent Superi, ſi qua locutus ero.

Da modò lucra mihi, da factò gaudia lucro,

Et fac, vt emptori verba dediſſe iuuet.

Poëta laurei. Porro triumphanti-
*bus ac ouantibus in ſuo gene-
re non inferiores Poëta, parem quoque ſibi coronam ingenii & ſacundia [nam vtraque in vera Poëſi excellit] compararunt. In quem finem ludi literarii pluribus in locis inſtituti, vt idem honos vincentibus, atque in ludis Olympiis, Iſthmiis, & cæteris concederetur. Fuitque duplex, ex Lauro videlicet atque Hedera. Sed ea lege ac diſcrimine, vt maiores lauro, minores Hedera coronarentur. Lauro itaque coronatos vel iam olim fuiſſe Poëtas, quamuis per ſe ſatis apud literatos conſtet, vno tamen alteròve teſtimonio clariùs euadet. Horatius:*

Coronandis conſueſcit Poëtis

Laurea.

Idem in Odis.

—Et mihi Delphica

Lauro cinge volens Melpomene comam.

Et alibi in Pindaro:

—Immenſus ruit profundo

Pindarus ore,

Laurea donandus Apollinari.

Statius:

—Sed nec ſolita mihi vertice Laurus,

Nec fronti vittatus honos.

Hac enim ratione coronandos Lauro Poëtas antiquitas cenſuit, quod hæc Apollini, qui Muſis præſectus, ſacra ſit. Scribit enim Heſiodus ſtatum in limine ſuæ Theogoniae, ad illum iuxta Heliconem montem, mulieres nouem veniſſe [hæ Muſæ erant] & ramum heliconicæ laurus illi manducandum porrexiffe. Qui cum deguſtaſſet, repente vniuerſâ doctrinâ, & poëtica repletus. Cuius rei meminit Ouidius:

Non mihi ſunt viſæ Clío, Clíoſque ſorores

Aſtra tuis.

Fortè & Iuuenalis:

Laurumque momordit.

Et in hanc uſque diem, Poëta celebres, vel qui hunc titulum, aliorum ceu ediſto, quibus tales creare poteſtas ab Imperatoribus data, Poëta Laureati [quorum tamen non minima pars verius laruati] quaſi Laureæ redimiti appellari conſueuerunt.

A Poëtis non inſubidè nec certè minori merito [ſi verè tales ſint] Lauream quoque ſibi uſurparunt Medici: nimirum cum & hi, pari cum iis iure, Apollinea proles ſint atque dicantur, præmium atque coronam ſuorum quoque laborum ac vigiliarum, in Docturâ [quam vocant] ſolemne ſymbolum aſciuerunt, vt quos Doctōis titulo inſignirent, Laureæ Phœbeæ ſeu Apollinari redimitos pronunciant. Qui ſanè mos hodie in Italia & Gallia locis non paucis, adeoque per vniuerſum Rom. Imperium in Academiis ad id inſtitutus: in primis verò in alma illa Baſilienſium Academia [ab Aenea Syluio in Conſilio Baſil. ad imitationem Bononiënſis, matris ſtudioſorum nuncupatæ, inſtituta,] tam receptus atque ſolemnis, vt ex hac, tanquam ex equo Troiano, Apollinari Laureæ redemita turba prodiens, in varia Regna & Prouincias diſfundatur.

LAVRVS TINVS, SEV SYLVESTRIS, TRIVM GENERVM.

CAP. II.

DE Lauro filius Cluſ. hæc ſcribit. Inter Lauri genera Plinius Tini meminit, nulli fortè Veterum Latini norum præterea cognita, niſi M. Cato lib. de re ruſtica eam nomine Lauri ſiluitica intelligat. Eius tria genera nonnihil inter ſe differentia. Prior Tinus frutex eſt, Cornus ſcæminæ magnitudine, virgis oblongis & quadrangulis ramo-

Folia ramosis foliis ordine distinctis, & perpetuò geminis simul inter se aduersis, magnis & latis, Cornus fœminæ ferè similibus, sed ad Laurinā accedētibz nigricantibus & splendentibus, perpetuis, nullo odore, sapore amaro, cum nonnulla adstriptione. Summis ramis umbellas florum quinis foliis constantium profert candidorum & odoratorum. Deinde fructus succedit, Myrti bacis paulò longior, planior, angulosus, cœrulei coloris elegantissimi. Nascitur præruptis & lapidosis inter alios frutices, & in sepibus circa oppida Lusitaniæ Montemorho & Tomar, ubi cū suo flore & fructu collegit mense Nouembri, tametsi aliàs Iulio & Augusto floreat, ac fructus maturetur Octobri.

TINUS ALTERA

Altera, eadem, quā superior altitudine assurgit, ramis frequentioribus & firmioribus, & cortice ex rubro virescente tectis: circa quos folia superioris, angustiora & oblongiora aliquantulum, & venulis pluribus distincta, sibi inuicem opposita, ut in priore. Flores extremis ramis umbellatim etiam nascuntur, colore nonnihil pur-

purascente, neque aded odorati, uti superioris: fructus etiam minor, plenior, nigrior. Hæc vno duntaxat loco in Lusitania, quodam monasterio Pera longa dicto, locis incultis supra Vlyssipponem extructo obseruauit secundum piscinas, & in Bæticæ maritimis.

Tertia ei primū in Belgicis hortis conspecta, semine ex Italia delato, nata apud Clariss. virum D. Ioh. Boissot, arbusculæ magnitudine, quæ singulis annis & florem & fructum profert. Alunt nunc plerique alii rei Herbariæ studiosi, tum nobiles matronæ, tum viri, ramis ex ea arbuscula desumptis, & terræ commissis enatos frutices. Minor verò est quàm superiores, folio Laurino tamen latiore, læui, & nigricante, perpetuo, ramos ordine quodam per interualla ambiente, ut in prioribus generibus: umbellæ florum alborum foris nonnihil purpurascens summos ramos coronant, deinde fructus ex cœruleo nigricans, leuis, minor quàm in aliis. Bis plerumque floret, vere & sub hyemem.

Theophrast. lib. 1. cap. 4. inter perpetuò virentes è syluestribz dicitur *ἀγρία ἀγρία*: à Plin. *Tinus* & *Laurus* syluestris: Lusitani priorem Tinum, *Vua de Perro*: [est tamen & alia planta dissimilis hoc nomine donata.] Alteram *Follado*, à foliorū, ut arbitror, frequentia vocant: Bæticæ *Durillo*. Italicā

[siue tertiam] Anguillara *Lauro saluatico* vulgati nomine dici scribit, & à Brutis *Moleffo*: Bellon. *Lentagine* nominat. Hæc Clusius.

Ceterū iconem nostram primo loco positam ponit Clusius pro Tino 2. Pro tertia aliam iconem habet, in qua nulla folia hirsuta: quamuis Lobel. pilos in margine foliorum pingat, nec tamen eorum meminerit. Eidem cum Pena in aduers. *Laurus* *Tinus* cœrulea bacca valdequā elegans & noua assurgit in arboris æmulationem. Fert corymbaceam umbellam multis conflatam Terebinthi seminibus, aut Gigartis vuarum similibus, sed ex argenteo in cœruleum luridis: flore ex albo purpurascente.

Ad iconem Lobelii in margine additur *Laurus* regia Italorum. In ea iconē nobis videntur flores & bacca minùs fœliciter expressæ. Folia, ut dictum, appingunt hirsuta in marginibus. Existimamus eandem esse cum Clus. tertia, quamuis pilorum nullam faciant mentionem.

Lob. in Obs. Clusii secundam vocat Tinum Lusitanicam Clusii.

Dod. in hist. Lat. vnicam exhibet iconem, nempe eā quam primo loco posuimus, titulo *Tini* siue *Lauri* syluestris. Taber. tres icones habet: prima, quæ falsa, iuxta non bonam iconem Lob. & Penæ in adu. omisit tamen pilos: non erat etiam nostro iudicio separanda à Tino quam ponit pro secunda, licet Clusio sit tertia. Lusitanica autem Tabern. est Clusii secunda, quam Germ. *Portugalesischen wilden Lorberbaum* vocat idem Tab.

Camer. in epit. Matthiol. *Laurum* syluestrem seu Tinum, intrepidè Catonis syluaticam dicit, addens, *Italici Lauro saluatico, Lauro regia & Lentagine* dici: folia, inquit, esse nitentia, inodora, lanugine tenuissima pubescentia: flores ex albo purpurascens: baccas sapore acerbo.

Mirum verò Gazam apud Theophrast. loco citato *Laurum* simpliciter conuertere, cum tamen in omnibus exemplaribus, quæ hactenus quidem videre licuit, manifestè legatur *ἀγρία δαμν*. Alii tamen *ἀγρία δαμν*, siue *Laurum* sylu. [si ita interpretandus Theophr. locus] esse malunt veram *Laurum*, sine hominum cultu prouenientem, quales multæ circa Monspelium in sepibus visuntur.

Dalechamp. interperitos Herbarios constare ait, depictam à se arborem in historia Lugdunensi esse *Laurum* Tinum Plinii, quam *Laurum* nonnulli sui generis arborem intelligant, alii syluestrem *Laurum* etiam Theophrast.

Arbor hæc eodem Dalechamp. autore, cortice vestitur subrubro: ramis abundat, ex quorum nodosis articulis folia enascuntur, bina semper aduersis pediculis sita, venosa, carnosæ, minimè dissecta, in acutum desinentia. Flos ex albo purpurascens est in umbellis, copiosissimus: Cœrulea bacca plurima, oblonga, angulosa, gustu astringens. Arbor ista nunquam exurit. Quare mirificè intuentium oculos delectat, & allicit frondis honore sempiterno, umbellarū aureo fulgore, & baccarum cœruleis aceruis. Nascitur in asperis, saxosis & maritimis Galliæ prouinciæ, Hetruriæ, agrique Latini collibus. Itali vocant *Lentagine* & *Lauro saluatico*, diuersam à *Lantana* sua, quam Matthiol. Vi-

burnum esse arbitratur. Nascitur & in plerisque locis montis Cestii inter Cocciferas Ilices. Placuit totam *Lauri Tini* Dalechamp. descriptionem proponere, cuius icon meritò in quibusdam displicet, vix descriptioni in omnibus respondens. Quicquid sit, *Laurum* Tinum eandem putamus cum Tino 3. Clus. donec meliora doceamus, quan-

Folia pilosa

Tinus Lusitanica.

Tin. Taber. not.

Laurus Syluatica.

Gaza not.

Laurus Tini Plin. Descriptio

Semen

Locus

Dalech. apria. Synonyma Linguar.

quam aliter sensisse videatur compilator Hiltor. Lugd. Facit enim primam, nec tamen eandem dicit cum Clusii prima, eiusque descriptionem o-mittit.

C. Bauh. Liberis quoque nobis videtur C. Bauh. in suis Aduers. scripsisse hac verba: Sic dicendum erat, summis ramis umbellae profert candidas & odoratis: & hoc vel ex vna planta, vel ex lectione diligenti Clusii habuisset: Hæc lanè verba apparet desumpta esse ex descriptione Clusii. Sed oportebat prius pro certo statuere Dalech. Laurum Tinum eandem esse, antequam docti viri descriptionem carperet. Nos potius coniectamur, quam pro certo adstruamus, magis conuenire cum tertia Clusii. Ipse verò C. Bauh. in sua descriptione, quam apud Matth. dat & odorem florum & saporem totius plantæ omisit. In floribus descriptione ait esse quinque folium, & icon, quam is eandem cum nostra ex Camer. apponit, quadrifolium tantum ostendit. Quanquam, ut verum fateamur, facile existimamus quinque foliola pingenda fuisse.

Locus. De loco & tempore satis sparsim dixisse nos videri possit, nisi & a Lob. & ab aliis alibi quoque nasci obseruatum fuisset. Etenim in Valenæ nemore Narbonæ plurima, & plerisque Cerimontis, inter cocciferas Ilices frequens, ubi & legitur. Italiæ ac Hispaniæ agri, & alia fortè regiones huius feraces sunt, in primis verò eâ syluæ Hetruriæ abundant. In Samnitibus circa Luzzi nam & alibi reperitur eius magna copia: abundat circa Anconam & Spoletum, sed copiosius in Narbona.

Cultus. In Germaniæ hortis facile fert hyemem, parum recta, & ex ea fit pulchrum opus topiarium: nimis tamen frigidibus succumbit, ut annotat Camer. Celsus. scribit in Hetruriæ syluis hyeme florere, fructumque annotinum nouellum expectare. Semen nobis ex Italia missum aliquoties seimus Montbelgardi: sed irrita spe. In hac planta folia variareprehendimus: superiora enim inferioribus sunt magis glabra. Bononiæ vidimus in horto Saluatoris, ubi perperam Laurocerasum vocitabant. Patavii in horto publico, & alio Pharmacopœi Germani elegantes arbutulas vidimus. Item Heidelbergæ in horto Electoris, Anno 1595.

Vires & v-sus. Ex baccarum acerbitate facile industrius quis ad præscriptum Galeni de earum usu medico statuatur. Premitur ex iis oleum auctore Lobelio, quamuis eius nullum usum declarat: iisdem valdequam lubenter vescuntur sturni, turmatimque ad illas conuolant.

LAVROCERASVS.

C A P. III.

**Descriptio
Folia.**

Peramœna est arbor Laurocerasus, frondis æternæ, Citriorum folia æquantis, palmaris, sesquipalmaris, duorum triumve digitorum latitudine, obiter per margines crenatæ, hilari virore micantis, lævis, pinguiusculæ, cuius medium percurrit nervus crassiusculus, auersa parte elatior, vnde sine ordine in oras excurrunt venæ: haud ita multæ: sapor subamarus, adstringens. Ramulorum cortex viridis est, lignum internè album. Fructus racematim serie longa disponitur, breuibz hærens pediculis gratus, dulcis, Ceraso paulò maior, sublongus, ex cœruleo rubescens: sub pulpa non semina bina aut terna plana, plu-

rimùm accedentia ad Loti Africanæ semina; habet, ut vult Clusius: sed officulum vnicum Cerasi officulo simile, longius tamen, sapore amaro ad Cerasi nucleos accedente, neque simile quicquam habet cum Guaiacana vulgò dicta.

At ne quis interim Clusio diuersam à nostra traditam putet, eius descriptionem subiicimus integram. Laurocerasus iustæ magnitudinis est arbor, caudice recto, multis ramis donato, qui cortice atrouirente obducti sunt, nouellis tamen omninò virentibus. Folia alternatim ramos ambiunt, non decidua, Lauri latifolia, siue potius Citriæ mali foliorum æmula, per ambitum nonnihil dentata, nervis aliquot ex media costa in latera excurrentibus, supernè splendentia, infernè nequaquam: Color in vetustis ex atro wirefcens, in nouellis ex viridi pallefcens: sapor amarus, nucleorum mali Persicæ aut Amygdalarum amararum æmulus. Oblongas in summis ve-

tustis ramis inter superioris anni folia fert hastulas, digitalis longitudinis, crassiusculas, in quibus breui pediculo numerosi, & racemi in modum conferti nascuntur flores, candidi, quinque foliolis constantes, multis in umbilici ambitu staminulis præditi, Cerasi autem vulgò nuncupate floribus non admodum dissimiles, odoris tamen expertes, qui nullum fructus

rudimentum præbuerunt, sed caduci admodum fuerunt, quales in Germania creuerunt. Supra hos deinde rami geminant & nouella folia protrudunt. Fructus Constantinopoli missus, forma fuit ouali, exigui pruni magnitudine. Sebesten fructui proximus, foris niger, rugosus, pulpam continens dulcem & edulem, Ceratiorum vel Brunensium in Moravia Prunorum pulpæ modo, in qua latent binæ aut ternæ semina plana, spadicei coloris, plurimùm accedentia ad Loti Africanæ vulgò Guaiacana nuncupata semina. Quam seminis descriptionem tamen Clus. in posteriori suæ hist. editione dequò inculcat, atque ita sibi missum testatur hunc fructum anno 1581. præmissa tamen vera & genuina officuli descriptione ex alia sibi visa, officulum (inquiens) continens sessili parte orbiculare, deinde sensim in oblongam tenuemque cuspidem desinens. Sed quicquid sit, valdè suspicamur diuersa hoc loco semina à Clus. descripta, priusque non fuisse Laurocerasi.

Non displicent quæ Celsus. de hac arbore his verbis scripsit: Plinius affert Laurum regiam amplissimam & arbore & folio, baccis gustatu quoque non aspero. Hanc Pisis habemus peregrinam foliis longioribus, pulposisque, ad Malum Medicam accedentibus, perpetuò virentibus, sed odore graui: flores in racemis erectis fert, candidos, suaueolentes: baccas Lauro similes, paulò maiores, oblongiores, in maturitate nigras, pericar-

pio pulposo, suavi, quod quod magis siccatur in arbore, dulcius redditur: intus nucleus est oliuatis, fragilior, perficitur Autumno incipiente: medulla interna amara. Seritur optimè ramo. Fructum terræ diligenter commissum, etiam in fictilibus, minimè tamen germinasse sibi Clus. affirmat. Arbusculæ autem Constantinopoli missæ germina, ubi paulò altius excreuissent, in terram inflexa radices egerunt, aliasque arbusculas dederunt.

Carmer. ait furculis propagari, verum non sine labore.

Missæ porro fuit hæc arbuscula Clusio Trabisson Curmasi nomine, quod Trapezuntinam Dactylum interpretati sunt. Sed cum nihil cum Palma commune habeat, satis improprie hoc nomen illi inditum censet.

Bellon. lib. 1. Obs. inter arbores perpetuò virescentes recenset Trapezuntinam quandam ferentem cerasa. Meminit & eo libello, cui de ratione cicurandi syluestres arbores titulum fecit cap. xx. & Laurocerasum appellat: eius tamen historiam non describit nisi quod eodem capite illius ramum mali Citriæ ramo æqualem facit, & eius prægrandem arborem Genuæ in horto Principis d'Oria postea vidisse asserit. Cum verò huius nostræ folia maximam similitudinem cum Citriæ foliis habeant nec desuuant, & Trapezunte Constantinopolim, ut nomen indicat, primum allatam fuisse verisimile sit, eam esse omnino censet Clusius, quam Bellon. obseruauit.

Laurocerasi autem nomen conuicit ei impositum à foliorum Laurinis similitudine, & fructu cerasi æquali: tametsi postremo loco ex Pliniana historia id euenisse affirmet. Verum [inquit] nusquam apud Plin. Laurocerasi vocem legere memini: Is quidem lib. xv. cap. xxv. ubi Cerasi genera enumerat, de Cerasis Lauro insitis agit. Minus quinquennium est, ait, quod prodire quæ vocant Laureæ, non ingrata amaritudinis, insita in Lauro. Hanc autem quam proponimus arborem, ipsum intelligere, vix se sibi persuadere posse Clus. scribit: Sed [addit] cum aptiore appellatione careamus, neque sine iudicio Bellonius eam vsus esse videatur, Laurocerasum cum ipso nuncupabimus donec ex Veterum monumentis commodior aliqua sese offerat. Si cui tamen Palmæ Trapezuntinæ vocabulum, quod Constantinopoli adepta est, aut Cerasi Trapezuntinæ vocabulum, ut Bellon. etiam Gallico sermone vsurpat, magis arridet, uti eo possit. Itali *Laurum regiam* vocant: alii *Laurum Trapezuntiam*. Hortus Patav. *Lauro regi d'Attalo di Tribisfonda*.

Dalechamp. eam secundam Loton Theophr. esse iudicauit, quam nonnulli docti Herbarii Laurocerasum nominant, ex Africa aduectam, Plinio & Matthioli. incognitam [si Hist. Lugd. credimus], & in hortis principis Doræ Genuæ luxuriantem. Sed hæc Dalechamp. opinio de Clusii sententia minimè probanda: nam huius fructus non nascitur Myrti modo alternis, siue ut Græcus codex habet, καὶ ἀπὸ τῶν μύρτων παραλήνηα, sed racematim, vix modo, quemadmodum & flores in hastula confertim plurimi nascuntur, uti dictum. Neque quod Dactylum Trapezuntiam esse statuit Lotum Africanam Matthioli, cui durum nucleum tribuit: qua de causa *δύστανος* Theophrast. esse vult, cuius, nucleus durus est, in qua opinione etiam est, marginalibus in Athen. ab ipso Latio donatum scholiis. At, inquit, Clus. Lotus Africana non nucleum sed semina duntaxat habet. De qua re vide plura capite de Guaiacana.

Tom. I.

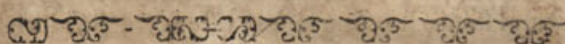
Ceterum iam prius dictum, videri Clusium duos fructus confudisse, nempe Laurocerasi cum Guaiacana, ex eo errore hic quoque denudè impigisse videtur, nec minùs censura dignus quàm Dalech.

Porro Laurocerasum primus nobis idem celebris medicus Dalech. Lugduni ostendit nomine Lauri regie Pisis missam, quam postea agnouimus in horto Cl. D. Fel. Plateri: ei pro ignota & innominata putata: & ut perhibebat, Lucernæ Heluetorum missa. Eadem hybernium frigus aliquot annis non tecta pertulit, fructusque Lucernæ protulit dulces, gratos, quorum partem in horto Montb. seuimus, sed vana spe, partem inter naturalia nostra sicca etiamnum adseruamus.

LAVROCERASI FOLIÒ ARBOR.

CAP. IV.

A pud CL. Paludanum [inquit Clus.] conspiciebam anno 1595. ramulum peregrinæ arboris, qui erat circiter pedem longus, sauis gracilis, foris læuis, nigro colore præditus: intus cauius, summa parte nodosus: cui nimirum folia alternis inhærebant, ex aduerso semper sita, sena, aut octona, mali foliis maiora, magnitudine & formâ proximè ad Lauri Cerasi folia accedentia, superne læuia & splendentia, inferne minimè, sed venis à medio nervo in latera excurrentibus insignita, in ambitu non serrata. An perpetuò virescant, nec ne, mihi incompertum: sed fusca erant quæ videbam, utpote resiccata: sub singulorum autem foliorum exortu ad latera singulares nascebantur appendices, summa parte orbiculatæ, & deorsum inflexæ, siue quodammodo fornicatæ: summo rami fastigio sena, aut plura inhærebant vascula breui petiolo innixa, nuce ponticâ minora, membranacea, & denis nervis distincta, summæque parte in quinque lacinias siue foliola diuisa, exili nigro semine plena, satis feruidi saporis. Quo nomine apud incolas appellatur, aut quis illius apud eos vsus, indicare non poterant, qui præcedenti anno ex Guinea attulerant nautæ. An verò huic simile folium illud, quod à Batauis naucleris anno 1597. ex laua, vel Madagascari relatum, *Brauns* vocari Abdala Guza-ratenlis mihi dicebat?

BVNA, BVNNV, ET BVNCHOS

ARABVM.

CAP. V.

BVNæ nomine, quem habemus fructum, magnitudine æquat, aut certè parum superat Ricini nostratis semen, oliuari figura, vna parte sulcatus, vel vtraque, cortice exteriori crassiore nigricante, interiore tenuiore, & quâ nucleum spectat rutilo, altera facie cinericea. Vtroque cortice detracto nucleum competimus durum, Dactyli officuli effigie, lacunâ secundum longitudinem sulcatum, pallentis cinerei coloris, saporis amaricantis & ingrati. Ab umbilico ad oppositum mucronem ostentat gemina grana. Hunc fructum Bunæ nomine à quamplurimis amicis acce-

N n

Bon. Ban. cepimus: sed à Cl. D. Paludano nomine bon vel
bam, eumque etiam vel unico sulco donatum vel
duobus.

A C.I.D.D. Fel. Platero datus sub nomine Bunæ Clusii. Et apud eundem in scatula quadam habetur nomine granorum quibus Turcæ somnum fugant.

Rauwolf. in Itinerario suo de simili fructu
scribit: Halepi Turcæ parant potionem ex fructu
dicto incolis *Bunni*, qui extrinsecus & colore &
magnitudine ferè refert baccas Lauri, gemino ve-
stitus cortice: adfertur ex India, vt aiunt, duo-
bùlque locellis totidem seorsim grana flauescen-
tia continet. Consideratis viribus & no mine om-
nino respondere videtur Buncho Auicennæ, &
Buncæ Rhafis ad Almanforem.

Bunca
Rh-^{is}
Buna Clu-^{is}
sio.
Elzane.

Clusius quoque de eo scribit in hunc modum.
Pusillus fructus, quem misit D. Alphonfus Pan-
cius, quemque Buna nonnullis, aliis verò Elzane
nuncupari tradit, Fagata est magnitudine, aut
paulò amplior, oblongior, plerumque colore ex
cinereo nigricante, cortice tenui, & veluti sulcum
quendam per longitudinem vtrinque habente,
per quem facilè in duas æquales partes diuidi-
tur, quæ singula grana continent oblonga, altera
parte plana, fuluescentia, gustu acido.

*Sapor aci-
dus.* Parte plana, fulva, centia, gustu acido.
Taber. & Hist. Lugd. Bunæ nomine habent.

Ceterum Buna quam descripsimus, quamvis
extima facie apprimè respondeat iconi à Clusio
propositæ, eandem tamen dicere non audentus
(propter quasdam notas non respondentes)
Bunnum Rauvvolf. & Bunam Clus. multò minùs
Bunchus. pro certo asserere ausimus esse Bunchum Auic.
de quo l. 2. Tract. 2. c. 91. & Rhazæ ad Almanf. l. 3. c.
22. (quorum verba paulò pòst adscribemus) ne-
que enim describunt.

Such. Serap. Serapio c. 53. sub nomine *Such*, id est, (vt vertit Interpres) Gallia, ea ipsa verba recenset, quæ Rhafis de Bunca scribit. *Such* verò, vel Gallia, res factitia est, vt ex ipso Serap. patet, qui ex autoritate Isaac scribit *Such* parari ex Ramich, Moscho &c. Nobis fit verisimile Bunam Clus. & Bunum Rauvvolf. idem esse cum Bon vel Ban Alpini, idèd hoc eodem cap. subiiciemus eius historiam, vbi priùs vires Bunchi & Bunæ recitauerimus.

Vires & vsus. Bunchus, inquit Auic. defertur de Iamen. Quidam dixerunt decidere ex Anigalen. Eligitur citrinum, leue, odoratum. Reprobum, album & leue. Calidum est & siccum in primo: aliis in primo frigidum. Membra corroborat, cutem emaculat, & sub ea conclusas humiditates absorbet: corpus odore grato commendat, ventriculo prodest. Bunchum, auctore Rhaza, calidum est & siccum, quod stomacho congruum existens, mali sudoris odorem aufert.

Chaube potū. Rauu Wolff. scribit, familiarē esse Turcis potū, quē magni faciunt, *Chaube* nomine, huic colorem atramenti nigerrimum, cuius in multis morbis, potissimum ventriculi, multus est & efficax vīus: hunc matutinis horis, etiam publicē in compitis, passim pitissando bibunt ex testis & procellanis, quā possunt calidissimum. Fit autem ex fructu *Bunni* incolis dicto cum aqua. Nihil hoc potu frequentius apud illos, quem eodem loco habent, quo nos vinum absinthites aut aromatites.

Clus. quoque testatur traditum à nonnullis in Alexandria potionem quandam fieri ex *BUNA*, vim refrigerandi non mediocrem obtinentem.

BON VEL BAN ARBOR.

Arbor cuius semina ex felice Arabia aspor-
tantur Euonymo similis, foliis crassioribus, Descriptio
viridioribus, perpetuóque virentibus, quam, in-
quit Alpinus, vidi in viridario Halybei Turcæ, ex
qua semina illa ibi vulgatissima *Bon* vel *Banap-* Vires &c.
lus.
pellata, producantur: ex his omnes tum Aegy-

Vires & T.
lus.

Солнцѣ-
110.

Тѣрцаго

Menses.

Aug. 20th.

Obstru-
tes.

Locus.

Баша.

CARYO.

CARYOPHYLLI INDICI.

CAP. VI.

Descriptio

Caryophylli.

Notiores nobis ipsa arbore Caryophylli: eius autem ramuli aut surculi sine pediculi, quos observauimus, coloris sunt fuliginosi, longitudinis duarum circiter uncia- rum, cortice satis crasso, gustu- que nonnihil aromatico. His adherent saepe caryophylli aliquot: partes inferiores, quae crassiores, quadrangulae ap- parent. Ex praedi- ctis ramulis,

quorum aduersus situs, seu praepilati clau rugosi affiguntur singulares, semuncia longiores, externe fuliginosi coloris, interne dilutiores paulo, qui quatuor denticellis decussatis radiatim coronatur, quorum medio capitulum Pisi parui magnitudi- ne infidet, è foliolis squammatum implicatis co- textum, quibus patentibus fibrae quamplurimae apparent, rufescentes, & inter has ex cauitate quadrangula stylus rector eiusdem coloris: atque hunc quidem florem esse non absurdè quidam scripserunt, cuius odor fragrantissimus: quod ta- men non in omnibus conspicitur, quippe quod facile in tanto itinere atteratur: sapor re- centium feruidus non sine amarore, valde tamen gratus & aromaticus (Cordo adstringens quoque) & nescio quid stuporis linguae imprimens. Succo oleaginoso & rubente. Flore autem excusso, cau- da clau in ventrem turgescit, longa tamen sem- per remanens, inque corticem degenerans: nu- cleum ventre concipit, aliàs simplicem, aliàs ge- minum, vt durior dentibusque difficulter fragi- lem, ita parum illius gratiae aromaticae feruidae re- tinentem, nigram in duas partes *eis ovum* commis- sas fissilem.

Porro arbori formam Lauri attribuit Garcias, nec non magnitudinem: folia etiam Laurina, sed angustiora & ramos multos, flores copiosos, pri- mum candidos deinde virescentes, postremum rufescentes, dum virides sunt adeo odoratos (vt à fide dignis viris accepit) vt reliquos flores odo- ris suauitate superent. Interdum cum Caryophyl- lis reperitur gummi nigrum, vel potius resina, de qua paulo post.

Caryophylli folia, si Cordo credimus densa sunt crebrisque & tortuosis venulis exarata: figu- ra autem & magnitudine tenuifoliae Lauri folia imitantur: colorem habent isdem paulo fuscio- rem: odorem ac saporem Caryophyllorum, sed remissiorem.

Idem minores seu graciles Caryophyllos im- maturos: maiores ac ventriosiores, maturos dicit. Surculos verò, festucas Caryophyllorum, (aliqui-

Tom. I.

bus *susti* aut *sustichi* nominati.) Arborem paruum, materie solida, duraque, & Lauri folia habentem. Immaturum decerpi, cum floret, cum adhuc est secuturi fructus rudimentum. Materiam cartila- ginosam, modicè lignosam, lentam, infragilem, tri- tu difficilem, tam foris, quam intus. Cur verò pau- lo post hunc eundem Caryophyllum immaturum seu minorem acerbum vocitet, fatemur nos nec gustu nec vlla ratione posse assequi. Maturus ille seu tumidus ac omnibus tam Medicis quam Phar- macopolis Anthophyllus appellatur, quem non infusidè idem oliuae seu Corni nucleo aequalem dixit, si quadrangularem pythmenam, quod supe- rius habet eximas. Cortice detracto duplicem quoque obseruauit nucleum, ligni aut Cornu in- star solidum, tritumque difficilem.

Chariss. frater Casparus Bauhinus anno 1604. ostendit nobis folium quoddam, ei missum pro Caryophylli folio, eiusdem longitudinis, quia ico- est Clusii in nostra tabella expressa, verum la- tius, & ad Lauri folium accedens, Malabathri modo splendens parte superna, inferna non item, in qua vnica costa, vel rachis, à qua per latera ner- uuli disperguntur: degustatus pediculus optime Caryophylli saporem exprimit.

Tradit porro Clus. in Exot. apud Garciam lib. 1. cap. 21. Caryophylli folia necesse rotunda, neque Pyri foliis similia, sed Lauri foliis potius, tam eius, quae latiore est folio interdum, quam eius, quae est paulo angustiore: quapropter ipsi fuit imposi- tum, quando folium illud Laurino multo angu- stius, & Salicis, Persicae mali folio simillimum, oblongiore tamen pediculo praeditum, cum Ca- ryophyllorum ramulo muria condito, pro legiti- mo eius folio obtrudebatur: qualem cum eodem ramulo exprimi curabat in prima Hist. Aromat- um editione. Eam quod causam nunc illud ademp- tum. Legitimam porro exactamque Caryo- phyllorum historiam, cui adiunctus est ramulus, suis foliis & fructu onustus ad viuum expressus, in primo Exot. suorum dat, eamque denuò cum ea, quae foliorum expers, hic subiicit. Eam (histo- riam exactam) autem sequentibus verbis pro- ponit.

Nova icon Clusii.

Qum O- tobrimè- se, anno 1600. Amstelredami essem, binos ar- boris Caryo- phyllos ferentis ramos, suo fru- ctu onustos, val- de recentes ad- quirebā, vt qui praecedente Ae- state nauibus, quae ex Ternate insular. die Au- gusti, anni 1599. discesserant, ad- uecti essent. V- num quidem singularem, pe- dalis ferè longi- tudinis, cuius formam in prae- senti tabella ex-

primi curabam: alterum longè maiorem, selqui-

Nn. 2

pedalem, aut cubitalem, summâ quidem parte in quinos, aut plures, graciles ramulos, suo fructu onustos, atque alternatim ex aduerso nascentes, diffusam, infimâ. a. [à qua tres, aut quatuor minores rami relecti erant] scriptori calami crassitudinem non superante, cineraceique coloris cortice tectum, graciliores, tenellique ramuli eum candicantem habebant, præter extremas festucas ipsum fructum sustinentes, quæ fusci coloris erant: folia angustifolia Lauri foliis valdè similia habebat, minulque latis, quæ in ramo in hac tabella expresso, oblongiusculo pediculo prædita, alternis, sub singulorum ramulorum alis ex aduerso nascentia, medio neruo singula folia per longitudinem secante, & multis venis utrinque in latera excurrentibus: extremi ramuli in eas, quas modò dixi, festucas desinebant, alternis etiam & contrario inter se situ plures pediculos ferentes, eoque ternos vtplurimum, suis petiolis sustinentes Alabastros (qui sunt ipsi Caryophylli) summâ parte in quatuor denticulos decussatim diuisos, medio florem nondum apertum continentes, sed in quorum nonnullis (qui aperti quatuor constituisse videbantur) multa exilia staminula congesta apparent: tamen si verò folia & cortex non tantâ odoris gratiâ fragrant, ut ipsi Caryophylli, non tamen prorsus odore destituebantur, sed Caryophyllos nonnihil redolebant, atque etiam eorum saporem referebant, quemadmodum & ipsorum ramorum lignum.

Minorem ramum, qui hac tabella expressus, donabat Io. Langhe Chirurgus Amstelredamensis: maiorem verò nanciscebar curâ Petri Gareti, qui alium æquè magnum mihi procurabat, sed foliorum orbem, cuius tamen fructus longè acerrimus. Caryophyllorum porro flores intelligebam post diligentem inquisitionem ab iis, qui se vidisse affirmabant, formâ non dissimiles esse floribus Cerasiorum, eosque non candidos, sed elegantis cœrulei coloris esse, quorum singula foliola tribus candidis radiis, seu venis essent distincta, staminula verò medium florem occupantia, purpurei coloris.

Cæterum (ut mihi affirmabat VVibrandus à VVarvick, celsæ sunt Caryophyllorum arbores, nec Malis, aut Pyris apud nos nascentibus minores: crescunt verò illæ in Amboynâ, Ternate, Motir, Bacian, Marigeran, Makian, Tidore potissimum: in aliis tamen quibusdam vicinis insulis similiter, sed perparcè: præstantiores tamen censetur, quæ in Makian & Tidore nascuntur.

Folia Lauri.

Alabastri sunt ipsi Caryophylli.

Sapor foliorum & ligni.

Flores.

Flores Cerasiorum cœrulei.

Locus. Arbores celsæ.

Caryophyllorum delictus.

illius capitis & veterem foliorum expertem, & alteram è capite 17. lib. 1. Exotic. petitam continet.

ICON CAMERARII.

CAmer. ad Epitomen & Histor. Germ. Matthioli, tabellam iconum Caryophyllorum proponit, in qua folium ex Matthiolo designatum litera M. quod nos existimamus folium Indi vulgaris: pinguntur præterea duo foliorum genera notata litera G. quæ denotat Gelsemium. Verum Camerarius de istis foliis nihil scribit, contentus dare iconem, quod etiam facimus, ne quid desit stirpium studiosis ad ritè perquirendam Historiam Arboris Caryophyllorum. Eadem occasione in hac eadem tabella exhibemus florè, sub signo 1. deinde Antophyllos, sub numero 1. putamen autem exterius, sub num. 2. interiorem nucleum, 3. nuclei partes, 4. In altera verò tabella iconem

ICON ACOSTAE.

Acostæ posuimus, quam Clusius falsam existimat, quod nobis verisimile videtur, potissimum, quod ad situm florum & fructuum: de foliis nihil affirmare possumus.

Cate.

ICON ALIA CLVSII.

QVia autem (inquit is in Auct.) vetus hæc Caryophyllorum Icon ad capitis 21. lib. 1. Garciae scholion proposita, quæ sine foliis, tum ea, quam cap. 17. lib. 1. Exot. exhibendam, mihi per omnia non satisfaciebant, alium ramulum, qui fructus rudimentum iam formatum & florem nondum explicatum sustinens, & rudimentum formari incipiens, foliaque haberet, nactus, sex prioribus Exoticorum libris iam typis expressis, illum non modò à perito pictore in tabella delineandum, sed & ipsam tabellam à perito etiam artifice sculpendam curabam, cuius exemplar in hoc Auctario adiunctum esse volui scholio ad cap. 21. lib. 1. Hist. Arom. Garciae, tamen si scholion

Ceterum nulpam veteres Græcos, ut Theoph. Dioscor. aut Galenum Caryophyllorum mentionem fecisse inuenimus: tamen Serapio ex Galeni autoritate de iis tradiderit.

Nominis quidem Plin. meminit, quando lib. 12. cap. 7. sic scribit: Est etiamnum in India Piperis grani simile, quod vocant Garyophyllon, grandius, fragiliusque. Tradunt in Indico luco id gigni. Aduchitur odoris gratia. Dalechamp. ad Plin. hunc locum annotat: hoc quidem esse putant Comacum Theophrast. memoratum cap. 7. lib. 9. hist. Nos vero cap. de moschata ostendimus, videri Comacum Theophrast. melius conuenire Nuci moschata: parum etiam similitudines habent Caryophylli cum Pipere, quæ occasio ut Scal. non existimet Plinii Garyophyllon idem cum vulgari, sed potius Cubebas. Ferrantes Imperatus alium fructum, nempe Indorum *Negundo*, de quibus suis locis. Est quidem in Caryophyllis Capitulum illud descriptum figura satis simile Piperi, quemadmodum & magnitudine: sed substantia, hoc est, duritie aut soliditate nequaquam. Saporis quoque acrimonia non parum distant.

Placet quod Paulus Aegineta ait, Caryophyllon non pro nominis ratione etiam substantiam habere, quum folium Nucis illo significetur: verum ex India velut flores quosdam arboris, festucarum speciem præferentes afferri. Idem Caryophyllon non Garyophyllon vocandum existimauit: quæ fortè etiam notâ nostros Caryophyllos à Garyophyllis Plinii differre apertum fiat.

A facie clauata Francis sibi nomen *Clau* Caryophyllum adoptauit. Non defunt qui Caryophyllum representent Buxi caudice, Lauri folio sed rotundiore, ut annotat Ruell. qui cum multis aliis Herbariis huius nec Dioscor. nec Galenum in censu simplicium vliam fecisse mentionem apertis verbis testatur.

Apud Serap. *Carunsel* est Garyophylus, [Ita enim scribit interpres,] qui annotat cum Paulo, aliam esse eius essentiam, quam nomen ipsum exprimat: quod folium Nucis denotat. Adferri ex Indiæ locis, similem floribus suæ arboris, esse veluti lignea quædam frustilla, nigra, longitudine transuersi digiti, (quæ fortè recentium est: nam sicca breuiora sunt) odorifera, sapore acuto cum quadam amaritudine. Paulum citat, eundemque eadem cum Galeno scripsisse de iis de verbo ad verbum. Sed locum eum apud Galenum nondum legimus.

Apud Auic. Garyophyllus [*Charunful* Bellun.] similis est Sambuco, sed nigrior. Masculus est veluti Oliuæ nucleus, longior & nigrior: fructus arboris Indiæ.

Καρυοφύλλον quasi Nucifolium dicas, inquit Curtius, tamen illius naturæ aut effigiei nihil habeat, Flos arboris cuiusdam, vel, ut alius placuit, fruticis, fustaceus, longitudine pollicari, subamarus. Tantâ longitudine ubi viderit miramur. Hæc serè antiquorum de Caryophyllo placita. Nam vires postea dicuntur.

Qui verò posterioribus seculis in Indiam & ad Insulas Molucas nauigauere, cerni aiunt ibi arborem, tum altitudine, tum crassitudine, foliis quoque, tamen maioribus ac rotundioribus, Lauri simillimam, affatim in congeriem foliosam, ut Buxus, cui eius caudicem quoque compararunt. Nasci autem fructum, quem à similitudine, *clauum* vocitant, ex summis, singulos singulis ramulis, corollam primam, tū in ea haud aliud, quam Mali aurei veluti aciem, quæ cuspis ipsa Caryophyl-

li. Summis furculis in fidere, ac paulatim in longum exurgentes, veluti mucronem facere. Primò autem rubescere, mox verò totum Sole nigrescere. Leguleios autem fructum arundinibus decutere, solo secundum arborem tegetibus prius strato. Locorum verò indagatores Caryophyllorum odorem per longum spatium in mari præsentire. Ita quidem Curtius refert.

Vartomanus, qui ad Moluchas non peruenisset, ut perhibet Scaliger, auditione sola, quæ de Caryophylli arbore scripsit, acceperat. Esse buxo caudice, Lauri foliis, paulò minùs longis: oriri in *Moloc* insula proxima *Bundan*. Nos eius nominis inter *Moluchas* nullam inuenimus. Tres aded esse, in quibus oriatur: *Tidor*, *Terenari*, *Machian*. Caudici crassitudo, quanta humano corpori. Cortex oleæ: folium Cinnamomi: multum fruticare: confertos flores in summis prodire furculis, denos & videnos, oblongos, lato capite, cristato atque in stellæ modum coronato, radiatone. Initio virides, postea albescere: tum flavescere. Postremò in fructum excrecere tumidum, intus osseum, bipartitum, buxo colore, corio nigro tectum. Anthophylla vocant Apothecæ, ut diximus. Ipsos verò Caryophyllos tribus vocant nominibus, *Gomode*, *Chianche*, *Bugalaan*. Alibi nasci negant. An Plinio notum fuerit inquit Scaliger] haud constat ex eius historia. In duodecimo granum simile Piperi radit, maius & fragilius. At Caryophyllum neque granum est, neque vlla in re Piperi simile. Dum crescit, satis lentum: cum adoleuerit, durissimum. Quamobrem ne utiquam his assentior qui ita prodidere. Fortasse potius Cubebe sit hoc Plinii granum. Non enim est *Oxymyr sine*, ut videbimus. Eorum præterea vetus error, qui putarunt *Folium* quod *Indum* cognomen habet, ex arbore Caryophylli prouenire. Carpesion pusillos Caryophyllorum furculos somnialem, nisi in Ponto & Pamphylia nasci prodidissent. Quare ne Cubebe quidem nostræ illud erunt, sed Plinii caryophyllum.

Matthioli quoque Caryophylli caudicem Buxo simillimum dicit, eandemque eius materiem, quam comparisonem paulò liberius ab eo prolata suspicamus. Nam ut duritie, colore vel pondere similis quidem sit, non tamen erit eadem. Contrarium sanè vel furculi insinuant, qui adferuntur, & quæ Casalpini de ligno eius scribit.

Idem Matthioli. crassiores caryophyllos vocat abortiuos, qui non bene prouenerint, eisdemque ait cum iis quos Anthophyllos vocant, & in edit. Germ. *Wissnegelin* vocat. Folia Cinnami vulgaris instar habere, sed rotundiora. Fructu esse paruo. At in Epitome, folia eius scribit Laurinis esse angustiora, Salicis aut Persicæ mali similibus, sensim per ambitum sinuatis: multis arborem præditam esse ramis, floribus numerosis, in principio candidis, deinde virescentibus, postremò rufescentibus, vique aded odoratis, ut reliquos flores odoris suauitate superent, è quibus caryophylli proueniant, qui nil aliud sint, quam rudimentum fructus. Flores enim qui quaternis foliolis constant, huius fructus rudimento insidere: Fibris numerosis repletum, perinde ferè ac Myrti flores. Prouenire in extremis ramulis, Myrti modo. At quid Matthioli. intelligat per Cinnami Vulgaris folium, vel Cinnamomi, ut in Ital. edit. ait, explicare debuit, neque ignotum aut obscurum, per æquè obscurum, ac fortè sibi quoque ignotum, interpretari. Folium sanè quod iuxta Caryophyllos pingi curauit, simile apparet esse folio, quod vulgò Malabathrum

Legendi
in odore.

Cortex.
Folium.
Flos.

Fructum
Nucleus.
Anthophylla

Non esse
Garyophyl-
lon Plinii.
Cubebe.
Oxymyr sine.
Carpesion.

Caryophyl-
li abortiuus.

Folia Persi-
cæ aut
Salicis.
Florum varietas.

Caryophyl-
li quid.

Matth. not.

Tabern
not.

Icon Ta-
bern falsu
apud Mat-
thiol.

Matth. v-
tradit.

Tertius
Matth. er-
ror.

Quartus
eiusdem er-
ror.

C. Bauh.

Festucarius
flos.

Buxi folio

Amatus
not.

Lacuna
not.

Crassiores
Caryophyl-
li.

Auc. error.
Quorumdā
error.

Caryophyl-
lus Pauli
Veneti.

Folium quale
aut. To. la.

Ramuli
muria con-
diti.

Mas &
Famina.

dicunt, quodque prudenter in aliis quibusdam editionibus omissum, sed ineptè adiunctum in icone Tabern. quam idè operum Matth. vindex in postrema Editione adaptare non debuit. Et si verò ipse quoque Matth. in sua epitome retineat folium istud, nullam tamen eius facit mentionem, sed dicit, foliis esse Salicis.

In vltima quoque editione eius manifesta contradictio, tum ipsiusmet authoris, tum patroni & commentatoris oscitantia posita & relicta, quando primò ait, folia Cinnami vulgaris instar habet, sed rotundiora: postea verò, esse Salicis, in quibus, quid appareat rotunditatis, ipsi vident.

Illud quoque considerandum, Matthiolum contra aliorum opinionem crassos Caryophyllos, abortiuos vocare, quos illi omnes unanimi consensu fructus dicunt maturos. Neque videntur nobis Caryophylli prouenire in extremis Myrti modo: ut parum absit, quin existimemus, ipsum Myrtum florentem nunquam aspexisse, cuius floculos per ramulos inter folia emicare vel trimeltes norunt Botanici.

C. Bauh. præter falsam iconem Tabern. apponit etiam Clusii cum folio angusto, nec quale verum & legitimum sit docet, at sic neutrum sibi cognitum fuisse non obcurè declarat.

Amatus Caryophyllum festucarium quendam florem vocat, arborem verò Buxo figura trunco & foliis persimilem tradit: fallique eos qui eadem folium Nucis aut Cinnamomi inesse autumant, quum reuera arbor Caryophyllorum Buxi folio vestiatur. Vt nunc cæteris fide dignis Scriptoribus ad Indicas oras remigrandum sit, ut Caryophyllorum folia rectius inspiciant, qui Lauri angustifolia, Persicæ aut Salicis folio perhibeant. Sed si tam bene constat Amato de Buxeo Caryophylli folio, cur non docet unde id sciat? ubi viderit? à quo habeat? nimirum ingens hæc temeritas alio tegmine occultari non potuit, quam experientia vel *auto. la.* [quam ipsi nullam fuisse haud vanè suspicamur] silentio.

Lacuna quoque folia Cinnamomi foliis breuiora & rotundiora dicit: sed aliorum fultus pronunciato, plantam trunco & ramis Buxo similem scribit, cum nihil ferè minùs in fureulis, si quis eas cum Buxi ramulis conferat, appareat. Notandum quod Garcias annotat, eos Caryophyllos, qui in arbore hærent, crassiores fieri, neque ab aliis nisi vetustate differre, tametsi falsò existimaret Auc. crassiorem hunc marem esse.

Falsa quoque eorum opinio, qui Caryophylli arborem cum Moschatæ nucis arbore eandem esse putant.

Clusio Caryophyllum nihil aliud est, quàm rudimentum fructus.

Describunt etiam Lud. Rom. l. 6. c. 25. & Maxim. Transl. de Molucis insulis. At quem M. Paulus Venetus lib. 2. cap. 38. exhibet, planè alia est planta.

Caryophylli folium [inquit Clus.] Laurino angustius, Salicis aut Persicæ mali folio simillimum aliquando vidimus vnà cum Caryophyllorum ramulis muria conditis.

Idem Clus. olim in sine Histor. Gal. Dodonci scripsit Caryophyllon Plinii, Pauli & Sethi, flores officinis dici, & Caryophyllos fructus, Anthophyllos, cum potiùs flos ita sit vocandus. Aucennæ florem esse fæminam, fructum marem.

Acosta tradit in arboribus Caryophyllos proferentibus nasci fructus Ficus modo, sparsim per ramos ad foliorum basin, binos, ternos, quater-nos simul iunctos, vel vnicos interdum. Huic suæ

descriptioni & figuram aptauit, & ut ipsum taxat Clus. vel hanc vel vllam aliam ad viam imaginem imitatus est, & scripta sua pleraque, præter illa quæ imaginariè effinxit, ex Garcie Observationibus desumpta.

Legitimam iconem in Aromatum eiusdem Garcie historia ex ipso ramo, muria condito, se exhibere Clus. testatur, vidissequè ait ramos drantales & pedales siccos à Franc. Dracke nauclero Anglo, [qui vniuersum orbem circumnauigauit] ex Moluccis, sed omnes extrema parte fructus protulisse.

Mouerat fortè Costam Matthioli temerarium iudicium, qui dixit, Myrti florum modo Caryophylli flores ramulis adnasci, ut notatum antè. Voluit igitur Costa in sua icone Caryophyllos eo modo, quo Myrti flores nascuntur, flores interserere, non minùs, mehercle, lepido, quàm ridendo atque adèd nouo tradendarum Exoticarum Historiarum aucupio.

Franc. Alexander in suo Apolline refert, audiuissè se Citream malum Indicæ regionis esse: id quod etiam comprobant Mentia Lusitana Illust. Renati comitis Chilianii vxor, quæ flores nostratum afferri iussit, hósque ablatis barbulis, viam Caryophyllorum imaginem prorsus representare indicauit: torrido autem Indicæ regionis Sole, pomum non maturefcere, ac in eo grano, quod Caryophyllis insidere consuevit terminare asseribat: siquæ ita sit, ipsi acceptum refert. Sed si radiatus ille Apollineusque buccinator considerasset crassiores Caryophyllos, quos Anthophyllos vocant, animaduertisset eos in duas partes fendi, quod in nullo Citrii fructus rudimento fieri potest, ac vel eo solo argumento discere potuisset Caryophyllos ex nulla esse Citria malo, nec passus fuisset, vnius mulierculæ coniecturâ in eam ferre se trahi opinionem.

Eius folia, quæ se habuisse testantur Pena & Lob. fuerunt Arantii magnitudine, minùs virentia: alia latiora ac rotundiora ostendebant Dotissimi Comascus & Anguillara, hic Ferraria, ille Venetiis. Spirabat istud Caryophyllum. Hæc ipsi. Nihilominus Lob. in suis Obser. & Icon. proponit iconem folii qualem Clus. habebat, quod ipsorum descriptioni minùs conuenire videtur, quale & nos exhibuimus.

Lonicerus rudis profectò & inscius planè, scribit *Negell oder Indische bletter* folia esse firma, ut Nardus, iucundi odoris & saporis, cum potiùs intellexisset debuisset Folium Indum siue Malabathrum, quod malè pingit cum Caryophyllis pro eorum foliis.

Casalp. Caryophyllorum fructum cum perfectus est ad maturitatem vsque minùs odoratum, ac minùs acrem esse annotat, figura & magnitudine constare Laurinæ bacca oblongæ, aut fructus Rosarum, semine intus durissimo, implicato.

Anthophylli apud Nicolaum intelliguntur grandes Caryophylli, cum tamen verbum Anthophyllon debuisset florenti fructui aptari, Caryophyllon autem fructui perfectò ob Nucis similitudinem. Idem perhibet ex eorum relatione qui Indicas oras perlustrarunt folia esse Cinnamomi, rotundiora, ad Laurina accedentia, in surculorum cacuminibus fructus esse quindecim aut viginti simul, initio candidos, postea rubentes. Si ad perfectam magnitudinem intumescant, duros euadere & inutiles, præter corticem. Saporis ac credinem inesse etiam arboris cortici, ligno & foliis virentibus, ut fructui.

Costa not.

Icon.

Citriama-
lus Indica.

Franc. Alexander
not.

Folia de
Arantii.

Lob. not.

Loniceri
error.

Anthophylli
Nicol.

Cortex.

Caryo-

Caryophyllum Caryophylli Clauus fortè fuerit Carpesium apud Quintum Medicum à fructu cognominatū, sed Galeno incognitum.

Cast. Dur. Cast. Durantes caryophylli nomine exhibet iconem Costæ, quam pro falsa reiecit Clusius.

Lauro Maffeus in hist. Ind. arborem caryophylli & stipite & foliis Lauro similem dicit, flore imprimis odor. to, qui è viridi in rufum immutatus, vbi obduruerit, *Caryophyllon* Arabibus: at Hispanis, quod capitatus sit, *Clauus* appellatur.

Oliva cor. Portugalesis quoque historia, arborem crassam & magnam ait, foliis Lauri, cortice oliuæ simili: Caryophyllos rard ad maturitatem peruenire: primò esse virides, paulò post albos: maturescentes rubere, siccos nigricare. Collectos ablu aqua marina.

Hist. Lugd. Hist. Lugd. figuræ Caryophyllorum præter Clusii folium apponit etiam figuram *Indici folii* vulgò dicti, quod potuerat imò debuerat omitti, cum ab eò differens specialem tractationem requirat.

Tabern. f. Nihilò rectius duas icones exhibet Tabern. vnam pro Anthophyllis, & alteram pro Caryophyllis, quasi res essent, speciei, non perfectionis tantum gradu, differentes. Sed quando idem folia Indici Malabathri vulgò dicta Anthophyllorum & caryophyllorum ramo densè stipato & racematim digesto distinctis figuris appingit, tam nostris illud iudiciis & suæ ipsius existimationi, quam certum est, imaginari eas figuras ab ipso effectas, Melius famæ suæ consulisset, si mediâ, quæ Clusiana est, contentus, fictitias & monstrosas illas duas omisisset.

Cronemb. Caryophylli, vt tradit Cronemb. proueniunt in insula Monoch, vbi aer frigidiusculus itinere 6. dierum ab insula Banta. Arbor eorum est similis Buxo, ita ramosa & crebris surculis: folia autem similia Canellæ. Quum caryophylli sunt maturi extendunt lintea sub arbore, & aridine decutiunt. Solum, vbi proueniunt, videtur arenosum, quâuis non sit arena: hæc regio est loco valdè depresso, ita vt non appareat ibi stella dicta Tramontana. *Hæc is.* Ego non existimo Indos expectare maturitatem, id videtur apparere ex clausis floribus, ac etiam ex Anthophyllis dictis, qui sunt caryophylli, vt existimo maturi, vel penè maturi, verum minus efficaces, qui solent ad nos copiosè adferri.

Descriptio Tandem prædictorum & Linschottani observationi acquiescendum censemus, donec prodeant qui diuersa, non sua imaginatione, sed diligentibus *auto. liz.* eruditi nos doceant. Scribit autem hic: Arborem Lauri speciem habere, foliaque huic similia, flores primùm candidos, inde virentes, postremò rubros ac duriores, in caryophyllon desinere. Virides adhuc amœnissimum supra cunctos odores odorem spirare: densa maximè enasci, magno numero decerpta siccari. Iustum eorum colorem tum sufflauium, fumo demum in nigredinem compelli. Caryophylla quæ arbori adherent crassiora, in sequens vsque anni tempus matrum caryophyllorum nomine durare. Ita videt lector auctores tum circa arboris & foliorum formam, tum circa caryophyllorum colores variare, aliis asserentibus, ea primùm viridia dein candida esse: aliis contrarium statuentibus, penès quos singulos huius historiæ fides esto. Magno verò in periculo versatur Paludanus, ne suspicemur, eum caryophylli plantam nunquam vidisse, quando præter omnium prædictorum (excepto Matthioli.) mentem ait, Caryophylla in extremitate ramorum crescere, vt vna Myrti. Nam, vt

in extremitate quidem crescant, non ideo crescunt vt bacca Myrti, quas sparsim hinc inde per ramos nasci non semel in diuersis regionibus obseruauimus, & indies adhuc spectamus, neutiquam verò in ramulorum extremis, cuiusmodi Caryophylla summitatibus innascentia pinguntur à Clusio. Quam propriè etiam idem Myrti vna dicat, [nisi aliter fortè in locis peregrinis nascantur quam apud nos] ipse viderit. Is quoque ait, arborem quidem Lauri magnitudinem ac formam habere, sed tamen folia graciliora esse, vt Amygdali aut Salicis: nec scimus an ex ea sua, vel aliorum, quos antè citauimus, obseruatione.

Cæterum caryophyllon, quod Barbari Garyo- *Synonyma*
phyllon scribunt, & Garyophylum: Græcis *χάρυφυλλον* seu *χάρυφυλλος*, Lat. etiam caryophyllum & caryophyllus, quod suprà diximus, Nucifolium de verbo ad verbum reddi posset, quâuis res ipsa neutiquam id insinuet. Nostris *Clauus*, quod *clauus* in modum capitatus sit. Hincque Germ. *Vesgelin*: Gal. *Clau de Gyrosle & Gyrosle*: It. *Garofano*. Hisp. *Clauo d'especia*. Belg. *Gherosle Vaghel*. Apud

Turcas, Perlas, Arabes, ac plurimos Indorum *Calasur* nominatur. At in Moluccæ insulis, quibus

id aroma peculiare tantum est, *Chambe*, teste Linschott. *Garcias Chanque* isdem dicit ait. Mauritaniis *Carbunfel* & *Charunfel*. Nomina autem quæ sunt in Pandectario, *Arumfel* & *Charunfel*, corrupta esse putat. Sed *Carunfel* corruptum non est, inquit Clusius, sed ita vocatur & scribitur Arabicè *Karunfel*. Quare quod dicit, à Turcis & Arabibus dici *Calasur*, eamque esse rectam appellationem, siue ita vocant, siue non, sciat esse corruptum ex *Karunfel*. Certè nunquam consuluit Auicennam Arabicum, quum saltem à quodam medico Arabismi perito illud petere potuisset. In Iaua Caryophyllum vocatur *Syanke*, in Malaya *Synken*. Quare videndum an deprauatum sit ex illo Moluccarum *Chanque*. De quo profectò non dubito, quum sciam litteram *Tzad* à Lusitanis in *Ch*. mutari: vt *Tzina*, *China*. Tabern. Anthophyllos

Germ. *Mutternâgelin* vocat institutorum exemplo: & cæteros *Brâmer Vâgelin* vulgi imitatione, quasi mercatorum clauos dicas, ad differentiam florum Betonicæ coronariæ. Ipsa arbor teste Costa, Persis ac Turcis *Siger*, folium *Varaqua* appellatur. Quod Lusitani *Baston* vocant, Belgæ *Rompam*, Caulis est, quo Caryophylla arbori adherent, *Fusti* officinis. It. *Fusti di Garofani*: *Seiteragi* primum Auic. inquit Matthiol. odorata festuca Caryophyllorum instar, *Seiteragi* verò secundum Auic. videtur esse fructus, [vt idem censet] quos Italica Sepplia Anthophyllos & pseudocaryophyllos vocant. Nec sanè malè quadrat lignæ pediculi Caryophyllorum *Seitaragi* Ind. Auic. (Ita enim scribitur in nostro codice) Quos si intellexit Auic. non debuit separare à Caryophyllis: nisi fortè ipsemet ignoratit quid esset *Seitaragi*: Iunxit enim herba Iberidi.

Nec placet opinio Matthioli. existimantis Caryophyllos crassiores esse secundum genus *Seiteragi* Auic. Eos namque cum cæteris tradidit capite proprio. Præterea vt postea dicemus, cap. particulari de *Seitaragi*, noster Auic. non habet duò genera *Seitaragi* Indi. Sed vbi Matthiol. legit fructus, in nostro exemplari scriptum fructus.

Nascitur Caryophyllorum arbor in Orientalibus plagis, quibusdam Indici pelagi insulis, non longè à *Bandam*, *Tidor*, *Terenati*, *Macchian*. Alibi nasci negant, inquit Scal. Qui ad Indicas regiones nostris temporibus nauigarunt, referunt Caryophyllos tantum in quinque prouenire insulis

Oceani, ultra sinum Gangeticum, Locis montanis, & si aliò transferatur, nequaquam vivere. Nascuntur & in *Mate*, auctore Loupetio. Nascitur, inquit Garcias, duntaxat Caryophyllon in *Maluccis* insulis, quæ sunt quinque numero [quarum primaria est *Gilolo*] nec procul nimium à mari, nec etiam locis mari nimis vicinis. Nascitur etiam in *Zelan*, nonnullisque aliis locis, sed nullibi fructifera est arbor, quàm in *Maluccis*, quæ sub linea Aequinoctiali sita. Eæ præter Caryophyllon nihil ferunt, quod inde per orbem distrabitur. In locis quibus hæ arbores crescunt, nullum gramen esse perhibent: omnem enim succum ad eas derivari.

His subscribit Maximil. Trans. ad Card. Salz. Insula, inquit, *Moluccæ* sunt numero quinque, *Tarance*, *Muthil*, *Theiori*, *Mate* & *Matthien*, tum citrà, tum vltra, tum etiam sub ipso Aequinoctiali sita, vicinæ omnes, sed parvæ atque angustæ admodum. Quarum minima *Tarance*, proxima *Theiori*: quippe quæ paulò vltra sex milliarium Italicorum ambitum habent. Est huic finitima *Matthien*, & ea exilis. Hæ tres ex quinque *Moluccæ* insulis Caryophylli magnam copiam gignunt, sed longè vberiores in quartum annum. Arbores hæ non nisi in abruptis rupibus provenire solent, & ita densantur, ut plerumque lucum faciant. A mari ad tormenti iactum, inquit Linschott.] Caryophylli arbores diffitæ crescunt, sponte sua, nullâ curâ aut plantatione: humum decerpunt ea incolæ duntaxat purgant subtus.

Colligendi
modus.

In anni magna fertilitate Caryophylla foliorum numerum faciliè superant. Manu non colliguntur, sed ad ramos alligatis funibus multa vi auelluntur. Ideò læsis grauitè arboribus fructus sequenti anno nullus est, spe in tertium producta.

Tempus.

Colligitur Caryophyllum, auctore Garcia, à decimo quinto Septembris vsque in Ianuarius & Februariam, non manu, ut nonnulli volunt, sed violenta flagellatione.

Repositio.

Decussa Caryophylla biduum aut triduum siccantur, deinde asseruantur, & *Malacam*, in aliâsq; Prouincias mittuntur. Quæ in arbore hærent, crassiora fiunt, nec ab aliis nisi vetustate differunt. Magni prouentus augurium est, si arbor plures flores produxerit quàm folia: iccirco non debent nimium flagellari arbores, quia vehemens & nimia flagellatio steriliores efficit. Cauliculi seu surculi simul decutiuntur. Etenim in *Moluccæ* insulis Caryophylla nequaquam emundantur, rarò autem in India, plurimumque venduntur cum matre, [sic Anthophylla, seu magna & ventriosa, quæ maturiora diximus, vocant,] puluere ac cauliculis. Quæ tamen in Lusitaniam mittenda veniunt, ea distinguuntur.

Satio.

Arbores aliæ ex deciduis Caryophyllis spontè crescunt, ut *Castaneæ*, quàm citissimè ob imbrium abundantiam. Intra octo annos fructum ferunt, intra quod tempus adolescunt, duraturæ vsque ad centesimum, quemadmodum ipsi incolæ testantur.

Scaliger ex Vartomani relatione tradit, bis in anno legi, Decembri & Iunio. Quarto quoque anno liberiores esse prouentum. Triennio vacante vindemia, ita demum efferari, atque degenerare. Cæsalp. ex eorum narratione, qui Indicas oras perlustrarunt, bis in anno sub utroque Solstitio colligi prodit: neque sinere incolas ut ad perfectam magnitudinem intumescant.

Caryophyl-
la olim a-
pud Ma-
luccanos
neglecta.

Nullius autem pretii fuisse Caryophylla ferunt apud Maluccanos, donec eo delati nauibus Chi-

neses, inde magnam eorum copiam in suam regionem exportarunt, & inde in Indiam, Persiam & Arabiam. Conseruari autem in sua bonitate si marina aqua inspergantur, alioqui terebinthem sentire. Viridia saccharo conseruata, ac in condimentum, quod *Achar* vocant, redacta, in *Malac-* *Achar.* cam quoque ac Indiam mitti. Hodie quoque flores conditi cum petiolis & ramulis teneris, præci- *Condit.* puis quibusdam Europæ emporiis, ut, Venetiis, Genuæ & Antuerpiæ visuntur, testibus Pena & Lob.

Fusti.

Ipsi quoque surculi, *Fusti* dicti vnà cum Caryophyllis adferuntur, & hodie in quamplurimis locis, potissimum Genuæ & Lugduni, saccharo incrustantur. Sed folia rarò cum iis adferuntur, notante Cordo. Fructus potissimum seu Caryophylla ingenti lucro tam per Asiæ quàm Europæ Prouincias distrahuntur.

Caryophyllum deliges nigrius, solidius, ponderosius, & copiosorem liquorem diuulsum vngue, vel acu punctum, exudans, odoratum, frangi contumax ac lentum, recens linguam masticatu vnà cum faucibus penè adurens, acre & aromaticum. Annos quinque seruari posse ait Syluius loco temperato: nam in humidiorè putrescere, sicciore arefcere, & rugosius euadere atque imbecillius.

Delectus
Caryophyl-
lorum.

Minus probantur Anthophylla dicta, quippe quorum acrimonia remissior, ac interdum penè nulla. Ex surculis seu fustis dictis præferuntur quoque nigriores, pinguiore, liquoremque fructuum modo remittentes, odore ac sapore ad Caryophylla quamproximè accedentes.

Fustorum
delectum.

Folia, si quis eorum vsus esse debeat, suadente Cordo, deligantur maiora, crassiora, firmitiora, integræque. Friata verò in puluerem, aut fragmenta eorum, vitanda. Possis tamen his, quemadmodum & *fustis*, substituere ipsa Caryophylla, quæ abundè suppetunt.

Foliorum
delectum.

Matth. scribit ramusculum Caryophyllis onustum, cuius iconem posuit, Veronâ sibi misisse Calceolarium, sed absque foliis.

Caryophylli Paulo Aeginetæ sunt aromatici, acres, subamari, calidi ac sicci circa tertium ordinem, multiplicis vsus tum in obsoniis, tum in aliis medicamentis. Aëtius in secunda calefaciendi siccandique classe reponit. Auicenna in tertio vtriusque qualitatis. Et sanè, calor tam est huic aromati essentialis & genuinus, ut cum in India emendatur, si vas aliquod cum aqua albæ liquo- *Vires &* *visus.* re adstet [teste Linschott.] id omne intra duos dies, etiam aliquatenus diffitum, ingenti siccitate Caryophyllorum exhauriatur, ut sape- *Oruhab-* *tur.* numerò experimentis comprobatum ait. Oris halitum commendant, idè mulieres Indorum frequenter manducant, in eundem finem, quod & Lusitanæ scemina & plerique alii cæterarum Nationum promiscui sexus iam dudum facere occeperunt. Ad oculi aciem conferunt, & nubeculas exterunt. Ventriculo robur addunt, & hepatis. Vomitus compescunt, & nausæ aduersantur, auctore Auicenna. Drachmarum quatuor pondere [quæ dosis nobis satis magna videtur, quàm tamen & Palud. retinet: malimus scrupulos quatuor cum Amato, quod prior dosis, præsertim delectorum & recentium, magnum incendium sit allatura, maximè in corpore bilioso.]

Visus
Ventricu-
lus.

Vomitus.

Veneris.

Veneris incentium sunt, Serapioni: qui & ligni [surculorum] & fructus vsus esse ait: præfertque ea quæ ad ruborem inclinant, quæque sigillatim ex arbore digitis decerpantur: vbi subaudiendum putamus ad delectum. Alioqui nihilo

præ-

præstantiora iudicamus decerpta, quàm vi decus-
sa, quòd ex casu illo nihil iniuriæ effatu dignæ iis
accendere queat. Cor roborant, digestionem ad-
iuuant, sed alium cohibent, eidem. Simeon
Sethi pulmonem lædere ait. Auenzoar in præ-
mio libri de conser. san. scribit sibi à multo tem-
pore propria experientia compertum esse, si hye-
me vertex subtilissimo Caryophyllorum puluere
aspergatur, frigidus catarrhus & capitis humores
consumi. Attamen satius esse, capitis summa
prius vino ardente madefieri, vt puluis
facilius adhæreat, eiusque vis penetrare queat,
quod melius & citius fiet, superligato linteolo aut
Cucupha, ne vis eius exhalet. Puluis eorum ocu-
lis inditus visus claritatem adfert. Sed cautione
opus ad hanc rem, addendæque aquæ quædam oc-
culares, feruorem eorum ex parte retundentes,
qualis esse possit rosarum, Euphrasæ, aut simi-
lium.

Conducunt porrò caryophylli contra morbos
omnes cerebri frigidos, Apoplexiam, spasnum,
Paralytin, Lethargum, stuporē. idē siue suffimento,
siue esu faciant contra aërem pestiferum. Ad anhe-
litus scetorem, cum vino assumitur puluis ex cru-
sta panis secalini, Galangæ, cum pauco Caryo-
phyllorum. Contra nauileam & vomitum omnē,
omnemque profluuium alui ex causa frigida, edi-
tur crusta panis, vino Cretico madens, puluere-
que caryophyllorum aspersa, autore Matth.

Aduehebatur olim odoris tantum gratia, vel
Plinio teste [si de nostro scribit:] nunc quoque
excrecente ad ingluuiem auditate, eò ferē mores
abierunt, vt sine caryophyllo dapes despiciantur.
Actantum potuit ingeniosa gula, vt non tantum
eubæuasi pertinaciter inspergeretur eorum pul-
uis, sed & gallinæ capones, galli Indici, bubulæ
linguæ, iocinora vitulina, vaccarum vbera & alia
eiusmodi plura non nisi caryophyllis transfixa as-
sentur. Quin & iis fructus transigi & condituras,
vt Mala, Pira, Cotonea &c. à mulerculis contue-
uerunt.

Vsurpant item ad olfactoriola, & vestiū odores.
Quidā Cereuisiæ saporem iucundum cōciliant caryo-
phyllorum pulueratorum drach. ii. tantundem
baccarum Lauri contusarū, sacculo inclusis in do-
lio suspendendo.

Animolinguentibus præmansi caryophylli na-
ribus offeruntur: ad idem valet acetum, in quo
macerati sint caryophylli & Rosæ. Estque iam fe-
rē translatitium apud Germaniæ mulerculas caryo-
phyllis aliquot secum gestare ad obuiandum
eiusmodi affectui.

In Lixiuio suspenditur vtiliter nodulus caryo-
phyllorum cōtutorum, quo morbis frigidis labo-
rans caput abluitur.

Vnus est etiam in ventriculo dicatis scutis &
sacculis, tum ad vomitum, tum ad ventriculi &
ventris dolores à causa frigida, quales interdum
vulgò præscribere solemus cum crusta panis pul-
uerisata, asperso aceto ros. modico, aut vino ru-
bro odorato, additis aliis quoque aromatis ad id
pertinentibus. Quidam puluere caryophyllorū
caput spargunt contra dolores capitis ac grauedi-
nes. Sed & vrinam ciere sunt qui scribant.

Apud Indos quoque, vt prodit Garcias, in mul-
tiplici vsu sunt, tum ad obsonia, tum ad medica-
menta: tamen expetuntur in *Iaua* crassiora illa &
annotina caryophylla: à nobis verò tenuiora, quæ
adhuc viridia aceto & sale apud Maluccanos con-
diuntur, sed his teneriora saccharo asseruantur, in
magnam palati amœnitatem.

Nostri quoque caryophylla saccharo incrusta-

re solent, non inconcinno, ad placendum palatui,
& calefaciendum frigidum stomachum, inuento.

Ex caryophyllis quoque destillationis artificio
elicitur, Oleum, quod quidam omnibus pollere
Balsami facultatibus asserunt, tam interno quàm
externo vsu. Id tamen calidius multò censemus
authore Camerario. Guttæ aliquot exhibitæ cum
vino aut Gallinæ iusculo, sunt præstantissimum
remedium in ingenti dolore Ventriculi, à flatibus
& pituita.

Lusitanicæ mulieres, quæ apud Maluccanos
degunt, è caryophyllis viridibus aquam stillatitiā
organis eliciunt, mira odoris suauitate fragran-
tem, & cordis affectibus vtilem. Sed & sudor iis
qui Lue Venerea laborant excitatur caryophyllis,
Maci, nuce Myristica & longo nigroque Pipere.

Si quid autem sit, quod Cinnamomi vicem sup-
plere queat, caryophyllos esse Cæsalp. iudicat.

CARYOPHYLLORVM RESINA.

HOc nomine Resinam asseruamus, glebā [vt
apparet] fusili, crocei coloris, fragilem ad-
modum & siccam, nullum gustanti saporem offe-
rentem, (fortè ob vetustatem) odore tamen vbi
adoletur, suauis, caryophyllorum: facile ardet, cla-
ràque incendia dat.

Caryophyllorum gūmi [inquiūt Pena & Lob.]
quod eximii odoris est, glebæ Ammoniæ con-
cretionē & colore seruamus: quod Lob. postmo-
dum in sua hist. Belg. denuò repetit, & colore fo-
ris nigr. cante esse ait. *Ceroissels* gummi vocat.
sed rectius, nostro quidem iudicio *Resinam* vocaf-
set, quòd promptè flammam concipiat, cuius-
modi lachrymas Diosc. generaliōri voce *res.* vo-
cat.

Serapio cap. 39. ex autoritate Albugerig: Glutē
inquit, [potius resina] Caryophyllorum est simi-
le glutino *Albotin*:

Scribit Auic. caryophyllorum gummi, *Albotin*
seu Terebinthinæ facultate respondere. Hanc
ob causam percontatum se ait Garcias abis qui ex
Maluccis caryophyllum aduehant, sed negasse se
huiusmodi gummi vidisse. At nos non in Moluc-
cis fumus, & vidimus tamen, & habemus inter
fructus repertum. Oliuus quoque testatur Cal-
ceolarium habere Gummi caryophyllorum: sed
cur non descripsit rem tam raram?

Clus. quoque annotat inter caryophylla, quæ
Antuerpiam adferuntur, inueniri interdum gum-
mi ex atro rufescens, odorum, & quod prunis in-
iectum caryophyllorum sanè odorem referat: su-
spicaturque idem esse gummi, de quo Auic. pro-
didit.

CARYOPHYLLO AROMATICO
similis fructus.

CAP. VII.

FRUCTUS delatus in priore Batavorum nauiga-
tion. anno 1597. ex Iaua de quo Clus. exot. In
binarum vnciarum longitudinem, vel etiam am-
plorem, & vncialem crassitudinem excreuerat se-
ptimus fructus: videbam enim caryophylli aro-
matici vetustioris in fructum iam se formantis dū-
taxat magnitudine, cui sanè valdè similis, vt primo
intuitu mihi imponeret. Totus fuscus erat, nec val-

Nucleus.

dè laevis, super-
nè quatuor alis
decussatim cru-
cisve formâ dis-
positis prædi-
tus, instar Ca-
ryophyllorum
aromaticorum,
infernè angu-
stior & pertu-
sus, prodeunte
ex foramine ve-
luti caudâ, cras-
sâ aut tenui
pro fructus ma-
gnitudine: quæ
nihil aliud est,
quàm nucleî ex-
tima pars, qui in
fructu continetur,
in maiore
crassior & caua,

& veluti articulis distincta, in minore, angusta &
mucronata: fructus ipse denso duroque cortice
erat præditus, vt cultro vix aperiri posset, & v-
trumque falsi saporis. An verò hic fructus, falsedi-
nem ex aquæ marinæ aspersione contraxisse i-
gnoro?

CARYOPHYLLOS REDOLENS

FRUCTVS.

CAP. VIII.

Descriptio **S**cribit Garcias in opusculo suo de Aromati-
bus, Barbarissimam illam Gentem quæ Insu-
lam D. Laurentii incolit, mercatoribus, qui eò in-
terdum deuehuntur, fructum quandam ostende-
re, qui Caryophyllos redoleat, Auellana magni-
tudine cum suo putamine, aut eâ amplior, sed
incompti adhuc vsus.

Auellana
magnit.

MALABATHRVM ET FOLIVM INDVM

OFFICINARVM.

CAP. IX.

Descriptio **V**ocant Officinæ Malobathrum & folium In-
dum ex India importari solitum, nonnun-
quam ramis suis
inhærens, sapè
solum & auul-
sum. Sunt autem
rami, vt ex cubi-
tali specimine,
quod habemus
apparet, satis ma-
gni & mediocri-
ter crassi, cortice
fuluescente, aut
nigricante aro-
matico, testæ, ma-
terie Fagina, ex
quibus alii pro-
nascuntur ramu-
li ex aduerso siti-
ta quoque &
folia apposita
sunt, notiora
nostro Orbi,
quàm ramî, quæ
magnitudine va-

Rami.

Arteries.

Folia.

riant: nam & aliquando dodrante longiora pro-
stant, aliàs palmum longa, latitudine vnus aut
duarum triumve vnciarum. Forma Laurini folii,
latiora tamen, & quædam rotunda ferè, cui & nito-
re nō cedūt parte superiore, color. n. parte inferiore
est cineraceus. Iam verò insignis est costarum
nota, quas ternas semper habet, easque subtus
quàm suprà magis extantes, mediam rectam, la-
terales pari ab ea interuallo abscedentes, sinuatas,
à quibus hinc inde & in margines venulæ trans-
uersæ discurrunt. Sapor aromaticus.

Cum ad nos peruenit, colore est, inquit Cor-
dus, virescenti, sapore glutinoso, tenui, aliquan-
tū subacri, aromatum modo iucundo, veluti si
quis Piperis & Cinnamomi odores commisceat.
Caryophylli folia differunt, quòd neruum seu co-
stam tantū habeat, non tres, vt nostrum Mala-
bathrum.

A prædictis folia diuersa pro Malobathro sic
describit Cordus: Folium propemodum rotun-
dum, & disci figura orbiculatum, trium ferè digi-
torum quoquoersus latitudine, colore in fusco
& spadiceo cinereum, venosum, densum, Lauri-
no crassius, lentum, flexile, & fractu contumax,
nisi omninò aridum fuerit, gustu subacre, suba-
marum, tenue, per palatum se diffundens, orisque
halitum odoris gratia diu commendans, odore a-
cri, Nardi æmulum, & admodum aromaticum.

Malobathrum, inquit Diosc. nonnulli Nardi Indi-
cæ folium esse arbitrantur, odoris quadam cogna-
tione decepti. [Sunt enim multa odore Nardo si-
milia, veluti Phu, Alarum, Neris: vñes Græcè
habent: aliqui legunt ires, cuius tamen odor no-
bis Nardo non admodum similis videtur.] Secus
autem se res habet. Etenim peculiare genus est,
quod in paludibus Indicis gignitur. Folium id est,
quod Lentis palustris modo aquæ innatat, nulla
solum radice. Idipsum collectum statim Lino
traicitur, siccaturque reconditur. Aiunt & aqua
per æstiuos ardores exiccata, cremis, fomitibus-
que aridis terram peruri: atque id nisi fiat, non
amplius renasci. Laudatur recens & in nigrore
quodam subalbidum, minimè fragile, integrum,
nares odore feriens, illiusque suauitate diutius
implens, Nardo sapore simile, nullo salis gustu.
[vapδίζον ἢ τῇ γύσει, μὴ ἀλμυρῶν: aliàs si Lacunæ cre-
duntur, vapδίζον ἢ τῇ γύσει &c.] infirmum verò ac
minutatim concisum, & vetustate cariosum expi-
rans halitum, vitiosum est.

Sic verò Plinius: Dat. & Malobathrum Syria,
arborem folio conuoluto, arido colore [colore
aridi folii. ch.] ex quo exprimitur [paratur d. que
lectio & nobis placet.] oleum ad vnguenta, ferti-
liore eiusdem Egypto. Laudatius tamen ex In-
dia venit. In paludibus id gigni tradunt, Lentis
modo, [Lenticulæ palustris modo aquis innata-
re. d.] odoratius Croco, nigricans, scabrumque,
quodam salis gustu. Minus probatur candidum.
Celerrimè situm in vetustate lentit. Sapor eius
Nardo similis esse debet sub lingua. Odor verò in
vino suffernefacti antecedit alios. In pretio qui-
dem prodigio simile est, à singulis ad ccc. perue-
nire libras: Oleum [Folium m. & ch.] autem i-
psū in libras lx. [lxx. m. xix. ch.]

Ita vides Plin. à Diosc. non parum variare circa
Malobathri historiam, vt valdè vereamur ne ipse
met cum plerisque Veterum ignorarit, quid ve-
rè sit Malobathrum. Sed vt cum Diosc. conue-
niat Plin. de palustri Malobathro, pro iis verbis,
[quodam salis gustu. Minus probatur candidum.
Celerrimè situm &c.] ita legendum censent:
Quod salis gustu, minus probatur: candidum ce-
lerrimè

Costa.

Sapor.

Sapor.

Malaba-
thrum Cor-
di folio or-
biculato.

Delectum.

Diosc. illud.

Maloba-
thrum.Plin. corr.
& illud.

Pretium.

Plin. corr.

lerrimè situm &c: Alioqui Plin. minùs probaret candidum, laudatiusque cenferet, quod est quodam falis gustu, contra Dioscor.

Quod si vera scripsit Plin. gemina Malobathri conditio: alterum palustre, alterum ex arbore: posteritas fortè nec primum nec secundum, sed tertium Malobat. genus nouit, vel doctissimi Hermol. iudicio, appellatum à Mauritanis *Tembul*, cuius surculi [inquit] cum folio, quale Arbuti siue Lauri est: Pollicares plerumque ad nos feruntur, & fructus quoque Laurinis baccis simillimus. Omnia tria Folii appellatione significari consueuerunt, sed priora duo maximè.

Vidisse se tamen iactat Corn. Materiarios, vt nunc vocant, qui etiam priora illa duo genera ostenderent, & pro vero Malabathro venderent: quibus, inquit, si quis omninò fidem denegat, tum in his, tum in aliis quæ ex longa experientia pro gentuinis agnita nobis aduexerunt, quo tandem tota medica materia deueniet? Sed nimirum egregium illum Herbarium, si Diis placet, ac potius omnis propemodum naturæ Botanica imperitissimum, in cæteris alioqui doctissimum, decuisset, duo illa Malabathri officinarum priora genera [vt illorum relatione fretus, confidenter vocat,] describere, & ipsum prius ex diligenti inspectione discere in quo differant, tum inter se, tum à *Tembul* Mauris dicto, vt doceret alios, quæ forma, colore, sapore &c: deprehenderit. Iam non institutoribus, sed ipsiusmet negligentia denegabimus fidem: quanquam non videamus, quomodo post tot secula Materiarii scire queant, quænam sint legitima Veterum Malabathri genera, quos nemo nescit, ditandi potius quàm discendi aucupio inhiare, quæque aded à peritissimis & sagacissimis tam medicis, quàm Herbariis pro incompertis, aut saltem pro non probè compertis habentur, vt patebit in progressu. Deneganda vtique fides non tantum *ἀμαρτυρίαι* Materiariis, sed vtique omnibus qui sine ratione, sine experimento certò aliquid proferunt, maximè de iis quæ à salutem hominum pertinent. Eat nunc Corn. & omnium, quot in Mundo sunt, nobilissimæ artis materiam vel considerationis subiectum [subiectum enim reductionis homo est] ab idiotis, earumque vel temeraria, vel falsa & inscia, vel denique decipiente & sophistica relatione addiscat, vt sibi materiæ medicæ cognitionem acquirat, non interim considerationis Veterum de ea traditis notis, cæterisque quæ propria industria considerari ab industrio medico possunt & debent. Nam reuera in talibus vel iplomet fatente, Hippocraticum illud requiritur, *μηδὲν εἰκῇ, μηδὲν ὑπερβολῇ*: vt nihil temerè approbemus, neque rursus comitemnamus: sed Veterum descriptiones diligenter examinemus, adhibitis non tantum auribus, quid vel hi, vel nostri dicant institores, sed & oculis, naribus, ac ipso aded gustu, cum sæpè contingat ex vna aut altera nota non penitus respondente, rem, aut conceptam relationem opinionemue totam subuerti: quod *se mel & in plenum hoc loco dixisse conueniat*.

Actius eundem Malabathri delectum habet cum Diosc.

Dicitur autem Græcis *μαλάβαθρον* vel *μαλάβαθρον* cum Arrian. quod etiam vocatur *μαλάβαθρον φύλλον*, & simpliciter *φύλλον*, & *ἰνδικὸν φύλλον*. Nec *φύλλον σκύλατον* aliud esse videtur apud Aëtium, quàm Malabathrum siue Malobathrum Plinio, quod & *Folium* tantum nominatur & *folium Indicum*. Cæterum cum apud ipsum Aëtium *φύλλον* simpliciter dicatur, cur folium Scylmatis vocitet, fatemur nos ignorare. Neque vox *σκύλατον* aliunde hæte-

nus nobis nota, nisi ex Epigrammate vbi legitur, *σκύλατον κόρης*, Laniatus comæ. Sed quid laniatus ad Malabathrum? Cogitent peritiores. Est & foliatum vnguentum apud Plin. ex hoc ipso folio confectum. Et foliatum vnguentum Plautus videtur in Curcul. vocasse Petalium.

Tu Stacte, tu Cinnamomum, tu Rosa es, tu Crocum, tu Cassia es, tu Petalium.

A voce Græca *πέταλον*, id est, folium. Quo nomine etiam Iuriconsultus Malabathrum appellauit, ff. de his quæ debent Imperatori vectigal.

Sic & Paul. Aegin. lib. 4. cap. 48. dum *φύλλον μαλάβαθρον σφαίρα β.* id est, folii Malabathri pilulas duas in medicamentum quoddam recipere iubet, nihil aliud quàm folium ipsum in pilam & globulum conuolutum intelligere videtur.

In quem eundem sensum Const. Cælib. 6. cap. 6. *φύλλον μαλάβαθρον σφαίρα ε.* id est, folii Malabathri pilulas quinque in picationem quandam recipit. Et lib. 7. cap. 13. in quandam vini condituram, *φύλλον simpliciter σφαίρον εν*, id est, folii pilulam vnā assumit, quum in præcedentem condituram adhuc minùs, nempe *φύλλον δ.* id est, folii trientem recipere iussisset.

Quod autem locis citatis *τὸ σφαίρον* ipsum foliū in globum conuolutum significet, vel Plinii quoque lectio lib. 12. cap. 26. satis apertè insinuat, quando Malabathron arborem folio conuolutò dixit. Cui rei Folii Indi historia, quæ ab Arriano, circa finem Periplus maris Erythræi describitur, perbellè respondet. Is enim illa folia tradit à Sefatis populis, qui finitimi sunt Cirrhadibus (apud quos etiam præstantissimum nascitur Malabathrum, teste Ptolemæo) circa ciuitatem Thinam afferri, ac dum in vicinia populabundi vagantur, stramentorum loco subterni, tandemque postquam remigrarunt, ab ipsis Thinæ incolis auidè conquiri, & in globulos conuolui atque complicari, calamorumque villis confui, Sed hinc tria genera effici. E maioribus enim foliis, quod *ἀδρόσφαρον* Malabathrum dicitur: è mediocribus, *μεσόςφαρον*: è minimis, *μικρόσφαρον*. Quæ sic compacta & confuta in Indiam deportantur, & magno venduntur. Notandum obiter hoc loco mendosè ac ineptè in apologia Paul. Hæsi pro Guiland no aduersus Matthioli. legi *ἀδρόσφαρον, μεσόςφαρον & μικρόσφαρον*. Atque hinc fortassis prædicti Autores Malabathri pilulas, Plin. verò Malabathrum folio conuolutò dixisse videri potest: quanquam ille totidem, quot Arrianus genera, iisdemque nomenclationibus nuncupata, non Malabathro Syriaco, quod Folio simpliciter vocitato reddidit.

Quia verò Nardinum vnguentum etiam parabatur cum Malabathri folio, vt docet Diosc. hinc fortè factum vt Plin. deceptus, ipsum Nardinum etiam foliatum vocitarit lib. 13. cap. 1. Galenus tamè spicatum à foliato accuratè distinxit lib. 1. cap. 2. *χρὶ τόπος*. Quæ fusiùs explicare placuit, quia in his labuntur vel doctissimi, vt ille, tamen insigniter eruditus, interpret Theophrasti de Odoribus, vbi ait in Scholiis, Nardinum vnguentum Theophr. non è folio paratur, &c: vbi quid folium, quid nardus, vel quid foliatum aut spicatum, vel Const. quoque iudice, ignorasse videtur.

Plutarchus quoque in libello, cui titulus est, quod bruta ratione vtuntur, *φύλλον* simpliciter vocat, odoramentis aliis coniungens, simulque numerans & folium. Malabathrum s. hoc. Quæ vox, à Marcello ex antiquo & probatoris fidei Græco codice instaurata illic est, vbi legitur: Ab hac appellatione Malobathrinum vnguentum, foliatum

Petalium.

Phyllon.

Quomodo globuli ex Malabathro fiant. Locus

Malabathri tria genera Arriano. Hadrospharum.

Plin. ill.

Folium Barbaricum.

Plin. not.

Interpres Theophr. de odor. not.

Plutarch. locus corr. Malobathrinum vng.

Nardinū
Sedig.
Sadegi.

Martiali & plerisque aliis ex Græcis & Latinis Scriptoribus dictum est: & ob odoris similitudinem, idem Nardino est creditum aliquando.

Apud Serapionem legimus *Sedig*, id est Malabathrum, Dioscorid. est herba quæ nascitur in India. Apud Auic. Folium Indum est *Sadegi* & Malabathrum. Folia & rami sunt *Sahesefram* [Garc. *Saisifram*] similes: flos frangibilis, [Dioscor. floris nullius meminit:] provenit in India paludibus, innatat aqua Lenticulae aquaticae modo, & radici non appensum: ibidem ligant filo & exiccant. Quidam existimant esse folia Nereidis [Nardi Indicæ propter virium similitudinem: Garc. Golsam legit, quam vocem Clus. Nymphæam reddidit.] Arabes secundum quosdam etiam vocant *Tembul*, à quo differre postea dicitur.

Tembul.

Bethrum.
Bathrum.
Erymon.

Indi verò, apud quos provenit in regione Malabar, dicunt *Bethrum* vel *Bathrum*, vnde composita à Græcis videtur dictio *Malabathrum*: hodieque apud Indos, etiamnum teste Garcîa, paucis immutatis folium *Tamalapatra* nuncupatur. Quam vocem, ut putat Garcîas, Græci & Latini imitantes corruptè *Malabathrum* nuncupant.

Malaba-
thrum vnde.
Cadegi
Indi.

Arabes *Cadegi Indi*, id est, *Folium Indum* dicunt: nec dicitur Folium per excellentiam, sed quoniam Auic. lib. 2. cap. 259. ita vocavit. Qui & folia *Saisifram* esse ait, quatinus in quibusdam Exempl. *Sahesefram* legatur.

Saisifram.
Sahesefram.

Lacuna
not.

Ital. *Malabathro* & *Folio Indiano*. Hisp. Castil. Catal. *Folio Indo*. Gal. *feuille des Indes*. Lacuna ait Lusitanis *Betey* & *Beter*. Sed vel is vel hi falluntur, qui nomen *Betere* alteri folio tribuunt. German. *Indianisch blatt*. Quidam, qui tamen egregii Herbarii vulgò creduntur, temerè & nulla ratione solida, *Viegelbletter* vocant, ut Euch. Rosslin, Lacuna & alii: ac temerario etiam magis ausu alii Caryophyllis adhaerentia pingunt, ut Tabern.

Quorundā
Herbarior.
temeritas.

Ruell. not.

Ne fallaris, inquit Ruellius, [cui placet identidem Hermolai decocta ruminari, & pro suis venditare,] quod Officina *Folium* nominant *Indicum*, Cinnamomi non Malobathri dicunt esse comam: profectò id quidem sub lingua Cinnamomi refert saporem, folio Inglandis, flavo, venisque tribus &c.

Cinnamo-
mi folium.

Defuit, inquit Syluius, & *folium Syriacæ arboris* Plinio celebratum. In horum locum Mauri inuenerunt folium Laurino proximum, sed maius, & nervis tribus folium intercurfantibus distinctum, odore iucundo: Primum illud *folium Indum* dicitur Serapioni: tamen Actuarius in Hedychroo magmate, *φύλλον Ἰνδικόν* & *φύλλον μαλαβάθεν* ceu diuersa miscet. Idem in Antibal. vult pro Malabathro sumendum folium illud vulgare Indi dictum, quam opinionem quoque sequitur Placotomus.

Succedam.
Folium In-
di.

Malabathrum, ut tradit Cordus, crediderunt multi Nardi Indicæ folium esse, verum decepti & falsò, ut Dioscorid. cum ipsa experientia contrarium testantur. *φύλλον* Græci, Romani *folium* dixerunt, quoniam nihil aliud esset quàm folium.

Malaba-
thrum non
esse Nardi
folium.
Folium cur
dictum.

Iam verò amplius non affertur, præterquam quod casu nonnunquam cum Nardo Indica affertur, quod descripsimus folio orbiculato. Eius in locum, Cassia, Cinnamomi & Caryophylli folia substituta sunt, quæ pro Malobathro quidem in usum recipere licet cuilibet: sed eadem *Malobathrum* siue *folium Indum* appellare, non perinde licere arbitramur.

Malaba-
thrum Gul-
gare.
Cinnamo-
mi folium
non est.

Idem alibi scribit: folium quod hodie pro Malabathro in usu est, & simpliciter *folium* magno errore vocatur, Cinnamomi folium à plerisque et-

iam Doctis creditur, sed malè: nam sine dubio à viliori & non adedè efficaci Cassia producit, quod pediculi eius sapor manifestè indicat, qui planè rubentem & glutinosi saporis Cassiam refert, & nequaquam Cinnamomum. Nobis autem uti non certò constat, quid sit Malabathrum Veterum, ita etiam Cordi & vulgare Malabathrum non reiicimus. Atque ut Cinnamomi folium non esse & ipsi putamus, ita nec Cassia rubentis esse iudicamus: Malabathri enim siue Folii Indi vulgaris cortex tenuissimus est, nec similis cum Cassia rubente.

Cassia
rubens.

Cordi not.

In Nauigationum Tomo primo ex Edit. tertia pinguntur folia Malabathri vulgaris seu folii Indi nomine *Betelle*, aut *Betre*: ubi scribitur *Betelle* Persis dici, & Arabibus *Tembul*, in Italia, *folia Cannelæ*: sed perperam, nostro quidem iudicio: uti in eodem Nauig. libro *Betelle* & *Tembul* planta, arborescens eadem existimatur ab Odoardo Barboisa cum folio Indo vulgò vocato. De *Betre* plura videant Lectores c. seq.

Betelle.
Betre.

Tembul.

Malabathro, inquit Scal. non subest radix, si vera Græci fabulantur. Et alibi apertius. Sine radicibus quædam, ut Lenticula aquæ. Nihil ei præter folia. Nam de Malabathro Veteres somniant. Qui enim omnes Arabias, ac vniuersas Indias penetramus hodie, nusquam folium illud mirabile compertum habemus. Et iterum alibi. Folii *betel* facies & magnitudo, quæ & quanta Citrio: multis nervis, ac venis quasi striatur. An sit hoc, quo utimur, *folium*, cum de facie, tum ex effectione deprehendi potest. Mansum enim iis, quæ suo loco dicta sunt, indicis sese proder. An verò sit hoc Malobathrum Antiquorum? Ad hoc non respondebo. Quia mendaces Græci *folium Indum* in aqua natante palustri, sine radice, prodidit. Cuiusmodi toto Indiæ Orbe nullum compertum est.

Folium.

Quatuor
species
Fuchf.

Fuchsius lib. 1. de Comp. Med. quatuor folii differentias proponit. 1. à Diosc. dictum, folium Indum Græcis dictum à quo Unguentum foliatum, à Nic. Myreps. descriptum. 2. Malabathrum, folium arboris cuiusdam Plinio, ac utrumque folium hodie adferri desisse. 3. Esse præterea aliud cuiusdam plantæ folium, Nucis Inglandis folio simile, in Malabar Indiæ regione natum, quod incolæ Batrum nominent. Hoc cerebrum & stomachum roborare, cor exhilarare, venerem incitare, & halitum oris commendare: itidèque Indiæ incolis *folium* appellari. 4. In horum locum Arabes quartum inuexisse *folium*, Laurino proximum, sapore Cinnamomi iucundo. Vnde quibusdam Cinnamomi folium putatum: at Officinis, ut Mauritanis, simpliciter *folium* dici. Et rursus postea: rarò hodie Cinnamomum affertur. Nam quo Cinnamomi nomine, utuntur Seplasiæ, magna ex parte Cassia est. Cæterum arboris huius folia Nucis Inglandis foliis similia sunt, quæ in Officinis falsò pro Malabathro venduntur. Hec ille. Cuius quatuor species, si verum fateri licet, nec intelligimus ipsi, nec ipsummet vel nouisse, vel etiam, quid scriberet intellexisse, putamus. Suspiciamus enim eum bis idem tradere. Folium Barbaricum & Malabathrum res esse diuersas, inquit Anguill. ut dicam, facit autoritas Digestorum tit. de publican. & vetig. lib. 39. in Pandectis Florent. Videtur etiam Gal. facere duas compositiones: vni nomen *Foliatum*: alteri *Malabathrinum*. Apud Nic. Myreps. in pluribus compositionibus præscribuntur Folium & Malabathrum. Apud Auic. in quodam medicamento lib. de virib. Cord. manifestum discrimen apparet. Malabathrum non cognosco. De folio Barbarico & folio simpli.

Batrum.

Folium.

Fuchf. not.

Foliatum.
Malaba-
thrum.

Folium
Barbaricum.
Folium.

simpli.

Duo gene-
ra Anguil.

Betel.

Tembul.

Anguil. la-
puiCassa vel
Cinnamoni
folia.
Caryophyl-
lis folia.Herm. Ru-
ell. Bras-
saul. not.

Plin. not.

Pauu. Fo-
lium Anti-
quo.Folia turif-
con. tria.
Pentasphe-
rum.
turifcon-
fuit. loca
qua de ma-
teria medi-
ca tractat
mendis sca-
lent.Digest. Soc-
in resolu-
ta.

simpliciter dicto historiam narrabo, quam aliorum iudicio subiiciam. Reperiuntur duo Foliorum genera, quae incolae solent tenere in ore, & masticare boni halitus ergo: Vnum prouenit in India: alterum in Persia. Indicum in India dicitur *Betel*: Persicum, à Persis *Tembul*. Fertur *Betel* prouenire in Malabari locis potius humidis quam siccis: ex eo parantur Pergulae: cuius folia Indi in ore tenent & masticant, vt concilient oris gratum odorem. Hoc multis in Italiae locis vtuntur pro Folio Indo: reperitur & cum ramis Venetiis. *Tembul*, vt testatus est Eccell. Michaël de Muti, arbor est similis Piperi nigro, foliis Tiliae &c; Posset affirmari hæc duo foliorum genera esse duo Folia à nobis dicta: aliorum tamen iudicio relinquo. Nobis sanè non placet Anguil. recitata Foliorum historia, dubiorum sanè plena, quæ omnia hic explicare non est locus. In eo autem nobis potissimum lapsus videtur, quod *Betel* cum folio Indo vulgari confundit. Si *Tembul* est foliis Tiliae, cur Foliū speciem faciat, non videmus. Consule caput de *Betre* siue *Betete*.

Audiamus Matthiolum. Malabathrum, quod plerique *folium Indicum* vocant, ait ille, qui hæc ætate viderit, habeo neminem. Non desunt, qui Indici folii loco Cassia odorata vel Cinnamomi folia suppeditent, quæ esse Caryophylli existimat Braslauolus. Nonnulli præterea quædam arborum folia ex Alexandria aduecta, quæ Lauri vel Arbuti frondes referunt, in Malabathri vsum vident. Hæc Hermol. Ruell. pariterque Braslauolus eos secutus, nulla autoritate, quod sciam, Nigitarum *Tembul* esse arbitrantur: verum cum adhuc eorum, qui *Tembuli* historiam & notas scribant, inuenerim neminem, quamuis de eo Auic. breuiter scripserit: iccirco illa potius asseram arborum folia esse penitus ignota, quam illorum sequar opinionem. Nullo itaque modo hæc ad vsum veniunt admittenda. Nam cum eorum facultates nos lateant, non est, cur ea comprobare valeamus. Plinius præter Diosc. sententiam præstantius Malabathrum dixit, quod falsum est [Plinii lectionem mutatam antea dedimus.] Vnum tantum fuit *Folium* apud Antiquos. Vnguentum Malabathrinum apud Galē. non differt à Folio, quod Folium & Malabathrum diuersa sint medicamenta, sed quod diuersa fuerit parandi eiusmodi vnguenta ratio. Non negauerim trium Foliorum à Iuriconsultis fieri mentionem, nempe Malabathri, Barbarici & Pentasphæri. Atqui ille titulus Digestorum pluribus scaturit mendis. Pentasphæri nullus Antiquorum meminit. Et agmē istud errorum [Nam Cassamum, ita ibi legitur, Turiana, Aroma Indicum, Alchelusia, Sargogalla, Omerabicum, Carpalum, opus Bussicum, ferrum Indicum, Folium pentasphærum, barbara, mehercle, & magna ex parte inaudita vocabula, quorumque explicationem ne ex Tripode quidem haurias, & alia nonnulla quæ ibi deprauatè leguntur, Et legi debebāt, Cancamum, Thymiana, Ammoniacum, Agallochum, Sarcocolla, Gummi Arabicum, Carpesium, opus Byssinum, Ebenum Indicum.] Satis superque arguit, nihil solidi, verique, de Folio Pentasphæro ibi haberi: quin etiam nec fortasse de Barbarico de quibus nihil apud Theophrast. Dioscor. Gal. Plinium posteritatis memorie traditum est. Quapropter non pentasphærum legi debere censeo, sed potius Hadrosphærum, aut Mesosphærum, aut Microsphærum. Nam trium horum, vt ex præcedentibus liquet, & Plin. & Arrianus meminit, non quod specie aut genere differant, sed amplitudine tantum, vt ex ipsis corū

Tom. I.

verbis patet non obscure. Existimandum itaque censet Matthiol. Pentasphærum non esse per se genus, sed ita deprauatè legi in Iuriconsultorum Digestis: existimâtque vnicum tantum esse Folium nempe Malabathrum: Et Syriacum Plinii Malabathrum potius fabulosum esse, quam verum.

Errant præterea (addit idem) Recentiorum nonnulli, in censendo *Tembul* [nam quidam & *Tembul*, hoc quoque Foliū genus faciunt, vt dictum.] quod putant hoc differre ab Indorum *Betel*. Nihil enim inter se differunt. Siquidem, quod Indi *Betel* vocant, Arabes & Persæ *Tembul* & *Tember* appellant. Idilli continuè mandunt, quod putent secundæ valetudini multum conferre, corporibus vires addere, Venerem augere, Cor & cerebrum roborare. Vbi autem copiosius edatur, mentem mouere. Idcirco mulieres Tarnasari in de fūcti mariti rogi seipsas inieciunt, tantum illius vorant vt amentes efficiantur. Id aqua aspergunt, qua soluta sit calx è conchis parata, ac tum demum vescuntur eo. Sed hæc perperam trāscripsit nouus quidam rei herbariæ indagator, [Anguillara] quippe qui hæc folia calce vel cinere circumuoluta ab Indis deuorari scribit: sed tam suaue obsonium nobis non vendet. Est *Betel* folium plantæ quæ Hedera Smilacisue modo arborescunt, neque per se consistere potest absque pedimento. Floret nunquam, nunquam fructum profert: foliis est hæc planta Citrio æmulis, nervis quibusdam secundum longitudinem discurrentibus, vt in Plantagine. Hæc Alexandria Aegypti ad nos pluribus antè annis comportatur. Nec desunt, qui loco Malabathri iis vtantur. Sed videant illi an rectè: mihi verò (infit Matth.) Malabathri vicem nunquam præstabunt.

Atqui, mehercle, ipse etiam Matthiol. parum sibi constat in tradendo vulgari Malabathro, siue folio Indico, & pleraque in postremis comment. omittit, quasi prius præter veritatem scripsisset: olim quippe ipsi duplicia Folia aduehebantur pro folio Indico, nempe alia, quæ folia Cinnamomi dicit, alia ex Alexandria folio Lauri vel Arbuti: quæ nunc nescio an doctior factus an cautior, folio plantaginis comparat. Enimuero sanè valde veremur versutum illum plantarum *Metaplasten* [vt ita dicamus] de plantis sibi ignotis commentatum. Nec obscure suam vel in eo prodit ignorantiam, quod cum Malabathro siue folio Indico vulgari, arbore, plantam scandentem *Betre* vel *Betete* plurimis Neotericis dictam [de qua suo loco] confundit. Is præterea in postremis Comm. & Epitome, ni multum fallimur Caryoph. iconi appingit Folia Indica vulgaria, quasi eorundem essent Folia, id quod iam c. de Caryophyllis monuimus. In Hist. Germ. dicit è Lusitania sibi aduecta, quod antè siluerat, nunc fortè de nouo excogitauit. Sed nimis profecto crassa, & vellusco animaduertenda illa contradictio, quæ in vltima eius editione, Illustrata per Casp. Bauhin. vno eodemque capite, nec ita multis interiectis lineis legitur in hunc modum: scribit Arrianus antiquissimus auctor, se magnam Malabathri copiam reperisse in quibusdam Rubri maris insulis, quarum oras & littora legebat. Et pōst: ait falsissimum extare apud Arrianum se reperisse Malabathri copiam. Quam contradictionem mirum vel Typographicos Lectores adeo oscitanter præterisse, quam vel tyro quisquam simplici lectione deprehendisset, & vel ipsi Matthiolo, vel eius editionem collatoribus ac interpolatoribus securæ hunc inconsiderantiæ nauum inuississet. Quid sibi volunt tales Scriptores posthac à nobis credi?

Syriacum
Plinii fa-
bulosum.

Tembul.

Betel.

Timber.

Indorum
Tarnasari
mulierum
mos.Anguill.
not.
Betel quid.Matth. pl. 3.
rarum
Metapla-
sten.Contradi-
ctio crassa
in vlt. e-
dit. Matth.Interpolato-
res Matthioli.
not.

*Triplex
Malaba-
thrum.*

*Hellus &
Guiland.*

*Diosc. histo-
ria de In-
dico Ma-
labathro
falsa.*

*Nulla In-
terconsulto-
rum autho-
ritas in ar-
te medica.*

*Folium ne-
strum Indi-
in multis
cum Vete-
rum Cin-
namomo
conuenit.*

Folium.

*Betrur-
Cinnamo-
mifolium.
Cinnamo-
mum ex
Zeilam.*

*Cassia odo-
rata folia.*

*Lacuna
error.*

*Nostrate
folium esse
Malaba-
thrum.*

Diosc. not.

Ipse profecto Guiland. quoque in suo Theone clamat lapsum Matthiolum in Malabathro, & Folio, hæcque medicamenta duo in vnum ab ipso confusa, quæ Apitio, Martino Iuriconsulto, Galieno & Plinio latè distinguuntur. Paulus item Hellus in Defens. pro Guiland. vbi triplex Malabathrum facit, Indicum, Syriacum & Folium, tantum ab ille statuit, vt Plin. Malabathrum Syriacum idem esse cum Folio senserit, vt tria etiam huius generis fecisse eum putet, quæ omnia toto cælo ab utroque Malabathro discrepent. Sed si liceat verum fateri, nondum comperimus, quod putat Hellus, per Guilandinum probatum, Malabathrum Indicum, Syriacum, & Folium, esse tria. Dioscor. enim historia Malabathri nascentis in India sine radice, falsa esse videtur, vt antè dictum, nec id memorat Plin. quamuis cum Diosc. dicat in paludibus gigni Lentis palustris modo: nec quicquam tale percipimus ex Neotericorum Indicis nauigationibus de planta in India nascente. Autoritas Iuriconsulti, cum non fuerit Medicus aut Herbarius, nec discrimina docuerit, parui facienda, nec maioris, quam quanti fieret ab ipso Medici iudicium in explicandis legibus, quo tamen in multis ex necessitate egent. Cetera argumenta ab vnguentorum diuersis denominationibus desumpta parui momenti existimamus, & iam supra sparsim magna ex parte explicata sunt. Ceterum non propterea asserimus vulgare Folium Indum esse Malabathrum Veterum: [quis enim in re tam ancipiti & lubrica, & in tam obicura Authorum narrationis obscuritate ferat iudicium?] hoc tantum monitum volumus, in nostro folio Indici eiusque partibus quædam esse, quæ respondere videntur Cinnamomo Veterum, vt apparebit consideranti quæ scripta sunt ex eis cap. de Cassia & Cinnamomo.

Quæ fortè animum adiecerunt Amato, vt tam confidenter scriberet, certum se esse, Folium quoddam Officinis hodie pro Malabathro receptum, non Betrurum esse à nobis descriptum, sed potius Cinnamomi folium, vt Officinarum Seplasiarii quoque fatentur. Immo manifestius alibi Cinnamomum ex Zeilam appellat: foliaque quibus vestitur esse Iuglandis, quæ in Officinis pro Malabathro, falsò tamen vendantur. Sed interim in hac sua securitate ipsi metuendum fuerat, ne Canellam siue Cinnamomum nunc vulgò dictum, cum folio Indo Officinarum confunderet.

Lacuna quoque, Pharmacopœi [inquit] non cognoscunt Malabathrum: eius loco quidam assument Cassiæ odorata folia, quæ est Canella: alii alterius, valdeque aromatica arboris, quæ adfertur ex Alexandria, & exstimata Tembul Arabum. Nos autem suspicamur Lacunam nesciuisse quid scriberet.

Manardus se vix vnicum folium Malabathri vidisse affirmat, in eo sanè felicior nobis, qui nullum vidimus aut nouimus, quod tam audacter Veterum Malabathrum dicere ausimus: quod vnicum etiam ab eo visum vix Veterum genuinum fuisse putamus.

Pena & Lob. in Adu. titulo tenus, & maiusculis quidem literis, ceu edicto Regio promulgant. NOSTRATE FOLIUM MALABATHRUM est. Addunt tamen mox: Nihil lubet aut licet asserere de Malabathro Antiquorum. Diosc. prodidit sine radice innatare paludibus, cum tamen nullo vsquam angulo totius Indiæ illius, quæ nostra ætati multò notior est, quam illis fuerit sua Græcia, comparuit hæcenus istud folium, quod nec expressit sa-

tis Dioscor. Vnde gemina hæsitandi occasio: primum notumne habuerit: deinde quæ possit fieri, vllum vt sit folium, non modò sine caulis adminiculo, sed etiam sine radice, id est, sine ore. Quid si ortus & natales aliquantum deprauatè tradantur? Quare id sanè fuerit istud nostrate Malabathrum, iamdiu Arabibus cognitum, & hodie Italis Medicis vsu receptum, non modò quia in Malabar Indiæ regione cognomine oritur, sed etiam quod propter eximias vires plus proportionis habet cum plantis aquaticis, quam illa folia Cinnamomi aut Caryophylli, quibus folium Laurinum ferè est. Fibrae verò secundum dorsi longitudinem ductæ, cuiusmodi Potamogetoni, qui propter figuræ & natalitiam similitudinem, nonnullis ineptè Folium putabatur. Nobis secus, cum huius folia apud Anguillaram & alios non multis abhinc annis vidissemus, quibus adhuc hærebant lignei pedicelli: & quasi furculi è ramis effracti, [quin potius integros ramos meminimus.] Cinnamomi autem folio & Caryophyllis facies ferè eadem, nitidus læuor, aromaticus, suauiss. odor. Temperamentum, crasis, modus & vsus non ita disparia sunt, & halitum commendant omnia, vt Diosc. Malabathro attribuit. Verum quid intelligant Pena & Lob. per folia Cinnamomi aut Caryophylli, ingenuè fatemur nos nescire. Olim Folium Indum existimabatur Cinnamomi aut Caryophylli: nec existimamus illud Folium quod Lobel. ex Clus. depingit fuisse vulgare aut in Officinis demonstratum pro Cinnam. folio: nam eius descriptionem à nullo traditam hæcenus nouimus, ac ne ab ipso Clusio quidem, qui pingit.

Quinque tradit Benedictus Malabathra, statimque, folium Indum vulgare, de quo hoc agimus capite, diuersum à Malabathris Veterum: Præterea [quod planè displicet] separat Malabathrum tertium ab Hermolao traditum à Pharmacopolarum folio, licet non sit diuersum, isque nostro iudicio sub nomine Bathri, confundere videtur cum folio Indo vulgari plantam dictam Betrur siue Berele, vt postea plenius dicetur.

Cæsalp. refert, allatos quondam ex Oriente furculos quosdam, cum foliis Laurinis & baccis, quod Folium Indum vocabant, quasi esset Malabathrum Diosc. Quosdam putasse esse Cassiæ aut Cinnamomi folia aut Caryophylli: alios rectius putasse esse Tembul apud Auic. de quo inquit, frigidum est in primo gradu &c. hocque [addit] videtur intellexisse Plin. Malabathri ex Syria nomine. Non esse autem hoc illud genus folii, quod Indi Betrur vocant. Atque quod furculos ex Oriente allatos attinet, fides penès ipsum esto. Non enim de ignotis iudicamus. Videat verò Lector cap. de Betrur, vbi docebitur Cæsalpinum non bene distinxisse folium Indum vulgare à Betrur seu Betrur, sed potius cum eo confundere.

C. Bauh. apud Matth. triplex facit Malabathrum 1. Diosc. quod apud Plin. secundum dicit. 2. quod Plin. primum ait. 3. Officinarum quibusdam Folium Caryophyllorum: aliis Cassiæ folium, aliis Canellæ, Trago Malabathrum: Cassia aromatica Cordo: Folium Indianum Acoftæ: Folium Offic. Lobel. Fructus vocati Tembul, Fructus Canellæ nomine ad nos ex Italia missi. Non malè factum à C. Bauh. nostro iudicio, quod iconem ex Clusio apposuit Matthioli historiæ: sed bene interim quoque fecisset, si monuisset incautos studiosos à se etiam positam iconem horum foliorum pro Caryophyllis in falsa iconem Tabern.

Præterea illud quoque notandum studiosis, cap. de Cinnamomo ex eodem Tab. arboris folii Indi

*Malaba-
thrum no-
strate.*

*Cinnam-
mi aut Ca-
ryophylli
folia.
Potamoget-
on ineptè
putabatur
folium.*

*Bened. n-
atur.*

Cæsalp. m.

C. Bauh.

Indi vulg. baculos duos, vel lignum malè posuisse sub titulo Cinnamomi, sub quo etiam duos cortices Cinnamomi offic. siue vulgaris pinxit, & folium, quod Clusio Cinnam.

Malabathro. Sed ut tandem intricatam hanc Folii seu Malabathri inuestigationem concludamus: Malabathrum neque Indicæ Nardi folium est, ut verè monet Dioscorid. Neque id folii genus, quod Arab. *Betre*, Persis *Tembul* appellatur. Diligentissimus Garcias multò minùs Canellæ aut Caryophylli folium esse censet: sed sui generis Folium, non quidem in Syria aut Aegypto, uti voluit Plin. sed in India ex arbore procerà decerptum, hodièque, ut dictum, etiamnum *Tamalapatra* dictum.

Dioc. multiplex error, eorum, que qui ipsam secuti sunt. Non innatat aquis, ut scripsit Dioscor. & hunc secutus Plin. Decepti quoque fuerunt Serap. & Avic. qui eiusdem historiam ex Græcis mutuati sunt: qui cum Malabathrum non norint: ex eorum scriptis aliis innotescere non potuit. Non colligitur, inquit Garcias, ut Dioscor. perhibet: sed collecta in fasciculos colligantur, atque ita vaneunt. Dilutior viridi colore nitent, non ex

Plin. error. candido nigricant. Plin. in Syria & Aegypto nasci scribit: Medici Memphitici, Damasceni & Alepini negarunt omnes. Non est tam validi odoris, ut Crocus, nec saporis Nardi, ut scripsit Plin. neque tam validi odoris atque spica Nardi, sed suavioris. Falluntur qui Caryophyllorum foliū esse asserunt. Scribit Franciscanus quidam in Aethiopia gigni, sibi que datum cum inscriptione foliorum Canellæ. Verū in Aethiopia nullæ sunt Canellæ arbores, neque Folium. Addit Clus. ad Garciam: Folium Indum, quale hic autor describit, ad nos etiamnum adfertur: legitimum conicio ex Garcie descriptione: differt à Caryophyllorum folio &c.

Delectus Ceterum quod Folii Indi, quod in officinis habetur delectum attinet, deligendum recens, densius, crassius, maius atque integrum, quodque non facilè in partes minutas frangitur, quod tam gustu quàm odore proximè ad Cassiam accedit, ut vult Cordus. Fragmenta verò & friatorum puluerè medicamentis ne commisceas. Sed Syluius inter bonitatis notas postulat, ut ad albedinem declinet, quam ex Dioscor. desumpsisse videtur.

Succedanea. De succedaneis quoque solliciti fuerunt Medici. Nam eo deficiente, idem pondus *Thalisasar* substituunt, ex Avic. præscripto: quod quid sibi velit, Garcias fatetur se planè ignorare. Clusius Macerem intelligit. Nec opus erat, inquit idem,

Thalisasar. Macer. *αὐτὸ βαλλομένον*, si diligentiores essent pharmacopola & medici Lusitani: siquidem tanta eius Copia hinc exportari poterat, quæ uniuerse Europæ sufficeret. Eius autem penuria Canellæ foliis utatur, si ea nanciscuntur: sin minùs, Spica Nardi, non autem Maci, ut voluerunt nonnulli. Vbi opus est

Canella folia. *Spica Nardi.* Malabathro, & illud abfuerit, Gal. Cassiam odoratam, vel Nardum Indicam supponendam vult.

Vires & Vfus. *Primas cit.* *Stomachus.* *Oculorum inflam.* *Cris halitus.* *Alios sus tunc.* Malabathrum Dioscoridi easdem cum Nardo vires fortitur, sed illud efficacius omnia præstat: at tamen Malabathrum & urinas ciendi maiore vi pollet, & stomacho conuenientius est. Oculorum inflammationibus in vino feruefactum tritumque ac illitum apprimè confert. Subditur & linguæ ad commendandum oris halitum. Quin vestibus etiam vtiliter interponitur: eas siquidem & à tineis defendit, & odore non ineleganti tuetur. Ex eo olim pretiosissima fiebant vnguenta, de quo specialius idem tradit eadem habere quæ Nardinum spissamenta, Myrrhæ autem plusculum addi: qua de causa calfacit, Crocino aut amaracino viribus respondens. *malabathrum* vocat.

Tom. I.

Apud eundem è Syriaca Nardo & Celtica Malabattoque *Vinum* paratur in hunc modum: singulorum minæ semissem in binos musti congios mittito, & post bimestre colato: Cyathum vnum cum tribus aquæ exhibeto. Bene facit hoc vinum nephriticis, ictericis, hepaticis, urina difficultate laborantibus, decoloratis & stomachicis. Sunt qui Acori vnciam vnam aut alteram, & Celticæ Nardi vncias tres in musti amphoram adiciunt. Plinio singuli succi nobilia vnguenta faciunt: Inprimis Malabathrum. Ipsum folium oculorum epiphoris vino expressum vtilissimè imponitur. Item frontibus dormire volentibus: efficacius si ex aqua bibatur. Cætera de viribus ex Dioscor. eadem habet. Iam prius ex Gal. diximus Foliatum vnguento olim Romæ feminas ditiores oblini solitas: & oleum exprimi ad vnguenta ex Plin. & quàm variis immisceatur compositionibus apud diuersos autores. Vnguenti celebrem apud Veteres fuisse vsum, velex Horat. patet ad Pompeium Varum siccanente.

*Pompei meorum prime sodalium,
Cum quo morantem saepe diem mero
Fregi, coronatus nirentes
Malabathro Syrio Capillos.*

Martial. Epigr. II.

At mea me libram foliari possit amica.

A quo Malobathratus eo vnguento delibutus. Quo vsum est Sidonius Apollinaris. In pretio quidem prodigio simile fuit (scribente Secundo) à singulis denariis ad trecentas peruenire libras, oleum autem ipsum in libras sexaginta. Consule etiam quæ suprà ex Plinio de pretio tradita. Avic. Folium Indum calidum & siccum facit, in secundo gradu. Decoctum in quâ rosacea & tritum vtiliter imponitur apostematibus calidis, etiam oculorum, eodem autore.

Apostemat.

CINNAMOMI NOMINE EXHIBITVM

Lignum: nobis Lignum Folii Indi
Officinatum.

Habemus *Descripio*
penès nos bacillos
ligni Cinnamomi nomine
exhibitos, palmo longiores,
crassitudine plusquam pollicari,
materie inter duram & mollem media,
coloris cinericei, pectinibus rectis,
cum micis exiguis transuersis, in rectis
fissiles, medullâ iunceam aquate,
duriore multo: ex ipso medutullo emergens foras,
que vergens callus nodosarum arborum forte non esse eximendam hanc arborem arguit. Sapor ligno nullus.

O o z

Odor.
Sapor.

odor in cortice tenui ambiente, cinericeo, rugo-
loque ad Cinnamomum aliquatenus accedit, in
quo etiam sapor acrisculus, suavis, aromaticus,
Cinnamomo haud abfimilis, multò imbecillior:
nec mirum, cum iam ante annos triginta penes
nos sit, nec bene ab iniuriis aeris tuti tective bac-
cilli, & extra dubium sit, multos annos, partim a-
pud alios, partim in itinere habuisse.

Cortex.

Lignum.

Tales quoque fuisse videntur baccilli, de qui-
bus Clusius: Cinnamomi, quatuor, duos ramulos in
Belgio vidi. Sunt ii recti, crassitudine pollicari,
non enodes, sed nodis quibuldam siue ramulo-
rum vestigiis palmum ab invicem diffitis insigni-
ti. Cortex tenuis est, subcinerei quodammodo
coloris, iucundi odoris, suavis gustus, sed qui sua
acrimonia aliquantùm linguam vellicet. Lignum
certè inodorum est & insipidum, non minùs,
quàm Salicis ramus, cui perquam similis est. Re-
tinet autem cortex suauem illam cum odoris, tum
saporis iucunditatem [tamen si totis quadraginta
annis à sua matre reuulsi sint ramuli] atque eam
etiam maiorem, quàm nostra canella, cuius fo-
lum Io. Placa Medicus in Hispania mihi dedit.

Nos præter Clusii iconem addimus & nostri
baccilli non omnino teretis, sed per longitudi-
nem fissi.

Cassia.

Cinnamo-
mum.

Folium.

Scribunt Pena & Lobel. se Cassiam ad Cinnamomum verum proximè accedentem vidisse in
Offic. Guil. Dries Pharmac. Antuerpiensis, multo-
rum iudicio putatum surculum illum Cinnamo-
mi, bacillo solido, fractu facili, Cinnamomeo
cortice obtecto, cui etiamdum cuticella pullo co-
lore obducta fuit. Folium verò seu pictum seu sic-
cum, multis in locis videre est.

Hosidem Lob. in Hist. Belg. Cassiam, Canell/
Symmetroerlin. Gal. canelle. Hisp. & Ital. canella
vocat. Item in Obler. & Icon. nomine Cassia pro-
ponit.

Lob. Pena
& Clus. ca-
nantur.

Sed dum pressius bacillos nostros cum Clus. &
Lob. bacillis corticèque perpendimus, non pos-
sumus nobis persuadere, vel hos vel illos esse
Cinnamomi vel canellæ vulgaris: id quod faciliè
discent, quibus eiusmodi ad manum fuerint: al-
ios docebit cortex cinericeus, tenuis vnicus &
simplex, nec alteri vel subiectus vel superiectus.
Quin collata nostrorum bacillorum tam materie
quàm cortice, magnam animaduertimus habere
affinitatem cum ramis Malabathri vulgaris: [qua-
les folijs præditos reservamus,] vt in eam ferè
propendamus sententiam, vt ad Folium Offic.
seu vt volunt Malabathrum potius quàm canel-
lam referendum hoc lignum putemus.

Malaba-
thrum.
Folium Of-
fic.

Folium ca-
nella.

De folio Canellæ quod pingunt, non habe-
mus quod dicamus, an sit Cinnamomi nec ne,
quod nemo id describat. Icon sanè diuersum à
folio Indo Offic. demonstrat.

Cassia odo-
rata.

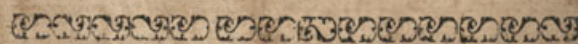
Matth. scribit, Cassiæ odoratæ frustulum cum
cortice & ligno suo interiore sibi dono dedisse
Ferdin. Archiducem Austriae, ab integro ramulo
abscissum, quem ipse reconditum habebat. Huius
corticem colore quidem cinereo à nostro vulgari
Cinnamomo dissidère, non tamen odore ac gu-
stu: quandoquidem mansum, id ipsum, quod vul-
gus Canellam vocat, ori planè repræsenteret. At
lignum quod cortice contegitur, fragili constare
materie: neque vllò prius odore saporeque
commendari. Quare hinc faciliè colligi posse, cor-
ticis tantum eius vsum esse: atque etiam Theo-
phrastum non abs re memoriæ prodidisse, huius
vargas in frustra secari, recentique bouis corio hæc
consui, vt vermiculis, qui ex eo nascuntur, li-
gnum illud inutile erodatur.

Theoph.
Cinnam.

Cæterum hoc quoque Matth. lignum idem pu-
tamus cum eo, quod à nobis descriptum, quod-
que Amato Cinnamomum dicitur, cuius verba
postea tradentur: nam apertè dicit Cinnamo-
mum esse cuius folia in Offic. pro Malabathro fal-
sò credantur. Sed interim nescimus an faciliè pos-
sit lignum tam tenui contactum cortice, sine ia-
ctura huius à vermiculis erodi, vt Matth. de suo li-
gno ex Theoph. persuadere conatur.

Matth. ut.

Nostro iudicio Tabern. in tabella seu iconè à
se proposita pro Cinnamomo, ligni, quod descri-
psimus bacillos duos pictos habet, quemadmo-
dum & C. Bauh. apud Matth. ex Tabern.

CANELLÆ FRUCTVS QVIBVSDAM, NOBIS POTIVS FOLII INDI.

Fructus quos supra in tabella iuxta Malaba-
thrum depictos dedimus, glandium figuram
ferè repræsantant. Calyci quippe pullo & su-
perne cristato angulique inæquali glandula im-
mersa est rufescens & spadicea. Pediculo dona-
tur crasso, lignoso, cupulæ concolori. Sapor Cin-
namomeus aliquatenus, qualis Officinarum fo-
lii Indi, sed obscurior, vel quia euandus fructus,
vel quia ad maturitatem non peruenerit. Sunt
plures quàm 35. anni, ex quo habemus hos fru-
ctus à Valerando Donnez: eodem etiam nos do-
navit Cl. Fel. Platerus. Sed plures ad nos cum a-
liis exoticæ raritatis nomine nobis gratissimis, in-
signis illa Medicorum Italiæ stella Hercules Sa-
xonia, sub titulo fructus Cinnamomi.

Descriptio

Corlus quoque prodidit Cinnamomum ferè
fructum paruum, glandibus in acetabulis simi-
lem. Et Urb. Calu. apud Benzo. lib. 3. cap. 3. ponit
descriptionem ex Aug. Zarat. Hist. Peru. cuius fru-
ctum ait esse calyce Suberino aut Quercino simi-
lem. Lectores considerent descriptionem posi-
tam cap. de Cinnamomo siue Canella vulgari,
cum qua fortè confundit fructum Folii Indi.

Cinnamo-
mi fructus.

Sed & Clus. testatur à Cortuso accepisse se fru-
ctum exiguum glandis forma, cum hac inscriptio-
ne: Fructus canella ex quorundam sententia. ex a-
liorum verò Tembul conuoluuli in India.

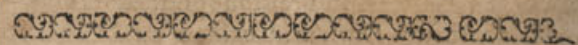
Fructus
canella.

Eum quoniam dicitur interdum vnà cum folio
Indo vulgari ad nos adferri, [quandoquidem
Tembul fructus longè sit diuersus] folio Indo
Clusimitatione appingendum curauimus.

Tembul.

At Lob. in Obs. Fructum Tembul ait esse exiguum
glandis figura, quadruplo minore: & tamen ad-
pingit iconi folii Indici vulgaris, à quo si diuer-
sum putat, non assentimur. Sed nec Clus. nec alii
pro Tembul fructu recipiunt. Casp. Bauh. apud
Matth. eisdem fructus Canellæ fructus nomine
sibi missos testatur.

Lob. ut.

CANELLA ACOSTAE.

Canella arbor, vt scribit Acosta, Mali aureæ
magnitudine est, nonnunquam maior, in-
terdum minor, ramosa admodum, cuius tenerio-
res rami recti sunt: folium Laurino simile, latius
tamen, colore dilutiore, & minùs siccum, tribus
neruis insignitum. Flos candidus, odoris prope-
modum experts. Fructus syluestris Oleæ baccis
par, virelscens initid, deinde rufescens, & vbi ple-
nam maturitatem consecutus est, niger atque
splendescens, [quo tempore colligi debet] ossi-
culum intus continens syluestribus Oliuis simile,
simi-

Descriptio

Folium.

Flor.
Fructum

Ossiculum.

Liquor.

Odor / a-
par.

Locus

similique carne preditus, ex qua exstillat oleagineus quidam liquor subuiescens, odore baccarum Lauri, sapore acri cum paulillo amaro coniecto. Præditus vero est hic fructus sessili parte paruo calyce, læuiore, minusque crispo, quam sint Ilicis calyces. Harum arborum magna est frequentia in syluis prouinciæ Malabar: sed

præstantior & odore longè sunt inferiores iis quæ in Zeylam insula nascuntur. *Hæc Acosta*: cuius figura, ex qua ramum hic depictum & † notatum vides, satis conuenit cum Folio Indo: conuenire etiam descriptio videtur, licet multa habeat communia cum descriptione Canellæ Garcie: habet tamen etiam in quibus differre videtur. Sed peritioribus diiudicandum relinquimus vter melius descripsit.

De hac tradere videntur Bry fratres, Icon. part. 4. Indiæ Orient. his verbis: *Canella de mato* copiosè prouenit in syluis Iaua: est Cinnamomum syluestre nullo sapore insigni, quamuis cortices teneri sint paulò gratiores. Idem exhibent iconem arboris baccas proferentis, cuius folia non ita multum differunt à foliis arboris à Colta pro Canella exhibitæ: an verò eandem intelligant plantam asserere non ausimus. Libuit tamen earundem iconem cum trunco adicere, propter similitudinem iam dictam.

Stillatius Canellæ Acostæ liquor, ut ipse refert, vitreis aut plumbeis organis extractus is præfertur, qui è viridi cortice, præsertim radicem, minutim inciso eductus est: etenim non modò corroborat, & stomachi imbecillitatem, colicæ dolores ex frigida causa prouenientes lenit, sed urinam cit, & oris halitum commendat: utilis est præterea iecoris, splenis, cerebri & neruorum agitudinebus, atque in syncope cardiacisque affectibus cõfert: venenis resistit, & virulentorum animalium moribus: menses mouet, & vteri affectibus prodest: vomitiones cohibet, & appetentiam excitat. Valet item ad spasmos, & Comitiales morbos: atque ut summam dicamus, aperit, incidit, digerit, calefacit ac corroborat. Elicitur etiam liquor ex eiusdem Canellæ floribus, sed longè minore quantitate, minusque præstans superiore.

BETRE SIVE BETELLE.

CAP. X.

Non incommode potuisset de hac planta tradi inter scandentes: Verum quia nonnulli Folia Indæ Offic. huius folia putant, atque adeo cum hac confundunt, placuit eius historiam hic referre.

Tom. I.

Folia Betre Descriptio
nomine missa, foli.

qualia à plurimis annis in nostris Musarum thesauris habemus, circumscriptione & magnitudine cum Tiliaceis possent conferri, totunda, nisi in mucronem, non sensim, sed mox desinens, glabra, atrouirentia, tenuia, Potamogetonis modo, neruis quinque aut septem, partim rectis, partim sinuatis ad mucronem usque excurrentibus,

pediculo vnciali appensa, sapore aromatico, tenui, mansu nescio quid arenosi sub dentibus esse videtur. Nisi iam parata fuisset figura, cum descriptissimus, iunxissemus ad latus tabellæ iconem ex nostro folio depictam.

Garcias aliam à nobis descriptionem habet, Descriptione hanc: Est Betre folium simile ferè Malimedice folio, oblongius tamen & per extremum arcuatus, venas siue Costas per longitudinem excurrentes habens, amarum. Optimum censetur bene maturum, colore fuluescente, tametsi nonnullæ mulieres præferant quod immaturum est, quippe quod maiorem sonum edat in ore, dum masticatur. Corruptitur si recens à planta collectum diutius manibus tractetur. Fert Betre in Maluccis fructum quendam contortum, Laceri caudæ similem, quem istice dunt, quod bene illis sapiat. Fuit id semen delatum Malacam, atque degustatum optimi saporis inuentum est. Seritur autem vitis modo, addunturque stipites & pedamenta, per quæ repens se sustineat, nostratis Hederæ modo.

Aloisius Cadamustus tradit viros & fœminas incedere per urbem Calecut, estantes folium quoddam, cui nomen sit *Betelle*: eo insidentes colore subruffo: hoc more abstinere tantum obscuro loco natos: vbi verò ob funera pullam induunt vestem in speciem moestitiæ, temperatæ sibi à folio huiusmodi, ut & dentes præ se ferant moerorè: subruffo colori succedere nigricantem. Verum Cadamustus colorem subruffum perperam Betele tribuere videtur, qui potius acceptus ferendus Arecæ, quam simul masticare solent.

Quoniam verò Betre à quibusdam Tembul Aui. existimatur, ut mox apparebit, hic subiiciamus quæ ille tradit. Tembul frigidum est in primo, siccum in secundo ordine, stipticum & exsiccat: roborat gingiuas: continuè masticant Indi, quia ventriculo confert. Bellun. ad marginem annotat, Tembul. Haly l. 2. c. 36.

Lud. Rom. scribit, Regem Calecut quandoque adductum superstitione, ad annum à re Venerea abstinere, & item animo destinare vesci nolle Betellis. Ea folia Assyrii mali frondis similitudinem exprimere: hasque frondes in cibatu habere gratissimas.

Sapor.

Descriptione
Garcia.

Delectus.

Fructus.

Cibus.

Satio.

Scandens
planta.
Betelle.Calecuta-
norum mosCadamust.
not. Arecæ.Tembul.
Aui.Regis Ca-
lecut mos.Assyrii mali
frondis.

Folium Indum
Tembul. Odoardus Barboſa de Ind. Or. in nauig. tr. i. Betelle inquit folium, noſtris *folium*, ſcandit arbores, &c. Aethiopes, Arabes, Perſæ, vocant *Tembul*.

Folia canella.

Herba Tembor.
Betole
Pigaſetra
saxat.

Summarius quoque de populis Orient. *Betelle* ait, *folium Indum* dici. Et Ant. Pigaſetta in nauig. *Betelle* vel *Betre* Perſianis & Arab. *Tembul* dici affirmat, in Italia *folia canella*: aliſque conſiderandum relinquit, ſitne verum folium *Indum*.

Lud. B. rihema in Nauig. Herbam *Tembor* & *Betole* vocat. *betela* P. Aluares in Nauig. Aſt ſanè quicumque folia canella vulgò dicta eadem putant cum *Betre*, manifeſtè produnt ſe in re plantaria neutiquam verſatos, miniſque in cognitione Exoticarum. Vna arbor eſt ſurrecta: altera ſcandens, cuiuſmodi plantas *uolens d. p. d. as* Græci vocant. Cap. de Malabathro monuimus in Nauig. libris pro *Betelle* pingi folium Indi vulgare.

Pam. Siri.

Betre, inquit Garcias, in Malauar, in Decan, Guzarate & Canam, Pam: in Maleio, Siri. Halucinantur qui *Betre* folium *Indum* eſſe putant: in quo errore etiam verſatus ſum, cùm primùm in Indiam appuli. Auic. diuerſis capit. de *folio* & *Betre* agit. Illud *Cadegi Indi* hoc *Tembul* vocat, corrupto, vti videtur, aliquantulùm vocabulo, quod ab omnibus *Tambul*. Verùm deſcriptio Garcie multùm à noſtra differt, quoad folium, & à pictura Cluſij: nec multùm diſſidet eius deſcriptio à folio Indo.

Locus.

Eſt apud Indiam regio quædam, [vt perhibet Amatus] Malabar dicta, cuius maritime ciuitates ſunt Batequala, Cananor, Calicut, Chalequa, Tannor, Cochym, Charamandel & aliæ plures quas Luſitani frequentant, in qua regione, planta magni nominis & pretii viticoſa, quæ circumuoluitur arboribus folio viridi, perpetuo, amplo, perſimili Nucis folio, quod à parte exteriori tribus ſatis notis lineis ornatur, nam totum folium vndulatum eſt. Vocant Indici *Betrum* ſive *Batrum*. Alii

Betrum.
Batrum.
Malabathrum.

malabathrum, &c. An Arabum *Tembul* ſit, pro firmo, vt credam, ait ille, nondum ſtatui. Suae de ſi *Betrum* hoc Indicum haberi poſſit [quod hodiè verum ex India delatum Anconâ habemus, & ex Olyſſipone.] nullum aliud deſideretur Malabathrum, Folium dictum, quum omnia in Folio Indico deſiderata, in *Betro* reperiantur. Et niſi tanta eſſet authoritas Dioſc. non vereretur affirmare nullum in India vnquam Malabathrum reperiri, præter hoc in India repertum cum antiqua voce. Verùm Plin. Malabathri duo facit genera: alterum paluſtre, de quo agit Dioſcor. & omnibus hodiè ignotum. Alterum verò arbo- reum à nobis delineatum. *Hæc Amatus*. Sed ſi Dioſc. Malabathrum idem eſt cum *Betro*, non erit ignotum, quum ipſemet Amatus dicat vendi Vlyſſipone. Cur etiam *Betrum* potiùs Plin. arbo- reum Malabathrum dicatur, non videmus: ſuſpicamur Amato non cognitum *Betrum* & confundere cum folio Indo Offic. ac præterea, vt poſtea dicemus, cum Cinnamomo ſive Canella vulgari.

Malabathra duo
Plinio.

Amat. not.

Tembul.
Capreoli.

Tilia folia.
Locus.

Anguil. ex relatione D. Michaëlis de Muti, tradit *Tembul* eſſe arborem ſimilem Piperi nigro, multis capreolis vitium modo pergulis adhaerentem, foliis Tiliæ ſimilibus, cui nerui quales Plantagini, magnitudine foliorum Alni: Nec ſemen nec florem proferre. Foliorum tantùm eſſe vſum. Prouenire locis aridis & ſiccis in Perſia, vbi incolæ ſoleant boni halitus ergo maſticare cum aliis quibuſdam mixta. Poſſe affirmari, vnum eſſe ex Foliis Veterum. Videant Lectores quæ ſcripſimus de Malabathro, vbi indicauimus nobis videri confundi hiftoriam plantæ *Betel* ſeu *Betre*, de

Anguil.
not.

qua hoc cap. agimus cum Malabathro ſive folio Indo vulgò dicto.

An item Matth. probè fuerit cognitum folium *Betele* & *folium Indum vulgare* intelligent Lectores ex antè poſitis cap. de Malabathro verbis: veremur enim & ipſum confuſiſſe, quemadmodum & Lacunam.

Quod verò Anguil. dixit nec ſemen nec florem gignere, ſatis reſutatur teſtimonio Garcie & Cluſij. quorum hic ſic tradit. Arboribus ſe implicat & circumuoluit *Betre*, eaſque ſcandit Hedera modo, cui perquam ſimilia habet folia, teſte Fabricio & picturâ: fructum ex foliorum exortu promit contortum, vt Garcias reſert, & pictura oſtendit. Cui cùm ſimillimus videatur fructus à Raſſio [Lutetiano] antè decennium donatus, eius etiam iconem oculis ſubiecimus.

Hift. Lugd. more ſibi fatali duobus diſtinctis locis de hac tractat: primo ſub nomine *Betre*. Deinde in appendice, titulo *Betre* Garcie ab horto, vt incertum ſit, an memoria deſuerit eius compilatori, an ſtirpium cognitio, an vtrumque, rem eandem ad eò nobis ceu repetitam Crambem obtrudenti.

Linſchott. in Hift. Or. ſcribit *Betela* ſive *Betra* folia aliquantulùm grandiora & acutiora eſſe quàm Mali Medicæ. Alibi Piſi foliis perſimilia dixit, pulchrè virentia, vt colore fortè tantùm ſimilia intellexiſſe videatur. Scandere arbores ac ſtipites ambire. Caule quippe eſſe gracili ac obſequioſo. Atque ad eò Piperi ita ſimilem eſſe, vt à longè vicinum Piper à *Betella* vix diſcernas. Nullos autem fructus præter ipſa folia reperiās. Idem in figura ænea iconem exhibet *Betele* nomine, ſed anguſtioribus & longioribus foliis, quàm in icone Cluſiana à nobis propoſita.

Curtius ex Luſitanorum narratione ſcribit, eos regionem quandam nomine Malabar apud Indos inueniſſe, vbi planta ſcandens folio amplo, perpetuè virenti, Nucis perſimili, lineis tribus multum amplis & vndantibus. Incolis *Bathrum* dicunt eſſe apud eum pretioſam. Sed videtur nobis Curtius quoque hac ſua deſcriptione confundere *Betelle* ſive *Bethre*, cum planta quam antè vocauit *folium Pharmacopolarum*, vt iam monuimus cap. de folio Indo ſeu Malabathro vulgari.

Bry fratres annotant harundines *Beteien* adreperere, Piperis inſtar, ab eoque propter ſimilitudinem vix diſcerni. Creſcere ſimili modo, vt apud nos Piſorum genera.

Non omittenda quæ Cæſalp. de hac planta ſane quàm confuſè prodidit. Malabathrum, inquit, ex Potamogetonis genere videtur eſſe: nam aſſertur ex India, quod folium *Indum* vocant, Lauto ſimile, cui tres venæ ſeti nerui diſcurrunt ſecundum longitudinem, iucundi odoris, ſapore pingui ac ſubacri. Huiuſmodi ferunt apud Calcutenſes mandi voluptatis gratia: *Betellas* patrio nomine vocant: ora mandentium, & dentes inficere colore ſubruſo. Putant quidam huiuſmodi eſſe, aut Caſia folium, aut Giryophylli, quoniam earum folia Lauto vel Mali Aſſyrii traduntur. At qui arbores eas viderunt, vt *Betellas*, tantum rem diuerſam tradunt, vt videre licet apud Lud. Rom. & Alo. Cadamuſtum, & alios, apud quos & pictura eiùſdem folii traditur: neque fuerit *Tembul* Auic. Conſideranti igitur Potamogeti folium in noſtris paludibus, & figura, & neruis tribus diſcurrentibus maximè affine huic folio eſſe, nullum videbitur abſurdum, ſi hoc Malabathrum ſtatueamus apud Dioſc. Contendit Garcias Malabathrum eſſe Indiæ arborem ingentem in ſiccis

Matth. C.
Lacuna.
Pius.
Anguil.
not.
Fructus.

Piperi ſi.
mile.

Curt. not.

Cæſalp. not.

Betella.

Potamogeton.

Malabathrum Dioſc.

siccis natam. De *Betellis* autem, inquit, in insulis Molluccis fructum ferre simile caudæ Lacertæ, nasci ubique in maritimis Indiæ, ac in mediterraneis nequaquam, nisi transferatur, egere aquarum irrigatione continua. Ex quibus significatur plantam palustre esse, similem quoque fructui nostro Potamogeto, intelligique pro Malabathro Diosc. Quod autem *Tamalapatra* vocant Indi, esse genus arborum, quod scribitur à Plin. & apud Auic. *Tembul. Sicille.* Sed nihil aliud quam Folium Indum vulg. cum *Betelle* dicto contundere videtur, ut iam suo loco dictum. Fallitur & in eo quod putat inficere colore subrufo: nam propter *Arecam* seu *Faufel* euenit ille color, quod simul mastificant. Quæ de similitudine cum Potamogetone dicit, & obscura nobis videntur, & minus apte quadrare. In Potamogeton plures nervi quam tres. Nec tantummodò irrigatione indigent palustres plantæ, sed in aquis aut certè iis proximè nascuntur. Potamogeton certè vix videas extra aquas natum. At testatur Anguill. prouenire eam plantam, (quam paulò antè ex eodem descripsimus, & nihil aliud quam *Betelle* esse videtur) in locis aridis & siccis Persiæ, quamuis vel ex *Garcia* & *Linschottani* historia minùs verisimile videatur in Persia nasci, ut in sequentibus patebit.

Quicquid sit, difficile putamus & difficultatibus plenum *Betele* Malabathrum Diosc. dicere, licet Lacuna dicat: In Malabar herba valdè odorata, aromatica, vsque ad eodè cardiaca, ut ore contenta sustentet hominem per quinque vel sex dies, *Betre* dicta, sine dubio Malabathrum est.

C. Bauh. Casp. Bauhin. apud Matthioli. *Betel* seu *Tembul* ait esse Folio Indo ad eodè simile, ut idem esse multi credant & misceant, Sed misceant quantum velint, non ideo tantam eorundem similitudinem tam confidenter asserere ausimus, præsertim cum ex fide dignis autoribus constet, huius esse surrectam arborem *Betel* verò plantam scandentem, ut iam plus satis inculcatum.

Locus Cæterum *Betelle* folia, quæ vulgariter Indis in usu sunt, quotidianà manducatione, in omnibus item Indiæ Lusitanis cognitis plagis crescunt, teste *Garcia*: non quidem interiore regionis seculu vel continentis, nisi rarò admodum, sed maritimis in locis, aut si ex his in illa transferantur. Verum quidem est in Dultabado vrbe opulenta in Decan & Bisnagua inueniri, sed minori certè quantitate, quam ut ad Persas & Arabes deferatur. Supra Calaiate, quod octoginta leucis ab Ormus distat, inuenire haud erit facile. In frigidis, ut in China, non nascuntur, neque etiam in valdè calidis, aut à Solibus nimium adustis, ut in Mosambica & Soffala.

Satio & Cultus. Seriuitis modo, priùs dictum. Quidam maioris quæstus gratiâ Piperis aut *Arecæ* arboribus id maritant, atque ita pulcherrima umbracula cōficiunt. Multam verò curam & assiduam rigationem desiderat. Atque ad eodè singulari cultura in pretio ab incolis habetur, ob quotidianum eorū usum. Nā decerpta per longum etiam tempus facile conseruantur, ac duodenariis venduntur. Ibi tum mulieres iuxta ac viri quouis die tria ac duodenaria, & quod excurrit consumunt, non quidem prandii aut cœnæ gratia: sed ita illorum mos fert.

Vitis & Vitis. Matutino tempore, pomeridiano, vespertino, imò etiam nocturno *Betulam* māducant, eamque cōtinuò manib. gestant. Sed nec simpliciter *Betellā* vtuntur: nam masticata, amara deprehenditur. Ergo ad mitigandam hanc eius amaritudinem, *A-*

recam admiscunt, & calcis momentum, sicque præparatam, suauissimi esse saporis affirmant. *Garcia* sanè, cum priùs degustauit, propter amorem ita displicuit, ut ab illo tempore semper abhorruerit, nec vnquam degustare potuerit. Alii *Betellæ* Lycium admiscunt: ditiores & potentiores Caphuram de Burneo: Alii lignum Aloes, Moschum & Ambarum cinericium: atque eo modo præparat asuauem gustum habet, orisque halitum ad eodè commendat sua fragrantia, ut perpetuò ferè illam mastigent opulentiores, tum etiā alii pro facultatum ratione, tamen non desunt, qui *Arecam* cum Cardamomo aut Caryophyllis mastcent.

In terræ interioribus plagis à mari remotis folia hæc magno venduntur pretio. Ferunt Nizamoxæ Regem quotannis 30. millia aureorum Lusitanicorum, quos *mileseros* vocant, impendere. Hæc tragemata illorum, hæc dona, hæc iter agentibus propinant. Hæc Reges ipsi ditioribus largiuntur, aliisque per famulos. Iter facturo crumenæ ex bysso donantur eum præparata *Betella*: nemo autem absque eo munere liberè abi: est enim diplomatis loco. Satrapæ ac Reges famulum continuum habent, qui cum argentea phiala ubique locorum illis adfistat. In ea *Betella* iacet cum condimentis necessariis, quibus folium præparatum, famulus porrigit. Legati non audiuntur licet ipse Rex linguam calleat, nisi per interpretem, tuendæ autoritatis gratia. Ipse interim Rex decumbit, vel aula insidet terræ iniecto, famulo cum *Betella* adstante, quam continuò dentib. terit, succumque ac reliquias in argenteam peluim inspuit, quæ adstat, vel à famularum mulierumue aliqua tenetur. Hæc magno honore Legatum adficiunt, præsertim cum & illi Rex *Betellam* offert. Ita recepto more omni in loco ac ad actus omnes *Betella* adest.

Satrapæ ac Indiæ reges pilulis ex *Arecca*, *Cata*, *Pilula*, *Camphora*, & Aloë cōtusa vtuntur, cum Ambaro. Eas cum *Betella* loco *Areccæ* manducant.

Lusitanorum mulieres eundem *Betellæ* manducandæ morem habent, cum sine ea vitam vix sibi constare posse arbitrentur. Ideò nocturno tempore ad caput aut iuxta pedes lecticæ apponitur, ibi somno cessante, mox illis *Betella* os inficit, quam tum velut fluentem sanguinem quæ colorem ab *Arecca* admixta conciliari supra dictum: Jexpuunt. Ita interdum (alio enim exercitii genere præter ablutiones carent) mulieres otiosæ, eandem veluti pecora ruminant. Etiam Lusitani consuetudine mulierum inducti, idem faciunt. Etiam ad coniugii usum proficiscentes mulieres *Betellam* manducant, quod per eam lasciuia augeri, atque ad eodè Veneris summam esse illecebram opinentur. Inde in visitationibus ac mutuis salutationibus *Betella* ipsis in manu est, & summā beneuolentiæ significatione, ubique ea offertur cum calce & *Arecca*, in catino ligneo, quæ ad eum seruant usum. Quamobrem omnibus in locis *Betella* venalis ac iam cum prædictis præparata prostat. Priùs autem ex *Kaata* aliquid ex *Arecca* sumunt, idque mandunt ac mox *Betellæ* folium adiungunt, quod nervis seu costis vngue pollicis, quem acutum recepto more habent, excerptis, calce vngunt, ac ita rotatum ori inferunt, succum priorem inde expuentes certo ad purgationem cerebri ac stomachi à phlegmaticis humoribus remedio. Quod expuunt cruorem representat, uti dictum: succum alterum deglutiunt. Indi communiter per plateas & vias, *Betellam* hanc edentes incedunt, præcipue cum

*Betella cō
alio mix-
tura.*

*Ori hali-
tus.*

*Veneris il-
licium.*

Kaata.

Quando
abstineant
a Betella.

Auic. not.

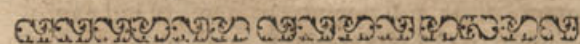
Téperam.

Masseus
not.

aliquem ex Optimatibus conuenire volunt : ita enim bonum odorem halitus comparant, absque ea qui sermonein facit, probro seque excipitur. Ideo omnes illam etiam post prandium sumunt, quod cibi aliter fastidium [vt sibi persuadent] paterentur : & qui comedere sueti post abstinent, eos corrupto halitu oris laborare deinde existimant. A Betella tamen abstinent certis temporibus, in funere alicuius propinqui, & quibusdam ieiunio destinatis diebus, vt & quidam Arabes faciunt, ac sequaces Al. Machometi Soceri, in suis abstinentia dicatis diebus.

Errat, [inquit Paludanus, & ante ipsum Garcias] Auic. cum folia hæc primo gradu frigida ponit, & sicca secundo : idque vel interpretis vel certè ipsius authoris errato commissum : aut exemplar vitiosum est, quod eruditi Arabes arbitrantur. Nam folia hæc calida sunt & sicca in fine secundi gradus, vt Garcias ipse experimento dicit, quam notam odor gustusque approbant. Vt mirum sit Masseum in sua Historia scribere Principes Indos hæc folia assidue mandere leuandæ sitis gratia. Nam quâ ratione calida & sicca sitim leuare queant, equidem nescimus.

Sed nimirum bonus ille vir, medicinae ignarus in hoc vulgi errorem secutus videtur, utpote cui, vt annotat idem Garcias, Piper, Cardamomum, Cepa, sint frigida.

COCA INDORVM FOLIIS MYRTI.

C A P. XI.

DE Coca sequentia scribuntur à Monarde iuxta Clusii interpretationem : Cum tam multis annis celebrem illam apud Indos plantam, quam Coca nuncupant, & tanta cum diligentia serunt atque colunt, quoniam omnes eam in quotidianos suos vsus & oblectationes conuertunt, videre cuperem, ad me perlata est. Est verò ea vlnæ magnitudine, foliis Myrti paulò maioribus [quæ veluti aliud folium simili forma in meditullio delineatum habent] mollibus, dilutiùs virentibus : fructu racematim coherente vt Myrti fructus, rubente quando maturefcit, eiusdemque magnitudinis, quando verò plenam maturitatem adeptus est, nigricante : tum verò herbæ est messis, quæ collecta in canistris, aliisque rebus ad exsicandum reponitur, vt meliùs conseruari & in alias partes transferri queat : nam è montibus in alios montes defertur mercimonii gratia, proque aliis mercibus commutatur, vestibus, gregibus, sale, & aliis rebus, quia illis pro pecunia est.

Coca.

Pro cibo &
potu.

Benzo huius quoque meminit, cum dicit, Peruaniani peregrè profecturi rubro quodam Bitumine faciem oblinunt, aduersus ventos : herbamque ore clausam [Cocam illi appellant] velut panchestum quoddam Pharmacum circumferunt. Quippe eius præsidio freti, integrum diem, nullius nec cibi nec potus egentes, iter faciunt. Atque hoc quidem herbæ genus earum rerum, quibus mercaturam exercent, præcipuum est.

Cæterum, inquit Clusius, quotquot Peruanam Historiam scripserunt, referunt earum regionum incolæ, admodum delectari quarundam radicum ramusculorum, aut herbarum gestatione in ore, vt Orientales suo bette delectantur : præsertim verò familiarem esse [Petri Cieca testimonio] quandam herbam Coca illis dictam, quam à summo mane ad noctem vsque perpetuò in ore

retinent, tametsi neque eam mandant, neque deglutiant. Percontati cur eam assidue in ore habeant, respondent eius vsu neque famem aut sitim sibi molestam, & vires roburque sibi confirmari. Est autem hæc pumila arbor, folio [quod Coca vocant] Myrti, vel vt alii volunt, Rhois coriariorum. Eius arbusculæ folia Sole desiccata oblongis angustisque canistris circiter libras 25. continentibus reponuntur in vsu quotidianum. Seritur hæc arbuscula magna cura, plerisque locis in conuallibus montium, quos incolæ Andes dicunt, à ciuitate Guamanga, vsque ad eam quæ ab argento, Plata, Hispanis nomen mutuata est. Cæterum tanto in pretio est apud eos ista coca, vt illam auro, argento, panique præferant, & anno Domini 1543. & aliquot subsequentibus, singulorum hæreditatum, in quibus seritur pretia, alia octoginta, alia sexaginta, alia quadraginta, alia viginti ducatorum millibus singulis annis æstimata sint. Postea verò ad eam eius cultura studuerunt, vt nunc vilior sit, nunquam tamen definit summo in pretio esse : imò plerique iam in Hispaniis viuunt, qui solius coca mercimonio ditissimi euasere.

Vulgaris est Coca vsus inter Indos ad multas res, tum ad eas quæ ad iter necessariae sunt, tum ad eas quæ ad voluptatem in suis ædibus seruiunt, hoc modo : Conchylia aut ostreorum conchas, vrun, & calcis modo comminuunt : folia deinde Coca dentibus atterunt, & subinde puluerem illum conchyliorum vsorum admiscunt, & simul quasi fermentant, vt tamen minor sit calcis quam foliorum quantitas : ex hac massa trochiscos, seu orbiculos conficiunt, & siccandos exponunt. Quando iis vti volunt, vnum orbiculum in ore sumunt, eumque exugunt, subinde in ore nunc hac, nunc illac versantes, & quamdiu possunt retinentes : vno absupto alium sumunt, deinde tertium : sic pergentes toto tempore quo ii in longis itineribus conficiendis opus habent, præsertim si per loca fiant, vbi nulla aut cibi aut aquæ copia est : quoniam horum orbiculorum sorbitione, famem, sitimque sibi leuari, & vires sustentari asserunt. Si duntaxat voluptatis gratia vti volunt, solam Cocam mandunt, eamque in ore versant, donec omnis facultas absorpta sit, deinde aliam sumunt. At si inebriari, aut aliquantulum extra se rapi, & veluti mente alienari, Coca Tabaci folia admiscunt, atque simul mandunt & sorbent : ea ratione extra se feruntur veluti homines ebrii, magnam voluptatem inde capientes. Et profectò res admiratione non caret, conspiciere quàm isti Indi oblectentur mente & sensu quasi priuari, quandoquidem eius rei gratia cocam cum Tabaco sumant, aut solum Tabacum.

DE CINNAMOMO ET CASIA EX PLACITIS ANTIQVORVM.

C A P. XII.

Nilil lubet aut licet asserere de Cinnamomo & Casia Veterum, quando ex eorum monumentis tam confusam habeamus historiam, vt satius ducamus tantisper hæsitare, aut etiam nos nescire fateri, donec certiora rimemur, quàm de Priscis minùs benè sentire, aut ab erudita posteritate parum gratiæ inire. Illi namque ad eam laxa notione rem signarunt, vt quid capias, nescias : quos, antequam de nostro Cinnamomo tradamus, priùs de suo vel differentes vel narrantes,

[& v-

(& utinam interdum quosdam non etiam fabulantes :) audiri par est : subinde quid nostræ aliorumque observationis ac iudicii sit, interferi.

Scribit Arist. lib. 9. hist. an. c. 13. In Arabia Cinnamomum autem [κιννάμωμον ὄρεον] appellari, quam Cinnamomum [κιννάμωμον] comportare, ac nidos ex eo conficere tradunt: quamvis ubi & quomodo nascatur hæc planta, non assignent. Nidificare in exelsis arboribus & ramis: sed incolæ sagittis plumbatis nidos petere, atque ita decussum in terram Cinnamomum legere. Eadem & Solinus scribit, de Arabia tractans, additque Cinnamomum hoc amplioribus vendi pretiis, quippe quod mercatores magis probent, quam aliud: sed autem ipsam non Cinnamomum, sed Cinnamum vulgò appellari.

Aristotelis verba & Plin. repetit, lib. 10. cap. 33. sed autem Cinnamomum non vocari ait in Arabia, & Cinnami furculis nidificare: plumbatis eos sagittis decutere indigenas mercis gratia. Postea vero lib. 12. cap. 29. huius narrationis vel immemor, vel eandem dissimulans, vel sanè reprobans, inquit: Cinnamomum & Casias fabulosè narravit antiquitas, princepsque Herodotus, autum nidos & priuatim Phœnicis, in quo situ Liber pater educatus esset, ex inuis rupibus arboribusque decuti, carnis quam ipsa inferret [ipse inferret. M.] pondere, aut plumbatis sagittis. Item Casiam circa paludes [gigni] propugnante vnguibus diro vespertilionum genere, aligerisque serpentibus: his commentis augentes rerum pretia. De Cinnamomi natalibus, delectu, pretio vario, colligendi more &c. plura Plinius, quæ breuitati studentes prætermittimus, cum præsertim pleraque sint Theophrasti, ex cuius scriptis huc postea referentur.

Serpentum fabula ex Theophrast. lib. 9. h. st. c. 5. ita habet, ipso etiam fabulam vocitante. Conuallibus, inquit, exire id aiunt, in iisque serpentes plurimos conuertiari, morsum hominibus mortiferum inferentes, aduersum quos incolæ septis manibus pedibusque descendere, atque ita legere Cinnamomum quod cum deportauerint, ac in tres partes diuiserint, inire cum Sole sortiendi rationem: tum quæ portio illi obtigerit, eam relinquere: abeuntesque flagitare eam spontè confestim cernere. Sed hoc planè fabula est. De Cinnamomo & Casia [κιννάμωμον & κασίας] eodem Theophrast. autore, ista narrat: vtrumque fruticem esse non magnum, sed magnitudine Viticis seu Agni, [ἀγνι: perperam Gaza Amerinæ reddidit.] multis lignosisque ramis constantem. Cinnamomum excisum in quinas partes diuidi: Id optimū esse, quod germinibus proximum fuerit: quod ad palmi longitudinem cæditur, aut paulò maius. Bonitate proximum, secundum, quod sequitur, quod & breuius cæditur, esse & tertium & quartū. Vltimum omniumque vilissimum, quod radici proximum: quod minimum corticis habeat: is enim utilis est non lignum. Quam ob causam quod ex cacuminibus decerpitur omnibus præfertur, quia plurimum corticis habeat. Hæc quidem ita referunt. Alii fruticosum esse Cinnamomum aiunt. Duo eius esse genera: nigrum & candidum. Atque de isto prædicta fabula narratur. Casiam vero aiunt virgultis constare crassioribus (παχυτέρας πρὸ πλατυτέρας rectè legere nobis videtur Gaza.) valdè nervosis, nec suo cortice exui posse: vtilem verò esse huius corticem. Quando igitur secant virgas, in frusta duorum digitorum [ὡς δίδακτυλα τὸ μῆκος: Plin. habet longitudine binum cubitorum] aut paulò maiora consecant,

recentique bouis corio ea consuunt, tum ex eo & lignis putrescentibus vermiculos nasci, qui lignū exedant, corticem verò nequaquam attingant, ob amarorem odorisque acrimoniam. Atque ita quidem de Casia & Cinnamomo referunt. Gignitur Casia & Cinnamomum regione Arabum media circa Sabe & Adramyta, & Citibæna, & Manali. Per Cinnamomum Caryopum Plinii Guiland. intelligit Nucem moschatam. Frutex & Casia est, inquit Plinius, iuxtaque Cinnami campos nascitur, sed in montibus, crassiore farmento, tenui cute veriùs, quàm in cortice, quem contra atque in Cinnamomo leuari & exinaniri [tenue ac gracile esse] pretium est. Amplitudo fruticis trium cubitorum: Colos triplex. Cum primū emicat, candidus, pedali mensura: deinde rubescit addito semipede: ultra nigricans. Hæc pars maximè laudatur, ac deinde proxima: damnetur verò candida. Consecant furculos longitudine binum cubitorum. [Digitorum aut paulò ampliores Th.] Probatum recens maximè, & quæ sit odoris molliissimi, [grauissimi alii. Cur non gratissimi potius?] gustūque quàm maximè seruens potius, quàm lento tepore leniter mordens, colore purpureo, quæque plurima minimum ponderis faciat, breui tunicarum fistula, & non fragili. Latam (Ledam Vet. Lidam CH: fortasse Achy, vt apud Dioscor.) vocant talem barbaro nomine. Alia est Balsamodes, ab odore simili appellata, sed amara, ideòque vtilior medicis, sicut nigra vnguentis. Pretia nulli diuersiora. Adulteratur lityrace, & propter similitudinem corticum, Lauri tenuissimis furculis.

Cinnamomiferam plagam postremam ad meridiem habitata nouimus, inquit Strabo. Habet India quæ Australis est Cinnamomum, Nardum & alia aromata, quemadmodum Arabia & Aethyopia, cum his Sole per similes sit. In felicissima quoque Sabæorum terra Cinnamomum nascitur: pro combustibili materie, Cinnamomo & Casia vtuntur. Aromatiferam regionem in partes quatuor diducunt. Ex aromatibus Thus, & Myrrham ex arboribus esse dicunt: Casiam verò ex lacubus. Sunt qui dicant magnam eius partem ex India adferri. Sed alia quadam diuisione totam felicem regionem in quinque regna partiuntur, quorum aliud habet eos, qui opificia & artes tractant: aliud Myrrham fert, aliud Thus: eadem tamen & Casiam & Cinnamomum & Nardum ferunt. Sed quænam Casia illa Virgilii: de qua agit Georg. 2.

O fortunatos nimium, sua si bona norint,
Agricolas: quibus ipsa, procul discordibus ar-

Fundit humo facilem victum iussissima tellus.
Si non ingentem floribus domus alta superbis
Mane salutantum toris vomit adibus undam:
Nec varios inhiant pulchrâ testudine postes,
Illusæque auro vestes, Ephyræique aræ,
Alba nec Assyrio fucatur lana veneno,
Nec Casia liquidi corrumpitur usus Oliui
At secura quies & nescia fallere vita.

Equidem existimamus Virgilium hoc loco intelligere Casiam Aromaticam, diuersam ab ea quam eo ipso lib. humilem Casiam apibus gratam ait, de qua postea c. proprio.

Sed quæ sit Casia frondens apud Colum. l. 3. c. 8. non aequè facile fuerit pronunciare. Sic scribit: Tmolon, & Coriicion florere croco, Iudæam & Arabiam pretiosis odoribus illustrem haberi, sed nec nostram ciuitatem [Romam] prædictis egere stirpibus, quippe cum pluribus locis vrbes: iam

Colos Casia
triplex.
Candidus.
Rubescens.
Nigricans.

Apulteriu.

Locus
Straboni.

Ligni & sum
præbent.

Casia ex
lacubus.

Casia Vir-
gil duo ge-
nera.

Casia Co-
lumella.

Cinnamomum autem, Aristot.

Cinnamomum autem, Solinus.

Herodotus.

Fabula.

Descriptio Cinnamomum Theophrastus. Gaza error. Quæque Cinnamomum partes.

Duo Cinnamomum genera. Casia de scriptio Theophrastus.

Cassia frondens Coli.

Cassiam frondentem conspicimus, iam Thuream plantam, florentesque hortos Myrrha & Croco. His tamen exemplis nimirum admonemur curæ mortalium obsequentiſſimam eſſe Italiam, quæ penè totius orbis fruges adhibito studio colonorum ferre didicerit. Quid? Cassiam odoratam aliquando creuisse Romæ? nam si humilem intellexisset, non opus fuisset ea iactantia, cum hæc illa longè inferior æstimatione eſſe videatur, & vel Plin. teste, in nostro quæ orbe ſeratur, & in extrema margine imperii, quæ Rhenuſ alluit. Ergo suspendamus etiam circa hanc tantisper iudicium veluti Pyrrhonum, donec acutior aliquis hariolus prodeat, qui hanc rem nos doceat clariùs.

Nunc potiùs totius materiæ medicæ principum de Cassia & Cinnamomo differentem inaudiamus. Cassiæ [κασιέας] complura sunt genera, quæ circa feracem aromatum Arabiam gignuntur. Habet autem crassi corticis sarmentum, foliæque Piperis [ὡς πιπέρωνος. Alii ὡς ὀφύλλων: inſtar Iridis: sicque & Serap. legit.] Deligite fulueſcentem, probè coloratam, coralli æmulam, perquam anguſtam, [σεβὴν λεῖαν. Al. λεῖαν: leuem: sicque & Aët.] longam, crassam, fistulofam [τοῖς συεργείοις πλήρη. Fortè ἢ συεργίῳ: fistulofam, plenam.] gustu mordacem, & cum multo feruore [ἢ πολλῆς πυρώσεως. μεταποσῆς, cum aliquanto: Plin. Aët. Ruell. & Matth. adstringentem, aromaticam, odore vinoso. Talis ab indigenis Achy [ἄχου. Al. ἄσι. Marcellus ex Plin. Lada restituit: nulla tamen certa ratione] nuncupatur: à mercatoribus verò Alexandrinis Daphnitis cognominatur. Huic præfertur nigra, purpurascens simul & crassa, quæ Gzir [γίζιρ. Par. ἱζιρ] appellatur, tanquam rosarum odorem spirans, & ad vsum medicum maximè accommodata. Secundum locum tenet antè dicta. Tertia verò cenſetur quæ Mosyleticus blattus [κλασὶς μουσλήτης. Par. βλάκτι. Al. βλάκτι. Pl. Laetam. M. Virgil. βλάκτι ex melioribus Græcis legendum cenſet, & Rubum vertit.] hoc eſt, Mosyleticum germen nominatur. Reliquæ viles habentur, velut ea quæ

Cassia genera Diof. Dios. multipliciter correct. & illustr. Delectus.

Achy.

Gizir. Zizir.

Mosyleticus blattus.

Aphysemon.

Moto, Darca.

Citto Darca. Darca. Cassia adulterina.

Odoris hirci.

Cinnamomi genera Diof. delectus. Mosylum.

Cinnamomi plura sunt genera: gentilitiis regionum in quibus nascuntur designata nominibus. Excellit verò quod Mosylum [μούσυλον. Ald. μούσυλον ex eo dicunt, quod aliquantulam retineat similitudinem eius Cassiæ quæ Mosyletis (Ald. μουσλήτης.) nuncupatur: prætereaque in eo ipso genere quod recens est, colore nigrum, ex vinoso in cinereum vergens, tenuibus virgultis, læue, nodis frequentibus præditum, perquam odoratum. Ferè siquidem præstantissimum ex odoris incundi proprietate diiudicatur. Etenim in opti-

mo & singulari reperitur odor Rutæ (πηνάγινος. Quid si δειγανίζουσα legendum: Origani odore. Plin. Origani folio dicit.) aut Cardamomo (ex veteri interprete καρδάμω, id eſt, Nasturtio legendum cenſet M. Virg.) proximus. Præfertur & gustu acre ac mordacitatis particeps: nec non etiam cum calfactione quadantenus salum, quodque inter atterendum non citò friatur, ac inter frangendum etiam ex se puluisculum emittit, læuique interim habet internodia. Facturus periculum summo ab vna radice surculum: siquidem facilis eſt huiusmodi probatio. Enimverò fragmenta miscellanea quædam sunt: atque adeò cum primùm sit experimentum, quæ præstantiora fuerint, dum halitu afflatiue suo odoratum implent, deterioris iudicium impediunt. Eſt & montanum crassum, pumilum, colore admodum fulueſcens. Itémque tertium à Mosylo, quod eſt nigrum & valde odoratum, attamen fruticosum, [al. δειγανίζουσα: ramosum,] nec ita multis interſtinctum geniculis. Quartum verò album eſt, fungosum, aspectu tuberosum ac vile, fragile, grandique radice Cassiam redolente. Quintum odore nares ferit, fulueſcit, corticemque habet Cassiæ ruffæ simillimum: tangenti verò solidum animaduertitur, non valde neruosum eſt, [ινώδες. Al. ἐνινώδες, vinosum. Marc. Al. δώδες.] radicemque crassa firmatur. In hoc genere, quod thus, Myrrum, [μυρρανός. Quidam meliùs nostro iudicio μυρρανός Myrrhæ, vt inferiùs] Cassiam aut Amomum odoris suauitate imitatur, deterius eſt. Deligito candidum, scabrum, rugosumque cortice: at læue (ἢ λεῖον. Lac. addit τὸ μὲλ.) & quod circa radicem lignosum eſt, tanquam inutile repudiato. Eſt & aliud quiddam simile, quod adulterinum Cinnamomum cognominatur, vile odoris inualidi, viribusque defectum. Appellatur & quiddam Zingiber, quod habet aliquam cum Cinnamomo cognationem, cum tamen sit Xylocinnamomum. Eſt verò lignosum Cinnamomum virgultis longis (μακρὰ. Ald. & Vet. μικρὰ, breuib.) robustisque præditum, sed odore longè Cinnamomo inferioribus. Sunt & qui Xylocinnamomum genere ipso à Cinnamomo differre dicant, quasi alterius sit naturæ. Huc vsque Dioſc. Nam vires postea ex eo trademus, vbi priùs Galenum & alios quosdam audierimus.

Persuasum eſt mihi, inquit ille lib. i. de Antid. c. 13, ipsum cognitu facillimum ex omnibus eſſe illis, qui sæpè optimum Cinnamomum viderint. Optimum verò conſequi non poteſt, niſi repositum ab Imperatoribus intueatur, sex generibus quodammodo diſtributum. Siquidem & in hoc ipso velut & in Cassia optimi ad deterimum tam magna differentia eſt, vt ſuprema Cassia ab infimo Cinnamomo parum diſtet. Neque verò Cinnamomi virtus ad vsum apta, longo tempore durat. Ad triginta siquidem annos, quam à principio vim habuit, integram non conſeruat. Nugantur enim qui Cinnamomum ex hiſce medicinis eſſe dicunt, quæ ſenectutem non ſentiant. Atque ego non centum neque ducentum annorum interuentu, ſed pauciorum, ſi quis ad tantum numerum conſerat, vetuſtius factum obſeruauit: quo tempore siquidem Antonio Imp. theriacam parauit, vafa lignea, in quibus eiſdem generis Cinnamomum inerat, multa conſpexi, alia Traiani, quædam Adriani, nonnulla Antonini, qui poſt Adrianum Imperator fuit, ætate reposita, omniaque hæc ſeſe & ſaporis & odoris imbecillitate vehementiæque tantum planè ſuperabant, quantum & tempore differebant. Olim è Barbarorum

Odore Rutæ aut Cardamomi.

Experimentum.

Montanum crassum. Tertium nigrum.

Quartum album.

Quintum fulueſcens.

Delectus.

Cinnamomum adulter.

Zingiber.

Xylocinnamomum.

Cinnamomi genera Gal.

Duratio Quorundam error.

Anton. Imp. Traianus.

Adrianus. Antoninus.

terris

Arbor in-
tegra Cin-
namomi.

Commo-
dus.

Optimi
Cinnamo-
mi necessa-
ria nota.
Odor.
Sapor.
Color.

Apotheca
Galeni co-
luta.

Descriptio
Cinnamo-
mi Gal.
Ellebori fi-
gura, aut
Damafonii

Virgula-
rum longi-
tudo.
Gizi.

Casia in
Cinnamo-
mum Ser-
sa.
Frutex.

Quinti fa-
ceta.

terris arca cubitos quatuor & medium longa Ro-
mani perlata cum fuisset, in qua Cinnamomi pri-
mi generis integra arbor erat, ex eoque M. Anto-
nino Imp. Antidotum quandam composuisset, ipsa
ceteris multum prestare deprehendi, adeo ut Im-
perator quoque ea degustata, medicina conco-
ctionem, velut in aliis fieri solet, expectare no-
luerit: Sed statim ea usus sit nondum integre duo-
bus mensibus elapsis. Antonino subsecutus est
Commodus, qui nec Theriacam, nec Cinnamomi
curam illam habuit, sub quo non solum arboris il-
lius, quod superfuerat, omne dissipatum est, ve-
rum etiam quodcumque post Adriani tempora com-
portatum fuerat: Quo factum est, ut nunc Im-
perator noster Severus, cum me sibi theriacam
eo modo conficere iussisset, quo M. Antonino con-
feceram, ex Cinnamomo Traiani & Adriani tem-
pore reposito sumere coactus sim, imbecilliorque
plane mihi visa est, & tamen nondum anni tri-
ginta intercellerant. Hinc optimi Cinnamomi
notas quasdam necessarias subiiciamus. Summo-
pere ipsum bene olere, inexplicabilemque pre-
ceteris bonum quandam odorem spirare, ac ali-
dum gustantibus se multum exhibere. Non ita
tamen ut medicando tristitiam palato inferat. Co-
lorem denique talem habere, qualem si quis la-
sti nigrum colorem admisceat, atque cerulei, que
vocant, aliquantulum addat. Ex hoc igitur quan-
tum volebam, ut mos mihi fuit, cum accepissem,
ramusculos aliquot apud me deposui, in ea apo-
theca, in qua res meas omnes pretiosas seruabam.
Verum ipsa combusta, quatepestate & tem-
plum pacis incensum est, & hæc, & alie quinque
Cinnamomi species, quas mihi conquiesueram,
periere. Nunc itaque cum imperatori nostro Se-
vero theriacam componerem ex Cinnamomo A-
driani tempore reposito, quod optimum visum est,
elegi, de quo etiam utile quiddam lecturis sub-
dere, cum possi, id facere non grauabo. Super-
sunt adhuc ibi multa vasa lignea, quæ varias Cin-
namomi species continent, quarum nulla tamen
veluti truncus in ramos plures diuisus, multum
attollitur, sed Ellebori figuram præ se fert. Immo
verò Damafonii quod è Creta ad nos adfertur.
Quævis autem Cinnamomi species ab una radi-
ce, seu frutex quidam parvus consurgit, emittit-
que hæc sex, illa septem virgulta, vel paulo
plura paucioræ: non æquali tamen omnia lon-
gitudine sunt, verum quod maximum est, pedis
Romani dimidium non excedit. Vniuersa autem
Cinnamomi natura similis est quodammodo
optimæ Casiæ, quam qui adferunt Barbari Gizi
vocant. Item de Antid. lib. i. cap. ii. Ob simili-
tudinem optima Casia in Cinnamomum euadit. Vi-
dimus enim alias frequenter Casiæ elatæ & auctæ
tantum, ut fruticis magnitudinem æquaret, ra-
mos quosdam Cinnamomo penitus similes aspe-
ctu, corticis tenuitate, & præterea hisce signis
quæ Cinnamomum certissime ostendunt, ac gu-
stu olfactuque percipiuntur. Item cap. 14. in mul-
tis de medicina libris scriptum est: duplum Casiæ
si quis Cinnamomo egeat iniciendum. Hoc di-
ctum irridens Satyrus magister meus, vnam ex
Quinti facetiis ipsam esse dicebat, assueuerant
eos qui duplum Casiæ imponere iubent, si Cin-
namomo careamus, similia illis facere, qui nos cē-
sent si quando Falerno caruerimus, illius quod in
Cauponis venditur duplicata mensura bibere: si-
que panis siligneus desit, fursuracei duplum co-
medere. Mihi verò hæc Quinti facetia si de re
vna quapiam, qua per se sola uti velimus affera-
tur, vera irreprehensibilisque videtur: sin de re

quæ in societatem multorum veniat, non est eo-
dem pacto vera. Nam cuiuscunque quod solum
corpori ad moueri debet, Rhus puta, Absinchi-
rum, Iris, Geciana, vel id genus alia aliqua medi-
cina: si quis minus boni duplum loco præstantissimi
accipiat, & corpori vel extra, vel intra ad moueat,
duplicato etiam nocebit. At si multis vnū aliquod
optimum commiscendum fuerit, quod se auctu-
rum aliorum vires spondeat, si præstantissimi num-
desit, peius nihil erit uti duplo illius quod pro-
prietates eiusdem generis habeat, etiam si dete-
rius hoc illo videatur. Siquidem Casia & C-
Casia, Cinnamomo genere proxima usque adeo est,
ut ex ipsa Cinnamomum quandoque oriatur, ip-
sæque nonnunquam Casiæ arbores integræ,
in quibus aliqua Cinnamomi virgulta è Casia
prodeant. Mihi reiciendum omnino non
videtur eorum præceptum, qui pro Cinnamomo
duplum Casiæ imponendum censent, quinquam
ego semper imposuerim ipsam Cinnamomum.
Nam quibus Romæ antidotos composui, cum
vel Imperatorum amici, vel diuites essent, facile
fuit illis quidem à regibus petere, his verò Cinna-
momum emere. Quibus illud etiam addidisse,
quando imperatoribus antidotos composui, me
Cinnamomo nunquam eguisse, superuacaneum
plane fuerit. Necessum est illud etiam in primis
explicemus quæ Casia Theriacæ inicienda sit. Nā
Gizi nuncupatam præcipue laudant, secundo au-
tem loco Moro dictam. Sunt & qui Arebo Da-
phnitæque probent. Ceterum Gizi quam vo-
cant in omnibus Cinnamomo similem esse supe-
rius quoque diximus. Hæc est quæ ab aromatum
peritis perinde atque Cinnamomum assidue ven-
ditur. Quamquam Andromachus iunior Casiam
à quibusdam fistulam appellatam imponendam
arbitratur. Hæc omnibus cognita est. Nam &
utilius ceteris venditur. Cuius exterior cortex fi-
stula appellatus, quia obuolutus ipsam represen-
tet, saporem & odorem validum habet. Interior
autem pars debilis adeo est, ut nullum usum præ-
stet. In carminibus itaque Patris [quorum narra-
tionem habes lib. i. de antid. cap. 10.] Casiæ no-
men absolute pronuntiatum est. In soluta verò
Fili oratione fistulæ nomen Casiæ adiectum est.
Atque ab eo series per eos qui ante nos theriacam
imperatoribus composuerunt, in nos usque deri-
uata, fistulæ nomen nunc usque appositum ser-
uat.

Item de Theriaca ad Pisonem cap. 12. Casiæ
cinnamomique non modica est differentia, quæ
plurimos fallere consuevit. Nam & adulteratum
cinnamomum licet vero sit simile, gustu tamen &
olfactu multo deterius esse deprehenditur, atque
à Xylocinnamomo differt, quod ligneum hoc
plus sit, duriorisque ramusculos habeat, nec tam
bene redoleat. Nam verum cinnamomum illud
quod in montibus nascitur, nec subtile, nec lon-
gum cum sit, colorem habet ad modicam rube-
dinem magis tendentem, reliquum autem ali-
quantulum nigricat, & veluti quasdam fibras ha-
bet. Aliud reperitur cinnamomum plane albi-
cans, fragile, non durum, nec magnam radicem
habens. Est & aliud ruffæ Casiæ simile, redolens
& leue. Omnibus tamen præstat id, quod ab in-
colis Mosyllum appellatur, colorem habet cine-
reum, virgas paruas & subtiles, ramos densos, o-
dorem vehementer redolentem: hoc nos præci-
pue seligere consueuimus, cum & odoratum su-
auissimum, & gustatum acre & mordax valde ap-
pareat, mansumque Ruram imitari videatur. Le-
ne est etiam, & frangi facile potest. Casia quoque

Quomodo
duplum
substitu-
aliter de-
beat: &
quomodo
non.

Casia Cin-
namomo
genere pro-
xima.

Gizi.
Moro.
Arebo.
Daphnites.

Cinnamo-
mum a-
duleratū.
Xylocinna-
momum.

Cinnamo-
mum albi-
cans
Ruffum
& reddes.
Mosyllum.

Rura. Sapa-
re.

& ipsa, nisi quis in iudicando peritus existat, fallere sæpenumerò consuevit. Nam extat quædam falsa Cassia, quæ quidem similis veræ plurimum est, sed tam bene non olet, & medullæ corticem adhærentem habet. In summa verò, quæ censetur optima, modicè rubet, rosam spirat, gustata suavis eundit, concaua est, vinum refert, & valdè redolet. *Ziger* ab incolis hæc nuncupatur. Denique lib. 5. de Comp. Med. cap. 9. in Dentifricio: Si, inquit, odoratum esse velis, cassiæ aut Amomi drachmas duas admisceto. Si verò in Regis vsum præparaueris, cinnamomi drachm. addito. *Hæbenus Gal.*

Apud Actuarius de Comp. Med. in pastillo contra vitia Ileosorum legimus: tenuis Cinnamomi, cassiæ duplicatæ singulorum duella, cuius & denudò meminit in pastillo è Cyparibus.

Aëtius Cassiam (ita enim vocat) eligi præcipit fuluam, boni coloris, corallium referentem, arctam valdè, longam, crassam, fistulis plenam, gustu mordacem & adstringentem cum quodam aromatico seruire, vinum redolentem. Verum purpuream & crassam *ziger* appellatam, Rosam odore referentem, ad Medicum vsum maximè aptam esse: quod eum ex Diosc. & Galeno. huncque & ipsum ex Diosc. desumpsisse dubium non est.

Athen. ex Mnesimacho in eximio illo apparatu cœnæ inter alia hæc refert:

Cassiam vident aduectam ab Asiatica terra, nempe maritimis Syriæ:

Nares præcui multus odor quatit Cinnamomi.

Philostrophus in vita Apollonii, in hac parte Cancafi montis, quæ in mare rubrum porrigitur, nasci Cinnamomum scribit, quod nouis samentis assimiletur. Cuius bonitatis experimentum è capra suscipiant. Si quis enim Cinnamum porrexerit, tanquam catulum admurmurare, hominemque relicto ouili sequi. Quod si propitis ad nares admoueat, non secus acclamare, quam si pabulo vi abstraheretur.

Aëtius septem genera enumerauit, gentile nomen à locis, quibus nascuntur referentia, forsitan sub hac mentione complexus *Cinnamum*, quod Pseudocinnamomum dicitur: omnibus tamen prætulit *Mosylon*.

Hermol. putat Balsamoden esse, quam Diosc. *Ziger* & Gal. *Gizer*, Aëtius *Ozen* vocarunt. Pachnoides Cassia fortè eadem sit cum Daphnoide Mangonum Plinii, quam Daphnitim à mercatoribus vocari scribit Diosc.

Notandum, si quando Cassiam Syringam, hoc est, fistulam, in Antiquis Scriptoribus legere contigerit, non pro ea capiendam Cassiam fistulam hodie dictam, sed aromaticam.

Habes Veterum placitorum congeriem de Cassia & Cinnamomo, quos tamen nec cumulo fidem, nec narratione sua scientiam nobis peperisse videas certam: quin potiùs plùs querendum reliquisse, nosque aded inopes inter ignotas opes deseruisse. Nihilò enim minùs vel peritissimus quisque (nisi sibi vehementer præsumat) hodie etiamnum quærat: Quid est Cassia & Cinnamomum Veterum?

Mirum verò non magis perspectam fuisse Cassiam aromaticam & Cinnamomum Arabicis Scriptoribus, quàm Græcis & Latinis. Serapio enim nihil de iis tradit, præter ea quæ Dioscor. & Gal. scripsere, vt videre est cap. 256. vbi Cinnamomum ei dicitur *Darseni*: & cap. 291. Cassia lignea

Selycha vel *Selcha*. Idem etiam patet ex Auic. lib. 2. tr. 2. cap. 127. Quo loco Cinnamomum *Darsini*: & cap. 154. Cassia *Salibacha* vocatur.

Sed paucis, quid in citatis Veterum scriptis notandum sit, videamus. Ac primùm quod Arist. & cæteri ferè omnes eum secuti in Arabia & Aethiopia nasci tradunt Cinnamomum, vel falsum esse dubium non est, vel sanè nostrum Cinnamomum Cassiamve neutiquam intellexisse. Verum, vt scribit Garcias, tam longa difficilique via petebantur olim hæc aromata, vt perfectam eorum notitiam consequi Veteribus haud facillè fuerit. Hinc factum, vt innumera fingerentur fabulæ, quas Herodotus pro veris refert. Et quoniam ingens eorum erat pretium, maiorque in hominibus lucri cupiditas, adulterabantur aromata, & hac ratione fiebat, vt diuersa illis inderentur nomina, tametsi plerumque eiusdem essent generis. Propter locorum igitur distantiam, & minùs frequentatas regiones Indicas ac Americanas regiones à Negociatoribus, probè cognita Cassia & canellæ Historia Veteribus non fuit. Nam qui eam Oimuz & Arabiam deuehebant, Chineses erant, ex Oimuz, deinde in Alep. emporium totius Syriæ nobilissimum ab aliis Negociatoribus transferbatur. Qui verò inde ad Græcos deportabant, aut apud se nasci, aut in Aethiopia dicebant, multisque cum superstitionibus cædi, vt suprà ex Theoph. & Plin. retulimus.

Ceterum neque Cassiam neque Cinnamomum apud Aethiopes, aut Arabes nasci, Lusitanorum nauigationibus palàm factum est: qui licet totam illam oram circumlegerint, magnæque ex parte terrestri itinere peragrarint, nullam tamen cassiam aut cinnamomum vidisse affirmant. Huc adde, quod ipsimet Arabes *canellam* dictam ex Indiis petunt, eiusque pretium apud illos intenditur, quoties hinc non defertur. Dicit aliquis, canellam quidem apud eos non nasci, & propterea ab Indiis petere, sed legitimam Cassia, & vero cinnamomo eos non carere, fortè autem à Barbaris & inconditis populis ignorari. Familiares habeo (subdit Garc.) eruditos viros Medicos Arabes, Turcas, & Coracones, qui omnes canellam crassior, *cassiam ligneam* appellant. Præterea nonnulli ex nostris totam Aethiopiam sub Aegypto (quam nunc Guineam vocant) non solum secundum mare, sed & in Mediterraneis peragrarunt, alii ab insula D. Thomæ nuncupata vsque ad Sofala & Mozambique, & inde Goam penetrantes, alii plerique à promontorio Bonæ spei cum naufragium passi essent) vsque ad Mosambique & Melindam, ita vt vtramque Aethiopiam supra & infra Aegyptum perlustrarint, nulla tamen his conspecta est Canella vel cassia. Cum igitur orbis nunquam ita fuerit cognitus, vt nunc est, præsertim Lusitanis, verisimile est non defutura huiusmodi aromata & celebria medicamenta, qualia sunt cinnamomum & cassia: sed abundantiam ipsam, hanc nobis dubitationem parere. Neque enim (tametsi nostri minùs curiosi fuissent) credendum ipsos incolas tam nobilia aromata celaturos. Nam quemadmodum barbarissima Gens, quæ in insula D. Laurentii incolit, mercatoribus, qui ed interdu deuehuntur, fructum Caryophylli redolentem ostendit, qui Caryophylla redolet: eadem ratione credendum Aethiopes cinnamomum & cassiam (aded odorata medicamenta) nostris ostensuros fuisse.

Sed quid opus est verbis? dubium non est, Aristotelem, Theophrastum, Solinum, Strabonem, Diosco-

*Cassia falsa
vt discernenda.
Quæ optima
Ziger.*

Cassia.

Cinnamomum.

Cinnam. tenuis.

*Cassia duplicata.
Delectus
Cassia.*

Ziger.

Aëtio septem genera.

*Balsamodes
Pachnoides
Cassia
Daphnoides
Nota.*

*Autorum iudicium
Historia
Veterum.
De Cassia
& Cinnam.*

*Nondum cognitum
quid sit
Cassia &
Cinnamomum Veterum.
Darseni &*

*Salibacha
Auc.*

*Veteres perfectam
Cinnam. Cassia munda habere non putauerunt.
Herodoti fabulas de in The-
lia.*

*Cassia &
Cinnamomum noster nec in Arab. nec in Aethiop. nasci.*

*Canella crassior.
Canella li-
gues.
Guinea.*

Promontorium Bonæ spei.

Caryophylli redolentem fructum.

Dioscoridem, Plinium, pleræque quæ de Cinnamomo & Casia prodidit, ex aliorum relatione, non quod ipsimet vel in Arabia vel in Aethiopia viderint, tradidisse.

Plin. not. Insulse quoque Plin. ut rectè notat Dal. apud Aethiopus nasci tradit, mox subiungens Aethiopus mercari à conterminis. Si enim apud illos nascerentur, ab aliis non emerent. Multò magis etiam oscitat: cum per vasta maria eas merces Aethiopus vehere scribit. Nam si contermini sunt, qui vendunt, Navigatione tam longa quorsum opus est?

Alter Plin. error. Ut nunc, ita & olim, è Moluccis in superiorem Indiam Cinnamomum vehebatur, mercimonium id potissimum exercente, quæ ad rubrum mare iacet, Aethiopiæ Gente, quos Abyssinos vocamus, ob commodam Oceani propinquitatem: quæ res Plinium fefellit. Ergo per eos qui in Arabiam vehunt, non Aethiopes, sed Chineses potius apud Plin. intelligendi.

Plin. II. l. 18. Immo etiamnum hodiè teste Garciam interrogati Chineses, cinnamomum casiam in Ormuz aut in Arabia oram maritimam aduehentes quamnam essent hæc aromata, & unde ea adueherent, fabulas illas narrabant, quas recenset Herodotus, ut his commentis earum mercium pretia augerent. De qua re plura dicentur postea ubi de de nostra casia & cinnamomo tractabimus.

Nunc videamus quid in Veterum scriptis occurrat quod nostræ casia & cinnamomo minùs competere videatur, & quæ præterea in iis notanda vel censenda occurrant.

An Veterum Cinnamomum & Casia sint iuxta quæ hodie in usu. Ac primò sanè non nullis at friuolis inniti videntur rationibus qui casiam & cinnamomum Veterum nostrum, quod utrumque in officinis hodie passim habetur, esse volunt. Nostrum profectò cinnamomum non potuisset ab aubus in nidos concinnari: neque verisimile est eos esse surculos de quibus Aristot. & Theophrast. & reliqui agunt: non enim sunt surculi, sed cortices crassorum ramorum, aut fortè etiam truncorum.

Callatio Cinnam. Veterum cum nostro. Neque colligi nostrum ex virgultis [quod Theophrast. ait] satis apparet corticum circumuolutionibus, quæ apertè demonstrant ex crassis arborum vel brachiis vel truncis fuisse detractos, ut dictum. Quod Theophrast. & Plin. tradunt, lignum Casia à vermiculis excauari, cortice incolumi & illæso ob suam amaritudinem, id fabulæ sanè similis quam vero: & Dalechamp. apud Plin. aliique apertè fabulosum esse clamitant. Deinde quis credat nostrum Cinnamomum aut casiam ex arbuscula Viticis magnitudine, ut inquit Theophrast. decerpi? Præterea quis nostro Cinnamomo tribuat odorem Rutæ, quod facit Dioscor. & Gal. Quanquam quando Rutæ aut Cardamomo confert, quæ nihil minùs quam similia sunt odore, mendum ibi aliquod subesse possit. Coniecturam nostram suprà diximus, quamvis valdè vereamur ne inanem. Et quamvis montanum cinnamomum crassum dicam, tamen ne illud quidem nostrum esse posse videtur: addit enim & pumilum esse. At nos suprà hominis altitudinem & crassos corticofos videmus interdum bacculos, quid igitur de eorum statuemus arbore?

Plin. Plinius folio Origani dicit: posteritas foliis Citræ Mali, aut etiam Piperis, quemadmodum vulgaris habetur exemplaribus.

Galen. not. Galenus id cinnamomum quod maximum pedis Romani dimidium non excedere ait: nostrum, quanta sit longitudine, nemo nescit. Quamvis ipse etiam Gal. parum sibi constare videatur, ac modò arborum, modò fruticum genere compre-

hendisse. Iam verò si casia aliquando in cinnamomum vertatur, quod idem scribit, quis ritè philosophantium specie differre credat, nisi & credat, species in se inuicem transmutari?

Tales & multæ aliæ difficultates, quas breuitatis causa hoc loco omittimus, [aliquando latius in discussionibus Botanicis D. F. explicandas] occurrunt in Veterum de casia & Cinnamomi historis.

Ne tamen prorsus eorum cinnamomum aut casiam nostro seculo incognitam credidisse videamur, fatendum casiam fistulam Galeni haud temerè nobis videri in quibusdam nostro cinnamomo siue Canellæ vulgari respondere: sed eius mutationem cinnamomi in casiam ingenuè confitemur nos nulla ratione intelligere aut comprehendere posse. Quæ autem Aristoteles & Theophrast. de cinnamomi surculis & virgultis, Dioscor. de virgis, Galenus de ramis Ellebori aut Damasonii figurâ atque virgultis tradit, possent conuenire cum ramis & surculis Folii Indi vulgò dicti, quod cum suis partibus descripsimus c. de Malabathro putato.

Nunc vires casia & cinnamomi Veterum subiiciamus, ut ne quid temerè nostris tribuamus, quæ an cum Priscoruta sint eadem, nos adhuc incertos esse fassi sumus: quamvis ab iisdem traditæ vires, nostris etiam competere posse neutiquam dubitemus.

Cassia, autore Dioscor. vim habet calfaciendi, vrinas mouendi, exiccandi & leniter astringendi. Conuenit ad ea medicamenta, quæ exacuenda oculorum aciei gratia concinnantur, & ad malagmata. Lentigines tollit cum melle illita, menstruaque ciet. Quin & à vipera demorsis pota auxiliatur. Confert & epota internis inflammationibus omnibus, renibusque affectis. Prodest quoque sceminis tum in festu tum suffitu ad vteri dilatationem. Si desit cinnamomum, huius duplum medicamenti admixtum eadem quæ illud præstat. Est denique ad multa perquam utilis. Caterum suspectum nobis est quod Dioscor. ait, internis inflammationibus omnibus epotam prodesse, quam tamen calidam & siccam tradidit. In Græco est: πρὸς τὰς ἐντὸς φλεγμονὰς πάσας ποθεινὰ. Malimus equidem πρὸς τὰς ἐντὸς ἐλεγχματα &c: ad internas pituitas, cum & huius offarctus eiusmodi medicamentum talique modo sumptum egregiè liberare consueuerit. Iudicium esto Doctiorum.

Pergit Diosc. Cinnamomum omne vim habet calfaciendi, vrinas ciendi, emolliendi atque concoquendi. Menstrua quoque ac scetus pellit cum Myrrha, tum epotum, tum & appositum. Contra bestias quæ virus eiulantur, venenæque conuenit. Quæ pupillis caliginem offundunt, discutit, calfacit simul & attenuat. Illitum ex melle, lentigines & maculas à Solis ardore contractas exterit. Facit & ad tusses, defluxiones, hydropem, tenum vitia, vrinæque difficultatem. Quin & vnguētis pretiosis admiscetur: ac in vniuersum ad multa est utile. Quò diutius eduret, tritum vino excipitur, in vmbra siccatur, atque ita reconditur.

Cinnamomi vnguēti descriptionem habes apud eundem Dioscor. lib. i. quod hic non ponimus, quia & ex multis aliis constat, & in usu hodie non est.

Galenus Cassia exiccat & excalfacit tertio quodammodo ordine: sed & tenuium admodum par-

Cassia fistula Gal. nostro Cinnamomo in quibusdam respondet.

Folium Indum vulg.

Cassia & Cinnamomi Veterum vires & usus. Oculorum acies. Lentigo. Menses. Vipera morsus. Inflammationes. Vterus. Cinnam. suffit. Diosc. corr.

Cinnamomi vires & Temperamentum. Menses & scetus. Morsus & men. Caligo oculi. Lentigo. Tussis. Catarrhus. Hydrops. Renum vitia.

Repositio.

Temperamentum.

Menses.

Cinnam.
temperam.

Cinnamomum.

pore sunt recrementa, & adhuc robur etiam instrumentis addit. Idoneam verò etiam suppressis mensibus, cum videlicet ob copiam simul & crassitatem excrementorum, quod sufficiat euacuari nequeunt. Cinnamomum summè tenuium est partium, non summè tamen calidum, sed ex tertio ordine. Nihil autem æquè desiccet eorum quæ pari sunt exaltandi facultate, propter tenuitatem scilicet essentia. At Cinnamomum est velut imbecillum Cinnamomum. Nonnulli ipsam pseudocinnamomum nuncupant.

DE CINNAMOMO ET CANELLA VULGARI.

Canella seu Cinnamomum vulgare.

Descriptio

Cinnamomi arbor Theueri.

Coloris
varietas.

Sapor.

Odor.

Color ruber, ferrugineus, vel fuscus, & vterque missione infinita varians, rarius cinericeus, idque non ubique, sed obiter hinc inde respersus. Sapor acriusculus, subdulcis, suavis & aromaticus, sed cum sit partium tenuium non ita multò potest euascescere, cui etiam respondet odor, sed exterior si

teratur manducatum in puluerem quodammodo facessit, lentoris non participem.

Cordus Cinnamomi characij, id est, vsualis, & calix aromatica genera sibi cognita sic describit. *cinnamomum characium*, quod nunc ubique *cinnamomum* siue *canella* vocatur, cortex est rectus, longitudine cubiti, aut maiore, fistula aut canalis modo concavus, colore in fusco rubescens, cuius crassiores & inferiores partes, alio cinereo, tenui & scabriore cortice vestiuntur, qui, quoniam inutilis penitus existit, deraditur: baculi autem arboris, à quibus deglubitur, pollicis aut digiti crassitudine sunt. Saporem habet valde acrem, non cum molestia pungentem, sed iucundum, & supra omnia aromata, suavi acrimonia linguam titillantem. Odorem item suauissimum, siue gustetur, siue aliàs tritum, aut confractum naribus admoveatur, spirat. Optima autem est interior

corticis pars tenera, & in longum fissilis: exterior enim scabriore existit, & remissiori acrimonia, eaque simul adstringente constat: quod verò cortice continetur, lignum inutile est, ideòque ab incolis, ubi nascitur, abiicitur. *Cassia* apud Veteres multa, quemadmodum etiam cinnamomi genera cognita fuerant, quæ multis seculis iam delituerunt: iam verò tria rursus afferri cœperunt. Est autem quodlibet horum Cinnamomo similis frutex aut arbuscula, quatuor plerumque, aut quinque cubitorum altitudine, rectis caudicibus & ramis adulescens, duorum pollicum, aut vnius crassitudine: superiores verò ramuli graciliores sunt. Folia habet densa, Laurinis similia, multò tamen maiora, ad Citri potius folia accedentia, vtrinque fastigiata, ternas individuasque venas per longitudinem transeuntes habentia, quarum media crassior rectaque est, reliquæ duæ leniter curuantur, eæque à tergo eminent, & euidentiores sunt, quam intus. Fructus fert Laurinis baccis similes, minores tamen & rubentes, calycibus, seu capulis glandium modo insidentes, qui rarissimè adferuntur. Cortices verò eius, qui iam adferuntur, longitudine cinnamomo characio similes sunt, crassiores tamen & nigriores, præsertim duopriores: quorum vnus saporem habet acrem & aromaticum, veluti si quis cinnamomum Galangam & Caryophyllos æquis portionibus misceat, modicè insuper glutinosum: alter verò paulò remissiore, glutinosum in gustu lentorem, instar Symphyti reddens. Tertia species gracilior existit, colore & forma ad Cinnamomum accedens, cui etiam saporem similem habet, sed remissiore acrimonia & glutinoso lentore leniter adstringentem. Quæ verò passim iam in omnibus Pharmacopoliis habetur, appellata *cassia lignea*, adulterina est, & à præscriptis diuersa penitus: radicis enim cuiusdam cortex existit, nullum fati dignum saporem, præter adstringentem habens.

Et in Comment. ad Dioscor. idem Cordus scribit: *Cassia* siue *cassia* multiplices habet differentias. Est autem *cassia* Diosc. Cinnamomo cognata arbuscula, cuius ramuli & furculi si cum ipso cortice ligno adhuc inhaerente vendantur, *Xylocassia* appellantur, cum verò exempto ligno cortices tantum adportantur, *cassia* Syringitis vel Syringis nomine veniunt, quoniam excavati cortices fistulæ similitudinem habeant. talis est *cassia fistularis* *cassia* Antiquorum: Arabes aliam introduxerunt. Veterum *cassia* fistularis siue lignea multis furculis in Europa visa non est. Iam verò quorundam diligentia factum, ut aliquot eius species rursus adferantur: sed tanta est quorundam Pharmacopolarum ignauia & pertinacia,

Cinnamomum
characium.

Delectum.

Lignum.

Veterum
Cassia &
cinnamomi
genera delituerunt.

Cassia arbuscula.

Folia Lauri aut Citri.

Fructus.

Corticis.

Sapor mixtus.

Cassia lignea.

Cassia, cassia.

Xylocassia.

Cassia Syringitis.

Cassia fistularis.

Aliquot species cassie hodie adferuntur, Pharmacopolarum ignauia & pertinacia.

ut eam sibi non comparent. Habet autem hæc casia tantam cum cinnamomo similitudinem, ut alterutra in aliam non raro degeneret, ut Gal. scriptum reliquit. Itaque difficile est etiam ipsius casia species dignoscere. Potrò cinnamomi species non pauciores quam Cassia sunt. Optimum autem est, quod Gal. locis suprà cit. describit: tali verò hodie omnino caremus. Hactenus enim ex omnibus eius speciebus tantum vnum illud ad nos in Germaniam allatum est, quod Arabes *Dar-seni*, & Græci *Characium*, hoc est, *vallare* vocant: propterea quòd bacculorum crassitudine vallos æquet. Quidam opinantur nos in vniuersum *Cinnamomum* carere, & vocatum vulgò *Cinnamomum* siue *Canellam Casia* potius speciem esse. Quum verò tam cinnamomi quam casia plures sint differentiæ, inter se valdè cognatæ, temerarium esset pronunciare: nos in totum quouis Cinnamomo destitui. Cinnamomum autem, ut hodie adfertur, cortex est, sui fruticis, cauali conuolutio similis, idèd *Canellam* aliqui vocant. Maxime verò errant illi, qui Cinnamomum credunt *Caryophyllos* & *Nuces Moschatas* ferre. Nentrum enim fert, sed paruum fructum glandibus in acetabulis siue calyculis adhuc hærentibus similem, multò tamen minorem. *Hactenus Cordus.*

Sed siquidem tam confidenter casia arbusculà describit, nec ubi viderit, vel à quo didicerit monet, tam sibi quam nobis iniuriam facit. Si ex Vèteribus tantum desumpsit, quod fecisse videtur, debuit indicare. Saltem doeuisset ex quo desumpsit descriptionem foliorum suæ Casia. In India non fuit, nec vidit in arbore. Suspiciamus eum describere folia nostri *Folii Indi* vulgaris. Sanè fructum glandi similem existimamus esse eiusdem *Folii Indi* dicti, ut antè cap. de Malabathro dictum. Mirum verò ab eo non obseruatum *Cinnamomi* siue *Canella* vulgaris tubos plerumque tantos, ut euidenter appareat, ex maioribus ramis detractos quam pollicaribus.

Sed ut ad arboris *Cinnamomi* descriptionem propius accedamus, scribit *Garcias Cinnamomum* siue *Canellam* arborem esse magnitudine *Olez*, interdum minorem, multis ramis præditam, non iis quidem contortis, sed rectis fermè: foliis *Lauri* quidem colore, sed formà ad *Citri* folia accedente [non foliis *Iridis*, ut fabulosè quidam scripsere] floribus candidis, fructu nigro & rotundo, *Auellanæ* magnitudine, aut exiguis *Oliuis* simili. Est autem *Canella* nihil aliud nisi secundus & interior arboris cortex, (In nostra sanè *Canella* interdum inuenies fragmenta quæ non videntur interior ille cortex, sed omninò superior cinerea quodammodo pellicula obductus. Plerique tamen tubuli delibrati & crassiori inæqualique cortice denudati videntur. Cl.) nam hæc arbor duplici cortice munita est veluti *Suber*, non eo tamen adeò crasso & distincto. Exemplus ergo cortex crasso illo & exteriori libro repurgatur: deinde in laminulas quadrangulas sectus humi abiicitur, atque ita per se conuoluitur, ut trunci vnius rami integer cortex videatur, cum tamen partes sint duntaxat corticis in tubulos digiti crassitie conuolutæ: truncus verò interdum femoris crassitudine reperiatur. Roseum autem illum, siue ex cinereo vinosum colorem Solis calore contrahit: qui non probè paratus, candicans siue cinerei coloris fit: nimis verò ardoribus Solis adustus, niger. Adempto cortice tribus postea annis ab ea arbore abstinetur. Frequentes sunt hæc arbores in *Zeilan*, Solebātque vili emi *Canella*: sed triginta abhinc annis nemo eam emere potuit, præter

Tom. I.

Procuratorem Regionum negotiorum, *Factorem* vocant. *Zeilanicis* minores sunt ea quæ ignobilior *Canellam* præbent in prouincia *Maluar*, in *Ioā* siue *Iaua*: non tamen adeò pusillæ, ut eas *Plin.* & *Gal.* censent. Sunt verò omnes syluestres & spontè nascentes.

Garcia circa descriptionem arboris folii, floris, fructus & corticis consentit *Linschottanus*. At *Theuetus* partim eidem assentitur, partim ab eo non parum discrepat. Quippe in *Cosmogr.* sua narrat ab insulæ, quæ *Monorique* dicitur celebriores esse *Cauit* & *Subanin*, propè quas optima *Canella* prouenit, quam *Maluarici* *Cais-mani* appellant, quæ vox dulce lignum significat. creditque *Theuetus* corrupto inde nomine *Cassiam* ligneā vocitasse. Ac reuera *Veteres* plerique, infit ille, existimarunt arborem, quæ *Cassiam* & eam quæ *Cinnamomum* & *Canellam* fert, eandem planè esse, quod falsum est, etiam si *Garcias* id quoque asserere voluerit: tantum enim differt hæc ab illa, quantum glandifera arbor à *Castanea* arbore. *Canella* arbor in montibus nascitur, *Lauro* nostri similis, cuius ramuli duntaxat, & tenuiores furculi stato anni tempore *Regis* iussu amputantur & vaneunt. Ramulis multum brachiata est, in quorum extremis flores sunt parui, quibus Solis teruore statim flauescuntibus & delapsis succedit fructus, ferè rotundus, *Nucis auellanæ* magnitudine, ex cuius nucleo oleum exprimitur, inodorum, nisi sit igni excoctum. *Canella* quæ ad nos aduehitur: secundus est arboris cortex, qui dissectus in seculo contoluitur, & colorem mutat. Radix vilis est, nec non succus qui ex arbore manat.

Lud. Rom. quoque cinnamomi arborem *Lauro* foliis & baccis similem tradit, & eius ramorum, (non truncorum) corticem, tertio quoque anno delibratorum.

Cardan. item *Cinnamomi* partes omnes per omnia similes esse *Lauro* scribit: iccirco *Laurum* esse *Indicam*. In *Zeilan* nasci cinnamomum, & in *Mutir* vnà ex *Moluchis*. Nullum gerere fructum. Aestu corticem findi atque absistere. Bis in anno deglubi: dulcem primum: mense postea perfici. Iccirco ibi *Caunama* vocari. *Cau* namque lignum significat: *Nama*, dulce. Tam propinquus etiam nunc vocis sonus est vocabulo nostro. Et *Syri* affini voce, *Chamam* dicunt. Ut queri iam definant nostri seculi medici, cinnamomum nobis incognitum: cum sit hoc aliud, quam quod describitur à *Galeno*. Sed *Cardanum* reprehendens *Scaliger*, eum falsi etiam accusat. Profectò inquit *Scal.* quale prodit ille nusquam comparet: Mirum sanè. Sed mirum magis, in toto terrarum ambitu atque complexu, qui nunc nobis vniuersus notior, quam ipsi domus sua fuerit, apud tot reges *Aethioparum*, *Arabiarum*, *Persiarum* *Indiarum* omnium, nulla in insula, nullo in Continētis angulo latere, meditullio reperi. Non *Othomanus* ipse, cui lac affluit gallinaceum, suam *Theriacam* vero *Cinnamomo* perfici curarit.

Dioscor. optimo nigrum statuit colorem, vinosum, subginericium, *Mossilitæ* casia simillimum. Acutum vult, mordacem, lani superficie, non sine aliqua falsedine, lenta fragilitate, non sine puluere. Quæ omnia nisi in istis fistulaceis corticibus inuenias, non inuenias in mari salem. Quanquam de cinnamomi falsedine non subscribo. Cum igitur à locis in duas species *Canellam* partiantur, *Zeilamitam* & *Mutiream*: priorem puto esse *Cassiam*: crassior enim est: hoc quod è virgultis eximitur exilioribus, *Cinnamomum*.

Pp 2

Cinnamomi species.

Cinnamomum optima Gal. caremus. Quale hodie adfertur. Dar-seni Characium. Canella vulg. an Cinnam. Cassia.

Canella vulg. Caryoph. & Nucis Mosch. non sunt fructus Cinnamomi.

Cordus.

Arbor Cinnamomi. descr. Garcia. Folius Lauri & fol. Citri coloris. Flores. Fructus. Canella quid.

Modus secundum Cinnamomum.

Truncus quantus.

Plin. & Gal. nor.

Locus.

Veterum error. Garciae not. Canella arb. desc. Theueri. Lauro similis.

Nuclei o.

Canella.

Laurus Indica.

Caunama. Etymon.

Chamam.

Veterum Cinnam. non hodie incognitum.

Videtur Diosc. Cinnam. esse nostrum.

Dua Canella species.

Zeilamita.

Cassia. Sc.

Mutiream. Cinnam.

Scal.

*Cinnam.
descriptio
Amat.*

*Iuglandis
folio.
Malaba-
thrum.
Cassia Gal.*

Amatus refert se audiuisset à quodam qui viginti annos in Zeilam egerat, Cinnamomum esse arborem, quatuor fere cubitos altam, crassitudine brachiali, sex vel septem è trunco mittentem ramulos, qui singulis annis amputantur, atque iterum pullulant: quorum cortex, qui cinnamomum est, vt tenuissimus ita maximo in pretio habetur, colore exteriore subrufus, rugosus, cum quadam nigredine: Nam intus cinericeus conspicitur, odore suavis, gustu acer ac mordax. Folia quibus arbor hæc vestitur, Nucis Iuglandis esse dices, quæ in Offic. pro Malabathro, falsò tamen venduntur. Hæc enim cinnamomo nostro inquit ille Jita respondent, & à Gal. tam sæpè descripto, vt nullum aliud vnquam cinnamomum extitisse crediderim. Proinde rectè mea sententia Seplassarii, nostro cinnamomo pro vero & Græcorum Cinnamomo vtuntur. Quare nullo opus habemus duplo cassiæ pondere, cinnamomi loco, quum cinnamomo vero abundemus. Argumentum verò quod Recentiores adducunt, vt credamus, nos vero carere cinnamomo, ex Gal. verbis desumunt, quæ si quis penitus animaduertat, inueniet Galenum non quidem asserere suo tempore Cinnamomum venale non proflare, sed potius quum sex cinamomi genera passim ferebatur, vt facilius quis bonum à malo discerneret cinnamomum, opus erat Imperatorum cinnamomum optimum, tanquam regulam & cotem videre, & cum eo conferre. Sed quodd regium magis quàm aliud nomen Cinnamomum, illud videtur in causa esse, vt integras cinnamomi arbores, vt in orbe alieno, apud Imperatores stare indicaret. Tacebunt deinceps Scribentes ac Medici, nec amplius verum desiderabunt cinnamomum, quum eo nos abundare in confesso sit. Indici gentiles quum arbores exortant, vtriusque [cassiæ cum cinnamomo] cuius, teste Gal. magna confinitas, nullam faciunt differentiam, sed indiscrète cassiam cum Cinnamomo in fasciculos redigentes ad nos mittunt. Omnes tamen Neoterici *canellam* siue Offic. *cinnamomum*, Græcorum *cassiam* esse opinati sunt.

Cinnamomo secundum Amatum abundans.

Cassia copiosior eadem.

Amat. nos.

Amatus præterea scire se tradit, in vastissimis capsis canella refertis, quæ ex India Antuerpiam afferebantur, & *cassia* & *cinnamomi* omnia penè reperiri genera, vt qui hæc quoque curiosè quaesierit, inueniet. Est tamen Cinnamomum nonnullis internodiis ornatum, ad nigredinem rubens, sapore acri, linguam maximè vellicans, odoratissimumque: vnde fit, vt eius loco cassiæ duplici pondere, vt olim Quintus præcipiebat, minime opus habeamus, quum cinnamomo maximè abundemus. *Cassia* verò coralli modo rubet, nec linguam ita intensè vt cinnamomum erodit, sed cum acuitate quadam adstringit, cuius maior copia quàm cinnamomi semper comperitur. Hæc Amatus, qui dum Cinnamomi folium id putat quod in Offic. pro Malabathro venditur, perperam id cum cinnamomo confundere videtur, cuius etiam lignum Matth. cinnamomum dicitur: quod an cum canella vulgari adferatur nescimus. Minime putamus Folium Indum vulgare esse ex arbore canellæ.

Granato similis canella arbor.

Aliter à prædictis & infra scriptis Authoribus omnibus de *canella* arbore scribit Hist. Portug. author: Eam inquiens, in Molucis insulis ex arbore valde simili Granato esse, cuius cortex vi Solis findatur: deinde detractus mundetur ad Solem.

Maximil. Trans. quoque epistola de Moluccis insulis cinnamomi arborem Punicæ mali similem

fecit, quam rectè [inquit Clus.] nescio. Eisdem secutus Franciscus Goinara in Hist. General. capite 92.

Hermol. tradit non conuehi modò cassiam, præterquam rarissimè, inter Xylocinamomi fasciculos quandoque inuentam, nigritiæ argumento. Qui cur Cinnamomum vulgare Xylocinnamomum vocet, non adhuc percipimus. De cassia eius nigra postea. Cinnamomum Veterum quod intelligat, non docet.

Marcellus de canella nostra nihil scribit, nisi quod cassiam nostræ ætatis nomen: verum quid per Cinnamomum Veterum intelligat ne verbulo quidem explicat, vir alioqui doctissimus, sed in stirpium cognitione parum versatus.

Ruell. ex Hermol. eo tamen non citatò, pleraque transcribit: is canellam nostram recipit pro Cinnamomo, sed definire debuit, quam intelligeret, & monere se antea cap. de cassia Xylocinnamomum vocasse.

Syluii sententia est, nos cinnamomo vero carere: nostram *canellam* aut *cassiam* esse, aut *Pseudocinnamomi* speciem. Et alibi: cinnamomum inquit, cassia dicitur, Syrix fistula sæpè apud Gal. à purgatrice & Aegyptia diuersa.

Fuchs. rarò putat cinnamomum ad nos afferri: quo enim sub hoc nomine vtuntur Seplassiæ magna ex parte cassiam esse: cuius folia Nucis Iuglandis foliis similia sint, & in Offic. falsò pro Malabathro vendi: quæ eadem descriptio apud Amatum habetur: suspicamurque duas ab eo confundi plantas. Dixerat autem prius, veram cassiam quibusdam non videri esse nisi id, quod Nic. Myrepsus & alii *canellam* & *canellam* nominant. Sed haud dubiè in capsis canella refertis & cassiæ & cinamomi genera reperi.

Si proxima & nostræ etiam [inquit Cornar.] ætatis homines, non indoctos illos, sed hac parte nimis curiosos sequemur, cassiam Diosc. & Veterum eam accipiemus, quæ hodie Cinnamomum & *canula* siue *canella* appellatur. Cinnamomum autem verum nos non habere confitebimur, notas videlicet respicientes, quas ex illorum sententia, cassia Dioscor. habet, & canella hodierna præfert. At verò si vsum & longi temporis præscriptum spectare volumus, Cinnamomum & canellam hodiernam quæ optima est, verum Veterum Cinnamomum credemus, & cassiam esse eam, quæ Offic. adhuc cassia lignea appellatur, & à Græcis *ῥυλογασία*, itémque *ῥασία* & *ῥασία* quod Diosc. dixit, fistulis plena. Hoc itaque addit Corn. nos faciemus, *cassiam ligneam* Offic. *cassiam veram* Veterum esse censebimus. Miramur verò Cornarium, contra Doctiorum sententiam retinere insulam Offic. Cassiam ligneam, pro cassia. Si aromaticam intelligit, quæ non fuit vulgaris eius tempore, cur non docet discrimen?

Anguill. discrimen agnoscit inter *cassiam* & *cassiam*. *Cassiam* Diosc. & reliquis Græcis, aromaticum corticem esse arboris nascentis in India, cuius variæ species ad nos non adferantur, sed solùm vnā bonam, quæ sit ex speciebus Dioscor. De *cinnamomo* fatetur non posse se plura dicere, quàm quæ dixerit Diosc. & Gal. nec quid sit.

Matth. [inquit Hist. Lugd.] contra Veterum & Recentiorum omnium, qui de Cinam. & cassia scripserunt, sententiam, cinnamomum, lignum non corticem, esse ait. Sed inspicimus eius placita. Vt dicam [inquit] quid ego sentio, si quis fistulam, quam Cinnamomum perperam appellamus, & vulgò *canellā*, cassiæ generibus rectè comparauerit, facile nouerit vulgaris vsus Cinnamomum

mum legitimam Cassiam proculdubio referre. Describit Gal. quoddam aliud deterioris cassiæ genus, quod tradit iuniorum Andromachum cassiam fistulam nominasse, cum fistularum modo inanis cauæque sit, & crassi corticis: cuiusmodi in vulgari Cinnamomo frequentissima conspicitur. Huius sanè ea videtur esse generis, quam in suo conficiendorum Pharmacorum libello præfert Cordus, quod vellet, Cassiam, præter Dioscor. & Gal. sententiam lubrici esse gustus. Si in Græcorum monumentis (excipio Aëtii & Nic. Myreps. qui à Mauritanis multa acceperunt) cassia fistula inuenta fuerit, vel in Mauritanorum compositionibus à Græcis transcriptis, cassiam odoratam, à Dioscor. & Gal. descriptam semper adhibendam existimo. Cinnamomum quod legitimum sit, quamquam diu multumque tum Venetiis tum Neapoli, & apud mercatores, qui ferè quotannis in Alexandriam nauigant, diligenter conquisuerim, nusquam id tamen videre licuit, neque etià percipere potui, num hoc tempore apud magnos negotiatores, qui è Lusitania Indiam & felicem Arabiam classe paratissima petunt, vel apud quæpiam Principem Regem vel Imperatorem legitimum, reperiri possit. Id mirum fuerit, quod, cum hac ætate cassiæ plurimum adferatur, quæ ut Theophrast. & Plin. inquit, nascitur iuxta cinamomi campos, sed in montibus, cinamomi tamen nihil importetur. Quare non deest suspicio, quin omne ferè cinamomi genus deperierit in Arabia, quemadmodum & Balsamum in Iudæa: quandoquidem enim scripserit Plin. l. 12. c. 19. combustas iam esse plurimas cinamomi sylvas: Facile credi possit à Plinii ævo id quod cinamomi reliquum erat, pariter vel Barbarorum bello, vel igneis flatibus deperisse. Nam si aliter se res haberet, qui cassiam ad nos deferunt, cum multo plus lucri ex cinamomo, quam ex cassia se consecuturos sciant, cinamomum etiam vñ cum cassia inueherent. Veruntamen cum non afferantur, an quod perierint, an aliam ob causam, ii manifestius referant, qui hoc tempore Liburnicis eò ad aromata conquirenda quotidie nauigant. Sed videtur Gal. satis perplexè de cinamomo scriptitasse. Nesciuerim explicare, quid sibi hac in historia voluerit, præsertimque cum tam tenui ipsum sarmento esse tradiderit, ut Veretri vel Damasonii radicibus comparauerit. Sed illud etiam mirum videtur, quod ex cassia [ut ipse ait] cinamomum oriatur, spectenturque nonnunquam cassiæ arbores integre, in quibus aliqua cinamomi virgulta è cassiæ ramis prodeant, cum tamen cinamomum & cassia diuersæ inter se sint plantæ. Nisi fortasse inter utramque tanta sit generis cognatio, ut aliquando inuenta sint cassiæ virgulta, tanta odoris saporisque fragrantia, ut omni ex parte cinamomi referrent, etsi legitima fuerit cassia. Præterea non desunt, qui putarunt, hac Gal. autoritate freti, cassiam & cinamomum ex vna & eadem arbore provenire: quæ dum pumila sit, cinamomum edat: dum verò adoleuerit, cassiam. Sed cum dicit Gal. cassiam mutari in cinamomum, non autem cinamomum in cassiam, cadit eorum sententia vel Theophrast. etiam sententiâ, qui (ut supra ostensum) docet diuersas esse plantas: licet de earum forma & proceritate nihil certi exploratè affirmet. Caterum cum scribat Strabo Arabes cinamomo & cassiâ uti, ad ignem parandum, cæterorum lignorum loco, videntur hæ plantæ non esse adeò pumilæ, ut quidam (præsertim Veteres) scribunt. Quod de cassia facile dici potest. Siquidem Venetiis cassiæ visuntur tantæ crassitudinis lon-

gitudinisque, ut facile quisque iudicare possit eas è ramis, seu virgulis non sanè breuibus fuisse decerptas.

Lacuna etiam in admirationem rapuit, quod dixit Galenus excellentem cassiam sæpius immutari in cinamomum, cumque cinamomum sit perfectissima cassia, aromata verò omnia cum ætate deteriora euadant, amittendo multum de odore & viribus: itaque difficile videatur posse conuertere in rem magis perfectam & cardiacam, quam per se sit: rationabiliusque esse cinamomum mutari in cassiam. Sed imponit Lacuna Galeno, non enim dixit, nec intellexit, nostro quidem iudicio, cassiam in thecis repositam, aut à sua arbore auulsam, mutari in cinamomum, sed cassiæ fruticem, ramos quosdam cinamomo penitus similes aspectu retulisse: & rursus alibi: spectari interdum cassiæ arbores integras, è quibus aliqua cinamomi virgulta prodeant: quamvis equidem nec hunc modum in viua planta nos intelligere ingenuè fateamur. Porro [addit Matthiol.] tametsi hæcenus abundè probatum videatur, quod cassiâ veram habeamus, desideremus autem optimum & legitimum cinamomum: sunt tamen hæc ætate Scriptores, qui non cassiæ solum, sed etiam cinamomi genera inueniri tradunt, inter quos extat Fuchsius, qui id lib. de comp. med. scribit. Sed quibus id rationibus, aut autoritatibus comprobet, non video: nisi hoc acceptum referat Amato Lusit. qui apud nos cinamomi genera inueniri, atque etiam illud aroma notissimum esse contendat. Illud tantum addam, quod nobis, qui cinamomum lignum, non corticem, esse ostendimus, mirari quidem subit Fuchsi, qui eodem loco paulò post contrarium scripsit: In hanc, meo quidem iudicio vanam opinionem Fuchsi. non secus atque in superiorem venisse deprehenditur, secutus Amatum, qui eandem ferè prius, quam ille post cinamomo effigiem reddidit, quanquam eam à quodam accepisse fatetur.

Cinnamomi arborem, (ut refert Curtius) qui ad Indos profecti sunt, dicunt Lauro simillimam, ænis tantum minoribus & albicantibus: arboris libro tantum utuntur, quem è ramis, illafo caudice, in triennium delibant: non statim, sed post mensem ab incisione. Alii autem in Moluccis insulis & in Zeilam apud Indos nasci aiunt, sirculosa arbore, aliquando sterili, huic quæ apud nos Malum Punicum fert, persimili. Huius autem corticem ad Solis ardores dehiscens auelli, & paulatim ad Solem torreretur. Mirum verò Curtium nihil de nostra canella specialiùs tradere. Cassiam apibus utilem, Plinii verbis deceptus, non distinguit ab aromatica.

Lacuna cassiam à Dioscor. descriptam, certò ait nihil aliud esse quam Canellam vulgò dictam, licet cinamomum existimetur: additque si quis Libonæ aut Venetiis magnos saccos Canellæ peruestigarit, quod se aliquoties fecisse iacet, inuenturum omnes distinctas cassiæ species à Dioscor. recitatas, inter quas præcipua est Zigir.

De Cronemburgi sententia verissimum est, quod Manardus asseruit cinamomum nostrum genuinam esse Dioscor. cassiam: putatque si quis magnas illas vulgaris cinamomi congeries, quæ Antuerpiam deferuntur, inuestigarit, eum vniuersa cassiæ Scriptorum genera in illis inuenturum. Verum cum tot genera agnoscant Lac. & Cronemb. debuerunt eadem describere, & cuiusque propriis dicatis notis, inter se distinguere,

Lacuna
not.

Cinamo-
mo legiti-
mo nos de-
scribit.
Fuchsi. not.

Lusit. re-
preh.
Mat. Cin-
nam. lignu
est, non cor-
tex.

Fuchsi. et
Amat. re-
preh.

Lauro si-
milis Car-
tio.

Malum Pu-
nicum simili

Curtius
not.

Omnes Ca-
ssiæ species
reperiuntur

Lacuna. et
Cronemb.
not.

aliis que, vel in eo saltem, suæ felicitatis participes facere.

Darchini
Lignum
Chinense
Cinamomum
China
momum
Xylocina
momum

Coudebergus, doctiss. Pharmacopœus Antuerpianus ad Diacynamomum Mesuæ, in Dispens. Cordi, ubi Cinnam. tenuis, & cinnam. crassiboni, part. æq. ponuntur, annotat. Per *Darseni* vel potius *Darchini* lignum Chinesense cœulignum odoratum hoc est, china nomum, tanquam Chinæ Aromomum, siue cina nomum intelligunt Persæ atque Scriptores Arabes, cortices quandoque ligna appellant, ut *Xylocinamomum* Græci. Quod interim crassi corticis est, cinnamum vocant. Per *Darsini* cinami igitur, cinamomum crassi corticis, tanquam ligneum significare volunt: est enim & in genere crassioris cinamomi, quod & valde bonum est, hoc est, acre, odoratum ac aromaticum.

Scipio Mazzella de Antiquit. Puteol. verum cinamomum incognitum perhibet ex relatione eorum, qui aromata ex Oriente accersunt. Ac pro eo assumit cassiam odoratam, quam *canellam* vocat.

Cassia
odorata
Labellio

Pena & Lob. tradunt, iam non ambigi, an vera extet cassia, sed disceptari, quid ab hac cinamomum distet. Istud autem hodiernum cinamomum, neque idem cassiæ, neque tamen multò diuersum esse, pro certo asserunt: nec Diosc. descriptioni magnopere attendendum esse: nam cum dicit varias species esse, intelligere gradus potius & varietates etiam vnius speciei. Non modò [addunt idem] non deest nobis cinamomum verum, quod conqueruntur, ex Gal. descriptione, sed etiam adsunt plura quàm ille memorat: nempe illud graciliore fistula, colore fusco, sapore & odore vegetissimis, quod plurimi hodie sit Venetiis, & Theriacis, ut verum, additur Cinamomum: deinde nostra canella vulgarior: postremò cortex crassus. Denique ut Cæsalp. scribit, qui nostra ætate Indicas oras perlustrarunt, referunt vnanimi consensu, Cinami arborem Lauro haud absimilem, præsertim foliis [niminora essent, Cronemb.] baccas quoque Lauro similes, sed minutiores, albicantes: incidi ab indigenis eius ramos singulis ternis annis, caudicem nequaquam: asseruari enim ut nouos stolonnes ferat: ramos præcisos delibrari: corticem eo modo detractum cinamomum vocari. At protinus cum collectum est, non inesse suauitatem, sed post tres demùm menses odoratissimum reddi.

Cinamomum
secundum
modum
tempus

In cinna-
momum sal-
sedo.

Theophrastus historiam non absimilem refert, inquit Cæsalp. sed duos esse frutices, vnum *cinamomum*, alterum *cassiam*. Si nostri cinamomi fistulas contemplæris, illas vero & legitimo cinamomo, ut hic censet, respondere inueniemus, quæ ex toto absolutæ à ligno sunt, quarum præstantiores comperimus, quò magis propè germinæ fuerint. Quibus autem adhæret aliquid ligni, crassam fistulam vocant, ad cassiam pertinere putandum est: argumentum certissimum non ex furculis, sed ex crassioribus ramis cassas fuisse, siue eiusdem plantæ, à qua Cinamomum cæditur, siue alterius. Profectò Galeni testimonio eadem planta aliquando & cassiam & cinamomum reddit. Galeno laudatissimum mordens cum quadam falsugine. Dicemus proculdubio inter nostras fistulas optimum cinamomum haberi, à substantia lignosa purgatum: nam falsugo illa acedini adiuncta dulcedo est, quam in optimo cinamomo sentimus: sal enim cæteris saporibus admixtum, dulciores reddit. At cassia in cæteris quidem cum cinamomo conuenit, sed loco falsugi-

nis adstrictionem habet. Quidam ex Recentioribus ob fistulosam cassiæ formam, putauerunt omnes cinamomi appellati fistulas ad cassiam pertinere, & Cinamomum legitimum deesse. At eximia illa odoris fragrantia, & saporis dulcedo, qualis reperitur in fistulis quibusdam, nequaquam cassiæ conuenit. Nuper ex India Occid. lignum afferri cœpit cortice odore cassiæ simili: appellant *Sassafras*. *Hæc Cæsalp.* Si autem quod scribit, trunco arboris non detrahi corticem, verum est, suspecta nobis icon Theuerti, quam proponimus. In omnibus canellis cinamomifve latens sal agnoscimus, sed non gustu perceptibile, quod demònstret bonitatem cinamomi, quicquid scribat Gal. & cum eo Cæsalp. Cinamomum si sal respiciat, id per accidens fieri, eoque deterius esse, ac à mari potius contractum id vitium ex diuturnis navigationibus arbitramur. Nam & in caryophyllorum conuentione idem est animaduersum, ut alicubi notat Scaliger.

Sassafras

De icon
Theuerti

Sassafras
cinamomum
non est
gnum
but
ratu
com
tra
Gal
Cæsalp.

Refert Clus. in Notis ad Garciam, cinamomi duos ramulos in Belgio se vidisse. Folium sibi in Hispania datum, cui nos peculiare caput dicaui-mus, quia non compertum nobis an sit folium canellæ Garcie. De bacillo canellæ à Clus. proposito itidem particulatim agimus, quia non censemus esse canellæ Garcie: nec etiam folium appictum nobis videtur esse ex ea arbore, quæ eum bacillum protulit, quem existimamus esse folii Indi vulgaris, ut diximus c. de *Malabathro*.

Folium
cinamomi
Clus.

Bacilli
canella

Folium
Indi
Guig.

Tabern. canellam vulgarem iungit cum prædicto fol. cinamomi & Ligno Clusii, quod nobis non placet, cum diuersarum stirpium partes esse censeamus, quamuis eum C. Bauh. quoque imite-tur.

Tab. nat.

C. Bauh.

Non omittendum hoc loco, quod Lacuna scribit in suo Herbario Hispanicè edito: non mirum esse, si hoc seculo non cognoscamus cinamomum, cum Galeni tempore, cum Imperatores Imperium tenerent, rarissimum fuerit, & frustra eius inter thesauros reposita. Vidisse tamen se gloriatur Romæ secundum genus Cinamomi, colore ad rufum inclinans, quod *montanum* dicitur, sibi que tanquam singulare donum datum frustillum à D. Gilberto Medico excell. Repertum fuisse, inter alia valde pretiosa iuxta Mariam Sororem Imperatorum Arcadii & Honorii, vxorem Stiliconis, quæ fuerit sepulta ante 1400. annos in Vaticano: quod sepulchrum detectum fuit sub Pontificatu Pauli tertii. Vnde apparet manifestè pretiosum fuisse cinamomum, quandoquidem, ut ille ait, ita vetustum, nihilominus valde acre, & gustu aromaticum deprehensum sit, adeoque suauem suum retinuerit odorem. Verum non ritè hic nobis functus videtur Lacuna Botanici officio, cui tanta contigit felicitas vidère tale cinamomum, [si modò non fabulantur, ut plenè putat Garcias,] quod nobis non speciales tradidit notas, quibus differebat à nostra *canella*, an cortex vel lignum, vel ramuli cum cortice & ligno, cuius crassitudinis, substantiæ &c. Id si fecisset, potuissemus certius scire, an Cinamomum Veterum, ut illi scribunt, fuerint ramusculi fruticum vel arborum, & fortè nostræ canellæ summitates, aut arboris, quæ fert folium Indum vulgare. Sed nunc & reliquas à nobis obseruatas canella vel cassia varietates describamus.

Historia
Lacuna

Vetustissi-
mum
cin-
namomum

Lacuna
not.

Monardis sententia de Canella, cassia & cinamomo est infra c. de Canella Peruviana.

CANELLA SIVE CINNAMOMVM VVL-
gare, crassiore cortice.

Descriptio

CAnella siue Cinamomum vulgare crassiore cortice, notabilis est crassitudinis, triplo quadruplone crassior cortex eo qui passim prostat, texturâ lignosa & fissili, vtexturam Tiliæ quodammodo mentiri possit, præsertim parte interiore, foris rugosus, dilutione ferrugine tinctus, intus adhuc etiam dilutione: post an-

nostriginta ad minus, quibus adseruamus adhuc, sapore acriusculo, suauis, aromatico, cum quadam dulcedine, non diuerso à vulgari Cinamomo siue Canella, cuius fortè secundus cortex. Nam est nobis adhuc extimus cortex, eo superior, per cætera non absimilis: at conuexa parte rugosus & scaber est, ac zonâ præinctus, coloris cinericei, sapore minus vegeto: cuius figuram Pictam damus.

Extimus cortex.

Hunc eundem designasse videntur Pena & Lob. quando aiunt: Veneti Institores, qui Londini negotiantur, attulerunt corticem fermè pollicem crassum, scabrum, callosum, & foris illic aut Oleæ concolorem, interiùs verò conuexum mollius superficie: odore sapore & colore quadantenus Canellæ vulgaris, quam prorsum gustado præ se fert nostra. Idcirco & quorundam sententia fert esse Cassiæ arboris extimum & crassissimum corticem, cuius interior sit delicatior.

Vires.

Est hic gustu astringenti, sicco, adque sistendum, vt putarim, non parum opportuno. Eius interior superficies videtur à caudice arboris Canellæ avulsa, odoris præstantia nares feriens, & os, manu complens gustu Cinamomeo.

Xylocassia Lob. An Pseudocinnamomum Diosc. Adu. Xylocassia hist. Belg. & Hist. Lugd. Belg. Baselaer.

Casp. Bauhin. quoque Xylocassiam dicit, eiusque figuram ponit apud Matthioli. siquidem [inquit] Matthioli. monet odoratæ Cassiæ loco multos segmentis incognitæ arboris vfos esse. Huius Xylocassiae nomine meminit Cordus in Dioscor. Fortassis Pseudocinnamomum Diosc. Hac C. Bauhin. Nobis sanè non videtur Canella hæc crassior respondere descriptioni Pseudocinnamomi Diosc. nec quod Cordus scribit de Xylocassia huic respondet, quorum verba licet videre in antecedentibus. In hoc cortice non adest lignum, sed exemptus est à ligno, & fortè intercedit adhuc Canella tenuior inter hunc & lignum.

C. Bauhin. not.

Canella ad Cinamomum vulgare accedens.

Descriptio Inter singularia nostra naturalium conquisita iam à septenis lustis habentur laues & polititubi, annulari digito, pares, concauo fusco, con-

uexo ferrugineo dilutione undulato, parietibus mediocriter crassis, fragiles, nullis fibris donati, sapore multò ignauiore quàm Canella, licet simili, omnisque lentoris experte.

Cassia Mossylica nomine datus cortex.

Cassia Molytica nomine cortex, Veronæ à Pharmacopœo ad symbolum Angeli, anno 1563. datus anno, 1604. vegetissimum adhuc retinet saporem & iucundissimum, grata & luculenta acrimoniâ linguam vellicans, Canellæ instar, nisi validior videretur, ineffabile quiddam & diuersum gustanti offerens: alioqui leuitate, colore, texturâ non differt.

Descriptio

Cassia lignea fusca aromatica, Cinnamomum ex Sarmatia dicta.

Est nobis cortex nomine Cinamomi ex Sarmatia, cuius tubuli minimum digitum crassitudine æquant, rugosi, & paucis tuberculis inæquales, coloris ferruginei obscurioris, parietibus mediocriter crassis, substantiâ minus fragili quàm Cassia lignea glutinosa, & nonnihil lignosa, fibrosa, sapore [etiam post annum iam trigessimum, ex quo habemus] acris & aromatico, Canellæ proximo, diuerso tamen, nullo lentore admisto, vt in Cassia lignea fusca.

Descriptio

Cassia lignea fusca aromatici & glutinosi saporis.

Descriptio

Canellæ similes tubuli, capaces, crassi, fusci in rubore, gustu Canellæ imbecilliore subadstringente, glutinoso. Corticem hunc satis magnis ramis detractum esse apparet. Copiosè habemus datam nomine Cinamomi ex Decan.

Cinnam. ex Decan.

strius C. Wirtemb. Pharmacopœus Montb. habet in Officina, eaque loco Cassiæ lignæ, vt solet, eoque nomine emptam Lugduni, & in plerisque Emporiis ita denominari testatur.

Cordus in Dispens. In Dianiso Meluæ: pro Cassia lignea vera, inquit, debet accipi, quæ nuper cepit efferri, figura Cinamomi, gustu aliquantum lubrica, & Cinamomi æmula: at non ille parvus cortex &c.

Cordum Matthioli. reprehendit, quod velit Cassiam præter Dioscor. & Gal. sententiam lubrici esse gustus. Verum immeritò carpit: non enim dicit notam esse Dioscor. & Galeno: quamuis hi etiam illam notam neutiquam de ægent. Quid si hæc Cassia referatur ad nigram, purpuream & crassam, quæ Zigir Dioscor. dicitur? Præterea Diosc.

Pp 4

Cordus vult, hanc sumendam, & non consuetum insipidum corticem. Non dubitarim egregie aromaticam esse recentem, cum post tot annos haud inuegetum suum gustum aromaticum adhuc retineat. Ecquis scit quot annis iam tuum, quando accepimus, ab arbore sua fuerit detracta. Sanè per tot annos nec inuoluta, nec vlla alia cura, quam inter reliqua Cinnamomi, cassiae, atque confinium aromaticum genera, in thecae interstitio iacet.

Cassia fistulosa Andromachi.

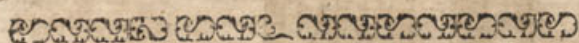
Xylocassia subnigra Brunnucydia Canel. Lobel. eaque est, cuius Math. meminit cassiae fistule Andromachi nomine: quam & Cordus in Diosc. Cassiae Syringitis nomine expressisse videtur, ut cenfer C. Bauh.

Cassia lignea fusca aromatica acrior.

Aliud Cassiae lignae genus habemus, tubulis constans minoribus, digito minimo paribus, dimidio ferè tenuioribus, magisque scabris & inaequalibus, coloris ferruginei, saporis minùs visci, vegetioris, acrioris, magis aromatici, propiusque ad Canellam accedentibus: Euiam supra trigessimum annum iam reposita.

Cassia externa parte insipida.

Inter epistolas Doctiss. Pharmacopœi Valerandi Donrez reperimus vnam scriptam à plantarum peregrinarum diligentissimo indagatore Alberto Martinello Veneto, scribente anno 1567. Venetiis: se mittere frustum generis Cassiae lignae valde odoratae, cui pars interior valde suavis & aromatica, exterior autem insipida. An verò hæc sit vna ex iam descriptis, vel non, asserere non ausimus.

AN CASSIA FORTE VETERVM:

Qui, inquit Clus. Exot. l. 4. cap. 2. anno 1600. & eum sequente ex Molucis & Iaua reduces, Amstelredamum aromata inferebant, corticem quandam in longos & enodes tubos conuolutum aduehebant.

Descriptio
Cortex.

Constabant autem illi tubi cortice non valde denso, eoque, ut dicebam, enodi, coloris exteriore parte interdum candicantis, nonnunquam cineracei, & illo quidem laui, aliquando etiam scabro aliquantulum, coloris fusci, ut vilior quædam canella censeri posset, interiori verò parte, quâ ligno adhererat, prorsus fusci: saporis quidem non ingrati, sed acrioris, non aded tamen, ut legitima canella, qui nihilominus in illius penuria, non incommode meâ opinione vsurpari posset, aut Cassiae Aromaticae à Dioscoride descriptae [ad cuius aliquod

*Canella Si-
lior.
Sapor.*

*Substitu-
legitima.*

seri posset, interiori verò parte, quâ ligno adhererat, prorsus fusci: saporis quidem non ingrati, sed acrioris, non aded tamen, ut legitima canella, qui nihilominus in illius penuria, non incommode meâ opinione vsurpari posset, aut Cassiae Aromaticae à Dioscoride descriptae [ad cuius aliquod

genus referri debere non ineptè forsitan quispian existimet] vicem supplere. Percontabar porrò ab his, à quibus eum corticem accipiebam, an intellexissent, quo nomine apud incolas appellaretur, & an arborem, à qua detractus, obseruassent, negabant omnes, & illud duntaxat se scire profitebantur, incolas, illius polline, ad condienda sua Edulia frequenter vti. Aliquo temporis spatio ore retentus & manducatus hic cortex, præter acrimoniam, lentorem quandam habere deprehendebatur. Similem etiam corticem ex Patane referebant biennio post, quo istâ utebantur Canellae loco.

Vfus.

Similis
cortex.

Vir eruditissimus Lambertus Hortensius Medicus, qui naue vectus, cui symbolum Luna, ex Moluccis & Iaua redibat anno à Christi natiuitate 1601. donabat me exiguo Canellae fragmento, quam in Iaua nasci assererat. Erat verò illud fragmentum quatuor uncias longum, semunciam penè latum, satisque crassum, coloris ad rubedinem quodammodo tendentis, qualis ferè in viliori canella conspici solet: eius odor exiguus, imò penè nullus: sapor, qui in viliori Canella, aut in cortice modò descripto, in quo tamen mandendo obseruaretur quidam lentor, & veluti gummositas, quæ vel summis tantùm digitis admotis inhaereret, & quodammodo Glutinis instar distendi posset.

Canella Si-
lior Iaua-
tica.
Descriptio

Odor.

Cinamomum Græcis κιννάμωμον, ut scribitur apud Arist. & Theoph. quod & apud Dioscorid. & alios κιννάμωμον, Cinnamomum, vel quod idem, ab aliis etiam cinnamum appellatur: vulgò canella, à figura canaliculata. Est & κιννάμωμον apud Gal. Cinamomi genus inualidum, quod & ab ipso Gal. & Diosc. κιννάμωμον dicitur, & Cinamoides quibusdam. Arabum Scriptorum nomina suprâ dicta. Hodiernis Arabiæ hominibus cuiuscunque tandem generis canella sit, Quersaa, & Querse, ut vult Garcias: Quirsa ut Linschott. scribit. Reliqua verò nomina Arabibus prodita, corrupta sunt, ut Darsihaban & similia. Incolis Zeilam, apud quos plurimum crescit, Curdo, ut alii, cuurdo, ut alii cuurde: Malacitanis, cais mains, ut alii caysinan, ut alii caiumains: Malabaribus, & Iauanis camea: ut alii camea. Quod verò Serapio Darchini, arborem de China interpretatur, corrupta est interpretatio, & ab interprete addita. In Ormuz Darchini dicitur, id est, lignum Chinense.

Cinnamo-
mi diuersa
nomina.

Darsihaban.

Darchini.

Quæ verò Græcis κασσία & ξυλοκασσία vocatur, vel ut Theoph. scribit κασσία: κασσία σπέρξ. Gal. σπέρξης κασσίας, id est cassia fistulosa Actuar. κασσία Nic. Myreps. ξυλοκασσία & ξυλοκασσία recentioribus Græcis: Lat. Cassia & cassia lignea Arab. Selicha, Seliche, siue Selihacha: à vulgò autem Indorum, eodem nomine dicitur quo canella: nullum enim inter canellam & cassiam discrimen faciunt, aut hore Garcia. Neque, ut verum dicam, inquit idem, quispian cassiam à canella differentem vidit. Cassiam Latini, inquit Hermol. pronuntiant, etiam si apud Græcos ferè omnes geminata consonante scribitur. Cassiam autem Etymologicum dici vult, κασσία τὸ κάσαι, quasi κομμάσαι διὰ τῆς λωσσίας τὰς αἰ-
δησεις. Sed fortè festiuus quasi κάσαι dictum putabimus, quod corticem coriaceumve operimentum denotat, cuiusmodi sanè ferè conspiciuntur Cassiae nostrae tubuli. Ital. cassia, atque etiam Italorum vulgò Canella. Gal. canelle. Hisp. canela. Belg. Caneel. Germ. Zimmet/zimmet rinden, vel zimmetrölin.

Cassia Si-
lior.

Cassia Si-
lior.

Cæterum quod Canellae diuersa Cinnamomi & Cassiae nomina indita fuerint ab Americanis, occasionem præbuisse, putat Garcias, mercatores Chi-

Vnde ca-
nella nomi-
num diuer-
sit.

Chinenfes, (Nam Annales vrbis Ormuz producit olim quadringentas naues à China vno eodemque tempore eò appuliffe) qui cum è fua regione aurum, fericum, vafa murrhina [porcellanas vocant] mofchum, Cuprum, margaritas, aliasque huiufmodi merces eueherent, nonnullas ex eis in Malaca vendebant: fandalum, nucem myrifticam, macerem, Caryophylla, lignum aloës, contra in fuas naues inferentes: quæ rurfus in zeilan & Malauar diuendebant, indeque fuebant Canellam, ex zeilan videlicet laudatiffimam, & ex Malauar minus felectam. Similiter & ex Iaoa. vnde etiam Piper Cardamomumque euehebant, eaque omnia deinde Ormuz, aut in Arabia oram maritimam perferebant. Cum igitur quæ in Iaoa & Malauar fumpferat, differre confpicerent, diuerfa illis indidère nomina, cum tamen eiuſde generis eſſent cortices, pro ſoli coeliſque varietate ſolum differentes, vt plerumque idem fructus pro regionum & ſoli varietate ſuauior fieri, aut à naturali bonitate degenerare ſolet. Ementes ergo Ormuz incolæ eam Canellam à Chinenſibus, idcirco eam Darchini, quod Perſis lignum Chinenſe ſonat, appellarunt: deinde Alexandriam vehentes, vt eam Græcis confluentibus cariùs venderent, Cinamomum vocarunt, quod ſignificat lignum odoratum, quaſi Amomum ex China delatum. Deteriori autem Canellæ, quæ ſcilicet ex Malauar & Iaoa delata eſſet, idem nomen quo in Iaoa appellatur, indiderant, ſcilicet Cais mains, quod lingua Malaya dulce lignum ſonat [hanc corrupto vocabulo caſſiam Græci dixerunt] duo diuerſa nomina eidem rei imponentes. Vſus eſt autem Auic. cum Rhafæ & reliquis Arabibus vocabulo Perſico Darchini, vt plerisque aliis Perſicis ſolet. Hæc ex hiſt. Garcia.

Verum quoniam Garcias Indicarum rerum naturalium ſine dubio diligentiffimus & ſagaciſſimus Scriptor planè vult caſſiam, cinamomum, & noſtram Canellam, vnum idemque medicamentum eſſe, placet ea de re eius placita ſubiicere. Scribunt [inquit] nonnulli Canellam noſtram Veterum caſſiam non eſſe, quod [vt aiunt] nigricans ſit, & inodora: aut, ſi ſit, Pſeudocaſſiam Dioſcor. eſſe potiùs, quàm legitimam. Fit interdum, vt etiam hîc in India caſſiam admodum deprauatam cum alia inueniamus, non exigua quantitate (quoniam aut non benè parata fuit, aut non ſuo tempore caſa) quandoquidem vix Aroma reperias corruptioni magis obnoxium, quàm Canella eſt, præſertim ſi diu in navi perſiſterit. Eſt enim ea regio putredini admodum obnoxia, maritimis præſertim locis, immò quotidiana experientia videmus, Canellam ſingulis annis multum de ſua illa odoris & ſaporis ſuauiſſitate deperdere. Si quis plura de caſſia requirat, legat Monardum lib. Epift. 8. ep. 1. Sed quod Cinamomum cum Matthiol. neget, in eo falluntur, cum Caſſia, cinnam. & noſtra canella vnum idemque ſint medicamentum. Annotauit Lacuna lib. 1. cap. 13. in ædibus Iudicis Vlyſſipone ſe omnia Cinamomi genera à Veteribus deſcripta obſeruariſſe. Sed ego hîc in India plura duobus non obſeruauit, videlicet quod in zeilan naſcitur, & quod in Iaoa & Malabar. Nam quod in Luſitaniam deuehi ſolet, zeilanicum omninò eſt. Pòterit autem fieri, vt quinque genera bonitate diſcreta inueniret, non autem genera diuerſa. Nuſquam alibi, quod ſciam, naſcitur canella, tametiſi Franciſcus de Tamarra ſcribat in freto maris Erythrei Cinamomi arbores, & Lauros maris æſtu interdum opertas inueniri: quoniam noſtri ſingulis annis per mare E-

rythreum nauigant, nullam tamen huiufmodi arborem viderunt. Nam quod ad Occidentalis Indiæ hiſtoriâ attinet, non veriſimile videtur Canellam iſtic naſci quandoquidem eam dicit calyces glandesque ſuberis modo ferre, cum legitima Canella velut oliuas ferat: ſed alia erit ſui generis arbor [de qua nos poſtea.] Nec, vt eadem refert, in China naſcitur: nam è Malaca Chinam cum aliis mercibus deſertur. Intelligo verò plurimam etiam Canellam in inſula Mindanao naſci, & vicinis Inſulis: ſed eè procul à China abſuht. Putarunt etiam nonnulli in Alep naſci Canellam, quod apud aliquod Scriptores præſcriptum inuenirent Cinamomum Alipinum: ſed ſciant non magis iſtic, quàm in Hiſpaniis naſci. Verum cum ex regionibus Ormuz & Gideri, atque inde Alep deuehatur, factum eſt, vt incorrupta & recens Canella iſthinc in Europam aduecta, ab ipſa vrbe Alep denominata ſit. Quamuis autem zeilanica reliquis præſeratur, inuenitur tamen etiam interdum ignobilis, qualis eſt, quæ craſſiori cortice coſtat, minusque in Tubulos conuoluitur, quod non ſit eiuſdem anni: quod enim vetuſtior cortex eò deterior. Quæ verò in Malauar naſcitur, totaſerè eſt ignobilis, tantumque à zeilanica differt, vt centenæ zeilanicæ libræ decem aureos pèdeant: Malauaricæ verò libræ quadringentæ vnum duntaxat aureum. Cæterum ut de nominibus generum canellæ à Veteribus traditis aliquid hîc dicam: fieri poſſe exiſtimo, vt zigit vocatus fuerit totus ille Chingalarum tractus, qui eſt zeilan. Nam Perſæ & Arabes nigros vocant zangues omnes verò zeilan & Malauar incolæ nigro colore præditi ſunt. Moſolyticum ab inſula zeilan, quæ montola eſt dici puto. Plin. in Gebanitarum portum Ocila vocatum deſerri tradit, qui nihil aliud eſt, quàm Chingalarum ſive zeilan portus. Huc uſque Garcias.

Fallitur itaque Cordus, quando ſcribit: Omnes Cinamomi & Caſſiæ ſpecies partim in India partim etiam in felici & odorifera Arabia naſci. Sed multò craſſiùs Marcellus, qui ad cap. Dioſcorid. de caſſia & cinam. ait caſſiam in maiore Romanæ gentis fortuna vbique in aluearibus conſitam, & ſub Septentrionibus viuere coactam, nullibi tamen noſtra ætate in Italia reperiri: negatam oculis formam eius omnem & ſpeciem, diſcillimamque nobis de ea commentationem facere, præſertim in tam corruptis Græcorum Latinorumque omnium codicibus, & in tanta Theophr. Plin. que in eius hiſtoria breuitate. Sed hallucinatur bonus ille Marcellus, quamuis ex Plin. ita putandi anſam deſumpſerit. Nam nec olim quidem vnquã Italiam Dioſcor. & Veterum caſſiæ prouentu gauiſam eſſe, exiſtimamus nec hodiè gaudet aut fortè gaudebit: tantò minus ſub Septentrionibus.

Linſchott. eadem ſerè quæ Garcias prodit, inſulam Seylon Cinamomum præſtantiffimæ notæ producere: ibi per ſyluas & ſaltus abundanter ſpangi. Haberi & in tractu Malabar: verum vix ex dimidio comparari poſſe Seylanæ caſſiæ, quod & arbores humiliores ſint, cortice craſſiore, ac virtute haud perinde efficaci. Idè caſſiæ ex Seylon triplicatam ſuprà hanc æſtimationem eſſe. Vocatur hæc Canella de Mara, id eſt, caſſia ſylueſtris. Ediſto, ne quis eam in Luſitaniam vehat cautum eſt: verum nihilominus magna copia exportatur, titulo tamen Seylani Cinamomi: vt Regi idem ex bona malaque caſſia veſtigal ſit: Cum in India Caſſiæ Seylanæ quintallus 50. aut 60. pardauis æſtimatur, tum ſilueſtris duntaxat 10. aut 12. valet. In In-

Nullam
Canella
in Ameri
naſci.
Nullam
tem in Ch.
na.

Cinamo-
mum Alpi-
num.
Compar-
atio Canel-
larum in-
ter ſe.
Canella
zeilanica.

Canella
Malauari-
ca
Pretium.

Zigit &c.
teru quid

Nigri.

Moſolyti-
ticum.
Ocila Plin.
quid.

Cordus
not.

Marcellus
lapſus.

Inſula Sey-
lon præſtā-
tiſſimum
Cinā fert.
Malauari-
ca arboræ
Cinam.
quales.
Caſſia ſil-
ueſtris.

Æſtimatio

*Vestigal
ex cinam.*

dia tamen *Seylane* titulo, albo inscribitur, cuius etiam nomine *Lisbonæ* vestigal soluit, 15. aut 16. milresos in quintallum indifferenti aestimatione, circa bonam aut deteriorem *Cassiam*. In *Iaua*, ad litus *Sunda* *Cassia* sylvestris magna copia crescit. Arbores teneriores pro optimis habentur, ceteræ gustum non notabilem, sed communi ferè ligno similem habent. Vili pretio emitur magna copia. Lignum quodigni struendo communiter per *Indiam* vsurpatur, odore *Cinnamomum* aliquo representat.

*Lignum
pro igne ci-
nam. redo-
let.*

*Lignum
arboris ca-
nella.*

Lignum arboris canellæ, vt testatur *Oliuus*, quod fortè non contigit vsquam vidisse, neque in celeberrimis emporiis inspexisse, hodie *Veronæ* apud *Calceolarium* prostat. Similiter *Cinnamomum* tam vehementer à *Galen.* celebratum, cuius nunc, vt idem ait, maxima inopia, fragrantissimum & iucundissimum odore, laui cortice & tenui, quale nec *Antuerpiæ* vidisse neque alibi dicit, apud eundem haberi, quemadmodum & *Aquam* ex floribus *Canellæ* arboris stillatitiam, quam & olim pro *Regina Flandriæ Margarita Austriaca* habuerit.

*Aq. ex flo-
ribus ca-
nella arbo-
ris.*
Delectus.

De *Cinnamomi* delectu pro *Soli natalis* ratione, satis multa paulò antè. Si quis & nostræ canellæ delectum facere volet, Is sciat nobis cum *Actuario* *λεπτοκινέουμον*, nempe tenuius & interior, pro optimo, odoratissimo, suauissimo, acutissimoque probari. Ceterum rogatos vult *Garcias*, omnes cum Medicis tum *Pharmacopœos*, vt posthac *Cassia* loco canellam deteriorem præscribere desinant, & selectissimam vtantur, quandoquidem tanta nunc eius sit copia. Tum etiam ne *Cassiam* duplici pondere pro *Cinnamomo* in compositionibus iniciant, tametsi freti *Diosc.* & *Gal.* autoritate.

*Diosc. &
Gal. not.*

*Vites & v-
sus.*

Iam suprà monuimus ex *Hermolapud Veteres* per *Cassiam Syringam* seu fistulam, non etiam sumendam quæ nunc [magna barbarie & rerum ignorantia] etiam ab omnibus *Cassia* fistula dicitur, sed canellam hanc nostram siue *Cassiam* odoratam, quæ & ipsa fistularis est, vt dictum. Felix, si modò liber eius est qui circumfertur, appellatione fistulæ simpliciter, *Cassiam* odoratam siue aromaticam intelligit.

*Aqua cin-
nam. Gira-
da.*

Colica.

*Oris halit-
us.*

*Aqua ex
floribus.
Stomachus.*

*Garcias re-
preh.*

Ex *Cinnamomo*, etiamnum ex parte viridi, aqua magnæ aestimationis destillatione educuntur, quæ in *India* maximo in vsu sunt, & in *Lusitaniam* item transmittuntur. Odore ac potu amœna sunt: ceterum calidæ & vehementes, valent aduersus dolorem colicum, aliâsq; infirmitates, ex frigida intemperie, etiam contra prauum oris halitum. Aqua item ex floribus *Cinnamomi* prolicitur itidem arte destillatoria, sed quæ fragrantia & odoris suauitate prædictæ cedat. Vtilis est ad multa. Nam stomachi imbecillitatem roborat, coli dolores ex causa frigida prouenientes illicò lenit, vt plerumque se expertum testatur *Garcias*, faciei colorem commendat, atque etiam oris halitum. Vtræque verò ad cœn- diendos suauioresque efficiendos cibos perquam idonea. Sed *Lacunam* perperam reprehendit, aut sanè non intellexit *Garcias*, quando eum insimulat, quasi ex solis floribus aquam elici prodidisset lib. 1. cap. 12. Nam apertè in suo Commer- tar. Hispanicè edito vtriusque meminit, à paucis annis ex *Indiis* importari cepti, & ad omnes *ly-
pothimias* & cordis stomachique debilitates, tan-
quam remedium admirabile prædicat. Sumpta
duo cochliaria ieiuno ventriculo firmare & con-
fortare ad deliquium animi procliuës: ventricu-
lum imbecille incredibile celeritate reficere. Re-

soluere omnem ventris dolorem à flatu vel à fri-
gore externo.

Ex canellæ baccis oleum extrahitur, quemad-
modum ex *Oliuis*, sebaceum quodammodo, & saponis *Gallici* modo in panes coactum, inodo-
rum, nisi calefactum sit, tunc enim *cinamomum*
aliquantulum olet. Eo. vtuntur aduersus ventri-
culi & neruorum frigidam intemperiem. Radix
canellæ, aquam præbet camphoram redolentem: verum ea [edicto ita cautum] non euellitur, ne
sobiles pereat. In nostris quoque regionibus
ex canella destillationis artificio aqua variis mo-
dis paratur. Alii eam contritam aqua fontana af-
fusa destillant. Alii per dies octo in aqua ardente
macerant. Quod si in aqua ardente rectificata,
hoc est, pluries destillata maceretur in vase vi-
treo bene incrustato & tum destilletur lentè, spi-
ritum exstillare nouimus, cuius guttula vna aut
altera integrum cyathum vini statim velut *Hip-
pocraticum* efficiunt, præsertim si aliquid sacchari
addas, nisi vinum per se sit dulce. Alii & alia a-
romata simul macerant in eundem vsu. Mirum
quàm velleuiter minutâ guttulâ eius spiritus im-
buta lingua, vniuersum statim os incalescat, ac vis
eius etiam ad cor & vniuersum corpus pertingat.
Sed senibus ac pituitosis hominibus tantem eius
vltus esse debet, isque parcus. In ceteris minus
tutus.

*Oleum
canella
baccis.*

*Aqua ex
radice ca-
nella cam-
phoram re-
dolens.*

*Aqua cin-
namomi
Garcias.
radia ram.*

*Vini Hip-
pocraticum*

*Aqua cin-
nam. par-
da ram.*

Alia ram.

*Oleum cin-
nam.*

*Balsamum
Cinnamo-
mi.*

Tutior est sequens. *Cinnamomi* optimi triti non cribrati, libram, pone in fundo vasis destilla-
tori, cautè, ne puluis dissipetur aut lateribus ad-
hareat: & mox sesquimensuram aquæ recentis
affundes & operculo imposito, & vase recipiente
subiecto, ignem lentum subdes. Destillari so-
let eo modo quo aqua ardens, nempe tubulo per
dolum frigidâ plenum traiecto, per quem ex va-
se destillatorio in recipiens vas defluat. Posset et-
iam, vt *Euonymus* putat, destillari in cucurbita
vitrea luto incrustata, vt aqua fortis, eo modo
fortassis fortior, non iccirco melior, vt idem cen-
set futura. Sed prior modus nobis & expertis me-
lior, & vtilior videtur, qui sit per *B.M.* modoque
prædicto. Nos vini albi optimi lb. ii. ad *Cinam.*
el. lb. semis affundere iubemus, atque ita destilla-
re. Et sanè suauissima est quæ sic paratur, & inter
eam quæ cum vino ardente, ac eam, quæ cum a-
qua simplici paratur, media. In morbis calidiori-
bus tamen, vbi eius vsus requiritur cum aq. ros.
destillari potest, addito etiam, si videatur, modico
vini. Aut iam destillatæ modicum cum *Iulepo*
rosato permisceri. Ita longè suauissimum ac tutis-
simum *Cardiacum* efficies. Quæ effluit aqua, al-
bicat, quæ tamen facillè clarificatur. Sub finem et-
iam clarior effluit. Si augeas ignem tandem &
flauescet. Sed vix immunis erit hæc *Empyreuma-
tis*. Albedo illa in oleum cogitur, quod postea se-
paratur: sed magis olei innabit quod recentius
& melius fuerit *Cinnamomum*. Item si cum aqua
aliquid spiritus vini affundas, qui potentiùs
quàm vel aqua simplex vel vinum *Cinnamomi*
vim prolicit. Cum aqua flauescere incipit, pera-
ctum opus est. Sed satius paulò infra subsistere.
Sunt qui eandem rursus, separato oleo, alio nouo
Cinnamomo affundant, & denud destillent, vt
priùs. Ita quæ effluit aqua, longè efficacior & ca-
lidior, quàm prædicta. Ex *Cinnamomi* libra vix o-
lei boni & puri drachmam aut drach. vnam & le-
mis aut ad summum duas elicias. Hoc cum ceræ
albæ modico nonnulli incrassant, & pixidibus ar-
genteis ac magnificis, cum aliorum aromatum
eodem modo paratis oleis, affabrè ad hoc au-
cupium paratis inditum, Diuitibus & Magna-
tibus

tibus magni diuendunt, pro Balsamo Cinamomi.

Matthiol. Aquam Cinamomi ita parat. Sumito Cinamomi lib. i. aq. ros. stillat. lib. iiii. Vini albi odorati lib. semissem: destilletur in B. M. Ut parandi modo, ita & viribus variat Aqua cinamomi: sed in genere vires egregiè reficit: contra omnes morbos quos frigus excitauerit, efficax est, ut pote quæ pituitam humorumque lentitiam digerit, incidat, absumat, flatûsque discutiat. Præsertim verò ventriculum iecur, Lienem, Cerebrum nervosque iuuat & roborat: animi deliquio, cardiacisque affectibus præsentaneo remedio succurrit, venenis venenosorumque animalium moribus aduersatur: mentes pellit, & urinam ciet. Celiacis auxiliatur, nauseam sedat, & fastidium abigit, vteri morbis perquam utilis est. Proinde suspensiosis, resolutis, conuulsis & Comitiali morbo laborantibus, gustui gratissima est, atque oris halitum commendat. In summa vbi exalfacere aperire, incidere, digerere & roborare sit opus, huius aquæ vsus maximam præstat utilitatem. Atque aded quicquid virium Veteres Cinamomo & Cassia tribuerunt, huic nostro quoque egregiè competunt, quas antea inter Veterum placita recensuimus.

Confectus est hodie apud multos puluis Ducis dictus, ex Canella & Saccharo paratus, ad prædicta omnia utilis, suauissimi gustus, ut hodie ad ditiorum fercula addito vino embammatis vicem præbeat: eò cupiditatis venere mores, ut & medicamentorum delicias in ebi delectum traxerint.

Præstans quoque est Syrupus de Cinamomo quem nos eleganti nec inartificioso compendio parare nouimus cum aqua ardente in qua aiquadiu Cinamomi nodulus maceratus fuerit, accensa, quoad satis sit, & modico sacchari adiecto. Nihil suauius excogitari potest. Diligentibus & curiosis sat diximus.

Hippocraticum vinum quod ex eadem paratur in vino infusa, & per manicam Hippocratis, [ut vocant,] hoc est, filtrum, cum saccharo transcolatum, nunc vbique in vsu est. Addunt & alia aromata, cum nostris hominibus nil nisi ex variis commixtum sapiat. Nobis quò simplicius, eò suauius videtur. Si tamen aliquid piperis, zingiberis, aut Caryophyllorum, vel omnium simul libeat addi, non moramur. Hæc palati hodie illicia sunt. Hippocraticum aqueum, quod Galli Boucher vocant, & Hippocras d'eau Germ. Wasser Hippocras, Aqua Hippocratica, cum aqua limpidissima saccharo & Cinamomi puluerisati modico parata, in siti & ardoribus, etiamque putridis & pituitosis febribus gratia & vsu multum prodesse potest.

CINAMOMI FOLIUM CLVSIO.

Refert Clus. in notis ad Garciam Cinamomi duos ramulos in Belgio se vidisse, tertium Bristolii. Lignum inodorum, corticem tenue, odoris ac saporis incunditatem maiorem quam in nostra Canella. Cuius folium à D. Io Placa medico Valentino se accepisse ait.

Nobis verò ex tam paucis nondum constare potest, quodnam aut cuius plantæ sit folium hoc à Clus. depictum: non enim existimamus esse Cinamomi folium, ac ne quidem Cinamomi ipsius Clusii: cuius Cinamomum nihil nobis aliud est.

se videtur quam Foliū Indi vulgaris Lignum & cortex. Potuisset tamen is, imò debuisset foliū illud diligentius describere, ut aliàs facere consuevit, præsertim in exoticis & raris.

Sic & Lob. in Obl. & icon. & Hist. Teut. Cassia titulo exhibet idem foliū & lignum à Clus. propositum pro Cinamomo: quale autem sit foliū, cuius coloris, odoris aut saporis &c. non demonstrat. Si existimauit esse idem folium cuius mentionem facit nomine folii Cinamomi cap. de Malabathro, saltē nos monere debuisset. Taber. quoque in sua iconiungit Cinamomi folio Clus. Canellam vulgarem, ac ni multum fallimur, Cinamomum Clus.

Hoc idem folium posuit Casp. Bauhin. ex Taber. apud Matthiol. titulo Cinamomi Officinariū. Vnde id norit aut sciat, nos latet.

CANELLA FOLIO MALI PVNICÆ.

Canellæ similes plantæ seu arbores M. Fumee [hist. gen. Ind. Occid. Gallicè edita] tradente, proueniunt in Moluccis insulis, valde similes Malo granatæ: ex quarum floribus paratur aqua &c. Eodem autore, in Insulis Leucois arbores similes sunt Granatis, quarum cortex gustu Canellæ similis est, sed acris ut zingiber, odore Caryophyllorum: non sunt tamen in numero aromatum. Fr. Loupez de Gomara hist. gen. Ind. In Maluccarum, inquit, insula abundat Canella, arbore Granato valde simili, &c.

CANELLA PERUVYANA FRVCTV Pileo simili. Et alia ei similis arbor.

Scribit Monardes in noui Orbis prouincia Squadam, quæ à Canella nomen sumpsit, sub Equatore sita, ab Indis Cumaca vocata, Arbores quæ Canellam ferunt, mediæ esse magnitudinis, & immortalis coma præditas, uti reliquæ Indicæ arbores, foliisque habere Laurinis similia: Fructū esse paruo pileo seu petaso formā similem, ealitudine quā nummus Hispanicus octo regalibus æstimatus (qui Germanici taleri amplitudinem æquat) interdum etiam maiorem, intus secus & extrinsecus ex purpura nigricantem, interiùs lævem, foris asperum, cuius margines crassitie iam dictum nummum æquent, summitas verò longè superet, & pediculo prædita sit, vnde ex arbore dependeat. Gustatum eandem saporis suauitatem & odoris fragrantiam habere, quam legitima

Descriptio

Arboris
cortex.

Canella ex Orientali India delata, cum nonnulla adstrictione coniunctam. In puluerem tritum, & edulis inspersum, eandem illis saporis & odoris gratiam conciliare quam Indica *canella*. Arboris corticem, qui crassus est, nullum *canellæ* spirare odorem, aut saporem referre. An interior tenuiorque membrana simile quid obtineat, ipsum latere: nam crassiorem duntaxat corticem, ipsumque fructum vidisse. Folia trita [inquit idem] tenuem quandam *Canellæ* odorem spirare ferunt: sed primaria vis in solo fructu consistit, contra quam in Orientalis India *Canella*, quæ omnem odoris & saporis gratiam in cortice obtinet, ut omnibus notissimum. Verum quidem est, alteram alteri præstare, quoniam [licet eiusdem generis sint omnes arbores quæ *Canellam* ferunt] aliæ tamen tenuiore cortice præditæ sunt, qui magis commendatur, aliæ crassiore, qui superiori bonitate cedit. Hinc factum est, ut nonnulli *Canellam* in varia genera distinxerint, videlicet in *Cassiam*, in *Cinnamomum*, & in *Cassiam* ligneam, cum tamen vnius arboris genus istos cortices proferat, & sola loci varietas faciat alteram alteri præstantiorem. Itaque *Cassia* & *Cinnamomum* solis nominibus differunt, cum vtroque *Canellâ* tenuior & præstantior sit. Eam ob rem, ubi *Cassia* præscripta inuenitur, *cinnamomum* substitui potest, & e contra. Hæc *Monardes*.

Cassia.
Cinnamomum. *Cassia* lignea.

Canella
Peruana
arboris descriptio.

Quod ad Occidentalis, quam vocant, India historiam attinet, tradit *Garcias* non verisimile videri *canellam* istic nasci, quandoquidem eam dicit calyces glandesque *Suberis* modo ferre, cum legitima *canella* veluti *Oliuas* ferat: sed aliam esse sui generis arborem. Quotquot tamen *Peruanam* historiam descriperunt, istius *canellæ*, quam in Prouincia *Sumaco* nasci tradunt, meminerunt, teste *Clus.* Est verò, ex eorum descriptione, *canella* ea arbor vasta admodum, folio *Laurino*, fructu racematim coherente, sed qui calyce *suberino* simili contineatur, ampliore tamen & magis cauo, colore nigricante. Huius arboris fructui, foliis, cortici & radicibus [licet *canellæ* saporem & odorem habeant] longè calyces præferuntur, quorum duntaxat puluis in usu est. Nam si *canellæ* modo cum cibis decoquantur, tantum abest ut suauitatem edulis concilient, quin potius eorum facultas & saporis gratia decoctione euanesceat. Quamuis autem multæ sint huius generis arbores syluestres, diligenter tamen & magna cura eas in suis prædiis colunt, [sit enim cultu longè melior] atque in vicinas regiones deferunt, alias merces ad vitam humanam necessarias hoc aromate redempturi.

Non decoquenda.

Cultus.

Arbor *canella* ferax.
Folia *Lauri*.

Siluestris
& *latius*.

De hac etiam *Fr. Gomara* in *Hist. Gen.* c. 143. *Aug. Carate* lib. 4. *Hist. Perua.* cap. 2. & *Pet. Cieca*, parte prima *Chronici Peruani*, c. 40. *Vrb. Caluet.* ad *Benz.* lib. 3. c. 8. eandem denotat his verbis. Regio *Canellæ* ferax in *Quitensi* Prouincia Orientem versus. Arbor *Canellæ* ferax in Prouincia *Zumaco* sub *Aequinoctiali* linea reperta, ampla est, foliis *Lauri*, minutis baccis racematim coherentibus, quæ calyce *Suberino* aut *Quercino* simili continentur, ampliore tamen & magis cauo, colore nigricante. Hæc etsi syluestris per se sit, tamen culta longè nobiliorem *Canellam* quam illæ, producit: iccirco eam incolæ & diligenter colunt, & in magno pretio habent. Caterum in hac *Caluet.* descriptione hoc obscurum videtur quod ait minutas esse baccas, quæ tamen calycem habeant *Suberino* ampliore, in quo contradictio esse videtur. Contrarium etiam dici prædictis authoribus, præsertim *Garcia* & *Monardi*,

quando ait, cultam longè nobiliorem *Canellam* gignere. Nam *Garcias* negat, vllam in ea India *canellam* gigni: & *Monardes* arboris corticem nullum *Canellæ* spirare odorem, aut saporem referre. Nescire tamen se ait, an interior membrana simile quid obtineat. Præcipuam viam in calyce ponit, quam annotauit *Franciscus Loupez Gomara* in *Hist. sua India*. Suspiciamus igitur *Calueti* descriptionem ex diuersis arboribus compositam. Certiora docebit ingeniosa posteritas. Considerent Lectores etiam, an non pleraque in hac descriptione conueniant cum folio *Indo*, si calycum amplitudinem excipias. *Thom. Hariot.* in *Hist. Virginæ insulæ*, cuiusdam arboris meminit, *Afopo* nomine, valde similis *Lauro*, cuius cortex calidus & acris gustu, ac tradit eam multum referre arborem India Occid. quam *Monardes* vocat *Cassiam* ligneam.

Calycum puluere, ut prædicti Authores tradunt, ad plerosque morbos vtuntur, sed præsertim aduersus Coli, intestinorum & stomachi dolores in potionibus propinant. Vtilis porro ad multa est hic fructus *Canella* vocatus: nam in pollinem tritus ventriculum roborat, flatu discutit, oris fetorem corrigit, cordi prodest, & colorem faciei commendat. Pultibus & cibis veluti *Canella* inspergitur, quoniam iisdem facultatibus præditus est. E vino aut aqua ad eam rem accommoda sumptus, muliebres purgationes molitur. Calidus est in tertio excessu, & siccus in primo, cum manifesto robore, ob adstrictionem qua præditus est.

CINAMOMI ET CASSIÆ SVBSTITVTÆ ET SVPPPOSITIÆ. ITEM ADVLTÆRIA, & æquiuoca.

Cinnamomi & *Cassia* substituta paucis dicemus, non quod alicubi eorum defectum esse putemus apud nostros, sed ut vel facultatum similitudo ex Authorum sententia pateat, vel sanè dissimilitudo ex ratione. Ergo *cinnamomo* deliciente, *Cassia* aut *Amomi* duplum ad odoris gratiam ponit *Galen.* lib. 5. *Comp. Med.* in dentifricio. Pro *Cinnamomo* duplum optimæ *cassia*, vel cum Quinto Medico duplum vel multum *Carpesii*, vel certè non parciore *cassia* eidem supponitur lib. 2. 5. & 8. *Comp. Med.* & lib. 1. *Antid.* Quidam carentes *Cinnamomo* in vicem eius ponunt æquale pondus ex Sem. *Cardamomi*. *Syluius* ait, se pro *Cinnamomo* *cassia* optimæ duplum miscere medicamentis, ut quantitate qualitatibus imbecillitatem redimat. Colleg. *Florent.* *cinnamomi* vulgaris, quam *canellam* vocant, duplum. Nos selectæ nostræ & interioris *canellæ* æqualem portionem sufficere existimamus. Tractatus Quid pro Quo, *cinnamomo* substituit duplum *Cubebæ*.

Præter rationem nobis videtur *Ruta* sylu. supponi pro *Cinam.* ut est in *Antibal.* *Fuchsi* & aliorum. Nempe nobilissimum & odoratissimum aroma petentibus, fetidam obtrudunt herbam.

Sabina duplum pro *Cinam.* poni planè displicet, quod sit in *Sylui* substitutis & aliis.

Valeriana Hortensis radicem pro *Cinnamomo* vsum ex *Cæsalpino* ostendemus e. de *Valeriana*. lib. 27.

Cassiam existimari à quibusdam *Malabathrum*, siæ folium *Indum* vulg. demonstratum est antea suo loco.

Cæsalpino *Cassia* specie & odore simile est lignum

Afopo arbor, præter similitudinem in *Virginæ*.

Vires & siccus.

Ventri & stomachi dolores.

Oris halitus.

Cor.

Faciei color.

Menses.

Tæperam.

Cassia.

Amomi.

Carpesii.

Cardamomi.

Cubebæ.

Ruta sylu.

Sabina.

Valeriana.

Malab. folium *Indum* vulg.

Cæsalpino.

Cassia.

Nardus indica. Malabathrum. Sabinum. gnum Sassafras. Pro Casia cortice, inquit Sylius, & Gal. lib. 6. comp. med. Nardus Indica vel Malabathri folium.

Casia substitui Sabinam inuenimus in tract. Quid, pro Quo, Fuchf. & Placotom. quod antiballomenon nobis neutquam placet.

Scribit Anguill. esse qui Sabinam, quæ Dioscor. similis Tamarisco dicitur, esse Casiam veram putent: quorum opinio nobis reprobanda videtur.

Capparis. Rosmarinus. Sanamunda. Annotat Platearius Sophisticari quandoque Casiam ligneam admixtione radicis Capparis. Pro Casia Poëtica siue Hygini exhiberi Lauendulam dicitur suo loco. Rosmarinus Coronarius à quibusdam existimatur Casia Hygini & Virgilii. Casalpino Cneorū Theoph. & casia Plin. est planta Clusio dicta Sanamunda.

Chamaelea. Thymela. Cassiam videntur Latini appellasse Chamælæam, inquit Ruellius. Lob. autem & Pena dicunt Guilandinum hallucinari dum Chamælæam cassiā esse putat. Plin. Chamælæam in petrosis nasci tradit: videtur autem, [inquit Casalp. intelligere Cneorum candidum Theophrast. quod inter Coronarias Casia à Latinis vocatur: de qua nos mox. Casia Matthiol. quam alio nomine Cneorum vocat, est Chamælææ species Tabernamontano. Thymelæam Latini cassiam videntur appellare, inquit Ruell.

Laureol folio deciduo. Annotat Tragus Thymelæam Dioscor. Hyginam cassiam nuncupasse. Tragi autem Thymelæa videtur nobis dicta Laureola folio deciduo.

Caryophyll. Caryophyllorum lignum quibusdā videtur habere similitudinem cum Cinnamomo Antiquorum. Casalp. caryoph. intelligit esse Carpesium Quinti, & antiquos pro cinamomo vlos.

Ridendus nuperorum medicorum error. Casia folio latius cortice. Cassia loco in Diamarg. cal. Auic. malè imponitur Tapsia ob deprauatam lectionem. Legebatur Capsia, teste Lac. in annot. in præm. Dioscor. Sed crassus & ridendus mehercule, est nuperorum etiāque famosissimorum quorundam medicorum error, qui cassiæ solutiū siue purgatricis corticem singulari suæ vel oscitantæ vel inscitæ nauo usurpant & præscribunt in affectibus muliebris & aliis pro vera cassia.

In cassiæ nomine, inquit Marantha, facile est errare: eam, quæ ab Hygino ita appellatur, atque (si Gazæ interpretationem insequamur) etiam à Theophrasto, ad menses educendos exhibendo, vice nimirum odoratæ, vel ad aluum leuiter emolliendam: cathartica credentes esse cassiam: posset hic error hominem ad interitum facile perducere: cum Hygini Theophrastique cassia [est enim Cneorum] vehementissimè pituitam, bilēque extrahat.

DE CASIA APVM, CORONRIA ET Poëtica: etiāque de Cneoro.

CAP. XIII.

Casia. Emersi tandem ex cinnamomi & cassiæ aromatica tractatione, nihilominus de cognomine vel potius æquiuoca Poëtarum casia, aliisque huic similibus, si non iisdem, tradendum restat. De illa autem Virg. Eccl. 2. sic canit.

Casia hu- Tum casia atque aliis intexens suauibus herbis,
Mollia luteola pingit Vaccinia Caltha.

Item:

Nam ieiuna quidem cliuosis glare a raris
Vix humilis apibus casias, rorēque ministrat.

Item Eccl. 4.

Tom. I.

Hæc circum (stationem apum) casia virides & olentia late
Serpilla &c.

Item:

Subiiciunt fragmenta, Thymum, casiasque recentiores [al. virentes.]

Io. Frisius in suis ad Virg. Scholiis cassiam interpretatur peregrinum pretiosum corticem, cinamomum, Zimmet aut cinamo. no similem. Quam postremam clausulam non incautè adiecit. Nam similis esse nobis videtur: sed nomine fortè solo. Verum, ne sit ut quidem ultra crepidam, habet adagium. Ita nos de ipso. Obseruasset saltem Virgilium cassiam inter herbas, easque domesticas reponere, quamuis idem Georg. 4. vti dicebamus, cassiam aromaticam intelligat, cum ait:

Nec cassia liquidi corrumpitur usus Oliui.

Quin & in nostro orbe feritur, [cassia] inquit Plin. extremoque in margine imperij, quæ Rhenus alluit, viuit [vidi. vet.] in aluearibus apum lata. Color abest ille torridus sole, & ob id simulem odor. Ex hoc fortè Plin. loco, vti dicebamus, deceptus, vir aliqui ingeniosissimus Marcellus, credidit cassiam aromaticam hic à Plin. intelligi, quam ait in maiore Romanæ gentis fortuna ubique in aluearibus consistam, & sub Septentrionibus viuere coactam, nullibi (quod nouerit) nostra ætate in Italia nunc reperiri. Negatam oculis formam eius omnem & speciem. Cassiam quam nostra ætatis medici ligneam appellant, vnguentariis, vitæque deliciis magis, quam medicinæ quondam quæsitum fruticem: ideoque ab omnibus Poëtis passim celebratum, diuersum ab ea arbore, quæ eadem cum cassiæ appellatione siquas potius quam fistulas fert. Cassiam Poëtarum fruticem dicit, cum Virgil. manifestè inter herbas recenset. Ac eandem à casia Veterum aromatica non distinguit, sed à purgatrice tantum.

Cæterum ad Plin. citatum locum annotat Dalechamp. hæc verba: casia, Lauendula nostra, Theophrast. alba casia: eidem nigra, nostra Libanotis coronaria. Cassiam Hyginii, quæ Theoph. cneorum est, cum Indica negligenter Plin. hic confundit. At nos, quam plantam intelligat Plin. asserere non possumus. An benè conueniat descriptio cum Lauendula, Libanotide Coronaria & casia Hyginii, suis locis demonstrabitur. Considerandum, ut alio etiam monebimus loco, quænam conueniant cum Tamarisco in prædictis Plin. verbis.

Rursus alibi Plin. In coronamenta folio venere Melethron, Spireon, [Spiræa M. & CH.] Trigonon, [origanum ex Th. Thryganum. CH.] Cneoron, quod cassiam Hyginus vocat: & quod cunilaginem, quæ Conyza [& Conyza, quam Cunilaginem. Vet.] Melissophyllon, quod Apiastrum, Melilotum, quod Sertulam campanam vocamus. Item paulò post. Et Cneori duo genera, nigri atque candidi. Hoc & odoratum: ramosa ambo. Florent post æquinoctium autumnii. Et alibi, cassiam inter alia coronamenta iuxta aluearia ferendam præcipit, Thymum, scilicet Apiastrum, Rosas, Violas &c: quæ Theophr. ut suffruticum genera ῥιζογονικὴν recenset, non ut plantas ad Coronamenta expetitas.

Cneorum album Anguill. Lauendula nostra vtraque, mas & fœmina: Cneorum nigrum, Libanotis coronaria siue rosmarinus, cuius nusquā sub alio nomine Theophrast. meminit, inquit idem Dalechamp. Ergo videamus quid Theophr. de Cneoro scribat. Eorum, inquit, (suffruticum) quibus aculeus deest, digestio nulla penitus ge-

neratim fieri potest : quippe cum foliorum diuersitas , amplitudine , paruitate , figuræque immensa incertaque sit. Sunt autem genera eorum complura , magnas differentias habentia , vt Hedera [*κισσός* . Malimus *κισσός* , Cistus .] Melothrum , Rubia , Smerea , casia , [ita G za . Græcè *κνέον* , quam vocem debuit referuare] Origanum , Satureia , Leths [*ζάκον* . leg. *σαδάκον*] Marrubium , Pulicaria , Apiastrum . Hæc lib. 6. Hist. cap. 1. Mox seq. cap. cneori [casia Gaza : licentiosius , vt antè . Græcè *κνέον* .] duo genera : vnum album , alterum nigrum . Albi folium est cutaceum , [*δερματώδες*] oblongum , figurâ Oleæ quodammodo simile . Nigri verò Tamarisci simile , carnosum . Album humile est , & odoratum quidem , [*ὀσμώδες*] sed nigrum suauissimi odoris [*ὁ ἰμέλας εὐοσμῶν* : Gaza legit *δασμῶν* , & , odore caret , vertit , secutus Plin. quem & Corn. & Const. sequuntur . At Dal. priorem lectionem præfert . Fortè non malè quis dicat cum Scal. *ὀσμώδης* , olens , odore grauis . Niger autem odore bono .] Vtrique radix alta , magna , rami multi , crassi , lignosi , ferè statim è terra , vel paulò suprà diuisi . Materie lignosâ quidem , sed lentâ admodum constant [ita enim legimus : *ἐν τοῖς δένδρεσιν ὡς ἔχει τὴν ὕλην : γλίσχρον ὁ σφόδρα* .] Idèd iis vitilium modo vtuntur ad colligandum & comprehendendum . Germinant florentque post æquinoctium Autumni , ac diu florent .

Fatetur Goropius , Virgilium Casie nomen herbæ dedisse , odoratæ illi quidem , sed longè differentia casia Indorum : qua tamen in re , dum semel , humiles , iterum , virides Casia , dixit , satis ostendit [inquit ille] de illa sese casia loqui , quam Hygino teste , Cneorum vocarunt .

Simplicium medicamentorum peritissimi , inquit Matth. [vt eorum testantur volumina] nihil inuicem differre censent , casiam quæ in arborum genere Diosc. & Gal. recensetur , & eam quæ Antiquis inter coronarias numerabatur herbas , quæque olim passim circa apum aluearia serebatur in Italia . Verùm enimuero longè aliter hæc res intelligi postulat . Palàm est ex Virg. & Plin. casiam coronariam , quâ tantoperè delectantur apes , herbam , non arborem fuisse , & credendum Cneorum Græcis vocatam , quod Theophr. candidum & nigrum facit . Sed quænam plantæ oriuntur in Italia , vel aliundè ed afferantur , quæ Cneorum referant , quid veri referam non habeo . Hallucinetur Anguil. qui sibi persuadet Lauendulam Cneorum esse album : Nigrum verò Rosmarinum coronarium . Aberrant etiam qui contendunt , Theoph. Chamæleum esse vel Thymæleam . Inuenimus in Bohemiæ syluis plantam , quæ omnibus suis partibus Cneorum candidum refert . Hæc Matth. Difficulus iudicari possit , inquit Clus. cur suffrutici , quem exhibet Matth. Cneori nomen accommodare voluerit . Multimirantur . Postrema autem Editione , cap. de Thymelæa lib. 4. aliud nobis Theophr. Cneorum adfert , nullis , vt ipsius vtamur verbis , deficientibus notis . Sed cum nudam tantum imaginem , addito Cneori nomine , nostris oculis subiiciat , illiusque historiam planè subriceat , si parum fidei ipsius assertioni adhibuerimus , nemo , vt opinamur , vitio vertet .

Dioscor. & Gal. Cneorum , ad Thymelæam & Chamæleam referendum esse censent doctissimi quique . Anguil. arbitratur Gazam mendosum exemplar Theophr. secutum Cneorum nigrum legisse *δασμῶν* pro *εὐοσμῶν* . Cuius rei causa mirificè illum exagitat . Aldinus sanè codex disertè habet : *ὁ ἰμέλας εὐοσμῶν* . Porro de Cneoris Matth.

suis locis : de primo inter frutices . de postremo inter herbas nomine Saponaria Dalech. siue Ocyroidis nostri minoris . De Cneoro item pro Thymelæa suo quoque loco .

CASIA LIGNEA MONSPELIENSIVM.

C A P. XIV.

Casiam vel cassiam ligneam , alii Herbaceam Descrip-
vocabant Monspelii , fruticem bicubitalem
& tricubitalem , in multas virgulas variè diuisum ,
fuscas , striatas , lentas , virentes , interdum et-
iam nigricantes , præsertim cum nouellæ sunt , te-
ste Clus. folia purpurascencia , angusta , satis lon-
ga , interdum foliis Linariæ proxima , saporis a-
mari . Flores vt Ribes vulgò dicti , odore iucun-
do , planè Gallium referente præditi , [Lob. ex vi-
ridi flauescences : Clus. adstrictoria facultatis in
eodem pediculo congesti .] Baccæ satis magnæ ,
per maturitatem rubræ , dulces , (Lob. glutinosæ
valdè , Clus. subdulces lentæ , tandem nonnihil
acrimoniam exerentes) in quibus osseus nucleus ,
medullam continens albam , subdulcem . Came-
rario baccæ sunt sapore & odore ingrato . Totus
frutex adstringentem nonnihil facultatem habet .
Radix dura & lignosa , subruffo , crassoque corti-
ce , valdè adstringente testæ , vt notat Casp. Bau-
hin .

Hæc planta sic tradita videtur à Cordo in Obs.
sylu. fruticulus tenuibus & cubitalibus virgultis :
foliis Polygoni masculi : semine rotundo , nigro ,
Iuniperinis Baccis simili : gustu acri : allatus est
mihi ex horto Episcopi Cremonensis è Gallia , à
Petro Bellonio .

Casia Poetica Monsp. an Theophrasti ? Adu. An-
guil. & Guiland. non aliam proposuissent , quàm
hanc , si eam vidissent in Romano Narbonensi-
que agro , Cocco copioso Cneori , vel Asparagi
marini æmulo . Hanc Rondel. & Pelliferius Episc.
Monspel. casiam fecerunt , quia in Diosc. deerat ,
& in Theoph. supererat .

Casia quorundam Clus. qui refert , suo tempo-
re Monspelii à studiosis pro Osyride habitam , ac
successores casiam appellare maluisse , quod no-
men etiam nonnullis Hisp. locis obtinet .

Placa Medicus & Professor Valentinus Poly-
gonum Plin. existimabat : quod si fuerit , inquit
Clus. ad quartum Polygoni Pliniani genus refe-
rendum esset . Nos tamen aliam plantam propo-
nemus , quæ magis quadrare videtur . Hispanorum
vulgus *Badai* . x. & vicina incolens loca *Guardalobo*
nuncupat . Si quis cum Osyride Plinio descripta
conferet , aliquot notas conuenire deprehendet :
Nihil tamen statuimus . Certè *κνέον* Theophrasti .
quod casiam ab Hygino vocari Plin. tradit , cuius-
que ex Theophr. duo quoque genera constituit ,
minimè esse potest . Sed neque etiam Virgilii ca-
sia , planta odorata , quamvis huius sententiæ vi-
deatur esse Lacuna , qui nihil aliud quàm casiam
Monspellulanam describere videtur , sic inquit :
A casia odorata & à Cassia solutina differt Virgi-
liana , Plinio coronaria dicta , cui rami quadrati ,
folia Rosmarini : fructus rufus , Asparagi modo
rotundus , sparto multum similis : aliqui Cneo-
rum faciunt . Radices sunt Bacchari similes , odo-
re & sapore multo canelæ , cui adnumerari potest .
Abundat hæc casia Romæ in vinea Ill. Margaritæ
Austriacæ . Cæterum an hæc planta odorem &
saporem canelæ habeat , quam ei tribuit Lacuna
iudi-

Theophr.
corr.
Gaza nos.

Theophr.
illustr.

Theophr.
corr.

Casia ex
Cneorum
Hygini

Casia coro-
naria her-
ba , non ar-
bor.

Lauendu-
la
Anguil re-
preh.
Rosmari-
nus. Cha-
malæus.
Thymelæa.
Cneorum.
Matth. nos.

Thymelæa.
Chama-
læa.

Folia

Flores

Bacca

Radix

An casia

Theoph?

Casia

Osyrid.

Casia Hisp.

Polygonum

Polyg 4.

Plin.

Badai

Guardalo-

bo.

An Osyrid

Plin.

Non est

Cneorum

Theoph.

Nec casia

Virgilien

Poetica

Lacuna

nos.

Cneorum

Sapor ca-

nela.

indicent Medici & Pharmacopœi, qui Romæ degunt.

Rauuolff. in itin. de plantis montis Libani, scribit, se reperisse cassiam Monspeliensem ibi vocatam *Mackmudi* & *Muckmisi*: baccas autem *Habel mickemes*: suspicaturque an sit *Auacsum* Rhafis.

Mackmudi
Muckmisi
Habel mickemes
An Auacsum Rhafis

Cassia lignea maritima Hist. Lugd. quam [inquit] ligneam Herbarii vocant, cuius nominis causa mihi adhuc incognita. In maritimis crescit, caulibus lentis, fractuque contumacibus, foliis Lenticulæ, numerosis, gustu astringentibus: fructus oblongus, niger, viniblicatus, ita gustu astringens, ut acerbitatis non nihil habeat. Quidam Genistæ marinæ genus esse putant, licet siliquas nullus edat.

Genista marina
An Polygonum mar.
Dal.
Cassia poet.
Cassia lignea substit.

In eadem Hist. Lugd. traditur Polygonum maritimum 2. Dal. quod multa communia habet cum iam dicto frutice.

Camer. & Cassiam Monspel. vocat, & cassiam poeticam eorundem, addique nonnullos cortice radices uti pro cassia lignea. Cassia quorundam: Cassien Tab. *Cassia* Poët. Lob. I. Gerard.

Nec Virg. nec Hyginii est, inquit Casp. Bauhin. quam odoratam dicunt: Olyridis que Plinii notas aliquas habere putat. Cæsalp. cassia lignea offic. eadem.

Locus

Cæterum *Cassia monsp.* dicta Romano, Narbonensisque agro vberè prouentu oritur ad ripas Lani, propè pontem Castru noui, in sepibus, præsertim quâ ad sinistram versus flumen ad montem contenditur. Et ad ingressum *Peraul* pagi ad stagnum Volcatum siti, deinde siluula *Egremont* cœ nobis proxima, & in *Gramont*, Nec non Nemausi plurimis locis, & alibi passim in Galloprovincia iuxta sepes & oliuetarum margines. Variis etiam Hispaniæ locis secundum vias frequentissimè autem Granatensi & Valentino regno, teste Clus. In Italiæ hortis quibusdam etiam cultam vidimus. D. Rentzius Medicus Wirtembergicus dedit nomine *Cassia poetarum*, collectam propè Tergestum versus mare Adriaticum, in monte dicto Cars.

Tempus

Floret Iunio, semen rubet Augusto: Lob. floret ætate: fructus Octobri vel antè maturescit Clus. Nos & Aprili & Maio florentem obseruauimus. Et Nemausi Iunio fructum. Communiter tamen Augusto perficit toto illo tractu Narbonensi.

Vires & Vitis

Totus frutex, ut dicebamus astringens est. An verò rectè quidam radices huius cortice, pro Cassia Veterum vsi sint, ut notat Camer. ipsi viderint. Et quamuis eadem esset cum Olyride Plin. non existimauerimus tamen, radicem decoctum sanare arquatos: magna enim illa astrictio quæ ei tribuitur, non videtur conuenire in obstructione hepatis insigni, qualis plerumque est arquatorum vel Ictericorum. Camer. notat Cassiam nihil ferè aromatici habere, sed radicem validè astringere. Nec non uti quosdam radices cortice in obstructione iecoris. Malimus nos in contrario quodam eius affectu aut consimili alio intestinorum fluxu, præmissis præmittendis uti.

DE CASSIIS OFFIC. ADULTERINIS.

C A P. XV.

Tamaricis radices
Medicari
Offic.
Ruell. not.

Officinæ, si Hermol. credimus, Tamaricis radicem *Cassiam* vocare solent: & quæ palam Imperitiæ Medicorum est, pro *Cassia odorata* vtuntur. Idem & Tragus ait, & Ruell. ex Hermol. iisdem planè verbis, nec eo citato.

Tom. I.

Myrica [eadem est cum Tamarisco] radices, inquit Matthiol. pro odorata cassia venditabant imperiti Impositores. Sed postquam fraus à peritis deprehensa est, eius in offic. vsus penitus exoleuit. Quandoquidem verò Tamarix copiosè prouenit ad ripam Rhœni, subeunt memoriam Plinii illa verba, quæ suprà citauimus, de cassia quæ feritur extremo in margine imperii, quæ Rhœnus alluit. Non tamen audemus affirmare eandem.

Myrica radice

Scribit Cordus, pro Veterum cassia fistulari à multis seculis in Europa visa, corticem venosum radicis cuiusdam gustus acerbi & tenuis vendi. Et in Dispens. monet, pro cassia lignea in Dianiso Mes. non lumendū esse paruum corticem saporis insipidi ac stiptici, ut hactenus factum. Fortè de hac eadem ait: Allatus est hactenus in totam Europam pro cassia lignea cortex radicis cuiusdam crassiusculus, colore purpurascens, præsertim fractus, gustu stipticus, tenui odore, gustantium palatum ad halitum commendans, quem ex Aspalathi specie aliqua detractum opinamur: nihil tamen affirmamus.

Offic. error.

Descriptio

Aspalathi species.

Cassia Gerard. Corn. reproch.

At securè Cornar. cassiam ligneam Offic. [inquit] cassiam veram Veterum censuimus. Sed prudentius fecisset, si indicasset, quid intellexerit per cassiam ligneam offic. & docuisset, cur veram cassiam Veterum existimer. Nam cortex ille, quo sub cassiæ nomine hactenus vsi sunt pharmacopœi non est vera Cassia, quod nec gustu cinnamomum referat, aut actis sit, nec odoratu, ut & Fuchs. annotauit. Sunt qui Genistæ radices corticem esse putent.

Genistæ radice.

Hactenus, ut scribit Matthiol. tum medici, tum seplarij odoratæ cassiæ loco quædam incognitæ arboris segmenta, nec odore nec viribus prædita, semper capescunt. Veruntamen postquam nonnulli nostræ ætatis viri stirpium historias diligenter examinarunt, detestà fraude, mercatores ex Alexandria mercimonia Venetias comportantes, in aliud nouum cassiæ genus segmenta illa commutarunt: quæ sanè præter odorem, pariterque saporem, quibus ferè penitus exoletæ sentitur, cassiæ à Dioscor. descriptæ admodum habetur consimilis. Quapropter nec eos errasse crediderim, qui dicerent, hanc Dioscor. Pseudocassiam esse: quippe & crasso cortice constat, & in eius cavitatè lignosa etiam visitur materies, paululumque est odorata, minimeque acris. Nonnulli hac non contenti, quædam vocati cinamomi fragmina cassiæ vice usurpant, quæ cum nullo odore saporeque commendentur, potius Quercum vel Fagum quàm cassiam referunt.

Cassia officinalis

Pseudocassia Diosc.

Cinamomi fragmina exoleta

Cassia inodora

Cassiam, inquit Marantha, nullo odore, nullâ habentem acrimoniam medicamentis apponunt Seplarij, ut nihilò deterius quispiam lignum quoduis admiscere possit: sic enim cum tanta alicuius medicamenti quantitas tam cito exteri non queat, in officina diutius seruatur ac verustate fit elanguidum: illud tamen, ne mercedem perdant, in compositis adhibent. Cronemb. & Manardus quoque testantur nefariè hactenus cassiam Ligneâ vocitatam, & pro ea diuenditam, nihil minus quàm germanâ esse cassiam inodorum quid, & proin penitus abiiciendum. Quod verò cinamomum [inquit Casp. Bauhin. apud Matthiol.] cõmuniter pro cassia exhibent, nihil aliud esse videtur, quàm Pseudocassia Dioscor. & fortè cassia fistula Androm. iunioris apud Gal. Lantid. licet alij corticem cassiæ Monsp. esse velint. Sed optasse cum graphicè delineasse quid intelligat per cassiam communiter exhibitam.

Cassia Cinam.

Pseudocassia Diosc.

Cassia fistula Androm.

Cortex Cass. Monsp.

C. Bank

POLYGONVM MARINVM ANGVSTIFO-

LIVM DALECH.

CAP. XVI.

Descriptio

Radix.

Caulis.

Cortex.
Folia.Polygonum
sylv. Plin.

Scribitur in Histor. Plant. Lugd. Polygonum marinum alterum Dalechampi in maritimis fruticat, radice lignosa, nigricante, modicè fibrata, caulibus multis, vno & altero cubito proceris, cortice subrubro vestitis, ramosis: foliis admodum densis, ramos & furculos operientibus, Polygono marisimilibus, nonnihil angustioribus & longioribus,

gustu in maritimis falso, alioqui adstringente. Herbarii quidem Polygonum sylvestre à Plinio descriptum esse putant. Quartum genus, inquit, sylvestre appellatur, penè arboris modo frutex, radice lignosa, stirpe Cedri rubicundo: ramis sparti binum palmorum, nigris geniculorum ternis quaternisve articulis, fuere qui Aizoum marium vocauerint.

Considerandum quantum Polygonum Dalechampi differat à frutice qui dicitur à Montpellierensibus, Cassia lignea.

CASSIÆ ADVLTERINÆ VEL PSEUDO-

CASSIÆ NOMINE DATVS CORTEX.

CAP. XVII.

Descript.

Hoc nomen exhibitus cortex, crassitudine ferè semunciali, Maceris æquat corticem, coloris ferruginei, punctis albicantibus aspersis, superficie tam conuexa quàm concaua leui, substantia nullis fibris intertexta, sapore nullo euidenti, anno 1589. Datus autem fuit hic cortex Patau, anno 1561. in Pharmacopolio ad Symbolum Aquilæ.

Considerandum an de hoc cortice scripserit Matth. Epist. 1.3. ad Qualebenum: Corticis illius frustulum, cui titulus erat, Argillada, putarem ego Pseudocassiam esse, quam nostri Pharmacopœi cassiam ligneam vocant.

Argillada.

LIGNVM AROMATICVM, SEV POTIVS CORTEX MONARDES.

CAP. XVIII.

Lignum aromaticum
Monard.

Bernardinus de Burgos Pharmacopola, inquit Monardes, Italus ostendit mihi ligni cuiusdam fragmentum, quod primo intuitu putabat Lignum Sanctum portus diuini S. Iohannis. Lignum est, quod adolefcens candela, fragrantissimi odoris fumum excitat, alioqui insipidum & inodorum, haud secus ac lignum commune aliquod. Corticis verò odor aromaticus præstantissimus, sapor Macis aut Nucis moschatae, eoque etiam vegetior ac suauior, aromatica sua gratia vel quoduis cinnamomum & acrimonia ipsam addo Piper superans, & vix leui dentium attri-

Corticis odor.
Sapor.
Acrimonia maior quam Piperis.

tu omnes fauces peruadens, ac tota ferè die imbuen. Magna huius ligni quantitas in monte quodam caesa fuerat à Nauclero è Hauana [portu Cubæ, inquit Clusius, Insulæ ad Septentrionem sito, & Florida Prouinciæ ferè opposito] redeunte, & in nauem seu Liburnicam delata, ignis struendi causa.

Locus.

Clusius in Annot. ad cap. 26. lib. de Simp Med. Hist. Monardi ait: Simile lignum me nactum esse arbitror anno 1597. Truncus enim quem in plures orbiculares partes serrâ resectum conspicebam, solidâ & durâ massâ constabat, eaque non minùs graui quàm Guayacum, candidiore tamen, licet aliquot nigricantibus venis distincta: illius etiam cor nigrum instar Guayaci, odor autem valdè tenuis erat, vt qui vix percipi posset, sapor verò nonnihil calidus. Cæterum orbiculare illud fragmentum quod accipiebam, palmaris erat longitudinis siue altitudinis, & quinque vnciarum diametrum ferè habebat, cortice suo denudatum: quapropter initio nihil de illo pronuntiare poteram, nisi Guayaci genus aliquod vilius videri, donec anno insequente aliud fragmentum suo cortice adhuc tectum nancisceretur: tum demum diligentius obseruato & cortice & ligno, illud esse de quo Monardes scripserat, confidentius asserere audebam. Comperiebam enim illius descriptionem huic ligno prorsus conuenire, atque huius corticem cortici ab illo descripto ita ad amissum quadrare, vt quin ille ipse sit, nemo ambigere posset. Quum verò in solo cortice sit illa odoris & saporis gratia: mirari subit, cur Monardes ligno potius quàm cortici aromatici nomen tribuerit.

Lignum solidum.

Descriptio

Guayaci genus.

Cortex.

Monardes not.

In ea porro sum opinione, ipsi ligno aliquas inesse facultates, illis quæ Guayaco tribuuntur, non dissimiles: & forsitan qui in Angliam id adferebant, arbitratos se quæstam ex eo, perinde atque ex Guayaco facturos: verum cum sua spe se frustratos animaduertent, ex eo globos tornari curasse (vt mihi relatum) quibus exercitii gratia adiacum vterentur, propter ligni soliditatem & grauitatem. In Histor. verò Lugd. Lignum aromaticum Monardes dicitur.

Vfus.

CORTEX VVINTERANVS ACRIS, SI-

VE CANELLA ALBA.

CAP. XIX.

Mvneri III. Descriptio

Ducis VVirt. Principis nostri Cl. habemus corticem E. Camissum per D. Paludanum, nomine prædicto. Canulatus est, crassitudine cassiæ lignæ fusca, fragilis, coloris parte gibbâ cinerei, conuexâ fusci, per substantiam cinerei & fului. Saporem imprimis è vestigio luculenter acriem, subamarum, & aromaticum, qualem haberet Zingiber mul-

Sapor.

multum cum Zedoaria pauca confusum. Sed cum tenuium sit partium feruida eius acrimonia, non ita multo post euanescit, remanente suaui colore cum amaritudine grata.

Similem corticem Gener Cherlerus rediens ex Anglia anno 1605. accepit à Iac. Gareto, Pharmacopœo peritissimo. Corticem autem hunc crassissimum & acerrimum, præ omnibus aliis, Winterano respondentem inuenio præter tubulos corticum conuolutorum, ut solent Canella vulgaris: ex quibus apparet, fuisse detractos ex truncis, aut ramis arborum non paruarum: externa parte sunt illi tubuli, vel cortices cinerei coloris rugosi, ac etiam in quibusdam partibus ramosi cum multis tuberculis: interna quidem fasci: duplici cortice constant, interiori spissiori: exteriori Buxei ferè coloris, & interna parte uti modò dictum, fusci. Horum tubulorum odor aromaticus sanè, gratus: sapor acerrimus cum amaritudine. Fragiles sunt tubuli quamuis crassi, quique dentibus facile atteruntur.

Winteranum corticem, sicut solet singula, præsertim peregrina & Exotica, quæ potuit fide, descripsit Clusius lib. 4. cap. 1. in sequentibus verbis: Wilhelmus Winter, qui Generosum Franciscum Dracke ad Magellanicum usque Fretum comitabatur anno redempti generis humani 1507. ulterius non progressus, nauim, cuius præfectus erat, in Angliam anno insequente reducebat, atque collectum istuc corticem referebat, viliori canella cum substantiâ, tum colore non valdè dissimilem, plerumque tamen crassiore, & cineracei coloris, vel fuscum externa parte, atque vimeicortici instar scabrum, internâ verò nonnunquam dissectum, & multis rimulis hiantem, Tilia corticis modo, aliquando etiam valdè solidum & durum, odore non ingrato, sed perquam acri sapore, linguamque & fauces non leuiter vrte, quam piper.

Cæterum Winteranus cortex, teste Clusio de peregr. plurimum accedere videtur ad iam descriptum ligni aromatici corticem Monardis, tametsi singularem illam odoris fragrantiam, quam suo cortici tribuit, in hoc nō deprehendere potuerit. Hist. Lugd. Winteranum corticem à ligno arō. Monardis separat & distinctis locis & capitibus de iis agit, ut Clusius etiam facit Exot. lib. 4. cap. 2. Castori Dur. Lignum aromaticum Indiæ Orientalis.

Winterus verò (inquit Clusius) illius facultates nullas exploratas habuit, sed eo, dum recens esset, partim melle condito, ut acrimoniam deponeret, partim resiccato & in pollinem trito, ut in eduliis Canellæ aliorumque aromatum vicem præberet, vsi sunt, qui ea naui vehebantur. Postea tamen intellexi aduersus stomachici siue Scorbuti morbum, quo eorum nonnulli in illa navigatione affecti fuerant, optimo successu vsos esse.

CORTEX ERIOPHORVS.

CAP. XX.

Descriptio

Anno 1603. mittebat ad me Petrus Garetus, inquit Clus. in Exot. corticis cuiusdam fragmenta, illo ipso anno ex India allata eaque veluti in tubos media ex parte conuoluta, quæ an à radicibus, an ab arboris alicuius ramis defracta fuerint, ignoro, erant illa fragmenta cineraceo qui-

Tom. I.

dem colore, satis verò acri sapore prædita: valdè fragilia, quæ vel in minutas etiam partes fracta, & protracta, veluti tenuissima stamina, instar telæ araneæ, ut lana autem candida, ostendebant, quemadmodum Eriophori bulbi folia, & squammæ radicis ipsius, de quo H.G.I. 19.

CANELLA ALBA QVORVNDAM.

CAP. XXI.

Annotat

Cherlerus se accepisse à peritissimo Pharmacopœo Londinensi, Iacobo Gareto in Anglia anno 1605. cinamomum album inter cotulos cortices, ligna & alia, quæ ad nostras manus perueniunt sine nominibus. Inuenimus duos cortices albos, quorum prior eiusmodi est, multò lauior quàm tubulorum pro Win-

Descriptio

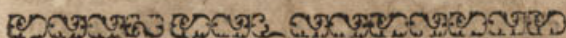
terano cortice modò descriptorum, externa parte albus, tantillum ad cinereum tendens, rugosus ut Winteranus: internè candidior, qui duplex videtur, fragilis & qui dentibus facile frangitur, odore & sapore æmulatur Winteranum corticem, verum multò remissiùs: nescimus an intellexerit per hunc corticem cinamomum alterum, vel Winteranum corticem. Secundus cortex albus, non rugosus ut præcedens, sed lauius, hinc inde tamen quædam veluti tubercula habet, facile atteritur dentibus, parum habet saporis, non grati cum leui acrimonia, odorem non sentimus.

De Canella alba, cuius nos iconem exhibemus, hæc scribit Clusius, in Exot. Ante paucos annos inferri cœpit Exoticus quidam cortex: quoniam in tubos plerumque conuolutus est, Canellæ instar, tum etiam propter albedinem, Canella alba nomē indiderunt. Eius autem duo genera obseruare mihi videbar. Vnum maioribus longioribusque tubis, & etiam crassius, quod vilis, meo iudicio, æstimandum. Alterū tenuius, minoribusque tubis, quod præferendū. Vtrique generi, extrinsecus cortex scaber, ferro, alioue instrumento, deterfus & æquatus videbatur: crassiori, color minùs albus, minòrque acrimonia: tenuiori, maior acrimonia, & color magis candicans, maiòrque fragrantia. Elsétne verò hic cortex ab aliquâ arbore fruticæue adeptus, an à radice aliqua, hærebam initio: nam candidioris tenuiorisque corticis collatione tum quidem facta cum cortice fragmenti radicis cuiusdam, quod anno 1591. Londino ad me mittebat doctiss. vir Richardus Garth, ex Wingandecaou, siue Virginia, ut adscriptum erat, acceptum, sed nullo nomine insignitum, reperiēbam neque colore, neque substantiâ, neque acrimoniâ multum inter se differre. In ipsa quidem radicis substantiâ, nullâ manifestam quæ-

Canella alba duorum generum.

Descriptio

Radix. litatem deprehendebam, sed in ipso cortice tota facultas consistebat. Erat porro illud radices fragmentum dodrantalis longitudinis, pollicaris crassitudinis, [quia forsitan nondum adulta] in aliquot ramos inferna parte diuisa, cortex ipse rugosus, pallescens, & valde acris: quam ob causam non est dubium, quin apud incolas aliquo in usu esset: nihil tamen de facultatibus, neque etiam de ipsa planta, cuius radix fuerat, Garthus meminerat. Non absimilium porro corticum fragmenta pedalis longitudinis vel etiam ampliora referebant anno 1601. nauta Bataui ex Moluccis & Iaua reduces: quibus, quod candore essent eximio, & acrimoniae non expertia, *canelle albae* nomen indiderant &c.

DE SEITARAGI ARABVM: EIVSQVE
SVBSTITVTIS ET AEQVIVOCIS.

CAP. XXII.

Seitaragi. **S** Seitaragi Indi, vel vt Bellun. scribit in margine, Sitharagi [& in titulo Lepidium] Auic. lib. 2. Tract. 2. cap. 666. frusta sunt ligni parua, tenuia, & cortices sicut Caryophylli: Fractus [Monachi & Matth. legunt Fructus] declinat ad rubedinem & nigredinem. Et Sitharagi quidem [forte leg. quidam] oritur in parietibus antiquis &c. Serap. cap. 362. *Seitaragi*, id est, *Hausab*. Gal. Diosc. &c. Nostro iudicio Auic. melius posuisset cap. de Caryophyllis, quam iungere ligna & cortices cum tenui herba Iberidis, [de qua suo loco] vt & Serapio, qui & ipse iungit cum Iberide siue Lepidio, vt existimamus: Est verò *Seitaragi* vox Arabica, & vt scribunt Monachi, est Lepidium Diosc. Proposita Auic. descriptio cum nullo conuenit Authore.

Hausab. Auic. not. Serap. Secundo loco leg. *Alseitaragi* quidem oritur, &c. Sanè de eorundem sententia, Auic. confusè loquitur, & plura genera sub vno nomine comprehendit. Primum genus Indum non est herba: sed quædam species *Cassia lignea*, vt testatur Bellun. in suis interpret. nominum Arab. ac etiam in 5. Can. ipsius Auic. in pluribus confectionibus & Electuariis, vbi legebatur *Cassia* vel *Cassia Indica*, ipse ponit Sytragi, vel Sytragi Indi, quia sic fatetur esse in Arabicis exemplaribus. In multis etiam confectionibus & Elect. filii Serapionis, in quibus legitur *Seitaragi*, seu *Seitaragi Indi*, in eisdem Auic. loco eius, habet *Cassia*, seu *Cassia Indica*: vt in Elect. *Alfargius* & aliis pluribus. In nonnullis etiam confectionibus ipsius Auic. legitur *Cassia*, quæ loca Bellun. non permutauit. Vnde in illis locis non intelligitur *Seitaragi Indus*, sed est alia *Cassia* species. *Rhasis* in 3. ad Almanforem *Seitaragi* seu *Setarach*, *Cassiam* esse dicit. In Compos. Auic. & aliorum legitur *Cassia Persica*, & idem est quod *Seitaragi Persicum*, quoniam reperitur & *Seitaragi Persicum*, vt in 5. breuiarii filii Serap. c. 3. de Baras, & aliis in locis. Ceterum *Seitaragi* siue *Sytragi*, siue *Setragi* siue *Sitarag*, siue *Sitaregi* & similia, idem significant. De hoc *Seitaragi Indico* locutus est Hali Abbas, secundo Pract. cap. 42. quod est de medicaminibus, quæ sunt ligna num. 370. vbi dixit: *Sitaregi* melius *Indicum* &c. Secundum *Seitaragi* autem quod scribit ipse Auic. est species cuiusdam fructus. Tertium *Alseitaragi* Auic. cuius descriptio conuenit descriptioni *Iberidis* Diosc. Serapionis *Seitaragi*, distincta est species ab Auic. *Alseitaragi*. Sunt igitur quatuor species *Seitaragi* ad minus: quia præterea alia species *Seitaragi* seu *Cassia* quæ vocatur *Persica*. De-

clarationes Luminaris maioris de *Seitaragi* sunt confusæ. Monachis tamen non assentimur existimantibus apud Auic. tradi tria *Seitaragi* genera. Ex primo enim genere Indo duo non sunt faciendæ: nam nostro iudicio, vnus est descriptio: in nostro codice pro fructus vocabulo melius legitur, Fractus.

Monachi, (infit Apollo) Vincetoxicum Iberidem esse scribunt, quumque *Seitaragi* Indi in Triphera legeretur, idèd primum Auic. *Seitaragi* accipiendum & *Cassia aromatica* speciem. At hi nobis videntur sapere Auicennianam caliginem quum res quatuor diuersas eodem cap. implicuerit, cuius sanè factionis Calopodiani illi, post longam nimis garrulitatem, re tandem infecta, operam & impensam perdunt. Vincetoxicum foliis hederaceis pro Diosc. Asclepiade habita. At Franciscus Alexander Calopodiani insultans, se cerebro caluum ostentat, nec bene hoc loco irradiare videtur in suo Apolline. Auic. enim vno capite *Seitaragi* nomine duas tantum res diuersas tradit, non quatuor, vt ipse autumat. Monachos non intelligit: quorum Vincetoxicum non est Asclepias. Quin docet ipse quid ponendum in Triphera pro *Seitaragi*?

Matth. quoque Monachos reprehendit, quod in Comment. in Damascenum perperam sibi persuaserint, nil aliud Mauritanis *Seitaragi* designare, quam Indicam *Cassiam*, veterem Auic. Edit. secuti: siquidem Bellun. lib. 5. in Confect. Philos. in Triphera magna, cum in prima, tum etiam in altera in Elect. de gemmis viridibus aliisque nonnullis, vbi Gerardus modò *Cassiam Indicam* vertit, *Seitaragi* in Sythragi restituerit. Et lib. 5. Epist. scribit Matth. *Seitaragi* primum Auic. odorata festuca Caryophyllorum instar, quas nos vulgò vocamus *Fusit di Garoffani*, puto subesse interpretis vel Scriptoris Auic. mendum in dictione, Cortices, quum Caryophylli cortices non sint, sed fructus, putarim legendum tanquam putamina Caryophyllorum, quæ à Gerardo perperam cortices sint translata. Mihi omnino persuasum velim, nil aliud *Seitaragi* Indici loco in Triphera Sarac. magna Io. Damasceni imponi debere, quam Caryophyllorum festucas seu pediculos *Seitaragi* secundum Auic. præ se ferre videntur fructus, quos Italicae Seplassæ Anthophyllos & Pseudocaryophyllos vocant. Sed de hac Matthioli opinione quid sentiamus, diximus cap. de Caryophyllis: & apud Auic. non duo tradi *Seitaragi* Indici, sed tantum vnum. Ceterum non displicet Anthophyllos substitui pro *Seitaragi*.

Annotat Brassauolus in Exam. Pil. quæ sequuntur: *Sceitaragi* Indi primo loco inconstantissime Auic. meminit, de quo forte intelligit Mel. in Pil. Aggr. *Sceitaragi* Indum Auic. est Galeni Carpesium: à qua opinione tanquam falsa se dissentire cogi scribit Matth. lib. 5. Epist. quum Auic. de Cubebis scribens cap. 38. lib. 2. nil aliud scribat quam Carpesium.

Monachi dicunt loco *Seitaragi* Lepidii posse poni Iberidem, quoniam eadem vires. Monachis autem Iberis dicitur Vincetoxicum, sicut etiam Brassauolo, non autem intelligunt per Vincetoxicum, Asclepiadem, vt antè dictum: quicquid scribat Apollo, qui Brassauolum redarguit, sed meliora non docet, dum ait: Brassau. in lib. Pillul. cap. de aggreg. per *Sceitaragi* vel Carpesium, vel Fumariam seu Vincetoxicum vltimò existimat, quod prius Pipirellam coniecerat, animi inconstantiam facile demonstrans.

Seitaragi, Lepidium est Matth. qui lib. Epist. 5 ait:

Sithragi. ait : Seitaragi siue Sithrogi siue Sythragi (Synonyma sunt hæc apud Arabes) plura designare minime fuerit ambigendum. Serapioni nihil aliud quam Dioscor. Iberis siue Lepidium. Auicennæ tria genera explicantur. Postremum nulli dubium est, quin legitimam Iberim designet: sed ibi interpretis errore legitur Cordumeni pro Cardami.

Lepidium (inquit Tragus) quod & Piperitis dicitur, Germ. *Sensffraut* / in Serap. vidi Seitaragi Indum [noster codex Serap. non habet Indum.] & *Hausab* appellari: nolim tamen super hac re cū quoquam contendere.

Ruell. hoc Lepidium intelligere videtur cū scribit: *Sataragin* Manrica lingua Lepidium nominant. Brasauolus in exam. Pil. aggr. g. Seitaragi, Sataragi nonnunquā Seitaragi Arabum, est Diosc. Lepidium. Auic. confundit Iberidem cum Lepidio. Lepidium verò & Sceterag est *Peuerella*. Colligendum est in hac pillul. comp. pro Sceteragi Arabes Lepidion intelligere: verum concipere nescio, quid in ea faciat, vel facere possit Lepidion.

Cordo in disp. supra pil. scetidas Rhafis, Seitaragi siue scytari Indum est Lepidium maius: *Psefferfraut*.

Monachi in Mel. dist. i. cens. 40. in Triphera hoc idem tradere videntur Seitaragi siue Lepidium, cū maiunt: Non est multum à veritate alienum tenere Piperellam esse Lepidiū. Iisdē Lepidium est illa, quæ vulgari vocabulo apud Italos dicitur *Crapiuella* vel *Caprinella*. Quia dicit Simon Ianuensis in litera Seitaragi, quod quidem seitaragi vocauerunt Nucem viduarum seu captiuam. Considerandum an Monachi non intelligant Raphanum rusticum Germ. dictum *Mecretig*. Iisdem autoribus pro Seitaragi sumendum Nasturtium, quod viribus, odore & sapore simile.

Io. Manlius, teste Trago, Nasturtium agreste, Sataragi, Senation & Lepidion vnius & eiusdem plantæ nomenclaturas esse censet. Vbi pro Seitaragi, inquiunt Monachi, intelligitur Lepidium, si non habetur, sumatur Rubia ex Auic. & Gal. autoritate. Rubiam & tractat. Quid pro Quo substituit, quod sanè substitutum nobis pro nullo Seitaragi conuenire videtur. Vesalio in Rhaf. lib. 9. cap. 9. Seitaragi est Thaphsia Indica: ita & habet Arabicarum dictio nūm antiqua interpretatio sub sinem. Auic. Setaragi, id est, Thaphsia. Brasauol. in exam. pil. aggr. Nisi vocabulo Seitaragi addita esset particula Indi, lectionem corruptam esse putarem: & legendum esse Sitarag, id est, Fumi terræ, quem recipiendum suaderem, posteaquam Carpesium abesse certum est. Apollo accusat Brasauolum inconstantia, sed nostro iudicio immerito, vt suo loco ampliùs declarabitur. Arabicorum nominum antiqua interpretatio habet. Setaragi, id est, Fumus terræ.

Ita habes sanè Seitaragi Arabum satis intricatam historiam, non tam ex vocis multiplici variatione, vt equidem opinamur, quàm Arab. Scriptorum incondita barbarie (quam sæpè vel inuiti sequi cogimur, ne, verborum puritatem aut lenocinia sectantes, latentem nucleum vel penitus omittamus, vel intempestiuè peruertamus) eosque proximè secutorum medicorum negligentia. Autorum nunc sententias dixisse, nostramque sententiam interposuisse sit satis, donec aliquid certius addiscamus de his quæ ad Casia historiam pertinere videbantur.

CORTEX ANTIRHEVMATICVS.

CAP. XXIV.

Refert Monardes, ex Peru missum esse crassum quendam corticem ex vasta arbore. Vltimo simili cū amplitudine tum forma, detractū. Ferunt nasci ad ripas fluminis cuiusdam viginti quinque leucis à Lima distantis: nec alibi facile in India reperiri. Indos capitis defluxionibus, rheumatismis, aut alioqui capitis grauedine laborantes huius arboris corticem in tenuissimum puluerem comminutum naribus indere: humores enim insigniter educere, eaque ratione liberari: quod verum esse expertum se testatur. Vide-ri secundum caloris gradum excedere.

Descriptio

Locus

Vires.

Catarrhus
Grauedo.
Temperā.

PACAL ARBOR.

CAP. XXV.

Arbor Pacal eodem autore, multò minor est, quàm arbor cuius cortex Rheumaticis vtilis est, quæ iam descripta. Nascitur in India ad fluminis cuiusdam ripas, viginti quinque leucis à Lima distantis.

Huius ligni vsti cineribus cum sapone mixtis Indi ad tollendos lichenes etiam scedissimos vtuntur, cū qui in capite nascuntur, [de quibus Martial.

Lichenes.

*Non vlcus acre, pustulae lucentes,
Nec triste mentum, sordidus lichen*

tum qui reliquas corporis partes occupant. Sed & vetustas cicatrices emaculare dicitur. Paululum huius ligni accepit Monardes, vt eius facultates experiretur.

ARBOR AQVAM STILLANS.

CAP. XXV.

Inter innumera penè naturæ præclara atque memoranda, quæ Ill. noster Princeps, Dux Wirtemb. in singularem suo Theatro amplissimo adseruat, est ramus ex arbore, quē ipsemet Clementiss. noster princeps nobis demonstrauit, qui propria manu hæc adscripsit verba. Mirabilis arbor ex insula dicta *Ferro*: quæ arbor à multis centenis annorum sine mutatione consistit: & quotidie tantum fundit aquæ, vt incolæ satis pro potu habuerint. Missa per D. Paludanum 1600. Jun. 20. Eiusdem rami portionem liberaliter nobis communicauit Ill. E. C. quem primū à nobis describi conueniat: deinde quid alii Scriptores de ea prodiderint, subiici.

Locus.

Ramus est crassitudine arundinis vulgaris, vel digiti pueruli, substantia lignea, sed satis fragili, colore subfusco, & quodammodo ad rufum tendente: per cuius medium medulla transit fungosa. Cortex exterior tenuis, cinereus, rugosus, multis nodulis scatens, cui adhæret certis quibusdam locis muscus paruus, citrinus aut subuiridis, ex minutissimis filamentis coaggestus, musco nostratum arborum non multum absimilis, sed bre-

Descriptio
rami.

Cortex.

Musci.

Folia.

Tubercula.

Flores.

Sapor.

Mutilaginosa folia.

Arboris historia mirabilis.

Descriptio arboris Folio luglandis.

Mulier insula arborē detegit.

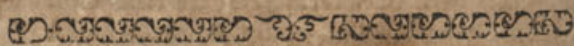
uissimus. Vestigia quoque apparent foliorum alternatim positorum. Diuisus est hic ramus in alios, qui etiam crassiusculi in quaternos ferè minores subdividuntur. Folia haerent Laurinis similia, sed breuiora, crassitudine alioqui pari. Iuglandis foliis particularibus non malè quis compararit, ex quorum costa media satis insigni, alii minores nervi solum versus, sed in obliquum per folii substantiam disseminantur. Eadem parte aduersa, instar foliorum Malabathri splendent, auersa nequaquam. Sed & verrucosis quibusdam tuberculis iuxta pediculos maximè & costam obfita sunt, qualia ferè in praedictis foliis obseruati solent. Ramorum extrema, Lauri Tini in morem quasi in umbellam cessant: quibus flosculi adherent perexigui, stellati, ob paruitatem specialius vix describendi. Sapor ligni nullus: cortex non nihil aromaticus, non sine acrimonia & adstrictione. Foliorum itidem aromaticus & glutinosus: ita ut dentium attritu cum salua in mucilaginem abeant, qualem semina mali Cydonii praebere solent. Paulò curiosius hunc ramum descripsimus propter admirandam eius historiam, si modò vera sunt, quae Authores de ea referunt.

Benzo enim, in sua Canariarum Insularum relatione historica sic scribit. In insula Ferro, insularum Canariarum vna, arbor est, perennes aquas è foliis exsudans stillantque, & quidem tantà copiam, ut non incolis modò, sed etiam multò plius sufficere possit. Ea arbor mediocri magnitudine, nucis Iuglandis folio, quanquam paulò maiore, muro circum lapideo septa, instar fontis est: & eo cratere defluens aqua suscipitur. Arcanum equidem naturae mirabile: non reperiri tota insula ullam aquam praeter eam, quae ex illa arbore emanat. Porro arborem perpetua ac densa nebula circumuehit: quae tamen interdum, ubi Solis aestus flagrare incipit, paulatim discuti ac resolu videtur. Principio, Hispanos eam insulam subigere aggressos, quum neque fontes neque puteos, nec flumina inuenirent, ingens admiratio stuporque inceserat. Quumque ab indigenis sciscitando exsequerentur, unde aquam sibi pararent: illi pluuialem aquam in vasis collectam reponere ad necessarios vsus se respondebant: arbore nimirum prius arundinibus, terra aliisque integumentis operta, quippe ita rati Hispanos, ubi aquam non reperissent, ex omni insula excelsuros. Sed parum astus profuit. Nam insulana mulier Hispano cuidam, quo cum familiaris ei consuetudo intercesserat, arborem & arcanam vim eius aperuit: protinusque ille Hispanorum Duci. At Dux, qui rem ita inusitatam pro fabula duceret, risu temperare non potuit: mox tamen detecta arbore, & rei certitudine comperta, omnes rei tam nouae miraculo defixi obstupere. Neque mulier indicium impune tulit, siquidem Primores insule proditum ab ea arcanum cum cognouissent, breui ei necem clanculum intulere. Breuiter ea arbor tanta copia aquam fundit optimam atque salubrem, ut non insulans modò, eorumque armentis, sed etiam nauibus eò fortè ad aquandum appellentibus sufficiat.

Creditur verò Insula Ferro ea esse, quam Plin. & Solinus Ombria seu Pluuiariam vocant, de qua Plinius lib. 6. c. 32.

Oniedus quoque rem certam esse scribit, tamen si arborem vidisse negat, cum ter in eam insulam appulerit, iter in Americam instituens. Et Cornar. de Iudaeis, ad Orbis figuram. In insula Ferro quotidie circa meridiem tempus, nubes quaedam spissa è caelo se demittit, magnam quandam

arborem in monte stantem circumdans, & in eam nocte proxima, vna aut altera ante Solis ortum hora se resoluens, adèd ut hinc tanta aquarum copia dimanet, quanta insularum necessitati sufficiat. Et Anonymus quidam ad Orbis figuram, Quis non admiretur in insula Ferro peculiarem stillantem arborem esse, quae continuos per ramos & folia radios emittit, in tanta abundantia, ut vix dictu credibile sit: & quod incolae se suolique huius aquae beneficio sustentent, nullam aliam [propter diuturnam siccitatem] habentes. Atque huiusmodi arbores testatur Io. Heukens in Guinea multas se vidisse, verum nullas quae tam abundanter aquam destillarent, quam quae sunt in insula Ferro. Nobis verò non constat, ex quo authore Corn. de Iudaeis sumperit figuram arboris aquam fundentis quam habet. Penes authorem sit fides.

DE ASPALATHO, EX SENTENTIA VETERVM.

CAP. XXVI.

DE hoc ita scribit Diosc. Aspalathus, aliis Erysisceptrum, [*ἑρυσίσκηπτον*] quidam *ἑρυσίσκηπτον* ex Plin. legendum suspicantur] frutex est lignosus, spinis crebris aculeatus. Nascitur in Istro, Nisyro, Syria & Rhodo: eoque Vnguentarii ad spissanda vnguenta vtuntur. Probatur ponderosus, detracto cortice rubens, aut in purpuram vergens, densus, odoratus, & gustu amarescens. Est & alterum genus candidum, lignosum, inodorum, quod etiam deterius habetur.

Breuissimè Theoph. Quibus ad vnguenta vtuntur, haec ferè sunt: Casia, Cinamomum, Aspalathus &c.

Plin. lib. 12. cap. 24. In eodem tractu [Cyprio] Aspalathos nascitur, spina candida, magnitudine arboris modice, flore Rosa. Radix vnguentis expetitur. Tradunt, in quocunque frutice curuetur arcus caelestis, eandem, quae sit Aspalatho, suauitatem oris existere: sed in Aspalatho inenarrabilem quandam. Quidam eum Erysisceptrum vocant: alii Sceptrum: [*ἑρυσίσκηπτον* Helysai: Elysium: cuius probatio est in M. Dal.] probatio eius in colore ruffo vel igneo, tactuque spisso, & odore Castorei. Permutatur in libras xv. Item lib. 24. cap. 13. Vulgaris quoque haec spina, ex qua cortinae fulloniae implentur, radicis vsus habet. Per Hispanias quidem multi, & inter odores, & ad vnguenta vtuntur illa [alia Vet.] Aspalathum vocantes. Est sine dubio hoc nomine spina sylvestris in Oriente [ut diximus] candida, magnitudine arboris iuxta. Sed & frutex humilior aequè spinosus in Nisyro, & Rhodiorum insulis, quem alii Erysisceptrum, alii Adipsatheon, siue Diplaccon, siue Diacheton [vel Diaxydon, ut Diosc. inquit Hermod.] vocant. Optimus, qui minimè ferulaceus, rubens, & in purpuram vergens, detracto cortice. Nascitur pluribus locis, sed non vbique odoratus. Quam vim haberet caelesti arcu in eum innixi, diximus. Hec Plin. quem videt à Diosc. non parum variare. Non lignum, ut ille, sed radicem vnguentis expeti scribit. Discrepat & in eo, quando ait: probationem eius in colore ruffo vel igneo, tactu spisso, & odore Castorei: cum tamen ipse deinde optimam asserat rubentem, & in purpuram vergentem &c. Quod de flore ait Plin. in Diosc. non legitur.

Per

per aliquas, odorem ita acquirere palam est. Sæpe enim arcus cœlestis constitit, nec tamen arbores odoris spirasse quicquam, quod sensum mouere possit: cumque odor contrahitur (accidit enim id aliquando, acita euenire narratur,) non in quaque materie contrahi potest. Causa verò ad arcum per accidens referenda est: præsertim si arcus in se nulla est natura, quæ fixa & permanens sit: sed obtritus tantum refringendi affectio & apparitio. Prouenit autem odoris affectus ille, non qualitercunque materies se habeat. Neque enim in viridi, neque in arida, sed in exusta, post aquam, quæ arcui superuenerit, certam reddi suauitatem odoris, pastores referunt, præcipue ubi Aspalathus aut etiam Rhamnus est, aut id genus alia, quorum flos suauiter oleat. *Hæc ille.*

*Aspalathus
Arist.*

*Diosc. locum
curr.*

*Flos odor.
Arist.*

Inde, nec absque ratione Aspalathum quidam non *ῥοδιον* esse ut in vulg. Diosc. cod. habetur legendum censent, sed ab incubitu & innixu Iridis, *ῥοδιον* esse: ut videre etiam est apud Plutarchum in Sympo. l. 4. Quæst. 2. Notabis Aspalathum suauiter olentem tribui florem ab Aristot. neque negari ab arcus incubitu odorantior reddi. Cuius rei causam specialiorum idem summus Philosophus alibi tribuisse videtur halitum cuiusdam terræ præluuii, quem emittere solet eo loco, in quem cœlestis arcus decubuerit. Ita enim scribit lib. 17. Hist. Nat. Quod si admonendi sumus, qualis sit terra odor ille, qui queritur: contingit sæpe etiam quiescente ea, sub occasu Solis, in quo loco cœlestis arcus decubuerit capitibus suis. Et quum à siccitate continua immaduerit imbre, tunc emittit halitum illum suum diuinum ex Sole conceptum, cui comparari suauitas nulla possit. Terra etenim quum feruet atque inurit, quod ediderit principio, bene olet. Etenim, quæ parca humido quendam in modum recaluerint, odorata redduntur: humor enim calore concoqui potest. Hinc quæ ad Orientem spectant, odoratiora exsurgunt. Irin verò efficere hoc putant, quoniam sine aqua effici nunquam potest. Quum verò materies immaduerit, caloreque interiori concoxerit, respirare iam incipit, vaporemque interioris conceptum emittit. Nec verò aquam nimiam accessisse oportet: eluit enim atque extinguit calorem ab igne iniectum. Quæ autem post arcum eueniunt, semper ferè mediocres sunt. Hæc qui non suspicantur, quum causam nullam reperirent insignem, iridi effectum contribuerunt, Aspalathum autem & odoratos flores odoratiora idè reddi, tum putauerimus, vel quod odor odori accedens, vegetior reddatur & copiosior, vel sanè quod in eo ipso halitu Aspalathi odor per aërem potentiùs diffundatur, ut ferè simili de causa euenire videmus in arboribus & herbis florentibus mensibus Aprili & Maio, id quod non tantum incumbente Iride, sed aliàs etiam, postquam tepidum terræ halitum pluuiæ consimilis interuentu Solis vis euocat, & florum vim vel adauxerit vel sanè latius sparserit. Subest & alia subtilitas. Quod eo tempore potissimum flores aperiri soleant: unde odor ille maior tantò, quantò recentium & nondum omnino hiantium florum odoratior esse solet, quam iam dudum apertorum. Sed de his & similibus aliquando D. V. plura & specialiora in disputationibus Botanicis, & Quæstionibus mirabilibus Chelieri. Nunc ad Aspalathi vires transeamus, à Veteribus traditas.

*Aspalathi
vires
Diosc.
Vlcera oris.*

Aspalathus, ut tradit Dioscor. vim calfactricem cum adstrictione obtinet. Quo fit ut ad tetraor-
ris vlceris in vino decoctus collutusque conue-

niat: atque etiam ad genitalium nomas, immun-
damque illuuiem, nec non ad ozanas commodè
infundatur. Pessò additus, sœtus detrahit. Eius
verò decoctum aluum sistit. Quin & potu san-
guinis reiectionem cohibet, urinæque difficulta-
tem ac inflationes discutit. Addit Plin. præter iam
dicta, rhagadia quoque sanare. Discutere & stran-
gurias corticem, aluumque sistere, similia præsta-
re syluestrem quoque putari. Fit & oleum ex A-
spalathi succo in oleo macerato. Dioscor. quoque
confectionem tradit ex Aspalatho, oleo ompha-
cino, musto, calamo & iunco odoratis, nardo Cel-
tica, spatha, costo, meliloto.

Galeno Aspalathus, gustu quidem acris simul
& adstringens est: facultate verò ex dissimilari-
bus constat: nempe paribus suis acribus excal-
ficiens: partibus verò aliis, austeris scilicet, re-
frigerans. Itaque vtriusque ratione desiccet, &
proinde ad putredines & fluxiones est utilis.
Corticis vsum in medicamentis testatur idem lib.
de Ther. ad Pis. & de Ther. ad Pamphyl. In ma-
gmate Hedichroo iubet recipi *ῥοδιον*. Idem testatur Aëtius in suffumigio quo-
dam.

LE LIGNO RHODIO: QVOD ALII ASPALATHVM RHODIVM VOCANT.

Rhodii ligni, siue Aspalathi Rhodii quibus-
dam putati historia nobis non minus obscu-
ra & intricata videtur, quam Aspalathi Veterum.
Nos ut nulla desit stirpium indagatoribus occasio
ad perfectiorem earum cognitionem peruenien-
di, & ut discant, non temerè omnibus Scriptori-
bus credendum, potissimum iis, qui vel ex leui a-
liqua coniectura, quicquid in buccam & cala-
mum verius quam mentem venerit, vel ex aliis
hinc inde consarcinando ac scopas faciendo, pro
notis sibi, atque adeò suis produnt, lubet ea quæ
à Neotericis de eo tradita sunt, interpolata, ubi o-
pus videbitur, censurâ, hic referte.

Exordiemur à Ruell. cui Aspalathus videtur id
esse, quod nunc Officina vocant Lignum Rhodium,
nonnullis, quanquam falsò, Lignum Aloës: vulgus
Rodon. Siquidem [inquit ille] singula quæ à Plin-
io & Diosc. traduntur delineationes huic ad a-
missum, nullâ reclamante notâ, respondent:
namque lignum fuisse fruticosum nodi satis te-
stantur, quibus adhuc exasperatum scætet. Decla-
rant etiam aculeorum vestigia nonnunquam id
frequentibus spinis inhoruisse, quamuis spiculis
castratum & suis viduum surculis: quin potiùs
cortice spoliatum, ad nos deferri soleat: modicam
tamen arborem vel fruticem fuisse, satis nobis
hæc ligni reliquæ docent. Ponderis eius graue sa-
tis librans manus perpendit, quod cæterorum
more demersum aquis non protinus extat, sed
lapidis modo confestim præceps sidit: nec sic ob-
rutum quouis modo consuevit emergere. Adde
quod hoc lignum subrubet, & in purpuram quan-
dam exuto cortice tendit, quod oculis eviden-
tius est, quam ut probari mereatur. Satis superque
duritiam & spissitudinem tactus sentit, odoris
quoque suauitatem, ligni suffitus indicat. Cæte-
rùm si lingua consulatur, leuem amarulentiam
resipere, & quadantenus amarescere constabit.
Gal. tamen gustu acrem Aspalathum adstringen-
tèque deprehendit, cuius iudicio satis lingua
subscribit, nec iis plura quæ ad eius cognitionem
pertineant Diosc. scripta reliquit. Asportatur ad
nos è Rhodiorum insulis: inde Rhodij appella-
tionem

*Noma ge-
nitalium.
Ozanas.
Fætu pro-
uocat.
Alui flu-
xus.
Sang. ren.
Ætio.
Vrina dî.
Rhagadia
Plinio.*

*Sapor. Ga-
leno.
Téperam.*

*Putred.
Fluxiones.*

*Insuffici-
ratio.*

*Aspalathus
Ruell.
Lignum
Rhodium.
Lignum a-
loës.*

*Cra-
Pul-*

*Lign-
est m-
gnus
Non*

*Rhodium
lignum.*

tionem declinavit. Quin & de flore fruticæque toro ad Rhodios Negociatores retulimus, qui florem Rosæ tribuebant, prædicabantque humilem arbusculam, fruticemue lignosum, crebris spinis aculeatum. Ea igitur, quæ fidei narratione accepimus, & ipsius ligni pericula quæ vnus quisque facere potest, in hanc traxerunt opinionem, vt Rhodium hoc lignum sit idem, quod à Veteribus *Aspalathus* diceretur. Accedant etiam nostræ nimirum sententiæ, qui diligenter hæc scrutari, & singulas notas disquirere voluerint. Quippe quæ magnitudo ei arboris modicæ, vel potius frutex humilior, spinosus in Rhodiorum insulis frequens, vnde defertur ad nos: flore est Rosæ atque vergit in purpuram: cortice detracto, densus, gustu subamaro. Mangones officinarum persæpe pro Agallocho *Aspalathum* substituunt, manifesto errore. *Hæc Ruell.* cuius descriptioni, vt ingenuè fateamur, non fidimus: nec relationi Negociatorum. Veremur eius descriptionem potius esse repetitionem notari *Diosc. & Plin.*

Cordus apud *Diosc.* refutando *Ruellii* opinionem descriptionem amplissimam tradit, quæ non in omnib. videtur convenire cū *Ruell.* descriptione. Lignum, inquit, Rhodium, quod *Ruell.* vulgò *Rodoen* appellari scribit, idem est cum eo, quod apud nos à quibusdam *Rhodisium* appellatur lignum, venditur sæpe pro Agallocho, quod etiā *Xylaloe*, hoc est, Lignum *Aloes* vocant, & ponderosum est, ita vt aquæ immersum lapidis modo fidat, nec vnquam postea emergat. Fiunt ex eo quoque globuli, quibus funiculo traiectis præces suas mulierculæ numerant. Est præterea odoratum. Contra *Ruell.* asserimus non esse *aspalathum*: ac neminem ratiocinari posse, Rhodium lignum fuisse fruticem. Quod nodi in Rhodio ligno scateant, non probat fruticem fuisse: sed intortam & tuberosam arbusculam. Est enim incurva, tuberculis & conuolutis pectinibus intorta eius materia, quæ res manifestè indicat arboris potius caudicem quàm fruticis virgas fuisse. Quod *Ruell.* subiungit, spinis id inhorruisse incertius multò est. Apparent quidem in superficie eius tubercula quædam & nodi & præcisorum ramulorum vestigia, sed quæ nihil minùs referebant, quàm aculeorum reliquias. Modicam arborem fuisse ipsi quoque ex materia non vsque ad eò crassa colligimus. Sed non continuò *Aspalathus* est. Neq; ad eò gracilia sunt hæc ligna, vt frutices fieri possint: afferuntur enim sapissimè quæ vnâ manu nemo completatur. Vidimus nos non rarò à caudice aut radicem principio resecta tubera, quæ crassitudine vtramque manū implerent, vt propter eam amplitudinem pocula ex ipsis fiant. Contra *Aspalathus* frutex ea crassitudine non describitur. Quod verò ponderosissimum sit lignum Rhodium, perinde non comprobatur *Aspalathum* id esse: cum nullus vnquam Scriptor tanti ponderis tantæque densitatis notam *Aspalatho* tribuerit. *Dioscor.* *Aspalathus* *ῥυδών* & Latinis lignosus: illud autem non lignosum, sed lignum & plus quàm lignum appellandum est. Negamus etiam lignum subrubere & in purpuram quandam tendere hoc lignum. Miror autem cū Rhodio ligno diuersi sint, sibi que alternis vicibus immixti colores, cur *Ruell.* silentio præterierit candicantem & pallidum, rubescentem tantum & purpurascentem eligens, quia hi propius, quàm illi ad descriptionem accedebant. Sed pace *Ruellii* dixerim, non rubescere neque ad purpuram vergere Rhodium lignum: sed habet venas partim ibicantes, partim pallidas, partim in sp. adiceo fu-

scas & nigras, qui omnes colores aspectu luridi sunt, trissimèque inuenitur, quod non distinctos habeat hos omnes. Interpretes omnes, etiam *Plinius*, colorem in *Aspalatho* intelligunt ipsam lignum præ se ferre debere, postquam deglubatur. Nos verò contrarium intelligimus, censemus enim id eò cortice dicere *Dioscor.* In Rhodio ligno cortices studio & industria, ceu omnis aromaticæ facuratis & vtilitatis expertes cum proxima & externi materia profundius resecta abiciuntur, solusque ligni cor odore & sapore commendatur. Odorem ad castorium accedentem in Rhodio ligno am crudo quàm prunis imposito non percipimus. Miramur cur *Ruell.* dicat Rhodium lignum letem amaritudinem resistere. Si accuratè gustum consulamus, Oleastri saporem, sed amariorem & acriorem in eo sentimus. *Gal.* nullam amaritudinem *Aspalatho* tribuit. Rhodio verò ligno tanta inest amaritudo, vt nullius gustum fugere possit: cui adiuncta est cum aliqua adstringedi vi manifesta acrimonia, quæ paulatim incipiat, donec prorsus excæfactas fauces propemodum vt *Cocognidium* exasperet & feruore detineat: quare id in tertio gradu completo calidum pronuntiamus. Animaduertendum ne decipiamur in Agallocho comparando: plerique enim Rhodium lignum ignaris pro eo vendunt. Adulteratur præterea Agallochum, vt *Platearius* tradit, ligno quodam in montibus *Almasiæ* nato, quod pondere, nodoso habitu, & quadam aromatica vi Agallochi notas vtcunque refert. *Matth. Syluaticus* in *Pand.* idem paulò aliis verbis refert, & lignum quod pro Agallocho vendi conueritur, *Chamalææ* radices esse scribit. Per *Chamalæam* hoc loco intelligamus Oleastrum necesse est, qui parua & syluestris est Olea: maximè cum talis ei sit materia, quæ faciliè pro Agallocho substitui queat: Est enim olea, densum, solidum, ponderosum, gustu amarum, & acre lignum, præsertim syluestri: in primis autem in Arabia & Aethiopia nascenti, cui propter cæli calorem etiam odorata est materia. Censemus igitur sæpe pro Agallocho vendi Aethiopici siue Arabici, aut alibi in calidioribus locis enati Oleastri lignum. Nā ipsi Arabes Scriptores testantur in Arabia nullum Agallochū gigni, sed aliud quoddam lignum ei non dissimile, quod est oleastri. Id ipsum autem idem est Rhodio ligno vulgò vocato. Non obstat: quod *Ruellius* dicit in Rhodio insula nasci. Cur enim in Rhodio non nasceretur, Oleastri? Ergo quum in Rhodio siue Rhodisio ligno omnes notæ Oleastro conueniant, & manifestè constat, id ipsum ex Alexandria Aegypti, Aethiopiæ vicinæ, afferri, neminem profectò futurum arbitramur, qui neget Aethiopiæ oleastri materiam esse.

Porrò idem Cordus in *Hist.* scribit: Agalochū, id est, *Xylaloe* solida & ponderosa, in plures species ab Autoribus, præsertim recentioribus diuiditur: quo verò passim vtimur, lignum est duum triumue digitorum crassitudine densum, ponderosum: & aquæ iniectum fundum petens, pingue, nodosum, pectinibus non ad eò rectis, sed interdum in tuber inuolutis, colore varium maculosumque, nigris, fuscis, & flauis distinctum venis, gustu acre, amarum ac aromaticum: odore, dum Prunis imponitur, grato & iucundo: prunarum calore pinguem rubentemque remittens liquorem, & spumæ modo paruas agentem bullas: affertur & hoc decorticatum sandalorum modo. Nascitur in India & Arabia. Quidam hoc Agalochum, lignum Rhodium siue Rhodis-

Aspalathus Veterum.

Agallochus Ruell. not.

Cordus refut. Ruell. in opinione. Rhodisium Lignum. Agallochus Xylaloe.

Ruell. opinio refut. ex multiplex eius error. Rhodium lignum non esse Aspalathum.

Non esse aut fuisse spinosum.

Crassitudo: Pocul.

Lignum est non lignosum. Non rubet.

Colores.

Interpres Diosc. Plin. not.

Corticis abiectione.

Non olea Castorum Alio Ruell. error.

Amaritudo.

Temperat.

Agallochi adulterii.

Chamalæa

Olea lignum.

Oleastri lignum.

Rhodium lignum quale.

Aspalathus. num appellant, & Aspalathum esse affirmant, vt
Ruell. not. Ruell. sed errat plurimum, vir alioquin doctissi-
mus, & multæ sectionis. Sunt etiam qui hoc Olea-
stri lignum esse credant. *Hæc Cordus.*

Cordus not. Quem autem sanè fluctuantem incerta vada
tenere patet. Nam postremo hoc loco plus tri-
bute videtur aromatici, quam feci in Commen-
tariis Aethiopicam Oleam putat: hæc Indicam & A-
rabicam plantam dicit, quam ex Arabum au-
thoritate dixerit Agallochum in Arabia nullum gi-
gni. Antea affirmavit esse Oleastri lignum, hic
quasi hæsitans aut ignorans, eam opinionem al-
iis tribuit. Hæc sanè merentur consideratio-
nem.

Agallochi Iam loco Agallochi, inquit Cardanus, diu ven-
loro Olea- diderunt Oleastrum. Hic enim Rhodo natus, seu
ster Rhodi- regionis natura, seu planta sit alterius generis,
tes & eduntur colore refert Agallochum: nec videtur omnino
odoris expers: suauiter enim sed parum olet.

Aspalathus. Quidam è Recentioribus Aspalathum Sanda-
Sandalis li genus alterum arbitrantur: verius tamen con-
genus. stat, ait Curtius, Rhodium esse quod ad nos as-
portatur, ex quo ad deprecationes orbiculi fiunt,
quibus à diuitibus orbiculi aurei interferuntur:
qui sæpè ex hominum luxu tenuiores in brachiis
& collo inuoluuntur, quod nonnulli inficiantur,
tanta est inuidentiæ inter Medicos labe. Sed si
Curtius legisset & probè intellexisset Cordi
argumenta, non tam temerè ac intempestiuè Me-
dicorum inuidentiæ denuncians, suammet insci-
tiam circa ea, quorum historias consarcinat, dete-
geret.

Curt. not. Syluio Agallochum, quod Offic. ostendunt, ve-
rius est Aspalathum, acre & austerum Galeni.
Ruell. ta- Ruellii errorem & Scaliger explodit tanquam
xat. ridiculum, quod nimirum Rhodiensem arbuscu-
lam esse Aspalathum existimauit. Et addit: Rho-
dii lignum illud, ex quo Sphæulas faciunt, etiam
nunc Xilala vocari. Arab. *Hoad.* de quo postea
plura trademus cap. de Agallocho siue ligno A-
loës.

Sed lubet & Matth. Ruellium refutantem & de
Aspalatho differentem introducere. Sic scribit.
Aspalathus quidem ex Creta, Rhodo, vel Syria ad
nos [quod ego sciam] non aduehitur. Ruellius
mediocri censura non vacat, quod pro certo asse-
rat, id legitimum esse Aspalathum, quod Rho-
dium Oleastrum nonnulli vocant: quo item quod-
dam Agallochi vice utebantur Myropolia. Cuius
materiem cum & in Seplassis, & apud artifices,
qui precatorias [vt ita dicam] coronas ad Deipara
virginis salutationes torno conficiunt, diligen-
tissimè sim perscrutatus: ea sanè nigra partim,
partim verò ex nigro flauoque venosa mihi sese
obtulit. Rubram autem & subrubram [vt Ruell.
inquit] nusquam me vidisse ingenuè fateri pos-
sum. Adde etiamnum, quod sit [quemadmodum
Rhodii narrant] hæc planta ex Olearum genere,
Rhodio tractui abundè proueniens, quæ Oliuas
etiam proferat: sed nec multis spinis horrens, nec
detracto cortice rigescens. Quamobrem [vt mea
fert opinio] Aspalathus non erit Rhodium Olea-
strum, neque Santalum rubrum. Itaque nobis
Aspalathus deest, qui tamen facilè ex Rhodiorum
insula afferri posset.

Ruell. re- Idem in postrem. Edit. addit: sententiæ nostræ
preh. non subscribit Anguill. Ille Constantinum My-
ropolam quendam Rhodium testem adducit: ego
Rhodios alios, à quibus de his omnibus diligen-
ter sum percontatus, qui plantam hanc Olea-
strum, non Aspalathum vocari dicunt. Et quod A-
gallochum rarissimum esset, Officinæ ferè omnes

Oleaster eius loco suppeditebant Oleastrum Rhodium. Et
Rhodius. in Apologia. Ego, inquit, profectò Rhodium illud
Agallochus. lignum multum distare ab Aspalatho certò scio:
quod primum illud cortice tenus rubens non sit,
sed potius albicans. Sed & id clarissimè demon-
strat Rhodium lignum nullam cum Aspalatho
habere cognationem, quod scribat Gal. qui legi-
timum in Græcia fortasse pluries degustauit, hunc
gustu esse acri, & simul adstringenti vi præditum:
quod minimè in hoc Rhodio ligno reperitur, quemadmodum nec præualens amaritudo, quam
illi reddidit Dios. Quod autem huiusce ligni plan-
ta sit Oleastri species, id maximè fatentur Rho-
dii, qui eius historiam ex Melita insula ad me scri-
pserunt his verbis. Lignum ex quo globuli tor-
no fiunt ad fundendas preces, truncus est arboris
longitudine hominis metam non excedentis. Na-
scitur arido & saxoso tractu, fronde perpetua, O-
leastri æmula, floribus albicantibus, baccis nigri-
cantibus, paruis, caudice breui, contracto, brachii
instar crasso, à quo rami prodeunt rari, spinis ferè
nullis, aut admodum paucis, albicante toto corti-
ce. Ligni materies cortice tenus candicat: me-
dullitibus verò nigricat. Radicibus nititur firmis,
albicantibus. Quibus palam esse arbitror Rho-
dium hoc lignum ab Aspalatho admodum esse di-
uersum: & Amat. Iussit. vnà cum Ruell. in eodem
versari errore. Quippe Aspalathus tantum corti-
ce tenus, non, vt ille existimasse videtur, in tota li-
gni substantia adeò saturatè rufescit, vt purpu-
reus appareat. *Huc vsque Matth.* Quem videt Le-
ctor in tradendo ligno Rhodio planè contrarium
esse Cordo: licet cum illo neget esse Aspalathum,
& velit esse Oleastrum Rhodium, dum ei dene-
gat acrimoniam & amaritudinem, quam tamen
allegat Cordus, vt demonstret lignum Rhodium
esse Oleam Aethiopicam. Ait enim: est etiam a-
cre & odoratum, atque gustu Oleastri acrimo-
niam & amaritudinem respicit, sed vtramque ve-
hementiorem, quoniam terra & cælo sitienti &
feruido enatum. Sed vtri iam credemus? Paulò
post, quale sit Matth. Lignum Rhodium appare-
bit ex Ho. Bello. Amatus in Diosc. Aspalathus [in-
quit] *Lignum Rhodium, Lignum aloës, Cortex Bugie, Cortex*
Arab. Darfsan: Hisp. Alargiz: Ital. Ligno aloës da
Rhodes. Aspalathus autem, vt Ruell. testatur &
Recentiores Græci confirmant, lignum quod è
Rhodiorum insula affertur, & illud lignum Aloës
Rhodiorum Officinæ hodie appellant, ex quo
coronæ ad fundendas preculas parantur. Nec e-
nim Matthiol. qui hoc tanquam falsum euertere
contendit, audiendus est, cum reuera lignum hoc
ex quo coronæ parantur, ex arbuscula humili
crebris spinis aculeata, in insulis Rhodiorum &
aliis Græciæ locis cadatur, non verò ex Oliuæ
speciem referente arbore. Vidimus enim apud
Tho. Lucensem insignem Pharmacopolam Fer-
rar. à quo Monardus multa se didicisse libris sua-
rum Epistolarum fatetur, huius ligni frustum,
brachialis crassitudinis, solidum, graue, multis in-
terceptum nodis, quod à Græcis hominibus sub
nomine Aspalathi acceperat, & ex eo coronæ pa-
rantur. Erat autem lignum illud coloris subrufi,
cui simile in Hispania apud Valentinos & Terra-
conenses præcipuè magna in copia reperitur: &
illius radicis cortices, Officinæ sub cortice Bugiæ
Mercatoribus vendunt.

Color ligni Sed contendat quantum velit Amatus, non
Rhodij. multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Olea ge- Sed contendat quantum velit Amatus, non
nus. multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Santalum. Sed contendat quantum velit Amatus, non
multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Idem in postrem. Edit. addit: sententiæ nostræ
non subscribit Anguill. Ille Constantinum My-
ropolam quendam Rhodium testem adducit: ego
Rhodios alios, à quibus de his omnibus diligen-
ter sum percontatus, qui plantam hanc Olea-
strum, non Aspalathum vocari dicunt. Et quod A-
gallochum rarissimum esset, Officinæ ferè omnes

eius loco suppeditebant Oleastrum Rhodium. Et
in Apologia. Ego, inquit, profectò Rhodium illud
lignum multum distare ab Aspalatho certò scio:
quod primum illud cortice tenus rubens non sit,
sed potius albicans. Sed & id clarissimè demon-
strat Rhodium lignum nullam cum Aspalatho
habere cognationem, quod scribat Gal. qui legi-
timum in Græcia fortasse pluries degustauit, hunc
gustu esse acri, & simul adstringenti vi præditum:
quod minimè in hoc Rhodio ligno reperitur, quemadmodum nec præualens amaritudo, quam
illi reddidit Dios. Quod autem huiusce ligni plan-
ta sit Oleastri species, id maximè fatentur Rho-
dii, qui eius historiam ex Melita insula ad me scri-
pserunt his verbis. Lignum ex quo globuli tor-
no fiunt ad fundendas preces, truncus est arboris
longitudine hominis metam non excedentis. Na-
scitur arido & saxoso tractu, fronde perpetua, O-
leastri æmula, floribus albicantibus, baccis nigri-
cantibus, paruis, caudice breui, contracto, brachii
instar crasso, à quo rami prodeunt rari, spinis ferè
nullis, aut admodum paucis, albicante toto corti-
ce. Ligni materies cortice tenus candicat: me-
dullitibus verò nigricat. Radicibus nititur firmis,
albicantibus. Quibus palam esse arbitror Rho-
dium hoc lignum ab Aspalatho admodum esse di-
uersum: & Amat. Iussit. vnà cum Ruell. in eodem
versari errore. Quippe Aspalathus tantum corti-
ce tenus, non, vt ille existimasse videtur, in tota li-
gni substantia adeò saturatè rufescit, vt purpu-
reus appareat. *Huc vsque Matth.* Quem videt Le-
ctor in tradendo ligno Rhodio planè contrarium
esse Cordo: licet cum illo neget esse Aspalathum,
& velit esse Oleastrum Rhodium, dum ei dene-
gat acrimoniam & amaritudinem, quam tamen
allegat Cordus, vt demonstret lignum Rhodium
esse Oleam Aethiopicam. Ait enim: est etiam a-
cre & odoratum, atque gustu Oleastri acrimo-
niam & amaritudinem respicit, sed vtramque ve-
hementiorem, quoniam terra & cælo sitienti &
feruido enatum. Sed vtri iam credemus? Paulò
post, quale sit Matth. Lignum Rhodium appare-
bit ex Ho. Bello. Amatus in Diosc. Aspalathus [in-
quit] *Lignum Rhodium, Lignum aloës, Cortex Bugie, Cortex*
Arab. Darfsan: Hisp. Alargiz: Ital. Ligno aloës da
Rhodes. Aspalathus autem, vt Ruell. testatur &
Recentiores Græci confirmant, lignum quod è
Rhodiorum insula affertur, & illud lignum Aloës
Rhodiorum Officinæ hodie appellant, ex quo
coronæ ad fundendas preculas parantur. Nec e-
nim Matthiol. qui hoc tanquam falsum euertere
contendit, audiendus est, cum reuera lignum hoc
ex quo coronæ parantur, ex arbuscula humili
crebris spinis aculeata, in insulis Rhodiorum &
aliis Græciæ locis cadatur, non verò ex Oliuæ
speciem referente arbore. Vidimus enim apud
Tho. Lucensem insignem Pharmacopolam Fer-
rar. à quo Monardus multa se didicisse libris sua-
rum Epistolarum fatetur, huius ligni frustum,
brachialis crassitudinis, solidum, graue, multis in-
terceptum nodis, quod à Græcis hominibus sub
nomine Aspalathi acceperat, & ex eo coronæ pa-
rantur. Erat autem lignum illud coloris subrufi,
cui simile in Hispania apud Valentinos & Terra-
conenses præcipuè magna in copia reperitur: &
illius radicis cortices, Officinæ sub cortice Bugiæ
Mercatoribus vendunt.

Sed contendat quantum velit Amatus, non
multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Lignum eius loco suppeditebant Oleastrum Rhodium. Et
Rhodium in Apologia. Ego, inquit, profectò Rhodium illud
differt lignum multum distare ab Aspalatho certò scio:
ab Aspa- quod primum illud cortice tenus rubens non sit,
latho. sed potius albicans. Sed & id clarissimè demon-
strat Rhodium lignum nullam cum Aspalatho
habere cognationem, quod scribat Gal. qui legi-
timum in Græcia fortasse pluries degustauit, hunc
gustu esse acri, & simul adstringenti vi præditum:
quod minimè in hoc Rhodio ligno reperitur, quemadmodum nec præualens amaritudo, quam
illi reddidit Dios. Quod autem huiusce ligni plan-
ta sit Oleastri species, id maximè fatentur Rho-
dii, qui eius historiam ex Melita insula ad me scri-
pserunt his verbis. Lignum ex quo globuli tor-
no fiunt ad fundendas preces, truncus est arboris
longitudine hominis metam non excedentis. Na-
scitur arido & saxoso tractu, fronde perpetua, O-
leastri æmula, floribus albicantibus, baccis nigri-
cantibus, paruis, caudice breui, contracto, brachii
instar crasso, à quo rami prodeunt rari, spinis ferè
nullis, aut admodum paucis, albicante toto corti-
ce. Ligni materies cortice tenus candicat: me-
dullitibus verò nigricat. Radicibus nititur firmis,
albicantibus. Quibus palam esse arbitror Rho-
dium hoc lignum ab Aspalatho admodum esse di-
uersum: & Amat. Iussit. vnà cum Ruell. in eodem
versari errore. Quippe Aspalathus tantum corti-
ce tenus, non, vt ille existimasse videtur, in tota li-
gni substantia adeò saturatè rufescit, vt purpu-
reus appareat. *Huc vsque Matth.* Quem videt Le-
ctor in tradendo ligno Rhodio planè contrarium
esse Cordo: licet cum illo neget esse Aspalathum,
& velit esse Oleastrum Rhodium, dum ei dene-
gat acrimoniam & amaritudinem, quam tamen
allegat Cordus, vt demonstret lignum Rhodium
esse Oleam Aethiopicam. Ait enim: est etiam a-
cre & odoratum, atque gustu Oleastri acrimo-
niam & amaritudinem respicit, sed vtramque ve-
hementiorem, quoniam terra & cælo sitienti &
feruido enatum. Sed vtri iam credemus? Paulò
post, quale sit Matth. Lignum Rhodium appare-
bit ex Ho. Bello. Amatus in Diosc. Aspalathus [in-
quit] *Lignum Rhodium, Lignum aloës, Cortex Bugie, Cortex*
Arab. Darfsan: Hisp. Alargiz: Ital. Ligno aloës da
Rhodes. Aspalathus autem, vt Ruell. testatur &
Recentiores Græci confirmant, lignum quod è
Rhodiorum insula affertur, & illud lignum Aloës
Rhodiorum Officinæ hodie appellant, ex quo
coronæ ad fundendas preculas parantur. Nec e-
nim Matthiol. qui hoc tanquam falsum euertere
contendit, audiendus est, cum reuera lignum hoc
ex quo coronæ parantur, ex arbuscula humili
crebris spinis aculeata, in insulis Rhodiorum &
aliis Græciæ locis cadatur, non verò ex Oliuæ
speciem referente arbore. Vidimus enim apud
Tho. Lucensem insignem Pharmacopolam Fer-
rar. à quo Monardus multa se didicisse libris sua-
rum Epistolarum fatetur, huius ligni frustum,
brachialis crassitudinis, solidum, graue, multis in-
terceptum nodis, quod à Græcis hominibus sub
nomine Aspalathi acceperat, & ex eo coronæ pa-
rantur. Erat autem lignum illud coloris subrufi,
cui simile in Hispania apud Valentinos & Terra-
conenses præcipuè magna in copia reperitur: &
illius radicis cortices, Officinæ sub cortice Bugiæ
Mercatoribus vendunt.

Non an- Sed contendat quantum velit Amatus, non
rum. multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Oleastri Sed contendat quantum velit Amatus, non
species. multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Rhodium Sed contendat quantum velit Amatus, non
descripta. multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Flores al- Sed contendat quantum velit Amatus, non
cantes. multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Baccæ ni- Sed contendat quantum velit Amatus, non
gricantes. multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Lignum. Sed contendat quantum velit Amatus, non
multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Amat. et Sed contendat quantum velit Amatus, non
Ruell. re- multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
preh. cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Sed contendat quantum velit Amatus, non
multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Sed contendat quantum velit Amatus, non
multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Sed contendat quantum velit Amatus, non
multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Sed contendat quantum velit Amatus, non
multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Sed contendat quantum velit Amatus, non
multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Sed contendat quantum velit Amatus, non
multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Sed contendat quantum velit Amatus, non
multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Sed contendat quantum velit Amatus, non
multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Sed contendat quantum velit Amatus, non
multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Sed contendat quantum velit Amatus, non
multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Sed contendat quantum velit Amatus, non
multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Sed contendat quantum velit Amatus, non
multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Sed contendat quantum velit Amatus, non
multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Sed contendat quantum velit Amatus, non
multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

Sed contendat quantum velit Amatus, non
multum fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudi-
cio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in
Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus
enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè

con-

constare ex alexandria Aegypti, Aethiopiae vicina afferri. Debebat Amatus Aspalathum à se visam describere, & praeterea corticem Bugiae. Constantinus Rhodiensis Pharmacopoeus Candia, ut notat Anguill. vult Lignum Aloes Rhodium esse verum Aspalathum, de quo scripsit: Inuenitur in insula Rhodo frutex spinosus, foliis Oleae, sed paulò minoribus: flore albo odoratissimo: cortice albicante & aspero. Reperiuntur inter has arbusculas quaedam, quae detracto cortice coloris sunt rubescentis: quòd vetustiores, eò vegetior color: Totum lignum non rubet, sed solum partes quae adherent cortici. Non reperitur in tota insula Rhodo lignum vllum ibi nascens odoratum, excepto hoc. Ex quo Turcarum nobiles singularem parant compositionem ad suffimigia, in hunc modum. Dissecant in minutas partes macerantque in aqua rosacea per triduum: tum admiscunt bonum moschum. Deinde sumpto saccharo dissolunt, miscuntque cum praedictis, omniaque simul decoquunt, donec videantur veluti frusta combusta. Postea sinunt refrigerari. Haec frustula prunis imponunt, unde odor valde gratus & suavis excitatur. Hoc lignum ego firmiter credo esse verum Aspalathum, considerato odore, sapore & substantia. Haec omnia scripsit ille Pharmacopola, cui opinioni etiam assentitur Anguill. nec vilo modo dubitat quin sit illud lignum verum Aspalathum, quum apud se frustum habere testetur, omnibus notis ab antiquis Aspalatho attributis praeditum.

Errant, inquit Lacuna, qui pro Aspalatho accipiunt lignum cum venis luteis & nigris vulgò dictum Lignum Aloes, & alio nomine, Oleaster Rhodius, ex quo globulos precarios tornant. In huius ligni genere nullum rubrum visum quale debet esse Aspalathi.

Lignum Rhodium, ut annotat Gesn. seu verum Aspalathum, Theriacae iniicitur: quod tamen lignum est, & trunci & rami pars: ac substitui non improbat: cum Veteres radicem aut potius radicis corticem usurparent. In ligno Rhodio tamen nulla astringendi vis videtur.

Scribit Ryffius asportari ad nos Aspalathum à Rhodiorum insulis, Rhodium lignum esse Veteribus Aspalathum. Agallochum lignum Aloes quod ostendunt officinae verius esse Aspalathum: quem Germani Paradeis Holz vocant. Verum Ryffius videtur nimis securè de sibi ignotis iudicare.

Lonicerus fatetur lignum quod in Offic. demonstratur pro Rhodio esse peregrinum & incognitum. At Clus. in append. Dod. Gallicae hist. ait Officinas ostendere duo genera ligni Aloes, praeter lignum Rhodium, quod nihil aliud sit quam Oleaster Rhodo delatus, quo Officinae olim vsae sint pro ligno Aloes.

Apollo Ruell. & Amatum taxat, quod arbusculam quandam Oleastri Rhodii cognomine, alias pro ligno Aloes habitam, Aspalathum putarint, quod non comprobandum censet, quum hoc Rhodium lignum coronariis fabris vulgatissimum nullibi rubescat, sed variegatum è nigro in croceum vergere videatur, exutum enim cortice ad nos afferri. Matthiolum verò Rhodiorum historiam ex insula Melita redidisse putat maiore contradicendi curâ, quam quod res ita se habeat. Ex Anguill. lectione nullam in hoc desiderari notam. Hic obstiterit Gal. 6. simpl. ex quo gustu acris est, simul & astringens, quae in Rhodio oleastro non reperiri ait, ut neque amaritudo, quam illi tribuit Diosc. Verum tamen etsi de re dubia

Tom. I.

ineptum sit firmiter velle contendere, eius loco Rhodium id lignum, odoratum, amarulentum poterit substitui.

Catal. Francfor. Bugiae Cortex: die rind von Rodiserholtz. Item Aspalathus vulgaris: Lignum Bugiae: [leg. Bugiae, Rhodiser Holtz. Refor. Worm. Lignum Aloes Rhodiorum: Lignum Rhodium, Lignum Bugiae, Aspalathus suppositivus. At considerandum censemus, quid intelligant autores Catal. Francfor. & Reform. Worm. per corticem Bugiae, & quale sit eorum lignum Rhodium.

Casalp. de ligno Rhodio haec tradit. Ex Olearum radice simulachra sculperet solent perpetua, autore Theophrast. in quem vsus hodie oleastrum Rhodium maximè expetunt, maculosa facie, praedensum, ut quodammodo Agallochum Indicum emuletur, impostoribus adulterandi ansam praebens.

Nec omittenda quae perdoctus & celebris medicus Cretenensis Honor. Bellus in epist. ad Clus. scribit. Mitto, inquit, ramum floribus & foliis onustum, simul cum fructu Ligni illius Rhodii, quod Matthioli. Oleastrum, nonnulli Agallochum vocant, à quamplurimis etiam pro legitimo Aspalatho in Theriacis usurpatum: ex cuius intuitu facillimè cognoscet in quatis tenebris omnes adhuc versentur. Nam lignum illud neque spinosum est, neque Oleae & multò minus Aspalathi: sed vera & legitima Cytisi, perquam similis à Marantha descriptio, sic ut vnum & idem esse credam. Oritur hic frutex in insulis Rhodo propinquis, & Rhodo ipsa Caloieri. Pathmi in spherularum precariarum vsum conuertunt: medulla spissa & nigra.

Erravit Matthioli. credens, lignum spinosum esse, & oleae speciem: non esse autem Aspalathum rectè iudicat. Erravit & Anguill. cum suo Rhodiensi pharmacopoeo, qui illud suffimigii genus somnauit. Hoc enim scire diligentissimè cupiens mendacium esse deprehendi. Sed omnium maximè in errore versantur, qui hoc ligno in Theriacis pro Aspalatho rectè uti iudicant, quemadmodum celeberr. Patavinorum collegium. Verum de hac Cytiso copiosius agemus postea.

Aspalathi adulterium: forte Oleastri radix.

Pro Aspalatho obseruauimus in quadam Officina lignum quoddam validissimum, & solidissimū, durum, graue, tortuosum, nigricans partim, partim albicans, alternantibus interdum vtriusque huius coloris venis, alicubi flauescens, subinde trāuersis micis pectines secantibus, odore nullo, sapore amaricante.

Considerent Studiosi, an hoc lignum fortè traditum sit ab aliquo ex praecedentibus vel plerisque nomine ligni Rhodii & Oleastri, quod facile nobis persuademus. Nescimus tamen ex qua planta sit. De eodem ligno fortè scribit Syluius in Pharmacopoea. Sunt qui ligni Aloes loco Oliuae arboris matricem substituunt. Et Monachi in Mes. Sophisticatur lignum Aloes praecipuè cum lignis radicem sil. Oliuae.

Lignum Rhod. amarulentum. Lignum Bugiae. Aspalathus suppositivus.

Lignum Rhodium Matth.

Non spinosum. Cytisus. Locus

Matth. repreh. & Anguill.

Patavin. medicor. error.

ASPALATHVS CRETICA ALPINI,
ODORIS PERSVAVIS.

CAP. XXVI.

Locus.

Descriptio

Flores.

Alpin. not.

Quæ scripsit antè Hon. Bellus de Aspalatho Rhodio à nobis sub finem præced. cap. citata, faciunt, vt hoc loco proponamus Aspalathum Creticam odoris suavis Prof. Alpini, de qua scribit lib. de Plantis Aegyptiacis in hunc modum. Aspalathum, vt aliàs quoque dictum est, copiosissimum propè Frachia portum [Creta] in quodam colle virentem atque florentem sæpè inspexi, odorisque eximia suauitas ex huiusce plantæ floribus ad me delata, fuit in causa, vt ipsum agnouerim. Quæ planta est frutex densis ramis, spinis albis, duris, hortidis, cortice caudicis albo, ad trium cubitorum & plus altitudinem in altum assurgens, floribus multis paruis, croceis, spathæ similibus, sed summè odoratis. Huius arbusci radices duræ, longæ, crassæ, colore flauo, atque cortice summè odorato tunc temporis à me fuere obseruata. Multasque meas Pharmacopæus decerpit, Cayrûmque ad vsum medicinæ meo iussu detulit. *Hæc ille.* Sed quam tot difficultatibus intricata sit Aspalathi historia, tam in Antiquorum quàm Recentiorum scriptis, vti patet in præcedentibus, rem dignam industrio Botanico præstitisset Alpinus, si diligentius paulò Aspalathum suam Creticam descripsisset, ac demonstrasset folia, florum formam, & totius plantæ saporem.

Mirum præterea hunc fruticem tam suavis odoris non obseruatum in Creta per Bellon. & Honor. Bellun. Non censemus Alpinum intellegere Aspalathum trifoliam, quia antè eius meminit, nomine Acaciæ Matthioli.

LIGNVM ROSÆ ODORE: ALIIS LIGNVM THVRIS: ALIIS ASPALATHVS.

CAP. XXVII.

Descriptio

Cortex.

Sapor.

Durum & solidum est, Guaiaci ferè texturà, pectinibus vtcunque rectis, secundum quos finditur, ponderosum, odore Rosarum. Bicolor quemadmodum Guaiacum, in medio fuluû, in ambitu album: cortice adhuc alibi adherente, satis crasso, scabro, coloris ex fusco cinerei, sapore paulò aciore, nonnihil amaricante. Sapor ligno aroma-

ticus, primùm amaricans, pòst acer ad Schœnanthûs saporem quodammodo accedens. Prunis impositum flammam celeriter satis concipit, & quidem ἀγνῶν, sed nihil resinosi aut pinguis fundit. Fragmentum nostrum satis magnum, bra-

chiale arguit ligni [vnde decitum est] crassitudinem: quod nobis pro Aspalatho aliquando datum Veronæ: & denuo Esslingæ per D. Volmarium solertem Pharmacopæum pro eodem Veronæ misso. Accepimus & à D. Coudenbergio Pharmacopæo Antuerp. celebri, cum hoc titulo: Lignum ex Palma insula vna Canariarum.

Eiusdem ligni videtur meminisse Ruellius his verbis. Iam Liburnicis nouum Orbem longa nauigatione petentibus, delatum ex insulis ad nos lignum ex arborecente frutice, in nodos inflexo, scabioso: cortice facièque lacunosa: materie dura, crispæque, colore intus buxæo, candido eingeunte orbiculo, quod prorsus olet Rosas: ita vt scobem eius, vel etiam ramentum ligni, pro Rosis, vestibus interponi fuerit gratissimum: nec odore cedit Rosis, etiam si decoquatur igni. Iam ex hoc pectines, depurgando capiti ob odoris gratiam non insalubres fabricant: item alabastrors, pyxides, & cætera id genus. An Zigir Zigir. [Cassia genus] fuerit, non aulim asserere. *Hæc ille.*: quem non placet huius eiusdem ligni [vt equidem censemus] aliam ponere descriptionem inter herbas lib. 3. cap. 95. cum ait: Ex illo nouo repertarum insularum orbe, Liburnicarum remigatu lustrato, delatum nuper ad nos lignum crasso cortice & huius, multis tuberibus & nodis inæquale, ponderis eximii, ita vt immersum aquis pessum eat, nec sidens rursus emergat. Buxi colorem, crassitudinem & duritiem imitatur. Hoc tritum, vel in scobem derafum, Rosas odoris suauitate prouocat, quin potius de paritate certans, iucunditate vincit. Hoc rosaceum appellamus cum barbarum regionis nomen audire non potuerimus. In pensiles orbiculos pilulæve, quæ à mulieribus gestantur, Aspalathi aut Agallochi more tornatur, quibus filo immixtis, mulieres supplicationes suas numerant.

Cæterum de quo Ruell. non imprudenter, nostro iudicio, dubitat, id Porta magna securitate affirmatiuè pronuntiat. Cassia [inquiens] quæ Zigi vocatur, Rosæ odorem refert, ac ad eadem ad quæ luncus præstat: ob id ex hoc pectines depurgando capiti, ob odoris gratiam non insalubres fabricant, alabastrors, pyxides &c.

Vides eum verba ex Ruell. desumpsisse, & non citato: nihilominus pro certo asserere id, de quo ille dubitabat.

Scribit Anguill. se aliquando existimasse lignum coloris Mali aures [naranzato] & odoris Rosæ sine amaritudine esse Aspalathum: verum deinceps cognouisse esse lignum Thuris. Nec deesse qui suam imitati opinionem adhuc existiment esse Aspalathum, sed errare.

An illud Aspalathi frustulum exquisitissimum, quod Lacuna iactat Romæ sibi datum ab insigni materiae medicæ percrutatore Gilberto: Enimuerò sanè quum historia Aspalathi obscura admodum sit, si Lacuna bonus fuisset Botanicus, descripsisset.

Nec ignotum fuit istud lignum Goropio, dum ligna ex Atlantico Orbe peti scribit, quæ suauitate cum Rosis certent.

Lignum odoratissimum quod ex America non ita pridem aduectum, Palmario de Feb. pest.

In America siue Bresilia arbor speciosa, odoris suauissimi: Ligna manu retenta, Rosam spirant, Lærius.

Lignum rosaceum, Rhodoxylon, Aspalathus roseus, Rosenholz Germ. Catal. Francof. & Re- Rhodoxyl. form. Worm.

Recentiorum sedulâ vestigatione factum est, vt

Tres lignorum differentia nobis innotuerint, quarum qualibet Aspalathi nomine digna est.

Prima nobis visa Verona & munere data ab eximii Pharmacopœis Fr. Calceolario & And. Bellioco, qui suis Theriacis Mysticis, de Doctorum Veronensium consilio imposuerunt. Frustum quod habemus densum, solidum & compactum fuit, quasi cuiusdam fruticis imæ parti resectum, radiatis fibris, ponderosum, colore buxo, sed satutiore, suauissimo odore & pertinaci. Eum esse verum Aspalathum tum persuasi fuimus. Sapor non ita amarus, nec gustu insuauis. Altera species Venetias aduecta Rhodo, de qua paulò pòst. Aspalathi 3. species, albida foris, intus thorulo subflauo aut citreo, Santali albi & citrini simillima, albam Rosam sapit, (olet fortè voluit dicere) nullam gustanti manifestam exhibet qualitatem nisi tantillum calidi, quod vix gustu discerni potest. Hæc primum nobis dono dedit Morganus Pharmacopœus Londin. & nomen id indicauit: alioqui Oliuastri Rhodinenfis aut Santali speciem arbitrantibus.

His addit Lob. in hist. Belg. superiore anno 1560. pulchrum ligni huius fragmentum conspexi contrectauique apud doctum & industrium pharmacopœum Theodoricum Cluyt Delfensem, quod corticem etiamnum adhaerentem habebat, rugosum tortuosumque admodum, colore & textura Illicis, inodorum: in rimis hærebat nonnihil gummi suauis odoris. Hoc curauimus pingendum, eiusque portiones adhuc seruo ab eodem Pharmacopœo dono datas.

Idem Lob. in Adu. portiunculam habet paruum depictam sui Aspalathi tertii. Belgica autem historia addit maiorem figuram maioris portionis. Item icon. Plant. Aspalathi rosei nomine. Nos igitur hic exhibemus icones à Lob. datas pro tertia Aspalatho.

Lignum roseo odore, quod descripsimus, optimè respondet Aspalatho primæ Aduers. cui fortè congener, si non eadem Aspalathus 3. Lob. sanè Hist. Lugd. & Aspalathi primæ speciei Penæ: & Aspalathi tertiæ speciei nomine proponit: additque hanc alios Aspalathi speciem, alios Oleastri Rhodii aut Santali putare.

C. B. apud Matt. scribit: Rhodius Oleaster dicitur Rhodii ligni Cordo in Diosc. cui & Olea Aethiopica videtur. Aspalathi 3. species Penæ & Lugd. que pro Agalochio sæpè venditur. Quare Agalochum & Xylaloe solida & ponderosa Cordo Hist. cuius duæ species: altera albicat, & torulo est cinereo: altera rubet, & hoc Aspalathi 2. genus est Penæ & Lugd. Rhodium lignum rubescens Cordo in Dioscor. Aspalathus roseus Lob. in icon. Hæc ille. Obseruandum Casp. Bauhinum iconem à nobis propositam ex Lob. in suo Matthiol. ponere titulo Aspalathi rosei. In Cordi ligno Rhodio, siue Rhodio oleastro nihil inuenimus quod conueniat cum Aspalatho 3. Lob. hæc enim albida foris, intus subflaua: illud venas habet, partim albicantes, partim fuscas & nigras, multumque differt à Santalo albo & citrino. In hac odor Rosæ: in illo nihil tale prædicatur.

caret manifesta qualitate, illud amarum &c.

ASPALATHVS RHODIVS RVBENS odoratiss

Aspalathi altera species inquit Pena & Lob. in Adu. Venetias aduecta Rhodo, missa fuit Nicolao Comasco Medico in primis erudito, apud quem tum maximum truncum vidimus, cortice exutum, rubet, Taxo colore, odore adeò fragrantem, ut quàm latè patebat cœnaculū eximio imbueret odore. Eiusdem nos adhuc

frustulum seruamus dono missum à peritiss. pharmacopœo Valerando Dourez, qui ab eodem accepit. Idem Lob. tam in icon. quàm in hist. Belg. Aspalathum Rhodium vocat. Figura in Aduers. nulla erat, sed hanc quàm hic damus, primum exhibuit Lob. in hist. Belgica. Et postea etiam Casp. Bauhin apud Matthiol. Quæ autem de eo scripsit, paulò antè dicta sunt. Interim perquirant Lectores ubi Cordus Diosc. scripserit de ligno Rhodio rubescens quod conueniat cum hac Aspalatho 2. Lob. odoratissima.

ASPALATHI NOMINE DATVM Lignum graniter olens.

CAP. XXVIII.

Valerando Dourez Aspalathi nomine nacti sumus fragmenta ligni cuiusdam dura, contorta, nodosa, micis per transversos pectines apparentibus, ut in Fagino ligno, colore per medullam aliquatenus fusco, per reliqua cinereo exalbido, odore graui, hircofo quem & perse, & prunis impositus spirat, sapore ingrato. Ex frusti nostri consideratione facillè diiudicamus siue truncum siue ramum brachialis crassitudinis & spinosum fuisse.

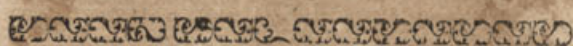
Fortè Olius quoque de hoc ligno scribit: Aspalathum genuinum, sincerum & legitimum in Musæo Calceolarii notauimus, qui primus omnium Matthiolo misit. Odore, ut censet Plin. proximus est Castorio Aspalathus. Senticosus, horrens ex multis spinis. Illis sanè vnguentarii ad spissameta vnguentorum maximè uti solent: parandæ Theriacæ satis præcipuus, loco cuius nescio quas quisquillas admiscebat superior ætas. Odoratum Aspalathum itaque atque suauem olentem, ubi vi-

Rr 2

dere voles, non grauat sumus locum ostendere, ne surculosam hanc plantam apud Rhodios queras, aut in Syria.

Hanc quoque in sua peregrinatione annotauit Aldroandus. Aspalathus albus pluribus quidem in locis nascitur, sed non odoratus. Sed sibi habeat Oliuus suaueolentem Castorei odore Aspalathum, nobis delicatior odoratus, qui talem neutiquam suaueolentem credimus. Suspiciamus bonum hunc virum confundere duo ligna demonstrata pro Aspalatho. Castorei namque odor suauis non est, sed hircino proximus, aut etiam deterior. Si quis putet huius modi aliquod aut vidisse aut etiam naribus adhibuisse Plinium, nos non omnino habebit repugnantes.

Considerandum tamen quoque an Math. in post. Com. de hoc Aspalatho scribat, cum ait manifeste hallucinatos esse cum Ruell. ipsum, tum Anguil. palam facere Aspalathum, quem primus dono dedit Fr. Calceolarius, & deinde eiusdem Aspalathi truncum, humani brachii crassitudine à Barth. Rolleo Medico, & à Const. Syluestrio Pharmacopœo Ariminensi ex Cypro Insula ad eum missum: cum huic, qui eiusdem generis est, cum altero à Calceolario misso, nihil penitus desit, vtile ait, quod in legitimo Aspalatho comprobando desiderari possit: & praesertim cum non solum detracto cortice, purpureo colore rufescat, gustu sit amaro, & materiae densitate grauis, sed quod Castoreum non obscure resipiat, vt Plin. inquit. At Matthiolum describere suum nouum Aspalathum praestaret, quam suo more tribuere audacter notas veri Aspalathi. Existimamus in eo non repertasiri. Et cautio fuit apud eundem, ne quis vsuram videndi expeteret: quippe militis gloriosi in morem minatur iis qui ad eum concedent videndi causa, nasum ligno sursum impulso ita protrusurum, vt inde sanguis profluat. Dignum, mehercle, verbum Gratiofo Medico & studiosos docere proficente. Vt iam bene consultum sit Gesnero aliisque, qui eius figmenta detexerunt, quod non adierint hunc Thrasionem, videndi & examinandi eius Aconiti gratia & alia ab ipso veteratori efficta. Nemini profecto consuluerimus à nobis descriptum lignum grauiters olens in Theriaca aliisque compositionibus poni loco Aspalathi, nisi forte quis malit olentes crepitus, quam Thura. Athoni sane lignum quoque sciet, cuius fructus venenatus, de qua arbore lib. 3.

ASPALATHVS I. DIOSC. PLINII ET GALENI, LEGITIMA PONA.

C A P. XXVIII.

Volui [inquit Pona in Baldo] repraesentare, & delineatione, & breui descriptione Aspalathum legitimam primae speciei Dioscor. quae eadem est & odorata, & medicamentosa à Plinio descripta, quam etiam adnotauit Galenus, & idcirco apta Antidotis, quibus vti debemus: non autem grauis, vti Ebenum: non amara, vt Absinthium, neque absque spinis, vt male existimant quidam, quod prorsus ab opinione Antiquorum Scriptorum abhorret.

Hæc substantia non est tam compacta, vt iniecta in aquam proruat in fundum, sed si conferatur cum multis aliis lignis, satis compacta, & grauis dignoscitur: cortex ipsius superior est colore cinereo nigricante, & quadam acrimonia ad-

stringente praeditus, hoc cortice dempto offert se membrana quædam fibrosa, longè efficacior, si degustetur, primo cortice colore rubro, ignem imitante: quo dempto ex parte inhaerente, lignum in superficie ad purpuram vergens detegitur, intus pallescens, pars verò interna ad nigrum vergens. Lignum hoc totum est qualitatis

adstringentis, cum aliqua acrimonia mixta. O-

doratum est validi odoris, & qui nares ferit, tam cito & profundè, quam Castoreum: istud est samentosum, spinis quibusdam oppletum. Sed miramur Pona non annotare vnde delata sit, & vbi obtinuerit suam Aspalathum.

Aspalathi antiballomena & equiuoca.

Aspalatho deficiente plurimi substituunt Lignum Aloës. Offic. vt Col. Florent. Cordus in Troch. Scill. Androm. Borgarucus: Disp. Col. in Troch. Helichroi, Apollo. C. Bauh.

Math. in Epist. scribit, esse qui *Agallochum* substitui Aspalathi loco suadeant: quorum placitis is facile subscribit, & Apollo in El. Cyphoides. Cæsalp. ait ab Aspalatho Diosc. non multum recedere. Esse Aspalathum negat Brassauol. Corn. Agric. Scaliger.

Santalum speciem esse Aspalathi, existimabat Manardus. Cardanus *Santalum rubrum* putat. *Santalum* loco Aspalathi sumi conqueritur Matthiolum in proœmio in Diosc. postea aberrasse dicit, qui *Santal. rubrum*, Aspalathum credere. Idem & Apollo reiecit.

Aspalathi loco Cordus in Troch. Scill. Androm. substituit *Santalum citrinum* odoratiss.

Eidem substituit quoque *Agallochum*: aut vbi in eodem medicamento vtrumque recipitur, *Lignum Guaiacum*. In tota Europa pro Cassia lignea cortex radice cuiusdam ex Aspalathi specie aliqua detractum opinimur, inquit Cordus: de eo autem cortice antè cap. de Cassia adulterina. De frutice spinoso trifolio, Aspalathi genus 2. Diosc. & Plin. putato, tradeitur postea.

Pro Aspalatho secunda, quidam exhibent quandam plantam spinosam, cui foliola parua simplicia, de qua lib. 1. Clus. etiam alios affines tradit duos, de quibus lib. 1. Aspalathum, Aspalathus, est *Genistella Pandectis*.

Darissahan malè apud Serap. Interpretem posuisse, esse Malum Granatum syluestre. luce clarius: Merito igitur Amatus: pro Aspalatho non Granati sylu. radice vtendum, vt multi perperam faciunt. Pandect. confundit *Darissahan* & Aspalathum cum Granato sylu. Verum Toxites ex Poëta subito factus Medicus Paracelsita, medica tractans quasi essent fabulae poëticæ, introduxit confusionem plurium stirpium in Onomastico [vt vocat] Philosophico. Stultis hæc pro iisdem obtrudenda: Benzuin, wolrichender lafer, aut *Aza wilder Branatbaum*, *Arbor tremula*, *Arbor Granati syl.* *Aspalathus*, *Aspaleos*, *Arbor Berberis*, *Asa* odorata,

Aspalathus
Lignum ali

Berber

Aspalathus
rubra

Vitæ

Erica

Cyprip

Lilium

Polyg

Aspalathus

Lignum a
loes.

Agalloth

Santalum
rub.

Santalum
citrin.

Agalloth

Lignum
Guaiac.

Aspalathus
trifolia

Aspalathus
foliis par-

ui simpli-

cibus.

Genistella.

Malum Pa-
nica sylu

Serap. corr.

Pandect.
not.

Toxites
rak.

Loc

Mon
prop
di

Scipio

obrata, *Darfishaban*. Impositura est, de rebus docere velle sibi incognitis.

Impingunt inquit Cord. in Dioscor. qui credūt
Aspalathum, siue, vt Arabes vocant, *Marsisaban*,
Berberi. idem esse cum *Berberi*. Apollo etiam reprehendit
eosdem, & meriti quod *Berberim* pro *Aspalatho*
supponunt.

Rosa Hierichontea vulgò dicta, quibusdam existimata est *Aspalathus* odoratus: Aliis Amomum, cum sit inodora planta, vti suo dicitur loco. Ex Gal. attributo libro de substitutis & Auic. multi *Aspalatho* deficiente volunt supponi semē Agni Casti, vt Cordus, Fuchf. Lacun. Amat. Placot. Borgar. Bacchan. Apollo, Harchius, Castor, Lonic. C. Bauhin.

Erica. In eodem Gal. tributo libro, pro Aspalatho, ponitur *Erices* fructus. *Aspalathum* dici de *Cypero*, videbitur suo loco.

Lilium. Annotat Fuchſide comp. med. ſupra Ol. Irinum Nicol. Myreſp. Aſpalathum in Latinis exempl. deſiderari: pro eo radicem Lili recte ſubſtitui: ſe iudicare legendum *velve pſſus.*

Autore Trago Aspalton dicitur Diosc. l. 4. c. 4.
de Polygono.

Alpalathus, id est, Tapſus, Pandect. & Trago
Verbaſcum, Barbaris Alpalathum.

Auic: interpres dum Theriacam describit, quo loco autores Græci Aspalathum scribunt, ille *Mumiam* habet, vt annotat Bellon. de Bitumine.

Aspalax. Aspalax in herbaceis Theophrast. l. i. c. ii. quæ
planta sit, indagandum.

DE AGALLOCHO VETERVM
in genere.

С А Р. XXX.

A Gallocho Dioscor. lignum est (ξύλον ὄντι: Ve-
tus addit ad marg. τὸ ὄντι ξυλακόν) quod ex In-
dia & Arabia deportatur, Thyiæ ligno simile, pun-
ctis maculisque distinctum, odoratum, gustu quo-
dammodo altringens, cum quadam amaritudine:
cortice vestitur cutis instar molli & aliquantulum
versicolore. In Græco habetur, εοικὸς θυίης ξύ-
λων, pro eo quod diximus, Thyiæ ligno simile. εοι-
κὸς θυίης ξύλον, legunt Orib. Aegin. Ruell. Goupy-
lus. Hermol. Marcell. & Sarrac. Sunt antiquiores
Græci qui Sorbo legunt. Marc. pro ὄντι ξύλον, pun-
ctis maculisque distinctum, Aldi. codex habet ὄντι
ξύλον: pro quo fortè ex Aldin. cod. legend. ὄντι ξύ-
λον, hoc est, πεπληγμένον, compactum, solidum: aut
potiùs ex Orib. ὄντι ἤ ξύλον. Nam neque Serap. nec
Oribas. nec Paul. punctorum macularumve men-
tionem ullam fecerunt. Attamen in optimo A-
gallocho cinereas discurrentes venas Recentiores
nonnulli agnoscere videntur, ut notat Sarrac.

Paul. de Agallocho eadem ferè quæ Dioscor.
scribit.

Sim. Sethi *ξύλαρόν*, (quod Lignum Aloes interpres conuertit) lignum est arboris, quæ in diuersis Orientis regionibus nascitur, & partibus Meridionalibus, quod quandiu corruptum est, nullâ habet differentiam suo odore à cæteris arboribus. Vbi verò putruit, bonum nanciscitur odorem, non admodum tamē perfectum: sed earum regionum incolæ concidunt, & sub terram multo puluere obruunt: & post aliquod temporis spatium, quantum sufficere visum est, ipsius ligni partes educunt, & mercatoribus vendunt. Qui verò in Aegypto & aliis regionibus sunt, abra-

dunt, & corticem abiciunt, & ita in hanc speciem redigunt. Xylaloe vero decem sunt differentiae: quarum decima quidem *Indica* est, & in India nascitur. *Samphia* vero dicitur, quae in Samphi ciuitate prouenit, & quae *Speon* dicta est: quae *Xylaloe* similis est, cum non sit proprie *Xylaloe*. Ad hanc, est quae appellatur *Humida* [*Ujeu*] cuius rursus quatuor sunt differentiae, de quibus non est ut nunc dicamus.

In suffumigio, inquit Aet. *Tarum*, hoc est, Lignum Aloes, vt in suffumigio Domina Romulae, vnguentarii praescribunt. Xylaloe autem Aetio & vulgo medicorum ob amaritudinem dictum volunt, quasi Lignum Aloes. Hermol. à nonnulla similitudine coloris.

De *Taro* sic Plin. Ex confinio *Cassia Cinnamí-*
que & *Cancanum* ac *Tarum* inuehitur, sed per
Nabatæos Troglodytas, qui confidere ex *Naba-*
tæis. [Sic vocat *Chinenfes Dal.*]

Pauca hæc Plin. de Taro habet : nec vspiam ali-
bi, quod nobis quidem constet, huius ligni sub
Agallochi nomine meminit, quamvis sedulè Di-
oscor. scripta perlegisse eum dubium non sit : *Tar-*
um autem Aetius idem cum Agallocho putat, vti
dictum. Mirum nusquam Galenum in libris de
simpl. med. fac. Agallochi meminisse, præsertim
cùm Dioscor. ante eum de eo tradiderit, quem
ipsum diligenter legisse constata, & post eum Paul.
Aegin. qui plerâque sua excerpere consuevit. Sed
verisimile est etiam Galenum in libris simplicium
de eo tradidisse, præsertim cùm Arabes eundem
de Agallocho loquentem introducant. Sed fortè
temporum iniuria Librariorûmque incuria, quod
& suspicatur Cordus, caput illud excidit. In libro
tamen eius suppositio, cui titulus Medicinalia ex-
perimenta, de eius viribus & vsu traditur. Et in li-
bro succedaneorum eidem attributo Agallocho
Centaurium substituitur. Sed quàm bene, postea
dicitur.

Apud Serap. ita legimus. *Hoad*, id est, lignum Aloes. *Diofcor.* Agaloian est lignum quod deferretur ex India: &c. *Gal.* in translatione Albatarich. Agaloyan est lignum aloes Indum, habens odorem bonum &c: *Abohanifa*. Dicitur in Arabia nihil ferre præter lignum. *Neuig* quidem ibi nascitur, quæ ad species eius accedit. Præfertur tamen Indum. Et quamvis plures ibi nascantur species, vna tamen propriè Indæ dicta est, reliquæ tantum per participationem loci, sicut Myrobolani nigræ Indæ cognominantur. Reperitur etiam Lignum Aloes Indum in insula Fimua, in India. Præfertur nigrum, inclinans ad varium colorem, multa refertum humiditate, graue, durum, densum, carens omni albedine, diu durans supra ignem. Proximum ab eo est *Monduni*, ab Indiæ loco Mondel dicto appellatum. Post hoc *Seifi*, quod inter bonas ligni aloes species censetur: nam aquæ immersum sedit ob pondus: quò crassius eò melius. Sequitur, *Alkumeri*, prædicto bonitate cedens. Tridui spatio distat eius locus natalis. Ex hoc genere præfertur nigrum, mundum, aut etiam ad albedinē vergens, graue, diu permanens in igne, in quo tamen Seifi dicto cedit. *Chealserebeni* quoque Indum cæteris omnibus præfert: postea Seifi, cuius bonitatis nota, si aliquid luti adhæreat, quoniam sepeliunt in terris Siti. Post hoc *Alkumeri*, cuius duæ species: vna dicitur *Kachile*, quæ melior est: altera *Sufori*, vilior. Post has *Seni*, in quo tumiditas superflua. Tum *Albel*, quod deferretur ex terris Sufellæ, similis speciebus cæteris Ligni aloes, excepta *Seni*. Vltima *Alhabeti*, omnium maximum & crassissimum: idè ex eo fiunt

Rt 3

Fructus.

pectines, & tabulæ. Aiunt autem Lignum aloes lectum de sua arbore annuo spatio sepeliri: ita corrumpi à terra superfluum, remanente Ligno aloës puro, & ab omni corruptionis labe immunum. Tradunt & reperiri frustula Ligni aloës, inter alias species medicinarum: nam ramulos arborum fractos, & in flumina cadentes ita per diuersas vehire regiones. *Aheruma* fructus est eius arboris, ut aiunt, figura Piperis minuti, sed colore rubro. Vocari *Piperellam*. Hæc apud *Serap.* Vbi notanda vel contrarietas, [nisi styli barbaries nos vehementer fallit, quem tamen utique politiorem reddere conati sumus.] vel hoc. Dicitur in Arabia non nasci ex planta eius aliquid, verum Lignum. Quod nos putamus idem esse ac dicere: infrugiferam esse arborem: nec alium eius esse usum aut reditum quam Ligni. Postea dicitur, fructum ferre *Piperellam* dictum. Sed diuersi auctores hoc tradunt. An fortè in Arabia tantum infrugifera: in India frugifera? Nam apertè dicit, in Arabia nihil ferre præter Lignum. Qui certiora sciunt, nos doceant, *Auic.* tribus distinctis locis de eo agit. 1. sub titulo *Agalugin*, id est, *Agallocho*. lib. 2. Tract. 2. cap. 14. Secundò sub nomine *Xyloaloe*, id est, [ut vertit interp.] *Agallochi* ibid. c. 744. Tertiò in Tract. 2. de Med. Cord. sub titulo Ligni aloës, non sine suspitione eum de ignotis tradidisse, & res distinctas credidisse, cuius etiam ipsum accusant *Monachi* in *Mes.* Hinc non minori oscitantia *Christoph. de Honestis* in *Confect.* *Diamoschi* dulcis ait *Auic.* non tractasse, in 2. Can. de Ligno aloës, cum duo capita fecerit nominibus prædictis: & tertium demum de Ligno aloës loco citato, quem posteriorem locum nullum Recentiorum, quod equidem sciamus, animaduertisse ex eo patere arbitramur, quod priora duo citent, intacto tertio. Ergo in primo loco *Auic.* pleraque repetit quæ *Diosc.* de *Agallocho* tradidit, nisi quod dicat habere cutem asperam, & cutem diuersis maculis & signis coloratam: quas maculas *Diosc.* substantiæ ligni tribuit, & molli cortice vestiri ait. In secundo loco *Xyloaloes* speciem meliorem esse dicit *Almundilium*, asportari ex *Indiæ* meditullio secundum quosdam. Sed melius eo esse, quod vocatur *Indum*, & in montibus nascitur, quoniam non generet pediculos, & odore sit penetrantiori. Esse tamen qui non discernant inter vtrumque. Probari etiam *Alsemenduri*, quod nascitur in regione *Indiæ*, dicta *Sesale*. Tum dictum *Alchameri*, ibidem nascens: & aloë *Alfansi*. Sequitur aloë *Alchacheli* & *Alberi*: & aloë de regione *Cathæ*, & *Xyloaloe Syni* dictum *Casmuri*, quod est humidum dulce. Viliora istis sunt *Algelali*, *Almebethai*, *Alluafi*, *Alrithani*. Sed *Almundilium* totum esse bonum. *Alsemenduri* melius esse varium, ponderosum, durum, multa humiditate refertum, densum & crassum, carens albedine, diuque manens in igne. Quosdam nigrum vario præferre. *Alcumari* probari nigrum, nulla albedine conspersum, graue, ignem diu touens, grossum, præ multa humiditate splendicans. In genere autem optimum esse illud, quod magis in aqua fidit. Quod verò innatat, priuatum esse vitæ & spiritus [euanidum & inueteratum] & esse vitiosum. De sepultura eadem dicit quæ *Sethus* & *Serapio*. Sed *Oedipo* aliquo opus esset, aut *Delio* natatore, ad interpretandas tam barbaras & malè comptas voces. Cur hic non se exercent, qui tantopere vniuersam Arabiam perlustrasse gloriantur. Non minor sanè laus Veterum scripta obscura illustrasse, & suis obseruatio-

Xyloaloes
differentia
& delectus
Auic.
Almundi-
lium.
Indum.

Alsemenduri
Alchameri
Aloe Al-
fansi Aloe
Alchacheli.
Alberi.
De Cathæ
Casmuri.

nibus ritè accommodasse, quàm noua proposuisse. Immo prædictis longè inferiores putamus, qui noua tradentes, Veterum obseruata non intelligunt, & negligunt tamen.

Agallochum, inquit *Ruell.* nostro Orbi tantum nomine cognitum. Actius è Græcis primus, quantum equidem inuenerim, *Xylaloe* appellauit. Offic. *Lignum aloës* & *Paradisi* vocant. *Mangones* Offic. perlapè pro *Agallocho* *Aspalathum* substituunt, manifesto errore. Quid verò *Ruell.* intelligat per *Aspalathum*, vide antè sub *Ligno Rhodio*.

Agallochum prius dicebatur, ut patet ex *Dioscor.* *Michael de Capella* in *Synon.* apud *Haly Abb.* *Agalafini*, id est, *Lignum aloës*. *Steph.* in *Sinon.* *Agalofia* est *Xylaloe* ab *India* veniens.

Cæterum *Agallochum* *Thyino* ligno simile esse, aut ut *Paulus* dixit *Thyia*, faciliè cognoscemus, inquit *Cornar.* si *Thyiam* arborem vel lignum haberemus, aut ampliùs nosceremus, quàm quod à *Theoph.* lib. 5. cap. 5. traditur, & à *Plin.* etiam *Trogeto* vocari dicitur: & ab *Homer.* inter ea quæ *Circe* odoris gratia incendit ac vrit, commemoratur. Cuius radice nihil crispus, nec aliunde pretiosiora opera esse dixit. Ex quo colligi posse putat *Corn.* quid sit quod *Dioscorides* *ἑστῆς ῥόδου*, id est, punctis notatum dixit. Quidam tamen (addit idem) lignum *Rhodium*, quod à quibusdam *Aspalathum* asseri diximus, *Lignum aloës* vocant, & *Agallochum* *Lignum S. Crucis*, ut sit distinctio, quum *Mangonum* imposturæ lignum *Rhodium*, *Ligno aloës* *Agallocho* dicto, admixtum comperitur. Sed interim *Corn.* non immeritò negligentia accusabimus, dum hæc non malè quidem annotat, discrimen tamen inter vtrumque Lignum non ostendit.

Fuch. apud *Diosc.* *ἑστῆς ῥόδου*, id est, constrictum & solidum, pro *ἑστῆς ῥόδου* [maculatum] omnino legendum censet, ne more quorundam, *Aspalathum* *Diosc.* *Lignum aloës* verum non esse putemus, nisi quod sit maculatum seu punctis interstinctum. Satis enim esse si ceteras *Dioscor.* notas habeat. *Nicolao* *Lignum aloës* crudum vocari monet, quod non est sub terra conditum, sed quod statim ab arbore excisum in usum venit.

Lonicerus *Lignum Paradisi*, & *Germ.* *Paradis holz* dici ait, quia fabulosè quidam scripserunt solum in *Paradiso* crescere, & per flumina inde *Orientalibus* prouenire, quod & ante ipsum *Monachi* in *Mes.* annotarunt & alii. Melius fortè quis ab odore ita dictum putet vulgò institutoribus, quod suauiter oleat, qualia omnia in *Paradiso* nata creduntur.

Pandec. *Agalgium* & *Agalam*, *Lignum aloës* vertit. At *Toxites* in suo *Onomast.* vocum centonem conuehit, nescimus an à se intellectarum. *Agalofia*, *Agagel*, *Agalami*, *Agalim*, *Lignum amarum*, *Lignum aloës*, *Lignum Arabicum*, *Babylonicum*, *Lignum Anichi*, *Lignum fluminis Nili*, *Lignum Indum*, *Lignum optimum*, *Lignum Paradisi*, *Lignum Thymi*: & plura si vellet. *Germ.* *Lignum aloës* etiam *Aloes holz* & *freuzholz* vocant. *Gal.* *Lignum aloës*. *Ital.* *Legno aloë*. *Hisp.* *Portug.* *Linaloe* *Oriental.* *Portug.* *Paodagnia*. *Garcias* *Agallochum* *Arab.* *Agalugen* & *Haud* dici scribit, *Guzarate* & *Decan* incolis *Vd*, quod vocabulum ex Arabico desumptum videtur: in *Malaca Garro*: selectissimum autem *Calambac*. A *Garro* autem *Tari* nomen desumptum esse quidam putant. Et annotat *Dalech.* Tarum hodie *Lusitanis* *Aquila* braua, id est, *Agallochum* sylu. lignum odoratum dici, *Agallocho* verò nonnihil simile. *Catal.* *Francos.*

Agal-

Xylaloe.

Agalafini, Agalofia.

Thyia.

Trogeto.

Diosc. illud.

Lignum Rhodium, Aspalathum, Lignum S. Crucis.

Corn. not.

Diosc. com.

Lignum aloës crudum.

Cur lignum Paradisi dictum.

Synonyma linguar.

Agallochum, Lignum Aloes, Xylaloe, Xylum Aloes, Calambucum, Lignum Taprobanum, Tatum Plin. Lignum Paradisi, omnia pro vno & eodem ponuntur. 2. Lignum Aloes filu. Lignum Comorinum vocat: wild Aloes holz. Lignum Aloes vulgare, de quo mox trademus, gemein Paradis holz. Reform. Worm. idem.

Agallochum commanducatum, itemque decocto collutum, halitum oris commendat: ac toti quoque corpori siccum tritumque odoris gratia inspergitur. Ad suffimenta denique thuris instar adhibetur. Radix vero drach. i. pondere posita, stomachi superfluos humores imbecillitatem, ardoremque mitigat. Iis quoque quos lateris & iccinoris dolor excruciat, ac Dysentericis aut torminosis ex aqua bibita opitulatur. Diosc.

Autore Sechio: Cunctæ Xylaloes species calidæ sunt & siccæ, & ventrem sistunt, & stomacho bonæ, præsertimque Humida, & post Indica. Cæteræ vero minüs. Corroborant autem partes interiores, & quæ lecore sunt obstructions soluunt, humiditatemque ventriculi absumunt. Cæteræ vero species, si crebro suffiantur, propter dulcedinem pediculos gignunt. Sed Indica sola prohibet horum generationem, ob suam acredinem. Arabi apud Serap. quoque calidum est & siccum, & stipticum, ideoque viscera corroborat & reficit gratia sua aromatica, corporisque superfluum humiditatem absorbet. Rhasis idem fere ait. Isaac eben amram, calidum & siccum in secundo ordine facit, & bonum ait esse cerebro, à quo pituitam detrahat, discutere flatu, referare obstructions, prohibere urinæ stillicidium inuoluntarium, caulatum à frigore & debilitate vesicæ. Auic. cap. de Agallocho eadem vires tradit cum Dioscor. At cap. de Xylaloe addit: Calidum & siccum est, in secundo gradu, ut puto. Subtilium est partium, aperit, & confortat omnia membra, & nervos quoque. Cerebro imprimis confert, & corroborat sensus. Cordi etiam robur addit, ipsumque exhilarat. Lignum Aloes eidem simile est viribus Ambræ, sed eâ inferius. Recentiores quidam eius usum prædicant etiam ad diapasmata, de qua re non contemnenda habes apud Marcellum Virgilium commentari. in Dioscor.

LIGNVM ALOES OFFIC. ET AGALLOCHUM plerisque putatum.

Descriptio Lignum peregrinum, quod Xylaloe vel Lignum Aloes vocant officinæ, pectinibus plerumque densis & rectis est contextum, quodque transversim sectum Quernei ligni pectines æmuletur, partim albicans, durum, graue, pingue, sapore amaricante cum quadam acrimonia aromatica, prunis iniectum bullas agit totamque sensim colliquefcit, suauissimum spirans odorem, tandem vero si sufflando pergas, flammescit. Tale habetur in officina industrii viri Theob. Noblot. Ill. E. C. Wirt. pharmacop. Montbelgardi.

Agallochum crassissimum & usu probatissimum hodie magna copia Venetiis habent Institores, ut referunt Pen. & Lob. gustu astringenti, præficcò, non multum amaro, suffitu suauissimum reddit odorem, & succum aut liquorem pinguem, odore, qualem in Hebeno vel Guaiaco videas, cui tuncolor, & fortè congener. Eidem Lob. in

Obi. Agallochus præstantissimus verior siue Xylaloes.

Istius autem Xylaloes quæ Officinis notissima, altera species Antuerpiæ aduecta, primum nobis visa, & munera data ab optimo pharmacopœo Antuerpiano Frac. Perrino, in cuius instructissima officina præstat. Frustum quod habemus è trunculo vulsum, penderosum est, multis venis constans, probatissima Xylaloes officinarum fere concoloribus, fulcis, odore & sapore non dissimilibus, sed suauioribus, amaris, & pinguioribus multò, quæ manducata lentescunt cetero modo, reliqua ligni materia & superficies alba est, fragilis & fractu facilis, minüs aromatica: istud sanè lignum aloes omnium quæ vnquam vidit, sapore & odore vegetissimum esse testatur idem Lob. ex quo desumpta est icon inferna parte posita. Superior desumpta ex Taber.

Porro scribit Lud. Rom. in suis nauig. Ind. Or. (& ex eo Cronemb. qui eius historiam corrupit, tanquam ipse vidisset) triplex genus eius arboris haberi: Primum quod ibi Calampat vocatur, optimum, vendi in vrbe Sarnau, apud quos nascitur, aureis decem in libras, sed hoc distribui inter reges illarum prouinciarum nec ferri ad nos: eius fragmentum duarum vnciarum manibus contrectatum, inenarrabilem odoris suauitatem super omnia suffimenta spirare: Duo alia genera in insula Taprobana haberi: quorum vnum flumine quodam importatur, quod Lubam vocant: Alterum, Bochor, cuius ortus illis manifestus est: quæ duo genera ad nos conuehuntur.

Ipse arbor, teste Garcia Oleæ instare est, interdum maior: Vidit enim ramum eius cum foliis. Fructum aut florem videre non contigit, ob difficilem & periculosam huius arboris diuturnam obseruationem, frequenter in illis locis ubi crescit, grassantibus Tignibus. Ferunt autem recens dissectum Agallochum nullam odoris fragrantiam gratum esse, nec nisi siccatum, odoratum esse: imò eum odorem per vniuersam ligni materiem non diffundi, sed in ipso arboris corde sine matrice coaceruari. Crassum enim esse corticem, & ligni materiem odoris expertem. Haud negauerim tamen, (inquit Garcias) quin putrescente cortice & ligno, oleosus ille & pinguis humor matrici sese insinuet, illamque odoratiorem reddat: sed ut odor Agallocho concilietur, minimè putredine opus est. Multi enim sunt adeò experti & dextri in Agallocho dignoscendo, ut etiam de recens dissecto indicare possint, sitne odoratum futurum, an nulla odoris iucunditate spiraturum. Etenim in omni lignorum genere aliud alio præstantius est. Solent autem Malacæ incolæ Agallochum

Triplex genus arboris ligni Aloes, Calampat

Lubam, Bochor.

Descriptio arboris.

re purgare antè quàm negotiatoribus vendant. Delectus. Praefertur verò multum nigricans, cinereis discurrentibus venis, ponderosum, plurimo humore pingui pragnans. Probatio est, si igne accensum, multum humoris exudet, non si in aquam coniectum, subsidat. Nam selectissimum quandoque innatat, nec subsidit. Guzarate & Decan incolæ, præter prædictas notas, requirunt, ut magna sint fragmina: persuadent enim sibi, quò maiora sint, eò plus facultatis in se continere.

Sphærule
præcarie.

Aguila
brava.
Lignum
aloës silu.

Calambai
Linsch. Pa-
lo d'Aguil-
la.
Locus.

Eiusmodi quale hic commendatur, annotat Clus. ex India Vlyssiponem adferri, sed magno aestimari. Fieri interdum ex eo sphæulas præcarias, odoris iucunditate & pretii magnitudine commendabiles. Frequentiores tamen esse eas, quæ ex Xylaloe, ut vocant sylvestri [nam tale in Comorin & Zeilan provenire, quod *Aguila brava*, id est, Lignum aloës sylvestre vocant, testatur Garcias.] iorno concinnantur: quòd mirum in modum Agallochum emulatur: inodorum tamen est.

Lignum aloës, quod in India *Calamba*, siue *Palo d'Aguila* vocatur, auctore Linschot. maxime in Malacca, insula Samatra, Cambaia & Siana, vicinisque locis Orient. inuenitur. Arbores Olivæ formæ sunt, licet maiores, detuncate non ita bene olent, propter viriditatem immaturam. Siccitate etenim melior odor crescit. Optimum *Calamba* vocatur, alterum *Palo d'Aguila*. Ab his diuersa sylvestris prædicta, magno item in pretio, quòd Indi Satrapis & Sacerdotibus inde rogum defunctis struant, pari honore, quo apud nos maritima sepulchra celebrantur. Verum cum supradicto Agullæ ligno siue *calamba* comparari nequaquam potest. Sylvestris, & iam dictis locis, & in tractu Choromandel nascitur. Optima autem notæ *Calamba*, item *Aguila*, circa Malaccam.

Scribit quidem Diosc. Agallochum ex India & Arabia deportari: sed legitimum lignum aloës, inquit Garcias, non nisi ex India deportatur. Ex Arabia quidem adferri potuit, prius tamen ex India eò deportatum, ut pleræque aliæ merces. Nam in Arabia nasci non putat. Cute non vestiri, ut Diosc. de suo Agallocho tradit, sed cortice, ut reliqua ligna. Neque verisimile esse pro Thure ad suffimenta substitui: sed potius è contrà pro Agallocho Thus substitui debuisse, utpote cuius semper maior copia fuerit. Non solere enim rariora & inuentu difficilia vulgaribus substitui: sed contrà. Nam Thuris selecti centum pondo aureo duntaxat in India emi, tametsi ex Arabia huc deportetur. Lignum verò aloës, licet in India natum, tres aureos pendere in singulas libras. In omnibus quidem Prouinciis, quas Auic. tradit, Agallochum nasci, non autem verum & legitimum Lignum aloës. Acid quod in Promontorio Comorin, Veterib. Cori dicto, & Zeila inuenitur, lignum quidem odoratum esse, non tamen sylvestre Lignum aloës, ut vocant. Legitimum verò in Malaca & Samatra nascitur, vnde à Chinesibus ferebatur. Hallucinari Auic. cum ab incolis elixari, ut omnem odorem eliciant, scribit idem. Nos verò hoc loco idem dicere possumus, quod Clus. apud eundem Garciam, nos totam Agallochi historiam apud Auic. legisse, sed nusquam vilius elixationis mentionem ab eo factam inuenisse, saltem in nostro exemplari Basileæ impresso. Quare omnino dicendum Garciam, tam à nostro, quàm à Clusii exemplaribus diuersa habuisse. Quid verò per illa vocabula quæ Serapio habet in historia Agallochi, [suprà à nobis citata,]

Agallochū
pro Thure
non substitui.

Pretium.

Auic. not.

Auic. alter
error.

Serap. il-
lustr. &
explicitus.

intelligendum sit, planè ignorare se fatetur Garcias, & nomina admodum deprauata esse putat. Per *Mondel*, fortè Melindam intelligi: per *Seisi* & *Alcomeri*, Zeilan insulam, & Promontorium Camorin, [in quibus Lignum aloës sylvest. dictum nascitur] à quo triduo itinere marino Zeilan insula distat. Quod idem de ramorum sepultura donec marcescat cortex, lignumque purum remaneat: Item de collabentibus ex Agallochi arboribus ramis, à fluminum inundationibus raptis, perque circumstantes Regiones deferri solitis tradit, in nonnullis testatur eum veritati consona referre, sed in quibusdam veritatem assecutum non esse. Quod verò fructum proferre rotundum Piperis modo, & rubentem scribit, an verum sit, itidem se ignorare confitetur, cum videre sibi non contigerit, nec quenquam inuehrit, qui aliquando viderit. Nec eius reliqui Arabes, Rhales, Auenrois, & Isaac, usquam meminerunt, tametsi Agallochi facultates descripserint.

Piperis
fructus.

Agallochi
legitimi &
nunc ge-
nus inue-
niri.

Musa m.
& Cronib.

Quatuor quæ recenset Agallochi genera Ruelius vidisse negat Garcias, sed vnicum genus Indicium nouisse. Fieri posse, ut reliqua genera legitimum Agallochum non sint, sed lignum ali- quod odoratum. Eundem tametsi per omnia veritatem assecutus non sit, in plerisque tamen hallucinatum non esse. Scribunt Musa & Cronemburg. inueniri harum arborum sylvas, quod eidem Garcias minimè probatur: raras enim dicit esse has arbores.

Scribit Paludan. in Annot. ad Nauig. Linschot. Agallochi, seu Ligni aloës multas species se habere, amœnas omnes odore, variatas & maculosas, pinguedine plenas, densas adhæc & crassas. An verò sint ex distinctis specie Ligni aloës arboribus non docet: saltem multas species se habere ait: quem sanè decuisset omnes graphicè depingere, & docere in quo discrepent, in tanta huius rei caligine non paruam lucem allaturum.

Selectissima quoque Agallochi fragmenta in *genunha xero* suo adseruare iacet Clus. Sed sibi tantum habet, cum describere non fuerit dignatus, alioqui præter morem eius diligentia.

Sed quid reliquum Herbariorum vulgus, quid item Medici quidam de Ligno aloës Officinarum tradant videamus.

Inter quos primus occurrit Cordus, cui Agallochum odoratum est lignum, quod Recentioribus Græcis Xylaloe, hoc est Lignum aloës, appellatur, quo nomine vulgò in Pharmacopoliis ostenditur.

Agallochū
Xylaloe.

Quidam è Recentioribus id etiam simpliciter *Aloe*, *aloe*, *Aloe*, & *Aloa* nominant, quorum in numero est Lud. Vartomannus, qui Orientales & Australes regiones descripsit. Videntur tamen etiam Veterum nonnulli similiter per aloën Agallochum intellexisse. Nam Diapasma illud, quo lectulum suum odoris gratia conaspererat muliercula, de qua in Prouerb. Salom. legitur. Myrrham, Aloën & Cinamomum recipit: quo loco minimè intelligendus densatus ille amarissimus & grauiter olens succus, *Aloe* vocatus, qui nullis odoratis pulueribus, aut Diapasmatis miscetur vnquam, nec reputatur inter aromata & odoramenta. Itaque hoc Prouerb. loco per Aloën, Xylaloe, hoc est, Agallochum intelligimus, ceu plerisque etiam aliis locis.

Aloe. aloe.

Aloe in
prouerb.
Salom.

Plures a-
gallochi
differentia.

Sunt autem plures Agallochi differentia, inquit Cordus, ex quibus optimum quod ad suos vsus referuant Indi & reliqui Australes populi, nobis quod non ita bonitate excellit mittentes. Idem testatur sæpè vidisse se maculosum crispumque

que, quale à Dioscor. describitur. Idem autem Agallocho euenire putat quod Thyia. Quemadmodum enim non quævis eius materia aut pars crispatur, ita etiam non quoduis Agallochum crispum appareat. Quod verò radici proximum, aut radicis pars fuerit, fluctuantibus venis in crispum habitum vibratur.

Porro quod ad nos defertur non vsque adeò ponderosum est, ut aquæ iniectum lapidis modo subsidat. Hæc enim nota non est præcipua, neque omnibus Agallocho speciebus propria: alioqui Rhodium lignum, de quo supra, quod pro Xylaloe venditur, optimum esset Agallochum. Consideranda porius hæc notæ: videlicet, ut sit odoratissimum, etiam per se, ut est integrum: gustu valde aromaticum, modicè amarescens, leuiter astringens, pingue & resinolum, cuius suffitus grauisimum latè spargit odorem: & ut gustatum ac palatum commendet.

Apud eundem Cordum in historiis scribitur. Agallochum, id est, Xylaloe solida & ponderosa. Quidam hoc lignum Rhodisum siue Rhodium appellant, & Alpalathum affirmant, ut Ruell. sed errat, ut suo loco declaratum. *Tarum*, id est, Xylaloe fissilis, levis & aromatica, quamvis Agallochi species sit, & ab Aetio Xylaloe appelletur, diuersum tamen penitus à prædicto Agallocho [videl. ligno Rhodio] existit. Crassiore quidem muleto est trunco, &c. Adfertur & aliud ex India *Tarum*, prædicto simillimum, &c. Nos Cordi *Tarum* existimamus idem cum Ligno Aloes à nobis descripto.

Syluius iudicat id, quod ostendunt Officinae esse verius Aspalathum. Xylaloe dictum putat, quod sit lignum Aloes arboris, non herbae, cuius tamen succum nigredine & amaritudine pauca, & succo intus gummoso non nihil repræsentet. At profectò nobis tanta inter hæc similitudo est, non videtur, quæ homonymiam imponere debuerit, ut patebit *Aloes succum*, cum *Aloes lignum* diligenter conferenti.

Sauonarola in quinto sææ præctica, Græcæ linguae ignorantia deceptus, Lignum Aloes & Xylaloe facit diuersa.

Lignum Aloes quod Agallochum vocant, Hebrais in vsu fuisse constare ait Leuin. Lemnius. Idem Lignum [ait] licet leue sit, nec vllius ponderis, subsidere tamen, atque aquæ immersum in profundum labi, quod compactum sit, nec illi quicquam inane sit. At quomodo id quod compactum est, non sit quoque solidum, ac proinde ponderosum, non videmus. Fortè Lemnius non in multis periculum fecit: nam quædam etiam non fidere animaduersum, quæ sanè leuiora rarioraque esse ratio suadet ipsa, iis quæ fidunt. Nec pondus bonitatis notam esse perpetuam in eo, iam dictum est.

Brassauolus Lignum Aloes hoc ipsum esse ait quod Dioscor. & Paul. Agallochum vocant. Sed certum se esse ait id quod ad nos defertur, ex probatissimo genere non esse. Venetos vnum genus nouisse, quod Alexandria Aegypti habeant, illuc ex Arabia delatum. Quod enim ex India adfertur, ad Venetos non ferri. Ex Sumatra Lusitanos tres species agnoscere, quas etiam tractent. Suspiciatur eas esse de quibus Serapio.

Ferunt, inquit Cardan. *Lignum Aloes* vocatum nostro [Ligno Rhodio siue Oleastro] quod ad nos defertur longè fragrantius. Sunt enim illius tria genera: optimum quod *Colampat* dicitur, adeò fragrans ut in manu detentum omnem alium odorem obscuret: huius rei causâ ad nos conuehitur.

Nascitur enim in Taprobana Insula, quæ nostra ætate Sumatra, tum ab incolis, tum à Lusitanis dicitur, ubi præter opes egregias luxur etiam prohibet. ne thymiamata pretiosiora ad nos deferantur. Hoc illud esse existimo, quod accensum, in Lacrymam totum vertitur, licet lignum sit. Idæque nobis spectantibus ostendit Gulielmus Casanatus Besuntinus medicus. Secundum, quod in aqua mergitur, ut Buxus, lignum Sanctum, licet leue, cum robur innatet, æris enim expers est. Meminit huius experimenti D. Erasmus, & nos periculum fecimus illius. Huius quàm primam copia est, minor tamen quàm vilissimæ. Hoc est, quod neque soluitur in lacrymam ab igne, nec in aquam descendit: sed tamen, dum flagrat, flagrat mirum in modum. Quapropter quum inter odorata odore præstet, medica ratione inter aromata meritò mirantur. Iam loco Agallochi diu vendiderunt Oleastrum. Hæc Card. Quem mo-
re suo castigaturus Scaliger, sic inquit: Lignum A-
loes, quod scribis esse densum, videtis ipsum non
notum habuisse. An tu putabas, lignum hoc,
quod impostores venale circumferunt, ac Lignum
Aloes vocant, è quo precarios mulierculi detor-
nant globulos, esse Agallochum? nequaquam est.
Sed aut Cotini radix, aut alia omnino planta. At
Agallochum nostrum, quod habemus, leue est,
odoratumque adeò, ut sola tractatione, sine vlllo
subiecto igni, spiraret admodum validè, sed iucun-
dè. Et ut nobis Erasmus facis autorem: quem
totius ignarum fuisse Naturæ, cum alibi, tum eo
demonstrauimus commentatio, quem de eius fecimus
Chiliadibus. Is in iisdem libris ait: se apud
quendam Germanum vidisse lignum quoddam,
ex quo fit Aloes. Quibus ex vnguib. Leonem
istum metiri tuum facile queas. Rursus fundum
quare petat doces. Quia inane, inquis, nihil con-
tinet, in quo claudatur aer. O ingentem confi-
dentiam! Si non est inane, quod aerem capiat,
quoniam modo leue sit? Non aërescenti terræ hac
de causa, supra leuitatem adiungebas? Si terra
grauis ex se est: leuis, quia mutatur in aerem: ra-
rescat necesse est. In ea raritate, diffitis terræ par-
tibus, si terra non est, aliquid aliud inerit, necessa-
riò. Non ignis: non aqua: non enim propterea
fieret leuior, sed adderetur grauitas grauitati. Er-
go aut inerit aer, aut dabitur vacuum, aut leuitas
in tuo iudicio fuerit: in ligno Aloes propterea non
erit. Sanè si aer non includitur, quæro, quæ natu-
ra deprimet ipsum in aquis. Non enim descenderet
propter aquam: minis propter aerem, si intus ibi
nullus. Non igitur submergetur nisi propter ter-
ram. Non esse igitur leue, quod deorsum sub a-
quas fertur, argutari potest. Et alibi: De Agallo-
cho, inquit, quod aiebas, te eius in aqua pondus
agnoscere ex Erasmo, fecellit nos. Sperabamus
enim ex principe Aboali testimonium sumpturum.
Hoc enim prodit ille. Quod Agallochum præ-
stantissimum habetur, non necesse est ad suffitus
adoleri flammis. Sola præsentia cubile, quantum
quantum sit, odore complet. Hactenus Scal.

Sed impune non ferat, quod Erasmi tanti viri
gloriæ insensum obrectatorem se præbere volue-
rit, cum aliàs, tum hoc loco, supra modestiam,
quod sanè eius pace dici volumus: addimus etiam
fortè infra veritatem. Quid? Erasmus idè toti-
us ignarum fuisse Naturæ tam securè pronuncia-
re ipsi sit integrum, quod & aquæ immergi Lignum
Aloes expertus sit: & alicubi scribat se apud quæ-
dam Germanum vidisse lignum quoddam, ex quo
fiat Aloes. Quid si dicamus vtrumque verum es-
se: & non temerè hoc ostensum, illud pronuncia-

Rhodium
lignum.
Lignu Aloes
Sera nota.

Ruell. not.
Tarum.

Alud Ta-
rum.

Xylaloe
Sine
Aloes ar-
bor.

Sylu not.
Sauonarol.
repreh.

Tres spe-
cies.

Colampat.

Oleaster.
Card. Ca-
fig.

Cotinus.

Eras. not.

Scal. not.

*Erasmus
defenditur
aduersus
Scal.*

tum? Prius namque & alij ante Erasmus & post Scalgerum experti sunt, vt abunde declaratum in hac Historia. Non enim necessariam Ligni aloës bonitatem notasse, grauitatem seu pondus, iam declaratum. Sed quando Germanus ostendit Erasmo Lignum ex quo fit aloë [modò recens & genuinum fuerit Lignum aloës] dicimus eum nec ineptè illud dixisse, nec temerè credidisse Erasmus, quod nesciebat Scaliger. Aloë quid sit in Spagina iam declaratum. Excisos arboris ramos terra obrui, vt putredinis interuentu corumpatur id, quod in odorem, nempe cortex & exterior ligni pars, ex Sethio & Serapione annotauimus. Nec refragatur diligentissimus Indicarum Prouinciarum Historiographus, Garcias, qui huius Ligni Historiam omnium optimè tradidisse videtur, nec alij quid ea prodidisse. Si igitur crudum adhuc frustum, & cortice suo obiectum ostendit Germanus, ostendit id ex quo non quidem fit de nouo, attamen predicto modo paratur Lignum aloës, vel aloë Priscis dicta: non aloë succus, quem si intellexisset Scaliger, deceptus fuit, quem non ex ligno elici, sed ex herba, ipsemet scire potuit. Crudum sine Agallocho vbi que Mesues requirit, quod vel recens intelligi potest, ab extimo tamen cortice mundatum, vel non costum. Coqui enim à quibusdam excipendi odoris gratia post Auicennam annotauit Sylius.

*Per eundem
Agallochum
quid intel-
legendum.*

Nicol. quoque Agallochi crudi sepe mentionem facit: per quod Fuchsius intelligit id, quod non putruit: quamuis Matth. cum Sylio intelligendum censeat id quod non fuerit elixum, quod inde fortassis odoratissima lauacra ex Agallochi decocto sibi conficiant Indi, aliæque odora-menta in regales præparent vsus, vt etiam cum Rhabarbaro fieri narrant. Vel fortè per crudum illud intelligi putat idem, quod impetu fluminum longoque eorum ductu, [vt supra dictum ex Scap. & latius dicitur mox,] per regiones non deferretur. In his namque calidissimis regionibus aqua à Solis æstu non obscure calefacta non modò illud omni ex parte dilauit, sed etiam elixant. Illud præterea addiderim, quod cum non modò crudum, sed & bonum addiderit Nicolaus, nullum aliud expetere videtur, quàm quod recens ab ipsa arbore excisum, & ab omni inodoro, ac superfluo purgatum sit, nec vlla vel putredinis vel elixationis macerationisve qualitate immutatum. Non reiicimus tamen Fuchsi sententiam, præsertim cum eidem & Cronemb. subscribat, & Apollo, qui noue laudis studio Matthiolum Fuchsi sententiam refellere scribit, quod per crudum aloës Lignum intelligat, quod non putruit, sed statim ab arbore excisum, ad vsus rapitur, sed à cortice & extrema parte mundatum, quale ostendisse potuit Germanus Erasmus. Quod si etiam Erasmus credidisset Aloen succum, parari ex eo ligno, non idè totius naturæ fuisset ignarus, quem virum omnis literaturæ capacissimum celebrat posteritas. Ergo Scaliger postquam exercendo atque disceptando subtilitatibus suis summum fastigium imposuisset, rerum ipsarum fastigium nactus, subtilitatibus ipsis quoque modum statuisset, si statuisset reprehensionibus. Vt Erasmus, qui doctissimorum iudicio literarum scientiæ summus videbatur, nunc sese in suo genere Scaligero inferiorem non agnoscat: tantò minùs ab eodem suppressus videatur.

*Agallochus
Agalugen.*

Sed lubuit aliquantisper digredi, redeamus in viam. Monachi in Mes. Lignum aloës nihil aliud censent, quàm Agallochum Auic. Agalugen vel A-

galugin: in eadem opinione videntur esse Amatus, Lacina, Borgaruc. Apollo, Marantha, Casalp. & alij plures. Anguill. tamen, multi existimant, inquit, Agallochum esse Lignum aloës: verum nunc id non assuecero, quandoquidem nescio an Thuiæ lignum sit Sabinæ. Clusius quoque annotat, plerisque Doct. virorum existimare, Lignum aloës, esse Agallochum Diosc. nec repugnat Garcias, qui sua Arabum scriptis accommodat. Matth. non diu esse tradit, quod legitimum Agallochum importari cepit: nam licet antea quibusdam non deesset Agallochum verum, nihilominus, quod rarissimum esset, Officinas ferè omnes eius loco Oleastrum Rhodium suppeditasse. quem falsò putauit Ruell. Aspalathum esse. Verum Agallochum illud, quod tantopere præstet, se vidisse negat Matth.

Sunt, inquit Matthiolum qui somniantes dixerint, Agallochi arborem vidisse neminem, cum terrestri tantum paradiso proueniat, illudque ferè fabulantur fluminibus, quæ [vt sacra testantur monumenta] ex eo manant. Atqui pro comperito habetur, & paucis innuit Serapio, Gangem Indiae amplissimum fluium quamplurima secum Agallochi fragmina vehere, quæ tamen in ipsum decuntur aliorum fluminum cursu, qui in eum conflunt. Quippe cum fluii transfluant loca, vbi Agallochum prouenit, aquarum inundationibus turgentes, huius truncos, fragmina, acramenta rapiunt vt à cum aliis variis generis lignis, & in Gangem transferunt, quemadmodum in nostris etiam fluminibus sepe ac sæpius visitur. Cuius rei indicium affert illud, quod Venetiis venditur, utpote quod longo aquarum discursu omni ex parte laceratum, excisum, comminutumque spectetur. Quamobrem mirum non est, addit eundem Matth. si dum manibus tractatur, id odoris non præstet, quo illud fragrare prædicant ex natali solo in Lusitaniam aduectum. Sic ab ea opinione minimè est alienus Matthiol. ad cuius tamen marginem fabulosa dicitur.

Officina, ex obseruatione Clusii, demonstrant duo genera Ligni aloës, præter lignum Rhodium, siue Oleastrum, qui Rhodo adfertur, quo vsa sunt loco Ligni aloës. 1. Vni diuersi colores, ex venis fibrisque albis, aut ex luteo pallidis: aliis ex nigro rufescentibus, simul mixtis, magis in ramis, quàm trunco. Hoc genus quidam Docti Thuiæ lignum existimant, alii Aspalathum Diosc. 2. Lignum aloës aliud ex nigro rufescit, resinofum, quod vsu gratum ex se reddit odorem, ponderosum, & aquæ fundum petens. Hoc quidam putant speciem Ebeni Diosc. Lignum aloës adfertur ex Calecuth & Alexandria in Europam. Verum consideratis Clusii verbis suspicio incidit, quosdam confudisse lignum Rhodium, quem Oleastrum perhibent, cum Ligno aloë hic à Clusio descripto.

Ryffius quoque Agallochum siue lignum Rhodium militibus frequens dicens in corollis precariis, vel alterutra voce abutitur, vel vtrumque confundit. Nec minùs in eo hallucinatur, quod verius Aspalathum acre dicit & austerum existimat.

Castor Durantes pro Agallocho siue Ligno aloës ponit iconem, quam postea iterum reponit pro ligno odorato.

Cæterum eadem nomina, quæ supra Agallocho tributa fuere Authorum plerique etiam Ligno aloës Officinarum tribuunt, cum maior pars vnum & idem esse putet, quod nec nos negamus, sed in re nondum planè certa & cognita

*Agalugin.
Lignum aloës esse Agallochum Veterum.*

Oleastrum Rhodium. Ruell. mat.

Fabulosa de Agallocho opinio.

Duo genera Ligni aloës Offic.

Thuiæ.

Ebenus.

Ryffius.

Castor mat.

gnitæ iudicium tantisper suspendimus, donec certiora discamus.

Vites. Easdem vires plerique Recentiorum tribuunt Ligno Aloes offic. dicto, quas suo Agallocho tribuunt Veteres, quas antea propolumus.

Agallochi & Ligni Aloes substituta, adulteria & equiuocationes.

Santalum. **T**extor in lib. suo de Peste Agallocho deficiente substituit Santalum luteum vel rubrum. Lob. ait, Officinas qualdam autumare Agallochū esse Santalum citrinum, quod & Rondel. in pil. Alephang. supponit. De ligno Rhodio & Aspalatho vel Agallocho vsurpato, dictum supra.

Adulteriū. Adulteratur Agallochum, vt Platearius tradit, ligno quodam in montibus Almasiæ nato, quod pondere, nodoso habitu, & quadam aromatica vi Agallochi notas vtcunque refert, sed neque nomen ligni, neque vbi sit sint Almasiæ montes indicat. Matth. Syluat. Pandectarum autor idem paulò aliis verbis refert, & lignum quod pro

Chamaelea. Agallocho vendi conqueritur, Chamaelea radices esse scribit. Videndum igitur, quidnam per Chamaeleam eo loco intelligendum sit. Significat autem Chamaelea propriè [vt ille vult] eam plantam, quam Latine Oleaginem & Oleastellum, Arabes verò Mezereon vocant, Thymelæa, hoc est, granum Gnidium ferenti frutici figurâ & viribus similem. Eius radices Mauh. Syluaticus, pro Agallocho vendi credidit. Cordus per Chamaeleam meliùs, nostro iudicio eo loco putat intelligendum Oleastrum, vti dictam quoque cap. de Ligno Rhodio. Absolum enim, inquit Garcias, quod Pandectarius scripsit, & à veritate omnino alienum, Chamaelea adulterari Agallochum, cum tota eâ regione, vbi Agallochum prouenit Chamaelea non nascatur.

Olea filia. Sophisticatur, inquit Monachi in Mef. Lignum Aloes multis modis: vt cum lignis similibus, & præcipuè cum lignis syluestris Oliuæ, & Chamaelea atque Thymelæa. Et quandoque bulliunt ipsum lignum bonum, & accepta decoctione desiccant illud atque vendunt: rarissimè ab aromatariis purum emitur.

Syluius quoque testatur esse qui ligni Aloes loco Oliuæ arboris matricem substituunt.

Oleaster Rhodius. In Pharmacopoliis quibusdam Verselenfisibus, [inquit Apollo] non Oleastri Rhodii frusta, olim pro Agallocho vsurpata, vtpote demerla aquis non emergentia, quadantenus amarulenta, nec odoris iniucundi, sed, quod iniquius est, veterum lignorum segmenta, Nardino odore imbuta, in medicamenta inseruntur, Venetiis tamen expetita absque delectu: pecunias potiùs curant, & illegitima sinceris præponere malunt.

Thur. Castor Dur. Agallochus adulteratur ligno Olea in aqua odorifera & cum oleo odorato, vel cum Aspalatho vincto.

Diligenter notandum, quod scribit Honor. Bellus, nonnullos vocare Agallochum plantam Creticam eandem cum Maranthæ Cytiso: de qua lib. II.

Non verisimile esse arbitratur Garcias pro Thure ad suffimenta substitui Agallochum, vt latius dictum antè.

Centaurium. In succedaneis Gal. attributis Agallocho centaurium substituitur. Centaurium scribitur in textu Græco, & non Calamus aromaticus, vt in Lat. codicibus, vt annotat Borgarucus, magisque

probat textum Græcum. Cui nos non adstipulamur. Nam calamum magis probamus quid enim cum Agallocho Centaurium? in quo tanta amaritudo. nec aromatica illa & cardiaca qualitas, ac ne odor quidem ipse, quæ in Agallocho requiruntur, & in Calamo aromatico non obscurè sunt.

TAVZARGHENT RADIX ODORATA.

CAP. XXX.

Quoniam Scal. exerc. 142. Agallocho subiungit radicem *Tauzarghent*, & odoris gratiâ confert, eandem & hic referre lubet. Scribit autem esse in Occidentali Mauritania eam radicem tanti tamque boni odoris, vt appensa laquearibus haud magna quantitas suppleat vicem magni suffimenti. Nec quicquam aliud de ea apud quenquam legimus.

THYMIAMA SIVE STYRAX RVBRA
Offic. & de Nalcaphtho.

Styrax rubra Offic. sunt corticum fragmenta *Descriptio* Scraffiuscula, fragilia, pulli coloris, aut ex pullo nonnihil rufescentis, extuëca ferè, quæ ad mota igni vix tantillum resudant, nec flammam satis claram edunt, nec pertinacem, odore destituta & sapore, ob vetustatem, vt existimamus. Talia erant à multis annis à nobis seruata, & olim Lugduni ex officinis empta. Similia vidimus Argentinæ, sed multò maiora segmenta, quorum quedam vncias duas longa, vinctum lata, quedam crassa, quedam tenuia, prædictis concoloria, odore quoque ac sapore manifesto destituta. Inter quæ fructum leuiter cortici adhaerescens obseruauimus, de quo postea. Huius corticis lib. j octo batziis vendunt. At Styraç liquida, res odorata & prædicta longè pretiosior ante biennium nempe anno 1602. à pharmacopæo Montb. eodem pondere 16. solidis regiis: hoc est, paulò minori pretio quam cortex ille inodorus, propemodum dixerimus sordidus ac penitus nihili. Similes cortices, ante aliquot annos, apud industrium quendam pharmacopæum, cuius nomen nunc excidit, obseruauimus, nomine *Thymiamatis*, inter quos quidam crassiores quam prædicti. Sed & hi erant euanidi & exoleti. In eodem pharmacopolio, eodem quoque nomine, anno 1597. dati cortices Argentinæ empti, qui in tenues multas partes contusi, & in glebas compacti, admodum erant succulenti, rufi, hoc est prædictis concolores, nisi essent saturatiores, odore graui, non sine suauitate tamen, qui odor adhuc pertinaciter durabat anno 1604. licet iam situm cinereum haud leuiter contraxissent, & multò sicciores euassissent. Igni ad motum fumum & flammam luculentam dabant. Sapor nullus insignis, attamen glutinosus cum quadam acrimonia. Odor sane videtur aliquatenus referre odorem Balsami Peruiiani, & vt liberè dicamus, Styraçis liquidæ offic.

Corticem supradictum Cordus Nalcaphthi nomine sic describit: *Nalcaphthum*, quod hodie *Thymiamata*, & *Storax rubra* in pharmacopoliis vocatur, crassi corticis fragmenta sunt, colore in rufo nigricantia, quæ sola per se aut cum aliis quibusdam ad odores vaporantur habetque acrem,

Nalcaphthum.
Storax rubra.

Thymiamata

Cortices odorati.

Fructus.

nec iniucundum in suffitu odorem : gustu nullam ferè qualitatem præ se fert, præter siccantem : estque huius rei causa, quod nimis inueteratum ad nos afferatur.

Narcaph-
thum.

Nascaphthon, inquit Diosc. quod alii *Napagadon*, vocant ex India quoque desertur. Est verò corticosum quiddam, Mori [*σκαμίνε*] libro simile, quod iucundi odoris gratia suffitur. Factitiis suffimentis interitur : vuluam quoque adstrictam suffitu iuat.

Vfus.

Lacaphthū.

Aegin. not.

Paulus quoque Nascaphthon Indicū aroma dicit, eiusdem vsus. At in compositione Cypheos Solaris *λαχφιδου* dodrantem admiscet, & ait esse corticem Pini [*πινου*] aut alterius cuiusdam arboris. Quia sua hæsitantia & inconstantia efficit, ut incertum sit vtrum viris doctissimis, an idem Nascaphthon cum Lacaphtho putandum sit. Cuius sanè alii Scriptores non meminerunt, ut sicuti pistorum, ita & nostro seculo, [si idem non sit cum Styrace rubra] penitus ignotum videatur. Apud Plutarch. tamen lib. de Iside & Osiride, in compositione eiusdem Cyphei heliaci, pro *λαχφιδου* habet *λαπαδου*, corruptè ut videtur, & censet Conf. Non est tamen ut quis credat Pini aut Piceæ, [vtrouis tandem modo velis exponere vocem *πινου*] corticem Nascaphthum esse. Nam si harum arborum corticem Nascaphthum appellarent Authores, nihil propemodum vilius in Europa Nascaphtho esset. Quoniam verò ex alio Orbe ad nos adfertur certum est, nihil minus quam Pini aut Piceæ cortex fuerit. Nisi sicca Storax appellata, Nascaphthum fuerit, prorsus nos remignorare cum Cordo fatemur. Certè non constat unde afferatur, & cuius arboris cortex sit. Ex India non afferri, arguit vilitas, quamvis alius quoque indicis constet.

Narthe
Theoph.

Ceterum quid sit *υαφθι* apud Theophr. difficile est pronuntiare in tanta brevitate, cum eius semel tantum meminerit nomine tenus. Suspicio tamen est posse esse Narcaphthon Dioscor. maxime cum Theophr. lib. 9. Hist. cap. 7. inter ea medicamenta recenset, quorum vsum esse ait ad vnguenta, quæ sunt omnia aromatica. Auget coniecturam quod quidam eo loco ex Diosc. *υαφθι* legendum censent. Hermol. Lacaphthon idem putat cum Nascaphtho : hocque à Plinio prætermisum arbitratur consultò, quia incerta esset natura eius, ut aliorum quoque plurimum, quæ ille Orbi nostro tantum nominibus cognita esse tradit, ut Serichatum Gabaliumque. Marcellus quoque fatetur, nihil de Narcaphtho à se inuentum Theophr. aut Plinium docuisse. Ideoque illis incognitum fuisse suspicatur. Immo in antiquissimo sibi que probatissimo codice, nullibi etiam illud caput de Narcaphtho apud Diosc. legi, ac ne vestigium quidem eius ab eodem deprehensum : non leui, nisi Paulus id confirmaret, suspicione, cumliceret Plinio, ab eodem Diosc. à quo plura alia acceperat, hoc etiam accipere, quod tamen ne verbo quidem fecit. Sed Paulus suspicionem amouit, qui eadem penè cum Diosc. dicit. Pro eo verò quod diximus, vuluam adstrictam, habetur geminale lectio in Codicibus. Sunt enim in quibus *υαφθι* & *εσραυφθι*, & in quibus *εσραυφθι* legatur, ut vel angusta præclusaque, vel adstricta nec humores remittens matrix intelligenda videatur. Nos cum Marcello & aliis doctioribus Interpretibus id malimus quod ab antiquo medicinæ autore Paulo Aegin. confirmabatur. Sed de Plinio nondum transactum. Sunt enim qui cum Narcaphthum intellexisse putent per Serichatum, quando ait : Ed comportatur & Serichatum &

Serichathum.

Gabalium, quæ intra se consumunt Arabes, nostro Orbi tantum nominibus cognita, sed cum Cinnamo Casiaque nascentia. Peruenit tamen aliquando Serichatum, & in vnguenta additur ab aliquibus. Permutatur in libras xvi. Ex obscurissimo hoc tripode, quasi Laurum momordisset, velut edicto quodam pronuntiat Amatus, Plinium non Narcaphthum appellari voluisse, sed magis Serichatum, huiusque descriptionem, tantum rei sibi incognitæ prætermisisse, tantum ab aliquibus in vnguenta addi, dicere contentum. Ergo Plinio incognitum fuit, & nihilominus Amato cognitum, Serichatum apud Plin. esse Narcaphthum : cum tamen ingenuè falsus sit nostro Orbi tantum nomine cognitum. Ut iam non immeritò *δυσμεδους* eiusmodi coniectores appellari doctus quidam, qui tantâ securitate pronuntiare, tantâ facilitate diuinare, atque adeò tam audacter pronuntiare didicerunt, quid authores senserint in his præsertim, quæ velut non intellecta præterierunt, contenti nomina tantum apponere, ut de Serichato & Gabalio fecit Plinius. Sed fortè istud mouit Amatum, quod in vnguenta addi Plin. ait, quod idem & de sua Narthe Theophrastum scribere diximus, quam quidam Narcaphthum putant : quodque idem tradat Dioscor. Sed & his & talibus coniectari aut suspicari liceat : neutiquam verò temerè interpretari astatuere.

Mirum etiam Gal. nihil de Narcaphtho tradidisse, quem tamen Diosc. libros diligenter euoluisset liquet.

Serapio Abicis cuiusdam testimonio fretus tradit, siccam vocatam Storacem corticem esse arboris Storacem [Styracem resinam] fundentis, qui decoctæ & expressæ liquidæ Styraci superfit, quod tanquam verisimile, inquit Cordus, non impugnamus. Hoc tamen reticendum haud existimamus, nobis videri aliam esse & diuersam arborem, liquidam Styracem fundentem, ab ea quæ calamitam sudat Styracem, ut de Styrace docebitur. Hoc enim loco non de Styrace, sed Nascaphtho nobis tradendum. Io. Rhoder. Lusitanus Nascaphthum putat esse pretiosam illam arboris cuiusdam Indicæ materiam, quam *Ligni Aquila* nomine instructiores Lusitanorum Officine seruant. Sed cum hoc lignum non sit cortex, sed arboris cuiusdam Indicæ materia, Agallocho similis [cuius etiam speciem esse arbitramur] non auisimus eius opinionem confirmare. Siquidem Nascaphthum cortex est arbori suæ detractus. Aquila verò lignum, non cortex, sed lignum est, quamuis nonnunquam etiam cortice vestitum afferatur, sed rarè, & cui non sit eadem, quæ ipsi ligno in odore & sapore gratia, de quo plura diximus cap. de Agallocho & Ligno aloës. Fatetur itaque ingenuè Cordus sibi nihil certi de Nascaphtho constare, hortaturque alios ut id inquirant. Idem in Diacastorio D. Nicolai annotat hæc : Storacis rubæ : hoc enim loco non est accipiendus cortex ille fuscus & aridus, quem vocant Thymiamia, atque malè Storacem rubeam : sed Storacis Calamitæ purissimæ guttæ, quibus rufus est color. Item ad Troch. Alyptæ Mosch. Styrax rubra hic non significat Thymiamia, aridum illum nigrum corticem &c.

Non desunt indicia, inquit Matth. [si modò ad nos hodie deferatur] id omnino esse Narcaphthum, quod vulgò Offic. vocant Tigname. Nam Tigname non aliud integrat quàm Thymiamia apud Græcos. Serap. Narcaphthum *Lafabaten* vocat : dicitur etiam Arab. *Nabach*. Ital. *Agall. cho* atque etiam

Amatus
not.

Styrax
quida
pat.

Styrax
liquida
Styrax
Calamita
differunt.

Lignum
Aquila.

Styrax
rubea.
Thymiamia

Tigname.

Lafabaten.
Nabach.

etiam

etiam *Tigmane* *Seplafiarum* vulgò. Idem post. com. Lat. & Ital. Et Epist. lib. 5. scribit: Placeret quidem Val. Cordi doctrina, qui rubeum *Styracem* imponi iubet. si tamen pro rubeo flavum, ut pote præstantissimum intelligeret. Sed cum ipse Germanus fuerit, & sciam ego Germanicas *seplafias* nihil aliud quam *Thymiamam*, quod Diosc.

Cozumbrum *Narcaphthum* vocari censeo, *Styracem* rubeum appellare: vereor sanè, ne ipse quoque pro *Cozumbrum*, *Thymiamam* addendum crediderit. Sed de mus eū de selectissimo *Styrace* intellexisse, erravit tamen, cum sciret quid apud suos *Myropolas* rubeus designaret *Styrax*, quod illis manifestam errandi ansam præbuerit, à quo errore non habeo quibus exculem: præsertim cum mihi certò persuadeam, *Cordum* in hoc Iac. Manlium esse secutum. Namque Manlius simul ac perperam exposuit *Cozumbrum*, faciem esse *Styracis* liquidi, mox subiunxit Arabicum nomen secundum Compositorem nil aliud designare, quam rubrum *Styracem* seu *Thymiamam*, seu *Thus Iudæorum*. Quæ ut inepta, inania & incertis Autoribus allata, ita ridenda & reicienda videntur. Hæc ille. Sed considerent eruditi Lectores, an *Cordus* non sit excusandus, qui in duabus compositionibus prædictis apertis verbis declaravit, se per *Styracem* rubram non intelligere *Thymiamam* ac proinde ei à Matthioli iniuriam fieri.

Ipse verò Matthioli. [ut annotat Guiland. in suo Theone] crasse in *Narcaphtho* & *Stacte* errat, quæ ille medicamenta duo pro vulgari *Tigname* & *Styrace* liquida exponit, rectius facturus si recitaret. *Styrax* enim liquida ex recentibus *Styracis* arboris corticibus, admixto oleo ingentibus torcularibus, in Asia minori Aegypto & Græcia præmitur, quos ita expressos cortices magna Italia pars *Tegname* vocat, sicuti & Calabri *Bisfari*. Sed nos de *Styrace* liquida & aliis *Styracis* generibus specialius trademus post resiniferas arbores.

Amato *Narcaphthon*. Arab. *Nabach*, *Labastem* lignum est corticosum & velut putidum, antiquitatem nimiam præ se ferens, quod idem ait cum eo, quod Offic. hodie *Thymiamam*, quia in suffimentis præcipue eo utuntur. Itali corrupta voce *Tigname*: Hispani Mauritania *Almeam* appellant. Cæterum *Thymiamam* vagum nomen est, suffitus omne genus comprehendens.

Lacunà quoque teste, pro certo creditur *Almeam* esse corticem *Styracis*, ex quo per cocturam detracta *Storax* liquida offic. *Storax* rubra inquit Clusini offic. Gallia & Belgia, quibusdam in Brabantia *Thus Iudæorum* dicitur, aliis *Thymiamam*. Ex doctorum tamen sententia *Narcaphthon* Antiquorum.

Diosc. descriptio convenit cum *Styrace* rubra offic. harum regionum. Ut verò scribit Apollo, *Styrax* liquidus offic. *stacte* non est. Est & *Styrax* ruber Arabistis *tax* *Styracis* liquidi & *Myrrhæ* *Stactæ* seu etiam *Cozumbrum*, & *Iudæorum* aut *Thymiamam* pro *Stacte* inuecta.

Serapio inania gariens pro *Thymiamate* omnia simul obruit, ut etiam Auic. Pharmacopœi quidam ineptè satis, per *Ammoniacum* *thymiamam*, *Ammoniacum* simul ac huiusmodi corticem accipiunt. Bellon. in suis obser. de iis quæ in Rhodio vidit, refert vidisse se exonerantes nauculam ad ripam portus, plenam simplici cuius in medicina usus est, quod *Styrax* rubra dicitur. Græcis nunc vocari *Mauracapo*. Sibi dictum fuisse, arborem in ipsa insula nasci: verum non datum fuisse otium videndi.

Ut *Narcaphthi* olim, ut suprà dictum, usus Tom. I.

fuit ad suffitus, ita *Styracis* rubra hodie dicta itidem præcipuus usus in compositis odoramentis, quæ ad suffiendum parantur: ita ut præterquam quod per se [si modò recens sit, aut tale quale suprà ultimo loco descripsimus] id muneris præstet, pauca fiant suffimentorum compositiones, quæ ipsum non recipiant. Sed quæ Pharmacopœorum quorundam hodie est pertinax proteruitas, malunt in hanc usque diem evanidum illum & nullius nec gustus nec odoris corticem immiscere, fungum pro aromate, quam meliora docentibus obtemperando operam impendere conquirendi præstantiora.

SASSAFRAS SIVE LIGNVM PAVANVM.

CAP. XXXII.

Lignum Sassafras parum ponderosum est, corticisque (prout ad nos importatur) tegitur, ex quo quidem tenui, cinetico, interiore crassiusculo, rufescente fungolo non nihil, molli, materies subiacet alba, vel ex albo rufescentes, aliquà interdum etiam parte ad cinereum vergens, mollitie & pestinibus Tiliaceis, odore & sapore suavi aromatico, acrisulo & subdulci, quodammodo Anisi. Cortici verò siccitas cum non obscura astringitione inest. Videmus frustra femoris crassitudine, sed quæ vel prope ramos vel radicem excisa ex nodis & vestigiis coniectabamur. Accepimus & portiones quasdam à D. Volmario, quæ eundem

exhibent saporem & odorem, sed texturæ raræ & veluti porosæ, pediculorum Nymphetarum instar.

Folium vidimus anno 1607. apud charissimum fratrem Calp. Baubinum, sublongum, in tres partes diuisum, cuius pediculus degustatus, fuit aromaticus.

Arbor ipsa, teste Monarde [cuius iconem ex-

Descriptio arboris.

hibemus quæ prima fronte Cinnamomi videbatur, magnam proceritatem adsequitur, quam & mediocres & parvæ reperiuntur. Maxima Pinum mediocrem æquant, formâ etiam recta non abfimiles, truncus singularis est, nullis adnatis ramosus, Palmae instar, atque superius duntaxat ramos Pini mundatæ in modum emittit, in orbem poculi instar circumactos. Cortex crassus, fulvi coloris, alio tenuiore cinereo tectus. Materies alba in fulvum deurgens. Estque tam truncus, [vt & rami] flexilis. Cortex commansus, aromatico sapore præditus apparet, qualis est Fœniculi, tanto tamque fragrant; vt pauca eius quantitas totum conclave compleat, habet & acrisculi quippiam. Lignum ipsum minus efficax, minusque aromaticum. Ramis hærent folia viridia, trifariam diuisa, ficulneorum æmula, tenera adhuc, Piri foliis similia sunt, vixque vllum angulum ostendunt, atrouirentia, odorata, multoque magis exiccata. Perpetuâ fronde est arbor, alisque foliis marcescentibus alia succrescunt. Nescitur an fructum aut florem ferat. Radix pro magnitudine arboris crassa aut gracilis, flexilis quidem, minus tamen quam truncus & rami, summâ tellure vagans, vnde facile extirpatur.

Cassia quoque corticem specie & colore Cassia similem ait.

Synonyma Vulgus Herbariorum, Medici item & Offic. *Sassafras*. *Sassafras* vocant: Camer. Lignum *sassepes*, quod de Molle arboris liquorem referre ait. Lignum *Pauanum*. *Pauanum* Tab. Catal. Francos. Refor. Wor. & Lignum *floridum*: *Indica radix qua Sassafras* Codronchio. Gallis & Hispanis corruptè *Sasifragia*: *Indis Pauamen*, Hisp. *Italis, Viera*. In Virgin. insulis *Winanef* Germ. *Sassafras*.

Locus. Nascitur in maritimis, locisque temperatis, nec humiditate nec siccitate excedentibus. Scatent hac arbore montes, suauissimumque odorem præternavigantibus ea adspirat. Floridæ familiaris, vno tantum loco, in portu S. Helenæ, & portu S. Matthæi: alibi nusquam, auctore Monar. Non ita diu ad nos importari ceptum, nunc in omnibus bene instructis Pharmacopoliis habetur.

Vires & v- Folia, [inquit idem Monard.] confusis imponunt Indi, sicca in Medicos etiam vsus assumunt. Optima pars arboris & efficacissima est radix, cui cortex intrinsecus multum viscidus, coloris fulvi, odore tum ramos, tum reliquam arborem vincens. Aromaticus magis est cortex quam radix: efficacius & odoratus est decoctum radices, quam reliquæ arboris & ramorum. Quare tum ob hanc causam, tum ob copiam, in maiore est apud Hispanos vsu.

Téperam. Calidum est hoc lignum cum ramis, & siccum in secundo, paulò magis calidus est cortex, adeò vt ad tertium caliditatis & siccitatis gradum ascendat, id quod ex decocto facile percipitur. Danda igitur opera, vt lignum & rami cum cortice habeantur, sine quo inefficaces sunt illi.

Modus Indi fragmentum ligni aut radices rase pro arbitrio aquæ incoquant, quo fit, vt inde reduces milites, quilibet pro suo placito decoctum præparet. Ego verò hoc modo vtor. Considerato vsuri temperamento & morbi modo, decoctum præparo: leuius quidem & ex minore ligni quantitate propino biliosis: pituitosis meracius, & ex maiore ligni portione. In sanguineis media via incedo. Eodem modo etiam pro morbis soleo variare, quæ omnia nisi animaduertantur, fieri non potest, quin multi errores in vsu committantur. Nec non magna victus ratio habenda, prout morbus exigit. Aliter hyeme parandum deco-

ctum, aliter Vere: aliter pro robustis, atque aliter pro imbecillis. Idem de temperamentis tum corporum, tum regionum iudicium est: quorum neglecta obseruatione, nobilis quædam matrona ex meraciori decocto in periculum est deducta. Hispani incolæ Floridæ insulæ in omnibus morbis vtuntur, tam acutis quam diuturnis, tam calidis quam frigidis, tam leuibus quam grauius.

Vulitas magna eius est in obstructionibus hydropicorum, febribus quotidianis. Hepar enim corroborat, obstructionibus liberat, ventriculorum confortat. Tertiana nothala laborantem iuuenem, & in hydropem propendentem, sanauit pilulis de Rhab. Dialacca, & decocto Sassafras. Meracius decoctum manè loco syrupi cum vel sine Saccharo bibitur: simplicius in potum ordinarium cedit. Bene etiam succedit, si eo vinum diluant, qui vino assueti. Appetentiam mirum in modum reuocat. In doloribus capitis tam nouis, quam inueteratis, ex frigiditate ortis, datur meracum decoctum calidum, manè, in prandio, & in cæna, obseruata debita victus ratione. Sed operæpretium est, vt præcedat purgatio, mediòque tempore vsus decocti, pilulæ sumantur de Hiera simplici. Qui autem decocto vtuntur, non necesse habent conclauis se continere: satis enim est, si probè vestiti sint, & frigus acremque intemperatorem caueant, cibis autem laudabilibus vescantur. In morbis thoracis frigidis efficax est, meatus pectoris aperit, pituitam absorbet, catarrhos in thoracem delabi prohibet. Primum decoctum calidum manè bibitur: dilutius verò seu secundum decoctum pro potu ordinario. Postea verò meracæ sorbituniculæ matutinae intermittuntur, succedente diuturno & continuo secundæ decoctionis vsu. Et si enim debilius agat, continuato tamen vsu, idem quod prima decoctio efficit: debet autem ei admisceri saccharum, vt scilicior sit operatio. In frigidis ventriculi affectibus & flatulentis, præmissa vniuersali euacuatione: meracior decoctio manè calida sumitur, aliàs dilutior, vt dictum est. Prodest maximè in doloribus inueteratis, quo modo ventriculi dolores antiquissimos curauit, indicato postea continuo vsu simplicis decoctionis, assumptisque semel in hebdomade catapotiiis de hiera simplici. Debiliter coquenti ventriculo subuenit, flatus dissipat, rictus acidus tollit: vomitum continuum compescit: oris & anhelitus odorem commendat: Ischiadicis efficaciter propinatur: præsentem quidem dolore meraca decoctio & calida, & ad præcautionem dilutior longo vsu, per se aut cum vino. Nec minore utilitate calculosis datur, & iis quibus arenulæ gignuntur in renibus. Nam & pituitam consumit, & flatus dissipat. Aduersa est iis qui ardore urinæ laborant, aut calida partium urinæ destinatarum intemperie. Alioqui urinam ciet, maximè si impedimentum fiat ab humore aut causa frigida. In artuum debilitate, & gressu impedito, sudor decoctione Sassafras prouocandus per dies multos. Nihil etiam refert interim, si non sudet. Dolorem dentium mirificè leuat lignum masticatum. In Lue Venerea, idem præstat quod Guaiacum, China, Sarsaparilla, simili vsu & utilitate. Valet & ad arthriticos, podagricosque cruciatus, nec non membra resoluta. Ventrem soluit Cyathus mane calidè assumptus. Pansionem celiacam diuturnam sanat, flatus vteri & cruditates consumit, certo experimento. Menfes mirificè prouocat. Obstructiones expedit, fœdusque faciei colores emendat. Sunt quæ contra steri-

Cantia.

Mare
Pessis.Hydrog.
Febres.
Ventricu-
lus Tenuis
ma nuka.Appetent.
Doloris.De Bona
morbi frig.Decoctum
Mansu-Ventriculi
morbi frig.Secundum
nam d
collum.In quibus
morbi
medici

Mansu-

Mansu-

Mansu-

Mansu-

Mansu-

Mansu-

Mansu-

Mansu-

Mansu-

Mansu-

Mansu-

Mansu-

Mansu-

Mansu-

Mansu-

Mansu-

Mansu-

Mansu-

Mansu-

Sterilitas. sterilitatem non infelicitur vſæ ſunt, quibus videlicet vterus fuit frigidior. Macilentis confert, & carnem auget, ob id fortassis quoddam hepatis obſtructionibus ſublatis melior ſanguis generetur. Multos nouimus ad peſtis præcautionem aqua ſeu decocto eius vſos immunes euſiſſe à contagio: alios, qui radicis aut ligni fruſtulum continuò circumgeſtantes olfacerent, ad aëris labem corrigendam. *Hæc Monardes.*

Admirandam profeſſor huius ligni facultatem non pauci alii medici hodiè celebrant, idque non tam ob odoris ſuauiſſimam, & quod nullo ingrato ſapore præditum ſit eius decoctum, quàm ob virium efficaciam, ſi debitè adminiſtretur. Non facile credat, qui non ſit expertus, eius ligni vnciam vnam, [vel ſemunciam vt velut Monardes] dare octo libras potionis, vt ſaluberrimæ ad corpora ſuperfluis humoribus liberanda, ita conſuetis ob odoris ſaporisſue ſuauiſſimam ita amicæ, vt vt poſt aliquot dierum vſum aſſuefacti, non aliam ſibi optaturi ſint vlli, niſi fortè quorum genius penitus Baccho mancipatus.

Poteſt deſtillatum ex eo parari, vel ipſo decocto efficaciſſimum, præſertim ſi ramenta aliquandiu in aqua ſub cineribus calidis macerata fuerint: quæ poſtea deſtilletur in B.M. ita vt nihil viriū ligni exhalet, ſicut fieri ſolet in decoctione. Doſis quoque minor erit quàm decocti: poteſtque & ſecundarium parari deſtillatum. Sed quia id lignum non admodum recens ad nos importari ſolet, maior ligni doſis à peritis medicis ſumi ſolet.

Cum Monſpelii ageremus, ligni cum ſuo cortice deſi vnc. j. f. in tribus tantum aquæ fontanæ libris per hor. 12. infundi ſolebat, deinde ad lib. ij. conſump. decoqui, & de colatura lib. f. manè ſumi calidè. Meliusque cenſemus cum celeberrimis eius loci medicis ſic parari in duas tantum doſes, quàm in plures, tum quia aſſeruatum gratiam odoris amittit, tum quod facultas illius facile euaneſcit. Eſt enim tenuiſſimarum partium. Reſidentiam prædicti decocti infundebant per tres horas in lib. xvi. aq. font. decoquebant ad lib. ij. conſump. colatoque per manicam Hip. cum ſaccharo, Boſcheti, titulo, aut abſque eo pro potu ordinario utebantur, liberaliore adhibito victu, quàm in decocto Guaiacino, quo nomine frequens eius vſus in corporibus macilentis. Hac ratione magno ſucceſſu præſcribebant ad podagras, Iſchidas, veteres fluxiones, obſtructiones confirmatas, febres nothas & antiquas, & ſingulari propemodum experimento ad ſædos virginum colores. Et nos iam ad quosdam prædictorum morborum non infelici ſucceſſu præſcripſimus. Ipſa ligni materies, etſi ad opera ſatis inepta videatur, ſuſtinuit tamen in elegantem pyxidulam torno elaborari quàm adſeruamus.

LIGNVM ANISI.

CAP. XXXII.

Inter ligna Atlantico Orbe aduecta, vidi (inquit Gorop. in Hiſp. lib. 7.) quod Anifi odorem ita ſpirabat, vt Anifi lignum nuncuparem.

Sanè ſi Goropius non ſeparafſet Saffraſas à ſuo ligno Anifi, ſuſpicati fuiſſemus idem cum Saffraſas. Saltem colorem & formam quoque indicafſet.

Sed datum nobis eodè nomine lignum, ab induſtro medico & amico noſtro D. Thoma Plate-
Tom. I.

ro, vncias duas latum, ex trunco brachii craſſitudine, nec illo tamen integro exſum, odore Anifi & quàm Saffraſas ſuauiori, mitiorique materie, ſolidà, ſubſuſcà, pectines rectos maculis tranſuerſis ac ſplendicantibus intercipientibus, quales ſerè in Fagino ligno videri ſolent: facile ſinditur. Flammæ admotum, facile adoleſcit, & luculentà flammam præbet: ſed odorem gratum non reddit ſicuti Saffraſas. Perquirant Studioſi an tale aliquid apud Veteres vel Recentiores deſcriptum extet.

ZINGI FRVCTVS STELLATVS SIVE
Aniſum Indicum.

CAP. XXXIV.

Vſus nobis hic fructus primùm apud Cl. D. D. Fel. Platerum in ampliffimo eius *κρυπταρχία*, idè quæ poſtea nobis exhibitus à fratre eius Thoma Med. Doct. ex Anglia delatus, vbi ab amicis ex India, vt aiebat, illatum dono acceperat. Stella figuram repræſentat. Conſtatque ex ſeptè nuculis particularibus, radiorum in morem in centro coeuntibus, triangularibus, longis, leuiter compreſſis, eà parte quæ committuntur impreſſis, extimâ & conuexa peripheria ſemircularem ſerè deſcribentibus, cortice gemino teſtis, duro, & ſpadiceo, nigricante, ruſoſo, interiori propemodum oſſeo, internâ ſubſtantia cupri diſſracti inſtar lucente, binaui,

atque in ſiccis & inueteratis nonnihil hianſe. Nucleus verò cum in ſingulis nuculis latitat ſingularis, leuiſſimus, ſplendidiſſimus, colore ſeminis Lini aut Pomorum, ſed paulò dilutiore. Odor & ſapor Anifi planè eſt, vnde fortè Aniſum Indicum dictum, cum interim nihil præterea cum Aniſo commune habeat. Relinquit tamen neſcio quid acrimoniæ in lingua commanſus. Figura magnitudinem ſerè exprimit eius quem vidimus.

Zingi.

Apud eundem Plat. didicimus etiam Zingi dici.

Anisum
Philippina-
rum insu-
larum.

De hoc ipso, postquam ista commentati esse-
mus, in vltima rariorum scriptura historia prodi-
dit Clus. Anisum Philippinarum insularum (quæ
ducentorum ferè milliarii intervallo à Sina-
rum regione distant) allatum ante paucos annos
à Nauclero Anglo, cui nomen Thomas Candi,
cum è sua navigatione, quæ totum orbem circui-
uit, rediisset. De huius autem radice, caule, foliis,
vel etiam floribus quicquam pronuntiare posse
negat, quodd seminum & umbellarum tantum
partes Londino acceperit Anisi nomine: pro-
prium nomen, quod natali loco obtinet, esse
Damor [addiderat enim Garcetis appellationem,
vnius ex insularibus, quem Candia duxerat, ma-
nu exaratam Sinanis characteribus.] Erant, in-
quit ille, umbellæ satis latæ, Archangelicæ um-
bellis non minores, sed vt conicere licebat, et-
iam laxiores, aliquot pediculis satis crassis & fir-
mis, in orbem ex summo ramorum fastigio na-
scentibus constantes, quorum singuli, non gemi-
num semen, quale Anisi vulgaris, sustinebant,
sed plura in orbem, vnciam latum interdum, ferè
quadam disposita, videlicet sena, octona aut plu-
ra, fusci coloris, rugosa, in binas æquales partes
compacta, quæ superà parte diuisa, vt plurimum
inania reperiuntur: aliquot tamen plena depre-
henduntur, & semen vnicum continentia, læue,
splendens, cineracei coloris, Orobi penè magni-
tudine. Sapor idem qui in vulgaris Anisi femine,
atque etiam odor.

Damor.

Sapor.

DE SANTALIS.

CAP. XXXV.

Descriptio
citri.

DEcorticata Santali citrini, quæ adferuntur
fragmenta, truncum arguant satis crassum.
Est autem lignum solidum, ponderosum, pectini-
bus rectis, quod sit vt haud difficulter in rectas as-
fulas findatur, colore ex pallido rufescente, aut
verius flauescente ac nonnihil in citrinum ver-
gente, vnde nomen indeptum putamus: sapore
aromatico, amaricante cum acrimonia totum os
implente, suauis, odore fragranti, moschum non-
nihil æmulante, aut sanè ex eo ad rosarum odo-
rem nonnihil vergente.

Santalum
album.

Santalum album parum colore differt à Citti-
no: magis pallescit, Piri ligno quodd pallidum sit
colore satis simile: alioqui eadem substantia, ead-
em textura, & pectinibus. Sed odore infe-
rius, quippe qui debilis vix percipitur, vt nec
sapor.

Cæterum quoniam Cordus magna diligentia
descripsit Officinarum plantas, & potissimum pe-
regrinas, placet eius quoque descriptiones hoc
loco proponere.

Citrinum
Santalum.

Quod Citrinum appellatur Santalum, diuer-
sum penitus à [ruffo] huc rubro esse videtur: nam
gracilius quàm illud est, & dissimili constat mate-
ria & qualitatibus, sine cortice ad nos affertur,
forisque pallidius est: intus verò solido, ponde-
roso, pingui, & si aquæ imponatur, fundum pe-
tente, leni, tenuissimo, nullamque medullam ha-
bente, ligno constat: sapore acri, aromatico, per
totum os se diffundente, & ad caput vsque pene-
trante: colore in flauo rufescente. Odorem ha-
bet quemadmodum & saporem aromaticum, iu-
cundum, fortè quæ, qui facillimè caput tentet &
repleat. Est & tertium Santalum, quod quidam
album vocant, sed reuera nullam habet in colore,

Santalum
album.

qua à citrino dignoscatur, differentiam inuenitur
enim quod magis flauo & profundiore sit colore,
quàm iam dictum citrinum. Quapropter hæc nota

Santalum citrinum.

Santalum album.

non est à prædi-
cto discernen-
dum, sed tan-
tùm odore &
sapore. Hos n-
valdè imbecil-
les, vix perce-
ptibiles, & citri-
no dissimiles
habet: magni-
tudine verò &
materia illi om-
nino simile est,
& similiter de-
corticatū ad nos
adfertur. San-
dalum Machozi-
ri, est species ci-
trini Sandali o-
doratissima, &
valdè aromati-
ca, tam gustu,
quàm odore, &
adfertur ad nos
cum Sandalo
albo, & citrino
vulgari.

Sed par est à
Garcia quoque
descriptions
Santalorum in
ipsa India ob-
seruatorū pro-
poni. Santalum
album & palli-
dum in India
nascitur. Præfer-
tur autem quod
ad Portum Me-
na inuenitur:
est enim id
huidquaquam
lignosum, sed
totum ferè cor.
Ad portum Mi-
tomea est San-
talum etiā palli-
dum: sed illud
multum ligni,

parum cordis habet: Lignum autem à corde se-
gregat, quoniam in corde tota odoris gratia con-
sistit. Ad alium portum, Camanase appellatum,
Improbum Santalum nascitur, vipote, quod pluri-
mum lignum, & nihil ferè cordis possideat. Huius-
modi est & illud, quod ad portum Seruiago nun-
cupatum inuenitur. Sunt autem Mercatores in his
discernendis adeò exercitati, vt conspecto ligno,
statim indicare possint, vnde sit allatum. Inueni-
tur etiam Santalum album & pallidum in Verba-
li, portu laue, vehementer quidem odoratum, sed
quod breui senescat, vnde debeat post annū mul-
to ligno adempto eius odor reuocari, qui in me-
ditullio consistit. Primum verò locum obtinet
pallidum, quod odoratius est, sed minori copia
inuehitur. Etenim inter innumeros Santali trun-
cos vix quinquagesimus quisque pallidus est. Nu-
per tamen à Mercatoribus relatum, qui diu in ea
insula versati sunt, plurimum Santalum pallidum
locis apricis nasci, tantamque inter vtriusque San-

Arborum
magna af-
finitas.
Descriptio
arboris.
Folia
Lenticel.
Flos.
Fructus.
Arbor re-
centi inodo-
ra.

Santali arbores esse affinitatem, vt pallidum à candido discerni non possit, nisi fortè ab ipsis incolis, qui eas casas mercatoribus vendunt. Carterum Santalum in Nucis Iuglandis magnitudinem attollitur, foliis admodum virentibus Lenticel æmulis: flos ex cæruleo nigricans: fructus Cerasi magnitudine, primum viridis, deinde niger, insipidus, & facile decidens. Inodoram ferunt esse arborem, nisi detracto iam cortice exiccata.

Quantum igitur ex hac Santali descriptione colligere licet, valde inquit Clusius not. ad Garc.] erit dubitandum, an legitimum Santalum pallidum habeamus: quandoquidem scribit vix in Lusitaniam deferri, quoniam eius pretium maius sit apud ipsos Indos quam apud Lusitanos. Fieri igitur poterit, vt aliquod aliud odoratum lignum nobis pro legitimo Santalo obtrudatur. Certè candidum nostrum planè inodorum est. At legitimi pallidi librale fragmentum, è stipite aliquot pedes longo, semipedem crasso, recisum; donauit mihi anno 1581. Morganus fragrantis admodum odoris. Est verò id graue, solidum, nodosum, colore intus flauum, odore suauiter reficiens cerebrum, & grato sapore palatum feriens.

Apud antiquiores Græcos nullam Santalorum mentionem inuenimus, sed apud Arabes qui ea nobis ostenderunt, & tria fecerunt, album, rubrum & luteum, quorum placita de Santalis infra inter vires videre licet.

Apud Plin. Sandalum non est arbor, sed herba frumentacea, de qua suo loco. Sunt tamen qui Sericatum Plinii Santalum flauum esse coniectentur, à Serici crudi colore, vt annotat Dalechamp. Sed optauerimus tales Laurum in solidum mordisse, qui ex tam leui occasione coniectari, & vt ipsi censent, interpretari, nos, ludificari, audent.

Videtur tamen Galenus de Santalis tradidisse, quoniam eum citat Auicenna: sed valde suspicamur eum falsò: Nam si cognita fuissent Santala Galeno, vtique eorum passim non vno tantum in loco meminisset: vt nemo nunc quiritari queat ea capita vel libros perisse. Extat quidem de Sandalis libellus, sed falsò Galeno inscriptus cui de secretis Galeni titulus est. In eo vbi de Ictero traditur, Santalorum fit mentio quamuis non santalum, sed Mahazari legatur, quam vocem Recentiores quidam, santalum citrinum interpretati sunt, vt postea specialiùs dicetur. His autem non exhibendam esse fidem doctissimi iudicarunt. Eò quòd ab Arabe quodam collectus sit is libellus, & Galeni nomine inscriptus. Actuarius verò ex recentioribus Græcis in Diaromaton suum Basilicum inter alia, recipit Santali tria genera, nempe Citrinum, rubrum & candidum: totidem & Hermol. genera facit: sed citrinum Luteum vocat.

Tria genera ista, ex tribus distinctis arborum generibus ex quorundam sententia prouenire tradit Curtius: quorum primum rubrum, inodorum: alterum luteum: tertium album, quod in abscessu frigiditatis sibi gradum vendicet. Rubrum verò aliquantò cæteris frigidius existimari, omnibus præferri luteum, si pingui quodam scaeat. Et statim subdit: & quia odorum, quod rubrum est, secundas partes obtinet. Album tertiam sibi classem arrogat, quod inodorum est, duobus prioribus suauiter spirantibus. Vt nunc in magna suspitione versetur bonus ille vir, ne credatur neutrum istorum vidisse, contrectasse, ac minùs etiam olfecisse. Nam quid sibi velit, dicès rubrum inodorum: & postea odorum, & suauiter spirare, nec scimus ipsi, nec intellexit ipse. Quis

Tom. I.

odor rubri sit, post dicetur. Santalum citrinum inuenturum Plateario & Syluio: Hic speciatim Santalia [sic enim vocat] quæ sunt in officinis, acri sapore, linguam mordentia, præsertim Citrinum, minime in vsum recipienda censet: quod non aliam ob causam scripsisse videtur, quam quòd Santala ab Arabibus in tertio refrigerantiu ordine collocari videret, quam temperiem, vel potius temperiei excessum Santalis hodie in Officinis prostantibus vix nostro iudicio rectè tribuerit: vt ex hoc, quoque dubitari queat, an nostra Santala sint Arabum. Monachi in Mes. tradunt, Santalum citrinum non amplius adferri. Aromatarios hodiernos excuare medullum ex albo, & pro Citrino obtrudere: immò illud ipsum esse asserere. Sed magnopere errare. Vnumquodque enim eorum genus suam propriam habere arborem, esseque diuersas arbores, & non duas. Omnium testimonio album esse minùs bonum. Inde colligunt: si Citrinum fuisset pars albi, non fore melius rubro, sed potius eo vilius quod est contra omnes autores. Addunt, reperiri quandoque scriptum Sandali Mazabari: quod accipiendum sit pro citrino. Sed hæc vox tum hos tum alios non parum torfit. Etenim in descriptione aromatici rosati Gabrielis, & in aromatici rosati min. & in aromatici Cariophyl. & in confect. Ramich, & in cap. de Tamarindis, & in cap. de Sorda & aliis similibus post Sandalum immediate sequitur Machazari, vel Mazahari, vel Macizir &c. De Santalo autem dubitant debere intelligi Citrinum: quia semper [vt plurimi testantur] si legatur Sandalus absolute, Citrinus intelligitur: qui est magis aromaticus & præstantior, teste etiam Serapione. Vocabulum proximè sequens Sandalum multi ex iunioribus volunt referri ad Santalum tanquam adiunctum: vnde & pro Citrino siue luteo exponunt.

Quod confirmauit Simon Ianuensis, qui scribens de Citrino. Vocati ab Aben Mesue Mazahani. Ultra septuaginta Barbaras variationes huius barbari vocabuli, per varios codices, in variis descriptionibus reperimus: Machazari, mazahari, macoziri, matasari, mazazir &c.: & nonnulli simpliciter legunt Sandali. Quidam ex Recentioribus, Sandali citrini. In quibusdam antiquis exemplaribus, & in priori impressione librorum Mesues, inter simplicia sunt quædam Synonyma in quibus legitur Machazir, id est, odoriferi. Quæ sanè expositio benè conuenit Santalo citrino. Garcias tamen Arabicarum vocum non indiligens vestigator & interpret se proflus ignorare fatetur, quid sibi velint ista vocabula, nisi fortè Machazari significet è Malaca pretium: aut Mazafrani legendum sit, quod pallidum aut croceo colore infectum sonat. Antid. Rom. Sandalum Nazzambari, Sandalum citrinum seu odoratum exponit. Io. Wittichius, in febre Epidemica præscribit Santalum Machozici, quod itidem interpretatur citrinum odoriferum. Medicorum inscitiam, vel pharmacopolarum ignauiam, taxat Bellon. qui Sandala nulla ratione vulgò Cedrum vocant. Nullam autem Sandalus cum Cedro habet affinitatem, & à neotericis Arabibus tantum cognitus. Sed error hinc emanauit, quòd cum Theriaca Cedri ramos admittat, quibus illi carent, Sandalon pro Cedro assument.

Cæsalp. duo tantum Santalorum genera agnoscere videtur, quæ ligna odorata vocat: candidum, & rubrum: Flauum autem quod hodie habetur, esse candidi medullam multò suauiore reliquo ligno quod album est.

Santalia.

An nostra
Santala
sint Ara-
bum.
Santalo
Citrino
nos carere.
Tres arbo-
res diuer-
sa.

Machaza-
ri.
Mazaha-
ri.
Sandalum
absolute
quid.

Mazafrani.
Nazzam-
bari.
Machozici.

Cedrus

Error me-
dicorum
& Phar-
macop.

Sunt tamen plures alii qui tria distincta genera cum Arabibus agnoscunt, de quo, cum arbores ipsas non nouerimus, nihil certi statuere audeamus.

In Santalorum collatione inter se, & æstimatione non consentiunt Auctores. Ruell. omnes in frigidorum classe ponit, sed rubrum aliquantò frigidius dicit: satis temerè, quoniam ex suo cerebello. Excusandus fuisset, si dixisset ex Arabum sententia. Matth. omnibus præfert pallidum: secundum locum tribuit albo: postremum rubro, quodd, ut ille ait, nullo commendetur odore: priora verò duo suauiter spirent. Remissius quàm in Italicis lucubrationibus, inquit Apollo, ubi vtrumque odoratissimum dixit: & si demum rebus nares admouisset, deprehendisset vtiq; id, quod vulgò citrini seu flauo nomine circumferretur, multò fragrantius esse albo. Amato quoque luteus siue citrinus odoratissimus est, & cæteris melior. Tertius verò albus, medium inter rubrum & citrinum possidens. Præfert igitur rubrum albo, cum tamen hunc odoratum, illum inodorum plerique faciant. Lacuna sanè citrina & alba valdè odorata dicit: de rubro, dicit nulum habere odorem effatu dignum, sed aliquem tamen acquirere ab aliis Santalis. At radians ille Apollo citrina seu flaua sola ferè odorata dicit, quamuis alba communem ligni colorem habentia, & flauo inserta [ut ille ait] aliquantulum etiam redoleant: Brassauolumque reprehendit, quodd in examine vnguenti Santalini falsò nihil omnino habere odoris censeat. At non videt tot radiis stipatus, à se quoque non nisi per accidens tribui odorem albo, quando ait flauo inserta aliquantulum etiam redolere, satis apertè his verbis asserens, quod animò & contradicendi studio taxat. Idem Musa Rubrum tradit, omni fragrantia destitui, etsi pro Santalo absolutè, illud quidem accipiendum velint, quasi magis in frigidans, ipsi tamen Apollini [Serapionis auctoritate freti, qui ex Santalis melius esse dicit flauum] magis flauum aridet, quamuis calidius.

Cordum insuper taxat, quodd per Sandalum Machoziri, vel ex Genuensi codice Mazahari apud Mesuem speciem Citrini Santali, à vulgari diuersam atque odoratiorem supponit: hoc nimirum eius adolescentiæ inurendum esse dicens, quodd vetustate exanimata citrina Santala, recentibus collata, minùs fragrare compererit, proinde in specie diuersa existimauerit, quum præter enarrata non sit dare quartam speciem Santalorum. Quod verò quidam Cedrum putarunt, & calida officinarum Santala cum Syluio, id in rubro nullo pacto admittendum censet. At nos nec alba quidem Cedrum existimari debere censemus. Ipse verò Apollo nobis videtur nimis securè asserere, non dari quartam speciem Santalorum: quasi ille solus omnia viderit. Si diuini vixisset Cordus, vtiq; docuisset eum, quid intellexerit per quartam suam Santali speciem, [quam sanè ne nos quidem intelligimus] nec suam famam eius radiis obfiscari vnquam tulisset, iuuenis quotquot vnquam vixerunt præter ætatem de Repub. Medica meritissimus.

Interim quoque mirari subit, ubi C. Bauh. legit, Fr. Alexandrum in suo Apolline quartum Santalorum genus esse voluisse: cum ex prædictis eius verbis apertè pateat, eum contrarium asserere.

Porro apud auctores scriptum inuenias Santalus & Sandalus: Santalum & Sandalum lignum: Serap. Auic. & Mauritanis cæteris itémque Persis

corrupto nomine Sandal: Ab incolis locorum, in quibus nascitur Chandanacon teste Linschott. In Timor insula omnib;que Prouinciis Malacæ vicinis Chandama: à Decaninis, Gularattis, Canariis, aliisque Indis Sercandua. Lusitanis & Italis Sandalo. Gal. du Santal. Germ. Sandel/ Sandelsholz.

Cæterum in pallidi penuria albi & rubri partes æquales præscribendas non censet Garcias, vt vult Sepulveda, sed potius solum candidum: magis enim pallido affine est album, quàm rubrum. Pen. & Lob. in Adu. alicubi Medicum quendam anonymum obiter carpunt, qui ridiculè conquirebatur perperam fieri hodie, quodd Santalum citrinum adulteretur Ligno aloës. Ita quidam imperiti de rebus incognitis quiritari solent, ne nihil sciuisset videantur. Sed soli docti eiusmodi Leones ex vngue norunt, & à verè peritis discernunt.

Scribit Matth. Santalum in vtraque India syluis densissimis ingentissimisque nasci: Syluius, ex agro Calicuti Indiæ emporii aduehi à Lusitanis. Sed de hac re certiora nos docent Garcias & Linschott. Album & flauum ex insula Tymor aduenit, quæ Iauis adiacet, vndique portuosa. Integra ibi albi flauique Santali syluæ visuntur, frequenter hinc commercio per totam Indiam distrahuntur. Aduehitur autem vtrumque Santalum Lusitanorum Liburnicis ex Malacæ & in Couchin & Goa maxima totius Indiæ emporia inuehitur. Perit enim nunc Calecut amplissimum olim emporium. Inde scilicet ex Couchin & Goa potissimam partem exportant in Malauar, Canara, Bengala, Decan, & Guzarate: minima verò defertur Ormuz, in Arabiam & Lusitaniam. Indè vix in Lusitaniam legitimum Citrinum deferri putat Garcias, cum multò pluris ibi ematur, quàm in Lusitaniam delatum vendi possit. In exterarum regiones delata Santali arbor etiam crescit. Vidisse enim idem testatur in Andanager totius regni Decan vrbe primaria, ubi regiam suam habet Nizamoxa, attamen non fuisse odoratum. Habere autem Nizamoxam istichortos amplissimos, omni peregrinarum arborum, etiam nostratium genere excultissimos, quæ fructiferae sunt. Significatum ipsi fuisse, in insula D. Laurenti Santalum etiam inueniri, & ipsos Æthiopes incolas sic asserere. Verum intellexisse postea non esse Santalum, sed ligni duntaxat genus odoratum, cuiusmodi ibi plurima inueniuntur. Massæus tradit in Chersoneso insula primæ notæ Santalum album nasci. Leuin. Hulsius in Nauig. Holand. Insula, inquit Madagascar, id est, Lunæ, nunc S. Laurentii, quæ ex maximis & distissimis insulis censetur totius orbis in India Orientali abundat Santalo, Ambaro & Ebore.

Serapio ex multorum Arabum auctoritate Santalum frigidum esse statuit in tertio gradu. Auic. verò in fine secundi ordinis ad tertium vsque, siccum in secundo vterque. Rubrum tamen Serap. frigidius esse dicit albo & citrino: illudque præ cæteris, humorum fluxum inhibere, Erysipelatis, inflammationibus, podagræ à bile ortæ ex succo Solani, aut Sedi, aut Portulacæ, aut Lenticulæ palustris vtiliter imponi. Simile esse Fausel frigiditate & siccitate, atque adstrictione, robore gingiuas & stomachum. Omnia Cardiacæ à bile & calidis febribus aduehantur. Trita & mixta cum aq. ros. & modico camphoræ vtiliter temporibus illini ardori capitis. Santala alba media quantitate farcocollæ adiecta, & cum albumine oui temporibus imposita, ad idem valere, & aduersus descensum humorum in oculos, incipientesque

De tempe.
ramento
Varietas.
Ruell. not.

Matth. not.

Apoll. not.

Santalum
absolutè
v. r. m.

Machoziri.

Cord. not.

Syluius
not.

Apoll. not.

Cord. laur.

G. Bauh.
not.

Synonyma
linguar.

Chandanacon.

Sercandua.

Succedon.

Sepulveda.

Medic.

ridiculus.

quidam.

Locus.

Santalum.

Citrinum.

varis in.

Lusitaniam.

exportari.

Vires & s.

Tempus.

Cardiacæ.

Erysipelas.

Podagra.

Ardor cap.

in.

Ophthalmia. tēque Ophthalmias. Apostemata calida lenire, & humorum in fluxum à membris arcere. Omnibus autem præferri Citrinum pingue, & postea Citrinum siccum: Viliſſimum eſſe rubrum, & ſiccius citrino. Eadem cum aq. roſ. epithematis vice ventriculo adnota, eius ſeruorem in ardentifſimis febribus mitigare, ſtomachumque firmare. Santalum quoque autore Auic. cordi amicum eſt, lætitiā enim adfert, & robur ei addit: Quare iis miſcetur medicamentis, quæ Cordi & eius palpitatori ſuccurrunt. Hæc Arabes de Santalis, qui cur Santala frigida faciant, & quidem ordine tertio, rem tam odoratam, aromaticam ſapore, amaricantem quoque, immò fauces quoque ſua atrimonia imbuentem, ſi noſtra intelligunt, nondum ſatis intelligimus. Hinc ſanè Doëtiſſ. Syluius itemque Fuchſ. anſam ſumpſerūt ſuſpicandi, noſtra Santala, non eſſe Arabum vera. Patet tamen à ple-riſque receptum eſſe, non carere nos geminis Santalis, ſuntque qui Arabum potiùs iudiciū de Santalorum qualitate improbandum cenſeant, quibus ſanè nos non inuiti ſubſcribimus. Santala frigida eſſe, perſuaſum eſt omnibus, inquit Scalig. ubi Santalum ab Alpalatho, tanquam rem frigidam à calida differre docet: vt & ipſe quoque in ea ſententia fuiſſe videatur. Sanè Quæſtio pulcherrima eſt, & medico ad iudicia tum faciendā, tū pronūciandā maximè neceſſaria: ſuper quā ſubtiliter Cardanus: ſolidè verò Scaliger ſe exercent: vt ex eorum ſcriptis vidēre eſt.

Santalum album inter frigida cenſet Iouertus, quod, ſi, acrimonia careat, concedimus, quale poſſit eſſe euaniſcens: aliās nequaquam. Pro noſtra quoque ſententia ſciunt Matthiol. Dalechamp. alique non reſcindiſſe Autores, qui hac in parte Arabum ſententiam nequaquam improbandam cenſent.

Porro nomen medicamento triuali indiderūt Medici, quod ab illo triplici Santalorum commercio, *triasantalum* nominatur, & *Diatrisantalum*, cuius deſcriptionem habes apud D. Nicolaum, & ex eo in plerique Diſpenſatoriis vulgò dictis. Præſcribi ſolet à medicis aduerſus calidam hepatis intemperiem, eiùſque obſtructi reliquias, & icterum, (ad quos ſanè affectus ſi tamen frigida eſſent ſantala, vt clamitant, obſeſſent potiùs quā n prodeſſent) ad ventriculi & viſcerum debilitatem. Simili ratione Ceratum Santalinum vocitatum apud Meſuen deſcribitur, aduerſus phlegmonas & intemperaturas omnes calidas, ventriculi, hepatis, & aliarum partium, quas potentiffimè extingueret promittit. Ac à quibuſdam ſimplex etiam, tantumque ex meris Santalis, ſed duplā ad reliqua citrini doſi, pulvis paratur.

Nunc in multis locis medicorum potiones, vt gratiam aſſumentiam inquant, iis imbuuntur. Quin aliquid ſibi odoris iucundi adſciſcant, pauliſper in eis macerantur: quo fieri putant, vt medicamenta à moroſis ægrotantium palatis longè minùs reſpuantur: atque Cinnamomi modo, iis qui medicinas horrent, ſaſtidium abolere, aperte proſitetur Ruellius: quod & ipſum faciat ad probandum eius calorem. Hinc putamus miſceri optima ratione cæteris cor roborantibus remediis.

Cæterum Garcias prodidit, Sandalum uſibus humanis valde neceſſarium eſſe, vt pote quod Cordis affectibus non parum conueniat: magnamque tam albi quā Citrini quantitatem per vniuerſam Indiam abſumi, valdeque tam ab ipſis incolis Indis, quā à Mauris Iudæis & Gentilibus expeti. Pinſunt hoc ipſum ac tundunt in lapideis

mortariis, aſſuſaque, & in pultem redigunt, ac vnguenti more ad corporis inunctiones vtuntur, deinde ſiccari ſinunt, tum ad ætus corporis tollendos, tum ad odoris gratiam corpori conciliandā. Indi enim naturā odoramenti addiſci ſunt.

SANTALO ALBO SIMILE LIGNVM Sembrane.

Inuenitur & in Malabar odorati ligni genus, Santalo albo perſimile, quo ſe in febribus indigenæ inungunt: lingua Malauarica *Sambarane* appellatum. *Garcias.*

Eademque repetens Acoſta addit non eſſe Santalum, neque illius facultates obtinere. Medicos tamen eius provincia Santali ſpeciem eſſe aſſerere, & conferre tenuioris fortunæ hominibus, commendare ad Eryſipelata & inflammationes, atque Santali rubri modo eo vti.

Conſultum proſectò fuiſſet, ab utrōque ligni ſpeciem & ſaporem deſcribi, arboremque ipſam, ſi viderunt. Hoc enim diligentes medicos & Botánicos decebat.

SANTALVM RVRVM.

CAP. XXXVI.

Lapidæz Deſcriptio

Leſe è duriſſima & ponderoſa, è Santali rubri truciſſiſta, quæ del brata importantur, colore intentiùs rubente, quā Breſilium, vt ſeſe nigreſcāt, pectinibus rectis denſiſſimis, interdum crispis tuber, aut nodositate veſtigia imitantibus.

Odorem nullum euidentē ſpirant, ſapore ſeſe fatuo cum leui ad-

ſtriſtione. Commanſum ſaliū vix modicum rubeo colore tingit. At linteis aſſiſtum, tingit. Cordo Sandalum rubeum eſt arbor, materia, craſſitudine, & pectinibus rubenti Preſilio ſimilis, colore multò rubentior, & ad nigredinem accedente: huius etiam ſolidior, & propterea ponderoſior eſt, quā illius materia, deòque aqua inieſta, quamprimū fundum petit. Saporem habens dulceſcentem, adſtringentemque leuiter: odorem nullum fatu dignum: tingit hoc etiam quemadmodum Preſilium, ſed grauior profundiorque huius eſt, quā Preſilii color.

Differunt vt vult Garcias, inter ſe Santalum rubrum & lignum Braſilium: nam Santalum rubrum neque dulce eſt, neque inſcit, quæ nota in Braſilio manifeſtè deprehenduntur, quāuis

utrumque inodorum sit. Musa quoque diuersarum arborum ligna esse testatur. Et facie ipsa lignorum facies & color, paulò diligentioribus satis manifestam differentiam ostendunt.

An odoratum sit Santalum rubrum.

Curiositas.

Odor. Catalogus.

Listarius est inter Authores de odore Santali rubri. Odorem ei inesse negant Matthiolus, Amatus, Musa, Lacuna, Scaliger, Apollò, Calp. Bauh. alique: & si fortè nonnihil redoleat, ei per accidens inesse illum odorem, quod cum aliis importari soleat, quidam ex his dicunt. Curtius in utrumque paratus, modò inodorum, modò odoratum, & laute spirare, pronuntiat. Non desunt verò, qui tenue quiddam etiam per se spirare cenleant, præsertim recens, quibus contigerit videre tales iudicent. Cæsalpinus aliquid noui importat: variâ forte videri, quoddam exigui odoris, quoddam nullius, quoddam præterea longè odoratius flauo, non sine quadam Castorii æmulatione, sed merè coniectura.

Inficere negant Garcias, Acoſta, C. Bauh. At Cluius testatur Santalum suum inficere. Et Histor. Lugd. Santalum rubrum sepe inficere solere tradit. Indulsius & in singularibus versatissimus Medicus Fel. Platerus Archiatros Basilin suo lib. de febribus, ad febres continuas, Santalum rubrum, aqua maceratum, ei rubrum colore conciliare testatur. Omnia nostra fragmenta, [habemus autem non pauca de diuersis locis conquisita,] madefacta & linteamini affricata, rubro id tingunt, sed leuiter: masticata alia magis, alia minus saluam inficiunt, quædam nihil ferè. Aquam maceratione non facile tingunt, nisi in puluerem redacta diu macerentur, aut ebulliant. Pyxidula torno recenter elaborata, vel per se, vel saluam madefacta linteolo affricata imbuebant, colorem eliciunt quid in aceto, alii Aqua vitæ, ac rubro colore inficiunt Tragemata ex saccharo. Si qui sunt qui contrarium obseruauerunt in suo, habent quod dicant, vel differre inter se Ligna Santali, vel in eo saltem, vel se aut nos non verum Santalum agnouisse. Iudicium feret aliquando posteritas.

Synonyma linguar.

Santalum rosaceum rubrum Rhodofantatum.

Adulterium.

ut fructus depreh.

Vires & virtus.

Temperamentum.

Hispani *Santalus roxa* & *bermeia* vocant. Ital. *Santal. rosso*. Gal. *Santal rouge*. Germ. *Roter Sanderl*.

Io. VVittich. de Feb. Epid. cum mania præscribit Santalum rosaceum rubrum: & postea iterum Rhodofantatum, id est, rubrum odoratum, non vulgare, seu Pseudofantatum, quod nihil valet. Sed existimamus bonum illum virum, præscribere Santalum sibi incognitum. Tale enim nullum hætenus nobis innotuit.

Cæterum Verzini vulgò dicti, seu Ligni Brasiliani rubri puluere adulterari odoratum Santalum, annotat Cæsalp. Sed si odoratum esset rubrum, facile detegeretur fucus *in nris doctis*, vel ex odore remissiori. Non diffitemur tamen posse & solere Santali rubri puluerem illius loco ab impostoribus diuendi: talem enim & nos habemus, ab institore quodam Santali rubri nomine datum. Sed ex dilutiori colore & facillimè inficiente facile fucum deprehendes.

Santalo absolute apud authores posito, quidam rubrum accipi volunt: quorum sententiam non temerè improbauerimus, si ad calidos affectus usus esse debeat, quicquid ex Serap. clamat Apollo. Quicquid enim virium antea ex Arabibus aliisque aduersus ardores & varios motus calidos præscriptum est, huic potissimum competere existimamus, quippe quod frigiditati proximius, aut in primo refrigerantium [securè nimirum in tertio Euch. Roef. statuit,] collocatum,

insuper etiam leuem quandam adstrictionem obtineat, in prædictis affectibus conuenientissimam. Consule itaque cap. præced.

Rubri Santali apud Indos exiguus est usus, & rarus. Viuntur tamen contra feruidas febres, eotempora, frontem, & arterias inungentes. Ad alias regiones magna copia transfertur, potissimum in Lusitaniam Occidentalemque regiones, quòd summi in Medicina usus sit. Indi ex eodem ligno idola siue *Pagodis* & delubra sua interdum fabricant: qua de causa crassiora ligna magis expetuntur, maiorique pretio redimuntur, auctore Garcia. Festinè satis D. Platerus docet in febribus ardentibus delirantes decipere infuso aut decocto fantalorum rubrorum, eos qui vinum expetunt. Gratius & melius etiam efficietur, si addito Granatorum succo vini aliquem saporem ei concilies.

Porro rubrum Santalum non nascitur in Timor, sed loco valde distante, videlicet in India intra Gangem fluuium, in Tanasarin, & maritimis quibusdam Charamandel: ex his locis omne Santalum rubrum adferri pro certo asserit Garcias.

ABELICEA SIVE SANTALVS ADVLTERINA CRETICA.

CAP. XXXVII.

Abelicea auctore Hon. Bello, arbor est magna, recta, multis ramis prædita, aspectu pulchra, cui folia Alaterni, sed rotundiora, profundè ferrata: [quos flores proferat, ignorare se fatetur.] Fructus magnitudine Piperis, figurâ quasi rotundus, colore inter viridem & nigrum medio: materies ligni dura, & paululum odorata, pulvis enim huius Santala imitatur: vnde Pseudofantalis Cretica iure appellari posset. Arbor hæc in solis montibus Leucis, eorumque altissimis iugis provenit, & ex ea trabes fiunt.

Antiquis idem ignotam fuisse putat, ni sit Vlmus montana Theoph. descripta l. 3. c. 14. Sed folia neque leuiter ferrata esse, neque magna, ut Piri, verum longè minora. Vocatur *ἀμύνια*.

BRASILIVM LIGNVM.

CAP. XXXVIII.

Brasilium vulgò dictum durum & ponderosum lignum est, delibratumque ad nos importatur, pectinibus satis rectis, colore sanguineo foris, & quâ parte imbres Solis; est passum, intrinsecus autem dilutius rutilescit: sapore dulci est, saluamque commansum, aut liquorē cui fuerit infusum, colore rubro tingit. Cordus sic depin-

Vfus apud Indos. Febres.

Ad firm.

Locus.

Descriptio.

Fructus.

rsendofantatum. Locus.

Delectum.

Sapor.

plagit. Presilium lignum aliquam in materia cum Acere habet similitudinem, colore tamen rubet: inuenitur etiam in ruffo candicans, sed prædictum melius est: crassitudine Guaiaco æquiparatur: petiuncines habet rectos, ideoque faciliè finditur, scobina asperiore in assulas redigitur, quæ in liquorem, quo decoquuntur, rubedinem suam deponunt, tinctoribus expetitam, scribendis etiam rubris literis aptam. Eligito materiam eius ruberrimam. Decorticata ad nos adfertur, vt pluuias, vel alias ex industria affusas aquas facilius imbibe-
 re possit: hoc enim pacto id quod pallidius est, floridiorem acquirit colorem: quidam etiam lixiuio humectant: faciliè deprehenditur: purpurascit enim in superficie, intus remanente pallore. Saporem habet modicè dulcem.

Delectus

Fucus deter-

guar

Descriptio

Arboris

Cardano.

Folio querc-

cino.

Arborem Cardanus non magnam tradit, Enzianæ similem, sed tenuiorem, & magis obliquam: folium quercinum non tamen asperum: corticem ex arbore propter siccitatem spontè excidere. Lignum colorum varietate, cum aliis arboribus certare. *Verzinum* vocari.

Longè aliter describit Theuetus, simulque modum tradit quo reperta sit hæc arbor. Portugaleses [inquit] regiones perquirentes, [nempe terræ Americæ] viderunt pennas rubras, quarum tingendarum rationem resciscere voluerunt. Quibus ab incolis lignum Bresilium ostensum fuit, visu pulcherrimum. Cortex exterior totus cineritius est: lignum internè rubet, maximè in medittillio, quod excellentius, cuius etiam plus asportant. Tunc igitur magnam aduexere Portugaleses quantitatem, quod adhuc fit. Hæc arbor folia fert si nilia Buxo, ita parua, sed spissa & crebra. Nulla gummi emittit, vt quædam alia. Olim maioris fiebat quàm nunc sit, maximè in Oriente.

Quomodo

Bresilium

inuentum

sit

Folia Buxi.

Lerius arbores in Quercuum altitudinem ex crescere scribit, quædamque arbores tantæ effi-
 crassitudinis, vt tres homines amplecti non possint. Folia Buxi esse viridiora, fructum non ferre. Lignum non esse humidum vt pleraque ligna, sed naturaliter siccum: vrendo minimè & penè nullum fumum emittere, cinereum quoque tingere. Quæ ratione *Bresilium lignum* differat à *Santalum rubro*, antea dictum.

Lignum

naturæ

alter

siccum.

Apud Veteres nihil de hoc ligno proditum nouimus. Existimatur tamen primò Lignum hoc ex Regina Saba Salomoni delatum, cuius fit mentio in historia 1. Regum dictum *Dalmagin*, vt notat Theuet. Magnus ille dux Onesicritus in itinere insulæ Taprobana sitæ ad mare Indicum Orientale, attulit huius magnam quantitatem, quod multum probauit Alexander.

Dalmagin.

Rondel. in praxi m. f. cap. de Apoplex. tradit Castaneas quæ adferuntur ex India forma renis, esse fructus Ligni, quod vulgè dicitur *Bresil*. Verum cum Theuetus dicat Brasilianam arborem non ferre fructum, per Castaneam Rondeletii intelligimus *Caiotis*.

Rondel not.

Caiotis.

Peculiare quid, more suo Casalp. quoque sapit. Spinam vulgarem fullonum, quam in Hispania Aspalathum vocari à quibusdam testatur Plin. hodiè *Verzinum* vulgè vocari, Lignum rubrum crassitudine tibiam excedens, rubeo colore inficiens, cuius puluere adulterent odoratū Santalum. Sed eius opinio de Aspalatho iam dudum explosa est à pluribus, aduertat etiam Lector arboris Brasiliæ crassitudinem longè aliam traditā ex Lerio.

Aspalathum

Oforius in Brasilia admodum frequentes & altissimas dicit arbores. Earum quoque aliquoties

Synonyma

meminit Pet. Martyr. de rebus Oceanici & noui orbis, Arbores Coccineas vocans, quarum lignū mercatores Itali *Verzinum*, Hispani *Brasiliū* appellant. Gesn. *Bresilium lignum* & *Bersilicum*. Fuchl. notat *Verzinum* vel *Bresilium*, quoddè Brasilia adferatur. Incolæ *Arboretam*, Theuet. It. *Ligno Verzino*. Gal. *Arbre de Bresil*: *Bois de Bresil*. Germ. *Presilgenholz*.

Agbar coccinea.

Brasiliū.

Bersilicum

Verzinum

unac.

Casp. Bauhin. apud Matth. Brasiliæ ligni duo genera facit: alterum ruffum, alterum citrinum: ruffum aliud ruberrimum esse, aliud in ruffo candicare: hoc tinctoribus expeti. Citrinum verò *Bugia* vocari. Verum hætenus apud neminem legimus vllam *Bresilium* citrinum siue *Bugia* ex Brasilia adferri.

Genera duo.

C. Bauh. not.

Cæterum iam aorum nostrorum memoria de-
 portari cœpit hoc Lignum ex Brasilia alii que insulis longo Liburnicarum nauigatu quæsitis. Munsterus in Calcut & regno Pego nasci scribit. Maffeo teste, ea Regio vbi crescit S. Crucis nomine vocata in aliquot annos: sed à Brasilia rubro ligno, superindium Brasiliæ cognomen.

Locus

Theuetus monet *Bresiliū* quod prouenit versus fluiuium Ianaiel, Morpion, & Cipo de Frie, melius esse altero, quod nascitur versus Canibales & totam regionem Marignan.

Delectus.

In Officinis Europæ hodiè nihil frequentius, imbuendis magnoperè velleribus aliisque rebus expetitur, ex quo Insectores magnum faciunt quæstum. Nam vt obseruauit Ruell. In tenuissima segmenta vel taleolas findunt, & aliquot diebus macerant lanas, elutriatæque cortinis incoquant, vt succum liberaliter ebibant. Colores tantò dulcior, quanto saturitate fraudatæ, minùs saniei huius epotarunt. Sed si plùs situnt velleræ, vt largiùs succo satientur, inebrianturque, subnigricante colore refulgebunt. Certaret is infestius color cum purpura, si pannis tam pertinaciter hæreret vt primam gratiam gestatu attrito, aut vsu non exueret. Sed vellus huius succi non semper tenax, in rubrum colorem degenerat.

Vfus.

Tingendi modus.

Qui librorum mangonio dant operam, segmenta ligni aceto tantisper macerant, dum omnè coloris vim ad se rapiat, cui nonnihil gummi, ne chartas penetret adiiciunt.

Liquor rubens ad scripturam

Alii lixiuio potenti, & adhuc feruente illius scorbem immittunt: vitro derafum, optimum est ad hanc rem, quia tenuissimum, sufficitque ligni pars octaua, additæque modico aluminis inter cineres calidos per horam excoquitur, protinùsque in vsum admittitur. Nec opus hic gummi Arabico, nisi splendicantes literas habere voles. Alii etiā loco aceti aut lixiui aquam simplicem sumunt, sed efficacius priora tincturam eliciunt. Si diutius coquas quàm par sit, sanguineum colorem acquireret: sed si pergas, cæruleus aut atropurpureus. Neutro tamen modo, ni protinus in vsum admittatur diu seruari potest. Tempore enim mutatur, quemadmodum & in velleribus ipsis. Hocque non ineleganti purpureo librorum margines ductis concinniter lineis exornant. Itidem atramenti scriptorii vice, voces quas velint marginibus adnotari, hac rosacea sanie sparsim exarant. Quare roseum, vel potius Rosetum vulgus nominant. Hoc tam eleganti venerilibus commendat, vt lassos & continuo conspectu nigritiæ & candoris fatigatos, oculos sua iucunditate recreet.

Alia parandis ratio

Rosetum.

Cinis quoque tingit lintea colore rubro, vt nullo sapone possit elui: quod & se obseruasse aliquando testatur Lerius. Indi eodem ligno vtuntur ad tingendos funiculos suos bombacinos &

pennas, quibus elegantissimam coloris gratiam conciliare norunt.

Iam in multas rerum perpulchrarum formas lignum tonatur. Hoc etiam fabri lignarii ad tenues tessilas, ad operum pretiosiorum lautitiam & elegantiam vtuntur. Eodem etiam gladiatorum cultellorumque manubria muniuntur & alia leuia ope a tam tornatili quàm dolatili opera fabricantur. Nec omittendum hoc loco Fallopii experimentum, quo dignoscas alumen in aquis medicatis seu thermalibus contineri. Coquatur lignum Bresilium ex aqua donec penè nigrescat, de qua affunde supra sedimentum destillationis illius aquæ, & si alumen adsit, color ille ad nigredinem vergens mox reddetur diluor clariorque. Huius ligni vis medica nulla hæcenus innoquit nobis.

Ut dignoscas alumen contineri in aquis medicatis.

BRESILIO SIMILE LIGNVM VERNIMBOCK GERMANIS DICTVM.

CAP. XXXIX.

Descriptio Vidimus apud quendam Fabrum lignarium Vnam metricam, ponderosam admodum, quippe quæ aquæ iniecta statim fidebat, solida Ebeni instar, rubens, Id lignum Vernimbock nominabat. Aiunt in oppido Wirtembergico Balb Insectores eo vti ad tingendum. Vlmæ Braunpreßilgen nominant, quasi dicas, Bresilium purpureum. Argentina non in celebri emporio perquirentibus, quid esset Vernimbock, frustra duo obtulerunt Insectores, exterius nigricantia, intus rufescentia, solida valde, & pondere suo aqua fundum petentia. Ingeniosus D. Frid. Meyer, Armamentarius Argentinenfis elegantem colorem rubrum pro scripturâ parare dicebat, addito gummi & alumine. Idem aiebat, adiecto puluere concharum lacustrium purpureum reddi colorem.

Vfus.

Liquor ad scripturam

In quo differat a Bresilio.

Hoc lignum differt à Bresilio nobis Geneuæ pro Santalo rubro exhibito, quod non fidit, habetq; quo cū Fagineo ligno nonnihil conueniat, [si colorem demas] præsertim maculis illis transuersis atque crispantibus per substantiam eius sparsis, neque dulcorem illum masticatum præbet.

Vernimbock vocant fortè Germani descriptum lignum, à loco vnde defertur: scribit enim Theuetus, constructam esse arcem à Lusitanis, quæ nominatur Fernamboá, vbi syluestres homines mercaturam cum eis exercent.

An Cordo in Obs. Materia arboris cuiusdam peregrinæ, colore inter Sandalum rubeum & Bresilium medio, ex qua faciunt capulos cultorum Norinbergæ.

ARBOR ΜΗΤΡΟΣΙΑΨΟΣ SCALIG.

CAP. XL.

Descriptio GRæcum fortasse nomen à nobis inditum plus Historiæ conueniet, quàm ingenio nostro. Tam enim est prope mendacium, quàm nos à voluntario mendacio alieni. Animi tamen gratia reponetur hîc. In Iaua maiore, aiunt, raram esse arborem, cuius medulla ferrea sit: exilis illa quidem, cæterum porrecta ab imo ad summum plantæ fastigium. Atq; eam fructum gere ferro impenetrabilem. Eadem refert Nic. Costinus in Itinerario suo. Deinde expergificamur.

Mirabilis vis.

LIGNVM BRESILIO SIMILE COERVLEO TINGENS.

CAP. XLI.

Descriptio Haud ita dissimili facie Bresilio est lignum quoddam à Porentruyensi Pharmacopœo nobis donatum, colore & pectinibus Bresilii vulgaris, sapore tamen luculentiore, & cum dulcedine nonnihil acti, & odore grato, quem acquirit negant: sed lignum esse recentius, quò odoratus: in segmenta diuisum solent Officinæ Gallia diuendere, quibus dicuntur Bois d'Inde: Germanis Peseil: hoc etiam leniter masticatum coruleo colore tingit, idèd à tinctoribus expeti aiunt, ad coriorum & telarum tinctorum.

Montbelgardenses & Porentruyenses accersunt ex Trecensi vrbe & Argentina, emunt libram aliquot grossis: tinctorum meliorem reddi dicunt, addito Alumine.

LIGNVM VIOLACEVM BRESILIANVM.

CAP. XLII.

Descriptio Vidimus in Bresilia, inquit Leriis, lignum naturaliter violacei coloris, & eo ligno attulimus regulas. An Hist. Lugd. ex Theueto Arbores in America ligno purpureo, ex quo pulcherrima tinctorum fieri posset?

De hoc autem ligno sic Theuetus: In America prouenit lignum colore purpureo, ex quo meo iudicio, pulcherrima sculpturæ parari possunt. Dubito an fuerit Lignum purpureum, in quo Plutarchus scribit Caium Marium Rutilium primum Dictatorem ordinis populi inter Romanos, curasse sculpi bellum, personarum imagines 369. digitis minores: delatum fuerat lignum ex suprema Africa. Est & quoddam lignum Violaceum Ettalche dictum Leoni Africano in Descript. Africa, quo vtuntur Medici ad Luem Veneream curandam: Iuniperus maior Scalig. quam suo loco trademus.

LIGNVM NEPHRITICVM, COERVLEO ET FLAVO TINGENS.

CAP. XLIII.

Induritus & crudus huius Ducis VVittem. Medicus & collega noster Do. Schopflius mandante E.C. misit nobis nomine Pali Indiani craterè ligni huius, fabre sanè factū, amplum satis, cuius Diameter fortè spithameus: cuius pulchritudo non vulgaris ex variantium linearum emblemate resultans. Et simul eiusdem ligni scobem, colore rufescentē, sapore nullo manifesto: quæ in aqua macerata eam breui spatio mirabili colore coruleo & flauo tingit, quæ luminis ob-

Palum Indianum.

Scob.

ni obuersa Opali lapidis Gemma variantem colorem pulchrè repræsentat, ita vt in ea vario modo igneus, luteus, & rutilus splendor, & fulgens purpura, & virens mare incredibili pariter mixtura transluceant.

Eiusdem ligni speciem, eodemque colore variante tingens frustulum accepimus nomine ligni Bezoardici seu aduersus Venena, à quodam Italico, cuius historiam mox recitabimus. Hoc saturatius rubet Santalo, & ad spadiceum nonnihil tendit, pectinibus rectis, nullo nec odore nec sapore, fortè quia euanidum, materie satis dura.

Mittit, inquit Monard. noua Hispania ligni quoddam genus crassum & enode, materia Piri, cuius vsus iam diu receptus fuit in his regionibus ad renum vitia, vrinæ difficultates & incommoda. Postea experimento compertum est, eius aqua in iecoris & lienis obstructionibus utilem esse. Fit autem hoc modo. Lignum assulatim & minutim concisum in optima & limpidissima fontana aqua maceratur, atque in ea relinquitur, donec aqua à bibentibus absumpta sit. Dimidia hora post iniectum lignum, aqua cæruleum dilutiorem colorem contrahit, qui sensim intenditur pro temporis diuturnitate, tamen lignum candidum sit. Id adulteratur ligno illi simili, quod aquam croceo colore inficit: de quo postea. Hac aqua qui assidue vtuntur, ea vinum diluentes, mirabiles experiuntur effectus sine vlla humorum commotione, neq; alio opus est victus ratione, quam temperata: aquæ enim sapor non magis immutatur ligni iniectione, quam si pura esset, & nihil in ea maceratum. Calidum & siccum est in primo gradu.

Cum poculo & scobe prædicta, missa ab E.C. adiunctum erat hoc scriptum. Palligni Indiani scobis vnc. j. in vncias iiii. aquæ font. loco calido horis 12. infusa, & tepida assumpta infusio manè stomacho ieiuno, in dolore lumborum & prouocanda vrina plurimum valet. Idem præstat si aqua aliquandiu in poculo ex eiusmodi ligno parato infusa tepida bibatur, repetendo quoties opus fuerit.

Cæterum Italus, quem dicebamus, sui Bezoardici ligni libram j. duodecim coronatis Solaribus æstimabat, promisso experimento extemporaneo. Cõuenit studiosorum non paruus numerus, (qui hæc nostra commentaria legentes, hoc ipsum testari possunt) inter quos & ego Cherlerus, ducente, & præeunte nobis, more Monspelienfis laudatissimo, Cl.D.D. Pradilæo, profess. Regio, viro Gratiissimo. Adfuit gallina duæ, cuique eum pulte farinacea intruditur Arsenici scrupulus. Sed alteri de aqua, quam ex infusione scobis prædicti ligni paratam habebat, apponitur, quam missella gallina ob intus excitatum ardorem auidè haurire, ex parte resocillata quidem, nihilominus tota ea die moribunda simillima videbatur. Euasit tamen tandem, vt aiebat Pharmacopæus, nescio an corruptus vel largitione delinitus. Altera verò, quæ nihil de illa aqua hauserat, variis iactationibus conuulsionibusque fatigata, miserè interiit. Hic studiosorum caterua alteram superuiuentem conspiciens, certatim de ligno poscere cœpit, soluto pretio, sed remissiori, [pro singulis vnciis mediū coronatū, vel asses aut solidos 30. regios, nisi fallor.] D.D. frustulum obtulit dono. At ego quiritari & causari, aquæ frigiditati ac copix potius eam vim dicandam, quæ ardentissimi veneni vim retunderet. Italus imposturā detectā, seque præfenti lucro priuatum iri vidēs, me tantū boni frustulo beare, blanditiisque delinire felici-

cius potuit, quàm debuit, vt tacerem. Nec caruis experimento suspicio. Nam sequenti die præsentibus aliquot studiosis idem penitus obseruatum in columbis, quibus itidem Arsenicum exhibitum, altera epotā aquā simplici sed frigidissimā sospes euasit, altera interiit.

Porro dubitamus an de hoc ligno intelligat Goropius, quando ait: Lignum quod à colicis doloribus curandis quidam mihi nominarunt, nec dum ad vsum medicum vocauit.

Cæsalpinus qui nunquam non aliquā nouitate stipatus incedere solet, ex Fraxini genere suspicatur lignum in noua Hispania repertum, cuiusamenta in aqua post horæ dimidium cæruleum elegantissimum reddunt, cum ipsa candida sint.

Vtuntur (additidem) aqua prædicta in potu quotidiano vsu cum vino ad Renum morbos, vrinæ difficultatem, & Itchiadicos. Eiusdem ex eodem meminit Camer. Hist. Lugd. Lignum ad dolores renum vocat. Catal. Francof. Lignum nephriticum: Griesbholz.

LIGNVM CROCEO TINGENS.

CAP. XLV.

Hoc est illud lignum quod paulò antè diximus nephritico ligno substitui, & aquam croceo tingere, vt testatur Monardes. Plura de eo dicenda non habemus.

An Theuet. America Lignum luteum ex quo aliqui suos parant enses?

Considerandum an tale quid insinuet Serap. quando ex autoritate Aben Mesuai tradit afferrī ex prouincia Iaiemen, esse corticem arboris, ex quo paratur color similis croco. Sub nomine eodem loco meminit aliarum plantarum ex variorum autoritate, de quibus suo loco.

LIGNVM CANDIDVM FVNGOSVM
cotis vicem præbens.

CAP. XLVI.

Anno 1597. è Iaua maiore delati ligni fragmentum datum sibi, ait Clus. Exot. l. i. cap. 8. valde leue, vt nihil nisi Sambuci medulla quodammodo videretur, fungosā materiā constans & candidā, cortice admodum tenui, & quasi membranaceo tecta, cineracei coloris. Interrogatus à me Abdala Guaratenfis, quem Bataui nautæ Amstelredamum aduexerant ex Iaua, vbi aliquot annis vixerat [aliqua enim ex parte Lusitanicam linguam callebat] quod esset huic ligno nomen, & quis esset eius vsus, de nomine quidem nihil respondēbat, sed educto suo cultello, signis mihi innuebat, ad cultrorum obtusam aciem exacueandam inseruire: & sanè postea faciebam, atque ad id præstandum valde commodum esse deprehendebam.

Ligni exotici flauescens, venis à centro ad circumferentiam ductis à Gareto accepti descriptionem tradit Clus. Exot. l. i. c. 7. ex quo petenda relinquitur.

Lignum
Bezoardi-
cum.Vires &
Vfus.
Renum vi-
tia.
Vrina dif-
ficultas
obstructio
veterumModus
vendi.

Dolor lumborum.

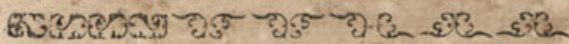
Experimē-
ta aduer-
sus VenenaImpositura
interdita.Lignum ad
colicam.Fraxini
genus.An Virtz
Serap.

Descriptio

CANDIDISSIMVM LIGNVM BRASILI-
ANVM.

CAP. XLVII.

D. Scriptio IN Brasilia scribit Lerus vidisse se Lignum candidum vt charta siue Papyrus. Theuetus quoque tradit in America nasci arbores ligno candidissimo & tenerissimo, nullius tamen apud Americanos pretii. Consideretur Tocut gehit arbor, cuius lignum summi candoris, Authore Fragofo, cuius meminimus Hist. n. l. 9.

LIGNVM LEVISSIMVM.

CAP. XLVIII.

Descriptio Gener. Io. Henricus Cherlerus rediens ex Anglia attulit ligni portionem cum hac annotatione: Ligni leuissimi frustum crassitudinis crassioris carpi, vlnaris longitudinis habuit D. Iacob. Gareus Pharmacopœus Londinensis peritissimus, misit D. Clusio, deditque mihi portionem. Hoc sanè lignum leuissimum est, per transversum secta rotula, sua circumferentiâ maiori ex parte rotunda, ni quadam parte totum fungosum, cuius superest etiam aliquid corticis tenuis cinerei, totum sibi simile flavesceus, distinctum circularibus lineis, ignem facile concipit, odor nidorulentus, sapor subsalsus, quem acquisititium suspicamus. De quo ligno etiam Clus. Exot. l. c. 8.

COCCIGRIA: SIVE GOTINVS PVTATA.

CAP. XLIX.

Descriptio

Folia

Dvo suadebant hoc loco de Cotino, arbore propius ad Orbem nostrum accedente tradi: tum quod & ipsa tinctoria sit, tum quod à quibusdam pro Brasilio habita, eodémque nomine sit appellata. Arbuscula est fruticosa, contortis caudicibus, non crassis, ramis crebris, mediocri crassitudinis, quos rubens rufusve cortex tegit, medullâ multâ farctos, quibus folia pediculis subrubentibus semuncialibus & vncialibus alternatim adhaesunt, ex oblongo rotundata. Pistachiorum foliis paria, glabra, neruosa, odore quodammodo Lentiscino, gustuque adstringente, non iniucundo tamen: sub æstatis finem rubeunt, elegantissimoque nitore oculos oblectant, id notante Clus. Ramulorum fastigia infinitos propemodum Mæandros tenuissimorum sed rigidorum filamentorum latè diffusos sustinent,

pilis plumatim obfisos: & in his obiter semina compressa rubentia Lenticulis aequalia: Cæsalpino flavescentia, quasi triangula, duro putamine, sed ob tenuitatem impartibili, [vt ille loquitur.] Materies flaua, solida, pectinibus rectis, externis orbibus albicantibus, interna parte vsque ad matricem fungosa. Flores scribit Clus. esse ex herbido pallecentes: radicem duram, lignosam, raris fibris donatam, vt in Terebintho.

Huius arboris lignum videtur nobis sic à Cordo describi. Presilium Citrinum, id est, Bugia, longi sunt baculi, crassitudine quâ ferè manum impleant, rectis per longitudinem descendentes pectinibus. Colorem habet flauum vel citrinum, dolabris in tenues & fasciis similes assulas scinditur, quæ in aqua decoctæ, lateum vel citrinum remittunt colorem, quo fullones tingendis lanis & pannis vtuntur, in gustu ferè nulla qualitate linguam afficit.

Hoc est illud lignum quod C. Bauh. apud Matthioli. Bresili [quod ex Brasilia adferatur,] alterum genus, nempe Citrinum, quod Bugia vocetur, facit: verum hoc lignum ex Brasilia vel India adferri, apud neminem hætenus legimus, vt cur Bresilium dicatur, aut dici debeat nondum nobis constat.

Si quæ alia planta hodie cognita, certè hæc, quam modò descripsimus & pictam damus, ad κοκκυμηνίαν Theophr. referri posse videtur, quam sic describit. Coccymelea [κοκκυμηνία] Arbuto & Adrachne folio similis est, sed arbuscula parua. Peculiare in hac, fructum eius in pappum facessere ac resolui [ὁ καρπὸς πτερόειδος καὶ τὸν καρπὸν.] Hoc enim de nulla alia arbore accepimus. Sed planè videtur ea vox κοκκυμηνία esse mendosa, etiam doctissimorum Herbariorum calculo. Gaza antiquam vocem retinens, & hanc potius respiciens satis securè conuertit Prunum. At quod Pruni genus in pappum seu lanuginem abeat, vel quæ Prunus similis sit Arbuto, nec sciuit ipse, nec hætenus obseruatum. Prudentius igitur Græcam vocem retinuisset. Potuisset etiam animaduertere apud eundem Theoph. aliam κοκκυμηνίαν, hoc est, Prunum ab hac planta diuersam esse descriptam, quod sanè auget suspicionem lectionis mendosæ.

Mendosè in Hist. Lugd. legitur κοκκυμηνία. κοκκυμηνίας legit Ruell. Certum verò est Plinium legisse κοκκυμηνίας, doctissimorumque virosum iudicio eandem ille Cotinum vocat.

Eandem etiam esse cum Coccigria eiusdem Plin. censent Anguil. Dod. Pena & Lob. Dalech. Const. Taber. Casp. Bauh. Sed videntur in tanta breuitate Cotinum nimis securè eandem facere cum Coccigria. Nam quid similitudinis habent inter se Coccigria & Cotoni descriptiones Plinii.

Clus. certè consultissimus Botanicus satis circumspicte: Cotini, inquit, Plinius meminit breuiter, vt nemo facillè colligat, an ei stirpi, quæ apud Herbariorum vulgus tale nomen obtinuit, Cotini appellatio rectè applicata sit. Coccigriam tamen eiusdem fatetur plurimas notas habere nostræ stirpi conuenientes. Dicamus iunioribus quales. Parua est arbor. Est & nostra. Nec folia malè conueniunt. Sed an nostræ semina vel fructus, in papposa illa filamenta facessant, nondum obseruatum. Iisdem obseruatum adherere, qualia antea descripsimus. Vt & hoc dubium explicandum restet. Camer. quoque hæsitante pronuntiat, in eo imitatus Clusium. Dubitat quoque Cæsalp. non segnis alioqui ad pronuntiandum.

Sed

Plin. mss. Sed nec Plin. abeat absque censura. Falsum enim quod ait : nullius arboris præter Coggyrigie fructum amitti lanugine, seu pappo : nec videtur agnouisse Salices, Populum & similes, aut saltem earum non recordatum. Cautius Theophrast de nulla id alia inaudisse. Cæterum, de sententia Clusii, aptius hanc stirpem Coccone-
*Coccone-
leia.* leian, aut Coggyrigiam [si quis fortè Theophr. sic scripisse cum Plin. censet.] appellabimus quam Cotinum : cum *κόκκινον* & Theophrast. & Dioscor. Oleaster sit.

*Cotinus.
Scytharion.
Thapsium.* Sunt verò, (vt Dalechamp.) qui Plinii Cotinum esse putent, quod Scytharion, tanquam Scythicum lignum Græci vocauerunt : alii Thapsium : alii Chrysoxylon, flavo melinòque colore, & lanas tingens, & capillum.

Matth. not. Matthiol. in post. com. Cotinum esse ait foliis odore subgravi, Gallæ contusæ modo, caudice humano brachio paulò minore : gerere plurimam congeriem, umbellæ ferè speciem præ se ferentem, colore ex candido rufescente, in qua siliquæ oblongæ, Hyperici ferè similes : in quibus semen conclusum : vocari vulgò *Rase* & *Scotano*. Ast hæcenus non legimus à quoquam observatas siliquas, nec ipsi observavimus. Sed fortè Matth. non recordatus se de hac planta alibi scripsisse, imaginatione sua fuit deceptus.

*Barba
Terebintho
Cognata.
Coccyria.
Styrax.* Gesn. l. Hort. *Barba Iouis* Plinii, arbuscula Terebintho cognata. Spontè circa Vrbani nascitur : fortè Coccyria Theophrast. Idem alibi eiusdem operis : Styrcem arborem, inquit, ad quatuor cubitos enatam si benè memini, idque è semine, ni fallor, vidi Augustæ in horto doctiss. med. Ad. Occonis, qui ad me scripsit, his verbis : Styrcem meam quodammodo bifurcatam, in duas partes radicibus, & ex vna arbuscula duas feci satis insignes. Hæc arbor mirificè me delectat, tum quòd sciam nullam eius generis reperiri in Germania nostra, præsertim finitimis huic nostræ civitati regionibus : tum quia foliorum etiam florum pulchritudo speciosa videtur : de fructu in hisce partibus despero. Sed idem Gesn. in alia quadam Epist. ad eundem scribit : Non est Styrax, quam mihi demonstraveras arborem Augustæ, sed Barba Iouis à me olim existimata, quòd incanam veluti barbam circa fructum suum funderet. Rectè Gesn. Styrcem esse negat, quod vel ex eo patet, quòd hæc nostra folia nō habet lanuginosa vt Styrax : neque hæc Barbam fert. Iouis quoque barbam Plinii, non censemus, cui folia argentea, quod nostræ arbusculæ non convenit. Terebintho quoque cognatam non ausimus dicere : non enim est resinifera. Folia quoque manifestam differentiam faciunt : in illa plura ex vna costa emergunt, vt in Iuglande, in hac nostra singularia sunt.

*Barba Iouis non est.
Gesn. not.
Terebintho non videtur cognata.* Turner. pingit sub titulo Rhus : descriptio tamen quam ponit, non quadrat figuræ.

*Rhus.
Turner.
not.* Clus. annotat, hoc frutice ad paranda Coria, vt Coriarios non minùs quàm Rhoe, cum alibi, tum circa Viennam Austriæ, ibique etiam Rhois vulgare nomen Sumach indidisse.

*Sumach.
Cotinus
Coriaria.
Dod. not.* Hinc Dod. Cotinum coriariam vocat : sed quando ait esse Vlmi foliis, prodit se plantam cuius iconem exhibet non novisse. Vlmi folium hisutum est, asperum, longum, serratum.

Rhus 2. Lob. & Pena & adu. Rhus 2. Theophrast. dicunt. Sic enim habent : Coccigria Theophrast. Cotinus Plin. & Theophrast. Rhus alterum : vt vel Cotinum Theophr. dicere velint, vel Theophrast. Rhus alterum. At nullam Cotinum apud Theophrast. novimus, quæ Plinii Cotino Tom. I.

possit respondere. Rhus quoque Theophrast. esse non potest, cuius meminit lib. 3. cap. 18. vbi Gaza vertit : fortè in Adu. non legendum Rhus alterum, sed Rhus Allobrogum. Neque enim credimus Pen. & Lob. tam differentem plantam cum hac nostra seu Coggyrgia confundere voluisse, quam eleganter sic depingunt. *Kotinos* sunt cirrei flocci, quales in galicis aut galli gallinæ vertice visuntur, quæ de similitudine floris, dictus fuit hic frutex, qui è summis virgultis, quin n. cubitorum altis, pulcherrimum lanitium tollit, sericeo vellere & contextu calamistratum : quod crispatur & explicatur in latam Cæsariem, crinibus puniceis, fulcis, tortilibus, semine lentis minore, ex nigro rufescente : caudice & virgultis fuscis, vimineis : foliis circinatis, densis, rigidis, Capparidis, Pistachiam aut Terebinthum redolentibus, & concoloribus. Quo magis miramur, tantæ venustatis stirpem frequenti vfu & mercatu ad coria curanda expetitam inditam esse Commentatori Matthiolo.

Casp. Bauhin. annotat Oleam Aethiopicam Hippoc. nominari solitam à Guilandino. Pannoniis Farblauß / Dod. fortè leg. Farblaub. Sabaudis du Fuslet : Allobrogi. Rhus falsò, sed propter vsum in tinctura : Appennini incolis Scotano & Scoteno corrupta Cotini voce, Const. Quidam & vsum & similitudinis argumento Gerin. Gels presilgen holz quasi dicas Brasilium flauum. Scotanum luteum Scaligero.

Locus Copiosè nascitur in Italia Lombardica inter sepes, vt observavimus Patauio, per Vicentiam Veronam, Bressiam, Pergamum, [finitimasque vrbes animi gratiâ lustrantes] Mediolanum tendentes Iunio, quo iam defloruerat, & cirrhorum fructuumque specimen ostendebat : sed humiles ferè sunt omnes, & vix videas hominis altitudinem superantes, paucas æquantes. *Fl. rer.* circa Viennam Austriæ Maio : calidioribus locis maturius. Fructus maturescit Iulio & Augusto. Crescit spontè in monte, Badensibus thermis quæ à Vienna quatuor miliaribus absunt, imminente, vicinisque quibusdam montanis locis, vbi interdum aded pumila nascitur, ut vix cubitalem altitudinem attingat. Clus. Prouenit & copiosè in Tridentino agro, potiss. etiam in Apénino monte : in Histriæ alpibus, in Pannoniæ superioris siue Austriæ : tum & in Hungariæ ac Bohemiæ arduis syluis, si Dod. credimus. Auriaco agro quatuor miliaribus Auenione, quæ insulas & aquas Sextias itur, magnus prouentus est. Lob. Ex ramo auulso diu viridis remansit sed non regerminavit sata Gesnero : vnde colligit plantam hanc diu durare posse si semel apprehendat. Vidimus etiam inter Camberium & Lugdunum : quòd lignum copiosè aduehitur ad tincturas, quæ admodum & ad alia loca tinctoriis officinis celebria. Itali qui Serici confectionem & tincturas instituunt ostenderunt nobis Stutgardiæ 1600. ramenta ex Italia delata nomine *Scodano*. Valer. Dourez ad ipsam plantam annotauit Guilandino dici Chrysoxylon apud Anac. ita etiam vocabat Vlyss. Aldroandus cum essemus Bononiæ.

Satio Radicibus vtuntur infectores, illisque panum ruffo [rosso] colore inficiunt. Foliorum etiam & ramulorum vsum apud Coriarios in repurgandis coriis. Anguill. Idem ramis luteo tingunt, teste Const. qui tamè Plin. verba explicans, quando ait : ad lineamenta modo conchylii colore insignis, id de cortice intelligendum tradit. At nos ligni tantum vsum, nullum corticum observavimus cum Anguill. & Casalp. qui ait : cau-

Téperam.

Vlcera oris
Defluxio in
fauces.Vlcera ge-
nitalium.
Menses.Alui deflu-
xiones.

dicibus decorticatis infectores vtuntur: flauo enim colore tingunt. Vis illi adstrictoria insignis, exiccans, cohibensque. Sanantur foliorum decocto in collutionibus oris & linguae vlcera, quin etiam columellae & faucium defluxiones. Valet item ad genitalium quoque vlcera, si eo saepe abluantur. Adduntur folia in defensionibus, quae ad mentes cohibendos parantur. Siccorum foliorum ac ramusculorum puluis, ventri prius aceto rosaceo illito, inspersus, alui defluxiones quascunque compescit. Matth. Possis etiam eiusdem decocti collutione dentium dolorem incipientem fluxione calida arcere.

B V X V S.

CAP. L.

Descript.

Materia.

Folia.

Observa-
tio.Globuli.
Flosculi.

Fructus.

Semina.

Chamaebu-
xus.Buxus hu-
milis.

DE Buxo nō intempestuē nunc tradetur, quōd Bresili folia [de quo antē] tradantur esse Buxi: sicut annotauit Theuetus, ita parua scilicet, densa & spissa.

Est verò Buxus perpetua frondis arbor, densis ramis brachiata, cortice scabro, albo, ma-

terie durissima, flaua, nulla intus medulla, valdè aequali, ponderosa, adēd vt aquae iniecta recta fidat. Imò nec cariem sentire in aquis, notat Matth. Folia creberrima, aeterni viroris, splendentia, laeua, Myrteis obtusiora, firmiora, interdum concava, & quod notatu dignum, duplicia, quaeque diligenti vel cultello ita à se inuicem separari possunt, vt tenuissima & ferè pellucida alterius plantae esse exercitatissimo cuique videantur: suntq; Buxi folia odore parum grato, sapore tamen ingratiore, quorum ortus, sicuti & ramorum ferè est aduersus: ex quorum alis secundum ramulos globuli racematim cohaerent, qui mox in flosculos stamineos flauescerites explicantur, quos vascula excipiunt vrceolis similia, viridia, Myrti baccis paulò maiora, superiore parte umbilicata, & tribus vel quatuor veluti ausulis donata, in quibus semen continetur lucidum, Fraxinellae semini simile. Radix magna ex parte nodosa tuberosaque, parte praesertim superna, & ex parte eminenti, qua materies eius crispa & elegans ad varia opera expetita. Reliqua radix non magna, nec profunda, materies cum ligno eadem.

Vesuntii nomine Chamabuxi ostendit nobis Cl. D. D. Chiffletius, eius vrbs Archiater & amicus noster singularis, arbusculum Buxi humilem admodum & vix bipedaneam, stipite tamen crassiusculo, cuius folia valdè parua, Myrti Tarentinae. Similem ramum nobis postea exhibuit lectiss. iuuenis Iac. Mieg. Basil. Med. studiosus, nomine Buxi humilis, dodrantalem, in aliquot mi-

nores diuisum, foliis praedictis, quem etiamnum in Herbario nostro sicco adseruamus. Eandem & Dod. describit ad duos aut tres tantum pedes attolli, ramos tenues admodum, foliis esse rotundioribus & dilutiùs virentibus. Theophr. Buxus [πύξος] non est magna arbor, folio Myrti, nascitur locis algidis atque asperis: Etenim Cytorii montes tales sunt, in quibus abundè prouenit. Olympus quoque Macedoniae frigidus, in quo gignitur, sed non magna. Maxima autem & pulcherrima in Cyrene. Nam procera est, & ceteras crassitudine longè superat. Idēd mel insuaue, Buxum redolens, attamen multum & copiosum. Serotina admodum fert fructum, ingustabilem cunctis animalibus. Materies eius grauis, quia densa, quae ne arefacta quidem lenis redditur. Ob nimiam spissitatem omninò enodis, aut paucissimis nodis. *Hac ille.* Quod postremum nō perpetua videtur veritatis. Vidimus enim, imò habemus in syluestribus natas, penitus propemodum nodis scatente ligno: sed id rariùs tamen obseruatur. Cum autem id euenit, id fieri suspicamur à crebra ramorum ipsius supernorum abruptione. In cultis & maioribus, quod sciamus nunquam.

Ennius lib. 7. Buxum amaro corpore dicit:

--- Longēque Cupressi

Stant rectis foliis, & amaro corpore Buxum.

In primis verò materies honorata Buxo est, inquit Plin. raro crispicanti, nec nisi radice: ceterò lenis quies materiae, silentio quodam & duritie ac pallore commendabilis, ipsa verò arbor topiario opere. Tria eius genera 1. *Gallicum*, quod in metas emittitur, amplitudinēque proceriorem. 2. *Oleastrum* in omni vsu damnatum, grauem praefert odorem. 3. Tertium genus nostrate vocant: syluestre, vt credo, mitigatum satū: diffusius, & densitate parietum virens semper ac tonsile. Flos non spernendus, sed causa amaritudinis mellis, praesertim in Corsica. Semen illius cunctis animalibus inuisum. Buxo ē syluestrium genere folia non decidunt, quae concava. Plurima fert Buxus, nam & semen suum, & granum, quod Carthegon [Cratagum. Vet. & ch.] vocant, & à Septentrione viscum, à Meridie Hyphear. In quibuldam omninò nullus fructus, vt in suo genere Buxo. *Hac cum Ebēno spississima ex omni materie, idēd & grauissima, graciles natura: neutra in aquis fluitat. Hac Plin.*

Oleastrum, nisi mendosus locus sit, id Buxi genus vocant, [annotat Dal.] quōd Oleastri modo semper humile sit, ac vix vnquam in arbusculae magnitudinem assurgat: & quōd reliquis generibus folium minus habet, quemadmodum Oleastri folia, si cum Olea conferas, breuiora & angustiora sunt. Idem prorsus deceptum fuisse Plin. aut eius libertum Scribam putat. Nam cum apud Authorem Graecum reperisset secundum Buxi genus ἀγριοβάλανος ἕρ, omnino syluestre & agreste esse, incautē legisse, ἀγροβάλανος ἕρ, Oleastrum esse. Idem ineptē scripsit semen Buxi Carthegon vocari. Nam cum apud Theoph. Historiae Buxi statim & Crategi descriptionem subiecisset, Plin. huius partem cum illius historia confudit. Ineptius idem Buxo tribuit, quae de Illice Theophrast. scripserat. Sic enim ait Theophr. Praeter glandem, puniceum granum Ilex fert, ac insuper viscum & Hyphear, vt interdum contingat fructibus quatuor onerari, &c. quae ille oscitanter adscribit Buxo.

Virg. crispas Buxi radices dixit.

Diosc. Buxi historiam non habet, quod mirum, arbo-

Theophr.
lustr.Genera
Gallicum

Oleastrum

Siluestre

Carthegon

Oleastrum
an Chamabuxi

Plin. err.

Alter Plin.
error.Tertius
eiusdem
error.

arboris tam vulgaræ. Sed cum is ad vires potissimum respiceret, & vsum eius in arte medica exiguum suo seculo agnosceret, idem fortè omisit. Meminit tamen eius aliquoties: ut cum ait, Visci folium esse Buxi folio simile. *æt alibi* Lycium dicit foliis Buxi densis.

Elaiæ 30. legimus: Scribe ei supra Buxum.

Porro etsi Buxus nullius in medicina vsus, ut Veteres prodidere, non desunt tamen è Recentionibus, ut notat Matthioli, qui velint, non aliud esse Italici Buxum, quàm Indici lignum quod Guaiacum vocant, eà tantum ratione ducti, quod pluries experimento compertum sit, eius decocto etiam facilius eos sanatos esse, qui Gallica Lue affecti erant: quod si experientia concedi possit, illud Buxi lignum præstare: attamen quòd Buxum in Italia nascens, & Guaiacum ab Indis petitum vna & eadem sint planta [ut in secunda centuria Amatus Lusitanus asserere videtur,] nunquam profecto crediderim. Siquidem Guaiacum pingue, resinosumque visitur: materie intus nigra, Ebeni ferè modo. Quin & sapor huic amarior & acris, quibus omnibus notis siccam Buxi materiem carere constat. Quin etiam Guaiaco (ut narrant ii, qui ab Indis ad nos redeunt) folia sunt Plantaginis, breuiora, crassiora, durioraque: lutei flores, & fructus Iuglandis magnitudine. Buxus verò fert folia Myrti, breuiora: flores herbaceos, & fructum Myrto nulquam grandiorum.

Nihilominus sunt impostores qui propter vicinum vtriusque colorem, sæpe pro Guaiaco in Italia præsertim exponunt, inquit Cronenburg. Ast, mehercle, stupidos prorsus atque rerum ignaros oportet esse eos, qui Buxum sumant pro Guaiaco: dixerimus penè Cretam pro Carbone, ut Cronenburgius parum in eo suæ experientie consulere videatur, dum vicinum vtriusque colorem asserit. Etenim quamvis venæ & radii interdum in Guaiaco appareant ad Buxi colorem accedentes: tamen ita substantiâ differunt atque odore, ut non magis ceram aut aliud quoduis flauescens lignum cum eo conuenire dicas.

Dubitatur Cæsalp. an Oleastrum Plin. possit esse densissimus frutex, qui in scopulis maritimis spontè vi ventorum tondetur Buxi modo, quem alaternum alibi vocat: quod tamen nobis non sit verisimile. Vide cap. de Alaterno.

Cæsp. Bauhin. Buxum fruticem dicit, quamvis quædam etiam in arbore exerceat: at nos omnem buxum arborem potius quàm fruticem dicendam censemus, consideratâ eius materie, & ipsa aded arboris definitione. Fruticare creditur, quia tardè admodum crescit, satis clarè tamen vbius arboris notas exhibet. Quam verò idem adiungit Chamæpyxum Tragi & Tabern. non videtur ad Buxum referenda.

Πύξος Græcis dicta, ut ex qua tabulæ ad scribendum olim fiebant, πυξίς dicta, unde & Pyxides. Latini Y in V mutarunt, ut in plurimis aliis, testibus Festo & Prisciano. Buxus igitur, Capro autore, arbor: Buxum verò materies erit. Hebr. Theasus, teste Trago. Germ. Buxbaum. Belg. Busboom & Buexbaum: vulgò Palboom, teste Dod. Gall. Bouis. It. Bosso & Buxo. Hisp. Box. Angl. Boxe/The Boxe tree/& Bux. Boh. Dossan. Hung. Puzpang. Buxi paruum genus χαμαίρπυξ, Humibuxus. Angl. Dwarf Boxe.

Poetis celebrata Ismenia, Bercynthia, Comosa, frondosa, annosa, solida, consilis, crispata, constrepens. Ex ea enim fiebant multiforatales tibiae. Unde & pro musico instrumento interdum accipitur. Ver-

Tom. I.

gil. Aeneid. l. 9.

Tympana vos, Buxusque vocat Bercynthia matris.

Locus:

Buxum in Cyrio prouenire ex Theophrasto dictum. Plin. in Pyrenæis montibus legisse videtur, nisi in altero mendum sit vicinitate vocabulorum enatum, ut suspicatur Ruell. Locis feruidis difficillimè prodit. Cytoria quoque montibus plurima & Bercynthia tractu. Cytoria, habet Thesaur. ling. Latina, Paphlagonia mons Buxo abundans, quem Macedonia esse magno errore credidit Seruius. Vergil. lib. 2. Georgicorum.

Et iuuat undantem Buxo spectare Cytoria.

Ab hoc, quæ Buxea sunt, Cytoriaca dicta, Ouid. lib. Metam. 4.

Sæpe cytoriaco diducit pectine crines.

Sed l. 6. aliter

Utque cytoriaco radium de monte tenebat.

Crassissima in Corsica. In Olympo Macedonia gracilior sed brevis. Amat frigida, aprica, montes. Nulla magis quàm hac gliscunt montes & colles in Delphinatu & Galloprovincia. Quibusdam etiam alios ad Septentriones, diuosis, incultis, frutescit & arborefcit. In Heluetia, Sabaudia, Burgundia quoque montibus non infrequens. Etsi verò spontanea sit, tamen in laucioribus hortis tam Italia quàm Germania Galliaque aliarumque circumiacentium prouinciarum hortis passim colitur, quippe quæ tonleri topiario operi facilis, & perpetua viriditate amœna. Patavii vidimus in horto quodam prope templum à Sancto cognominatum Labyrinthum opere topiario pulcherrimum ex Buxo. Item Verona & in Italia magnatum quorundam hortis Buxi plantas artificiosè animalia varia exprimentes. Hortum E. C. Wirt. Montbelgardiensem areis Buxo cinctis ex vicinis sumpto, videas amœna facie etiam Hyeme virentem. In Germania & Burgundia quibusdam tractibus, non temerè in pago aliquo templum videas, quod non vna aliæ egregia Buxi arbore stipatum.

Floret communiter Feb. & Martio. Genevæ etiam Decembri florum rudimenta observamus. Fructum fert Autumno, quo demum semen perficit, cum fructu diu arbori adhæsurum, nisi auellatur. Aprili noua germina promit. Sed prius lignum secari consultum, si magis flauum cupis.

Facile seritur & ramis: Stolonibus etiam multiplicari loca iis consita testantur. An semine oriatur facile, indagandum. De infusionis mangonio nihil adhuc specialius circa eam compertum habemus. Constantinus ait: plantari auulsione, & clavis & ramis, depositis in plantario post Idus Nouemb. Gaudere autem humidis locis, quod semper vireat.

Porro maximè æternam eius materiam putant, vetustatèque non sentire cum tamen nos in Ducatu Wirtemb. anno 1608. hyemali sæuitie geluque eum consumptum observauerimus.

Durities quoque eius cum amore teredines in ea nasci prohibet. Eius materies pertinacius ferris resistit, earumque dentes replet æqualitate inertis: qua de causa artifices alternâ inclinatione egerunt scobem.

In igni duritia quæ ferro, nec flamma nec carbone vtili, inquit Plin. Atqui observatum est, Buxum, præsertim benè exiccatum optimos ac vi-

Theophr. Plin. Lonic. Trag. darg.

Tt 2

Pestifera. marunt. Hodie pestinum dote commendatur buxi materies, ex qua laudatissimi fiunt. Vnde Martialis de Caluo.

*Quid faciet nullus hic innentura capillos
Multifido Buxus quæ tibi dente datur.*

Pyxides. Fiunt & vnguentaria pyxides, quarum plurimas torno variâ figurâ, perelegantique fabre effictas habemus, præsertim & radicum tophis. Com-

Axes. mendatur etiam Ruellio ad plaustrorû axes, & aratorû buras: item Cochlearia. Folio cum materiei scobina & lixiuio capillum rufant, nec nullius in medicina vltus est hæc arbor, vt Ruellius putat.

Vfus medicus. Quippe Amatus testatur, se felici successu vsum Buxi decocto in laborante Lue Venerea: moderatius sortiri temperamentum, quàm Guaiacum, ac proinde iis qui calidiori sunt temperatura, &

Lues Ven. morbo calidiori affliguntur, præcipuè in ætate, liberalius eius decoctum dabit: nec putat Guaiaci & Buxi arbores inter se aliter differre quàm soli diuersi ratione, quod supra refutatum. Buxi

Amat. not. verò lignum vnicè iecur plus iusto calidum emendare, vt sudorem egregiè euocare, multâ experientiâ sibi compertum esse testatur. Idem in

Iecur. Centuriis curationem recenset Hemieranæ per consensum ventriculi factâ, & per buxi ligni decocti potionem curatâ. Item de dolore in genu cum tumore per tres vel quatuor menses perdurante, buxi decocto postea curato. Huic sententiæ contrariatur Herc. Saxon. differens: licet Amatus se quendam hoc morbo laborantem buxi decocto integrè curasse profiteatur, tamen vt dicitur, vna Hiundo non facit Ver, non est buxus lignum Indicum, vt ille putat: Natat enim bu-

Sudorificu. xus in aqua Lignum Indicum residet in fundo, vt etiam Ebenus, vt ex pondere, colore, & densitate faciliè quisque conicere poterit. Sic & Leuin.

Hemicrania. Lemnius neutiquam probat eos, qui buxo tantquam Guaiaci antiballomeno vtuntur, miramque

Tumor genuum. historiam hac de re commemorat in Bibliæ herbarum explicatione. cap. 41. Testatur nihilominus, Lob. virgulta, lignum & folia decocta, Guaiaci modo, sudores elicere, huiusque decocto

Lues Ven. famulam pauperulam Anglam à Lue Venerea vindicatam. Ditioribus propter ingratum & tetrum odorem reicitur.

Recentiores, inquit Fuch. temperatam buxi essentiam esse statuunt, id quod non videtur verisimile. Haud dubiè verò adstringit atque aded

Temperâ. exiccat. Scobem eius decoctam in aqua, alui profluuiâ sanare tradunt, quod & Matth. confirmat. Quibusdam buxi decoctum cum vino rubro

Alus fluxus. profuit in doloribus dentium à frigidis fluxionibus. Lonicerus quoque adstringentis & siccantis naturæ dicit: additque folia siccata & in puluerem redacta data cum aqua Lauendulæ tollere

Dolor dentium. insaniam & maniam. Verum, quum umbra ipso Lonicero atque etiam Fusch. teste [qui ait somnû sub hac arbore cerebro vehementer incommodare, quod eius odor naturæ prorsus aduersetur]

Maniam. naturæ sit contrarius, minuâtque intellectum, non ausimus præscribere folia ad insaniam, ne fortè eam adaugeamus, odore illo graui ad cerebrum raptò. Nam quod quidam etiam buxi comam tulam apoplecticis propinent: ratione caret, ait Dodon. nam fructus vel odore frequenti, quem tamen exiguum habet, cerebro ac capiti molestus est. Multum quoque & à veritate aberrabit, qui huius scobe, ligni Guaiaci loco vti voluerit.

Lonic. not. Textor libello suo de peste, aduersus pestem commendat ignem ex ligno buxi. Sed quâ id ratione non videmus, nisi penitus tetri odoris va-

Apoplex. pore, insidians virtus venenatum abigere velit, qua ratione non improbauerimus vel quæuis fœtidissima accendi.

Pestis. Car. Steph. buxum plantandam prohibet vbi sint apes: quia, inquit, flos eius statim interficit: corrumpitque aërem suo fœtido odore, ideòque paucissimam in hortis plantandam censet. Verum in eo contrarius esse videtur Theoph. dicenti, in Cyrena, vbi buxus, mel insuaue esse, buxumque olens, multum tamen & copiosum. Ergo apes non statim interficit. Ferunt quoque serpentes vulneratas eius radice degustatâ statim sanitatem recuperare.

Oleum aut Sulphur paratur ex buxo perpetuò virente & vitriolato, cuius ingrato odore sulphur Narcoticum, quod continet, nobis exhibetur. Eius [inquit Querc.] buxi oleum, etsi faciliè cremabile, maximum tamen dolorum omnium lenituum est, vtpote sulphuris narcotici vitriolati naturam ac proprietatem æmulans, omnique cum vitriolo, epileptico etiam morbo specificè conferens. Item ex rasura lignorum & corticum viridum arborum ac vitriolarum, quales sunt, Iuniperus, buxus, Quercus, Guaiacum, &c. acidulus mercurialis liquor igne lento primò extillat ad dissolutionem, Corallorum, Perlarumque idoneus.

Caterum iam translatitium est Germanos ex Gallia Narbonensis Hispaniæ finitimis, præcipuè montibus Pyrenæis, circa oppidum Limons haud procul Carcassona crispum buxi radicum magnam copiam aduehere, ob varias maculas & intortos linearum discursus ad lautiora opera expetarum, ex quibus cochlearia, cultellorum manubria, latrunculi, fistulæ doliorum, & nescio quæ ludicra fiunt, ab his præcipuè qui oppidum illud Burgundicum in monte Iura D. Claudio celebre incolunt.

Et, vt vno verbo dicamus, ad ea quæcunque torno elaborari possunt nihil hoc ligno lautius, præstantius, sequacius. In hoc enim ligno Sculptores exercent artem: nam politissimas quarumcunque rerum icones, plantarumque imagines, ob insignem Ligni laeuorem, vt vel vitas non raro repræsentent, ex eo parant. Sed secto cautio sit exuere corticem, alioqui findi periculum est, præsertim in loco sicciori aut calidiori collocatum. Non omittendum, quamuis ludicrum satis, Turcarum pueros mingere in cunis per tubulos ex buxo factos, diuersos pro masculis, diuersos pro fœminis, affabrè factos, quod dicit Bellon. vt non maculent & madefaciant vinâ linteamina sua: optimæ sunt fistulæ ex hoc ligno paratæ pro iniiciendis clysteribus: Pro iis & similibus diligendum lignum à multo tempore exsiccatum, non subito calore magno siccandum, faciliè enim finditur, vt obseruauimus euenisse lignis retro fornacem ad exsiccationem positis.

Alscultram. *Cautis.*

Semin. *Lentis.* *Palme.* *Paula.* *Sanct.* *Quo.* *Sanct.* *disse.* *in Gu.*

Heber. *Offic.* *Xyla.*

Car. Steph. buxum plantandam prohibet vbi sint apes: quia, inquit, flos eius statim interficit: corrumpitque aërem suo fœtido odore, ideòque paucissimam in hortis plantandam censet. Verum in eo contrarius esse videtur Theoph. dicenti, in Cyrena, vbi buxus, mel insuaue esse, buxumque olens, multum tamen & copiosum. Ergo apes non statim interficit. Ferunt quoque serpentes vulneratas eius radice degustatâ statim sanitatem recuperare.

Oleum aut Sulphur paratur ex buxo perpetuò virente & vitriolato, cuius ingrato odore sulphur Narcoticum, quod continet, nobis exhibetur. Eius [inquit Querc.] buxi oleum, etsi faciliè cremabile, maximum tamen dolorum omnium lenituum est, vtpote sulphuris narcotici vitriolati naturam ac proprietatem æmulans, omnique cum vitriolo, epileptico etiam morbo specificè conferens. Item ex rasura lignorum & corticum viridum arborum ac vitriolarum, quales sunt, Iuniperus, buxus, Quercus, Guaiacum, &c. acidulus mercurialis liquor igne lento primò extillat ad dissolutionem, Corallorum, Perlarumque idoneus.

Caterum iam translatitium est Germanos ex Gallia Narbonensis Hispaniæ finitimis, præcipuè montibus Pyrenæis, circa oppidum Limons haud procul Carcassona crispum buxi radicum magnam copiam aduehere, ob varias maculas & intortos linearum discursus ad lautiora opera expetarum, ex quibus cochlearia, cultellorum manubria, latrunculi, fistulæ doliorum, & nescio quæ ludicra fiunt, ab his præcipuè qui oppidum illud Burgundicum in monte Iura D. Claudio celebre incolunt.

Et, vt vno verbo dicamus, ad ea quæcunque torno elaborari possunt nihil hoc ligno lautius, præstantius, sequacius. In hoc enim ligno Sculptores exercent artem: nam politissimas quarumcunque rerum icones, plantarumque imagines, ob insignem Ligni laeuorem, vt vel vitas non raro repræsentent, ex eo parant. Sed secto cautio sit exuere corticem, alioqui findi periculum est, præsertim in loco sicciori aut calidiori collocatum. Non omittendum, quamuis ludicrum satis, Turcarum pueros mingere in cunis per tubulos ex buxo factos, diuersos pro masculis, diuersos pro fœminis, affabrè factos, quod dicit Bellon. vt non maculent & madefaciant vinâ linteamina sua: optimæ sunt fistulæ ex hoc ligno paratæ pro iniiciendis clysteribus: Pro iis & similibus diligendum lignum à multo tempore exsiccatum, non subito calore magno siccandum, faciliè enim finditur, vt obseruauimus euenisse lignis retro fornacem ad exsiccationem positis.

Alscultram. *Cautis.*

Semin. *Lentis.* *Palme.* *Paula.* *Sanct.* *Quo.* *Sanct.* *disse.* *in Gu.*

Heber. *Offic.* *Xyla.*

Alscultram. *Cautis.*

Semin. *Lentis.* *Palme.* *Paula.* *Sanct.* *Quo.* *Sanct.* *disse.* *in Gu.*

Heber. *Offic.* *Xyla.*

Alscultram. *Cautis.*

Semin. *Lentis.* *Palme.* *Paula.* *Sanct.* *Quo.* *Sanct.* *disse.* *in Gu.*

Heber. *Offic.* *Xyla.*

Alscultram. *Cautis.*

Semin. *Lentis.* *Palme.* *Paula.* *Sanct.* *Quo.* *Sanct.* *disse.* *in Gu.*

Heber. *Offic.* *Xyla.*

Alscultram. *Cautis.*

Semin. *Lentis.* *Palme.* *Paula.* *Sanct.* *Quo.* *Sanct.* *disse.* *in Gu.*

Heber. *Offic.* *Xyla.*

Alscultram. *Cautis.*

Semin. *Lentis.* *Palme.* *Paula.* *Sanct.* *Quo.* *Sanct.* *disse.* *in Gu.*

Heber. *Offic.* *Xyla.*

Alscultram. *Cautis.*

Semin. *Lentis.* *Palme.* *Paula.* *Sanct.* *Quo.* *Sanct.* *disse.* *in Gu.*

Heber. *Offic.* *Xyla.*

Alscultram. *Cautis.*

Semin. *Lentis.* *Palme.* *Paula.* *Sanct.* *Quo.* *Sanct.* *disse.* *in Gu.*

Heber. *Offic.* *Xyla.*

Alscultram. *Cautis.*

Semin. *Lentis.* *Palme.* *Paula.* *Sanct.* *Quo.* *Sanct.* *disse.* *in Gu.*

Heber. *Offic.* *Xyla.*

BUXEI COLORIS LIGNVM BRASILI- LIANVM.

CAP. LI.

A Pud Bresilianos testatur Lerijs vidisse se ligna coloris lutei vt buxus. Theuetus quoque prodidit in America nasci arbores quasdam ligno luteo, ex quo enses fiant. Plura hæcenus de eo non legimus.

PALMÆ SANCTÆ SIMILIS ARBOR.

CAP. LII.

Ferebat quidem Instituti nostri ratio ut Buxo substitueremus Guaiacum, lignum illud Indicum Antiquis tum Græcis tum Latinis incognitum, quod à mirabili effectu quem in curandis morbis perniciosissimis & contumacissimis præbet, Lignum Sanctum, Lignum Benedictum, Palum Sanctum, Palmam Sanctam,

&c. vocitauerunt. Verum, nonnullas graues ob causas, hinc tantum ex Pen. & Lob. de Palmæ Sanctæ simili arbore agemus, alio loco Guaiaci Historiam fusè tradituri.

Descriptio Ex naucleris, inquit, qui ex India Occidua in Angliam remearunt, habuit Morganus, & nos ab illo, surculos, qui rami sunt arboris grandioris, recti, cortice arboris Iudæ, folio Citri, carnoso, nudo, Lauro latiore, breuiore, neruoso: horum in summis hærent folliculi pallidi, coriacei, circinata rotunditatis, admodum compressi, nummo Coronæ Gallicæ pares, quorum medio infant semina Lentis effigie & colore, compressiora, gustu amaricante. Hanc quidam arbitrantur *Palmam* aut *Palum Sanctum*, quæ species diuersa à Guaiaco est, quamvis similis designetur: nempe non vasta, ut Fraxinus, sed minor, ei concolor cortice: folia cuiusmodi plantago, sed crassiora, minora, pinguiora, breuiora: fructus Inglelandis magnitudine, aluo subducendæ idonei.

Eadem Aduersaria in appendice & Ic. Pl. Tom. 2. p. 187. sicut & Hist. Lugd. iam descriptæ arboris folliculum ferentis iconi à nobis ex iis propositæ, inscripserunt: *Palma Sancta similis arbor*. Qualem verò, intelligant *Hebenum* de quo tradunt mox post *Palum Sanctum*, ignoramus. Sic aiunt: Officinarum *Hebenum* siue *Xylaloës*, quin sit species Guaiaci, nihil obstat: nam præduræ assulæ, grauissimæ, quæ in Offic. visuntur, & aquæ merse fidunt, tum pinguedo, quæ exudat igni, perinde atque Guaiaco, tum aspectus ipse, & vires, ac sapor videntur testari: nã odor etiam ei inest Guaiaci: vires ad ea ad quæ Guaiacum commendantur. Ne porro quis obiiciat, solam Indiam nigrum ferre *Hebenum* ex Poëta, dicimus *Hebeno* idem euenire posse ut Guaiaco, quod non modo in Trapobanæ finitimis ad Orientem, Austrum: sed etiam in India Occidua longissimè diffusa, frondet.

Tom. I.

FRUCTVS GVAIACI PVTATVS ET FOLIA.

CAP. LIII.

CL. apud Basil. Medico & Professon Casp. Bauhino, fratri & adfiri nostro amantissimo acceptum ferimus fructum Indicum, eidem ex Italia, nomine fructus Guaiacini, qui geminus arctè cohæret, ambitus vnguis pollicaris, nisi quod breuior paullo, effigie cordis, in breuem mucronem reflexū (in exiccato)

terminans in medio utrinque extuberans, circa extrema in ambitu compressus, cortice quasi testaceo, penè rufescēte, quem exterius alius ambit tenerior, valdè amarus. Nucleos singuli binos continent, sed membrana intergerina disinctos, quæ mediante geminæ nucleæ combinatæ, formæ & magnitudine Ricini vulgati, substantia dura, ac ossea: quam tenuis inuestit pellicula. Perhibetur descriptus ab Ouiedo, qui autor nobis nunc non ad manus. Lob. fortè Hispanensium fructus Guaiaci, de quo antè: sicut & Cardani. Lector consideret fructum Arboris tristis, Acostræ, mox sequentis: in cuius descriptione comperiet ferè similia, si non eadem.

Quia porro figura, quam hoc in loco proponimus ex Clusii Exot. lib. 10. capitis 20. mutuata est, fas erit quoque verba eius describere. Sub initium anni 1601. accipiebam, inquit, à Petro Garetto, ramulum legitimi Guaiaci, qui pedalis erat longitudinis, valdè contortus, & frequentibus nodis distinctus, scriptorii calami, siue asperinæ penne crassitudinem infernâ parte vix attingens, materiâ durâ & pallecente præditus, atque cortice tectus rugoso, cineracei coloris: supernâ verò parte in tenues ramulos diuisus, quorum nonnulli folia adhuc retinebant, alii etiam flores, & fructus rudimenta: nata autem erant folia, seu verius foliorum alæ, in tenellis ramis contrario inter se situ, singulis alis quaterna, aut sena foliola Lentisci modo ex aduerso semper nascentiâ obtinentibus, crassiuscula, orbiculata, & multis venis distincta, quæ siccitate facillè defluerent, manentibus nudis alis, & foliorum, vbi sita fuerant, vestigia duntaxat retinentibus: in superiorum ramulorum nodis nata erant veluti tubercula, è quibus coniunctim exorti erant seni, octoni, deni, interdum plures, tenues, vnciamque longi petioli, sustinentes singuli florem, non magnum, sex foliolis constantem (albine, an flauo, aut cærulei coloris essent, propter siccitatem iudicare nequibam] è quorum umbilico multa prodibant staminula, & in nonnullis floribus fructus rudimentum medium emergere incipiebat, binis lateribus præ-

An fructus arboris tristis

Ramulus. Descriptio

Materia. Cortex.

Folia.

Lentisci.

Flos.

Tt 3

Folia.

Radix.

Locus

Fructus.

ditum, & penè formatum instar loculorum Burtæ pastoris vulgaris. Ceterum à Francisco Peninio 29. Iulii biennio antè ium arceperam Guaiacan arboris folia, sed singularia. Ziziphinis formâ & magnitudine, non multum ab similia, firmiora tamen, & multis venis prædita: præterea radice fragmentum, vncialis crassitudinis, aut amplioris, materia flauescens, & denso, succulentoque cortice cinctum, ex Trinitate Insula delatum. Insequente verò Septembri Amstelredamo ad me miserat, Walichus Syvertz, Guaiaci fructus aliquot, quorum nonnulli singulares, alii coniunctim è longis pediculis dependebant, geminis loculamentis constantes, fructus Aceris quodammodo instar, in hoc differentes, quod hic alis illis caret, quibus Aceris fructus est prædatus, loculamentaque non haberet adèd distincta, ut Aceris fructus, tum etiam quod alterum loculamen-

tum plerumque esset inane, alterum plenum, nucleum continens durum, ex albo flauescens, sed qui immaturus fuisse videretur. Accipiebam & à Pona fructus Guaiaci appellatione insignitos, illosque magis crassos, & integros, quorum vnus tribus loculamentis prædatus: ossicula in illis reperta longiuscula erant instar ossiculorum Eucynymi penè, & materiâ valdè durâ, corneaque constabant, ossiculorum Dactylorum instar, nucleum, planum, inanem flauescens coloris continentia. De Gummi ita scribit: Guaiacan arboris gummi quod à F. Peninio acceperam calidi saporis erat, & manducatum dentibus cedebat instar resine Mastichinæ, fusci tamen coloris. Quod autem Londino Iacob. Gareus ad me mittebat, nigri coloris erat, lenti tamen & splendentis, igni admotum, non iniucundi odoris.

Nucleum.

Ossicula, Eucynymi.

Gummi, sine resina.

ARBOR TRISTIS.

Arbor tristis Acoſta.

Arbor tristis Cluſ. Icon I.

Icon alia.

Descriptio
Folia Pruni.

Flores.

Tinctura
cibi.Fructus effigie
cordis.

Semen.

Arbor tristis Oleæ est magnitudine, foliis Pruno similibus, flore noctu odoratissimo: Garcias. Vel, ut tradit Acoſta, Arbor magnitudine & formâ ferè Pruni, multis prædita ramis tenuibus, & recta per spatia nodulo distinctis, à quo utrinque singularia folia enascuntur, Pruni foliorum magnitudine, mollia, & lanuginosa parte auersa, quemadmodum ferè Saluæ folia, & viridia, nonnihilque aspera, parte interiore, non adèd serrata in circuitu ut Pruni folia, neque tam multis venis prædita. E singulorum foliorum sede nascitur pediculus quinque capitula summâ sui parte sustinens, quæ quatuor foliolis subrotundis constant, è quorum medio quinque flores exiliunt candidi, elegantes, Auræ mali floribus magnitudine & figura pares, tenuiores tamen, elegantiores & odoratiores, pediculo magis ad rubrum, quàm ad flauum colorem tendente, quo in illis regionibus Indici edulia tingunt, quemadmodum apud nos vulgò fit Croco. Fructus magnitudine Lupini est, virescens, cordis effigie, per medium secundum longitudinem sectus, continens in vtraque parte quoddam receptaculum, in quo semen occluditur magnitudine seminis Ceratii siue Siliquæ, cordis effigiem retinens, album, tenerum, membrana subui-

rente tectum, nonnihil amarum.

Ab Acoſta figura aliam, longèque diuersam, eodem tamen nomine ponit Cluſius apud Garciam cum hac inscriptione: Viennæ Austriæ honestus vir Fabritius Mordente Salernitanus multa de Arbore tristi mihi referebat, cuius naturam [dum Goæ viueret] summopere esset admiratus: Assurgere eam arborem interdum ad trium hominum altitudinem, iustamque crassitiem acquirere dicebat, & ramos ferè multis alis concauos, & foliis Myrti quam simillimis onustos. In tenerioribus autem ramis nasci flores pediculis oblongis ex foliorum internâ sede prodeuntibus inhaerentes, copiosos, hoc est, ternos, quaternos, aut plures simul ferè congestos, candidos, Iasmini floribus formâ, magnitudinèque pares, foliisque mucronatis, ut illi, constantes, sed pleniores, multiplicique foliorum texturâ, odoris fragrantissimi, & haud multum à Iasmini florum odore dissimiles, noctu autem solère in flores explicari, & oriente Sole, simulatque ab ipsis radiis illustrari incipiunt, illicè decidere, vel antipathia quadam, vel præ nimia succi tenuitate, quem Solares radii abstant: nam quos Sol non attingat, diutius in arbore hære. Studiosè autem colligi eos flores, propter odoris fragrantiam,

Descriptio
Cluſ.

Folia Myrti.

Flores.

Iasmini odore.

nam, & vitreis organis odoratissimam ex illis aquam elici, quæ [asserente Fabricio] *aqua de Mogli* dicitur, quoniam Malabarico sermone arbor *Mogli* appellatur, cuius flores idem nomen retinent. Fructum observasse negabat. *Ceterum* anno 1601. mihi mittebat amicus Amstelredamo fructum eius arboris suo pediculo adhuc inhaerentem, quem ab illis qui ab India Orientali redeant, acceperat: erant verò plures fructus siue lobi, vnciarum binarum, longo ramulo siue crasso pediculo nati, satis contigui, similes penè iis lobi, quos Spartium 11. Hispaniacum cap. 70. lib. 1. mex plantarum Historia descriptos habet, siue fabæ vulgari minori, quæ apud Belgas in iumentorum pabulum cedit magnitudine pares, satis crasso cortice constantes, coloris cineracei, qui aperti, sex semina continere deprehendebantur, utroque latere terna. Stramonia seminibus quodammodo similia, sed immatura. Qualem autem accipiebam, in eadem tabella cum ramulo suis floribus onusto, exprimi curabam, in illorum gratiâ qui hoc studio delectantur. Altero autem post acceptum & descriptum illud semen anno, multi eius arboris flores C.V.D. Petro Pauvvio mittebantur: iique oblongo & tenui arboris alicuius aut herbæ folio traiectione corollarum instar, è quibus licet prorsus aridis, eam tamen formam agnoscere poteram, quam Fabricius mihi describerat: quæ sane longè dissimilis est iis floribus qui à nonnullis proponuntur leucoio similes, quatuor duntaxat foliis constantes.

Ab Acoſte in supericone & descriptione, discrepant Clusii descriptio & binæ eius icones, quæ quidem & ipsæ, cum non parùm inter se differant, occasionem inde sumpsimus, ut omnes tres apposuerimus. Prima igitur Acoſtæ sit, aliæ verò duæ Clusii. Prior, cui olim in notis in *Garcia Arom. hist. p. 12. flor. Mexicani* fructum appinxerat. Altera, in qua in post. Exot. dictum fructum omisit, alium racemosum addens, qui non multùm differt à fructu, qui Guaiaci dicitur, qualem diximus fortè descriptum ab Acoſta.

Ab his figuris etiam diuersa icon Io. à Doet. tam foliis quàm florum forma, quæ quadripartita pingit. Innominatus quoque quidam iconem à propositis differentem habet, cuius flores quinque partiti &c: sic adscribit. *Arbor Arbi tristi* qualibet nocte [post occasum Solis] virides suos fructus renouat, floribus fuluis (quorum pediculi crocū imitantur) egregiè ornata. E contra verò de die, post ortum Solis fructus suos deiecit, totaque marcescit.

Figura ænea Bry fratrum obscura est, ipsâ fortè obscuritate exprimere volentes, quod non potuerunt vel ausi sunt apertè & clarè. Florem quadripartitum habent. Iudicent qui viderunt arborem, vter horum rectius pinxerit. P. Hogger ad fig. æneam.

ramum nigra quem nox suauibus ornat,

Exiit ornatum floribus alma dies.

Vt decus hoc una vigeatque & defluat hora

Continuas obeunt illa diesque vices.

Traxit & hinc nomen tristi quod squalida truco

Auricomum rutilo cum niter orbi iubar.

Haud secus & nostro, quæ sensu splendida sumos

Esse fidem veri Lux rediit facit.

Hanc autoribus prædictis Goæ Parizataco, in Malayo Singad vocant: in Decan Pul. Arabibus Guart: Persis & Turcis Gul. lingua Malauarica Mogli, quo nomine & flores appellantur: vnde nomen liquori stillatio, *Aqua de Mogli. Arbore*

triste Io. à Doet. *Arbor tristi* Herbar. qui de ea tradidit: quod nomen illi inditum quoddam noctu tantum floreat.

Peculiaris est hæc arbor Goæ, quam è Malaca allatam asserunt, nec se alibi per Indiam vidisse testatur Garcias. Multi in Lusitaniam transferre voluerunt, sed irritò conatu. In Malabar autem & Goa, locisque vicinis, cum tanta facilitate nascitur, ut quilibet rami in terram depacti comprehendant.

Fabulantur autem indigenæ, Satrapæ cuidam nomine Parizataco elegantem fuisse filiam, quæ Solem deperiens: ab illo compressa fuerit: Cum verò postea illam relinqueret alterius amore irritus, Parizataci filiâ præ amoris impatientia sibi ipsi mortem conscivisse. Ex cuius crematæ cineribus [nam adhuc videntur in ea regione cadauera] hanc natam esse arborem, cuius flores aded Solem exhorrent, ut eum videre non sustineant. Miranda sanè res & obseruatione longè dignissima, inquit Costa, elegantissimam hanc arborem intueri noctu pulcherrimis suauissimæque spirantibus floribus illustratam lætam, atque odoratissimam: eademque flores, ut primùm radiis Solaribus illustratos, deponere atque abicere ipsam verò arborem totam vnâ cum foliis suis veluti marcidam apparere.

Sanè quotquot hætenus odoratus sum flores, horum ego nullum [si quid mei iudicii est, hisce prætulerim, nedum certè contulerim: aded suauiter spirat, præsertim primulùm locum ingrediens, ubi arbor colitur. Idem, manibus contacti, ut euanidi redduntur & inuiles. Flos sapore est subamaricante, quem ex nuper collecto & degustato deprehendi. Eum correfoflare incolæ censent. Nam & Gentiles ibi medici semen eius inter Cardiaca referunt. Garcias nullum se vsum eius nouisse tradit, propter teneritatem: nisi quod florum pediculis, qui lutei sunt, Goæ incolæ vtantur cibis tingendis, quos Croci modo inficiant. Velle etiam nonnullos aquam stillatiam florum oculis vtilem esse, admoto lineo panno hac intincto. In quem vsum studiosè colliguntur ab incolis & propter odoris fragrantiam, quam insignem habere testatur Clus. & relatione Fabricii.

ARBOR INDICA DORMIENS.

CAP. LV.

Theophrastus apud Libanum in India arborem perhiberi ait, foliosam instar Rosæ, quæ noctu conuieat, & oriente Sole iterum se expandat seu aperiat, meridie planè explicet. & hinc iterum paulatim in noctem componat: Incolas dicere eam dormire.

ARBORES ET HERBAE TACTVM refugientes.

CAP. LVI.

Nascitur circa Memphim peculiaris quædam materia [Gaza vertit: Guilandinus autem quiddam: Plinius arbor] non foliis, vel ramis, vel totâ formâ peculiare quid sortita, sed euentu.

Herba viua Acoſta.

F. lium

Theoph.
correct.

Quippe facies
eius spinosa: Fo-
lium Filici simile.

[πτερος: ita &
Gaza. Plin. legit
πτερος, id est, pē-
nis.] Sed quum
ramulos quif-
piam contigerit,
folia veinti are-
ſcentia & lan-
guelcentia con-
trahi aiunt, [vul-
gata ex. habent
αφαινωδης: Gaz.
legit απαινωδ-
ης: nam hebe-
tata conuertit,
duro ſenſu. Leg.
αφαινωδης cum
Scal. obarefacta.]
deinde paulo

poſt ad vitam redire & viuere. Theoph. lib. 4. Hiſt.
cap. 3.

De eadem & Plin. Sylueſtris fuit & circa Mem-
phim regio tam vaſtis arboribus, vt terni nequi-
rent vel circumplecti, vnius peculiari miraculo,
nec pomum propter, vſumve aliquem, ſed euen-
tum. Facies enim ſpinæ folia habet ceu pennas,
quæ tactis ab homine ramis, cadunt protinus, ac
poſtea reſcuntur. Huic arbori affinem herbam
prodidit Apollodorus Democriti diſcipulus, quā
ideiſcō Aſchynomenen appellabat, quia admo-
tam reſugeret manum foliorum contractione.

Hinc Guiland. de Papyro: Annon, inquit, Aſch-
ynomenen narratam Apollodoro Democ. diſ-
cipulo, cum ſuperioribus annis in Arabia pere-
grinaret, appropinquante manu, folia contra-
hentem his oculis vidi: Quæ, aut eadem fuerit, aut
ei ſimillima, cum ea, quam Luſitania hodie *Her-
bam viua* appellat, ex braſilia Prouincia primum
ſubuectam, quæ attacta non ſolum reſugit, ve-
rùm etiam omnia folia ceu indignabunda ad ter-
ram deiicit. Octonum circiter pedum eſt plantæ
proceritas, quæ oritur in Prouincia Malabar: ea
rerum acceſſum videtur ſenſu percipere: appro-
pinquante homine aut animali ramos conſtrin-
git, recedentibus, pandit. Folia Polypodii, flores
verò luteos habet. Hanc Veteres ignoraffe, vt
cenſet Garcias Hortus, Proregum in India Ori-
entali Medicus celeberrimus, non puto: quinimò
ſuſpicor de hac loquentum eſſe Theoph. lib. 4. cap.
3. peculiare quiddam circa Memphim naſci tra-
dentem: Ego ſtirpem iſtam diu multumque in
Aegypto circa Memphim, Heliopolim, Tanim &
Alexandriam quaſitam nuſquam offendere po-
tui. Hæc Guilandinus, quem voluiſſemus deſcri-
piſſe ſuam viſam Aſchynomenen, ac indicariſſe,
eſſe tne herba, aut arbor.

Meminit & M. Fumee in Hiſt. Ind. Gen. Arbo-
rum, quarum folia tacta in Nicaragua areſcunt.
At Monardes ſcribit ſibi duas herbas ſiccas dela-
tas: vnam, quæ ſuo ſolo ſtans ac in vigore, ſi manu
tangatur, ſubito in terram quaſi mortua decidat:
alteram ſupra terram delapſam, ſi tangatur vt col-
ligatur, criſpari & contrahi, vt braſſica Murcia-
na.

Sed herbæ viuæ hſtoriam Acoſta ſic tradit.
Nonnullis inquit Aſiæ locis planta quædam in-
uenitur, vulgò *Herba viua* nuncupata, à Circum-

foraneis illis *Iogues* appellatis, *Herba amoris*, ab
Arabibus & Turcis *Sulu*, & à Perſis *Suluque*. Exi-
guam habet radicem, è qua ſupra terram exiliunt
octo ramuli duos digitos longi, foliis vtrinque in
ordinem digeſtis, & inter ſe reſpondentibus onu-
ſti, quæ plurimum ad Erui tenella folia accedunt,
nec diſſimilia ſunt foliis prioris Polypodii, cuius
icone in Lacuna exhibet l. 4. cap. 187. in Dioſc. ſed
longè tenuiora, & vtrinque læuia, & grato virore
oculos palcentia, vt Tamarindorum folia: è me-
dio radicis capite exiliunt pediculi [nam caule ca-
ret] quatuor, ſinguli ſuum florem ſuſtinentes,
flauum, aſpectu pulcherrimum, minoribus Ca-
ryophyllis ſimilem, ſed ſine odore. Naſcitur
calidis & humidis locis. Aded mira eſt huius plan-
tulæ natura, vt eam humana ratio aſſequi ne-
queat. Nam cum maximè viret, grauiſſimæque eſt
aſpectu, ſi quis illam apprehendere cupiat, illico
folia contrahit, atque ſub tenues ramulos recon-
dit: ſi verò apprehendat, ſubito aded marcida
conſpicitur, vt exſiccari putet. Sed quod maiore
admiratione dignum eſt, ſi manum detrahat, illi-
cò ſuum nitorem recuperat, & toties marceſcit,
atque reuiſceſcit, quoties comprehenditur, aut
manus ab ea retrahitur.

Teſtatur autem Acoſta ſibi relatum fuiſſe, Phi-
loſophum quendam in Malabar, dum nimis cu-
rioſè huius plantæ naturam obſeruare & per-
pendere cuperet, amentem eſſe redditum. Plan-
tam ſe conſpexiſſe, eamque cum ſuo caſpite, ni-
hil minùs quàm de ipſa cogitans, eruiſſe, & in
hortum quendam tranſtulſiſſe, vbi permanſerit, at
fatuum minimè vidit. Herbam Aſchynomenen
Apollodori, Luſitani [Authore Dalecham. apud
Plinium.] vocat & Herbam viua. Eius meminit
Theoph. c. 3. l. 4. Ouid. in America Hiſt. & Iulius
Cæſ. Scalig. nec non Garcias.

Hiſt. Lugd. quoque ſcribit eſſe, qui exiſtunt,
Arborem pudicam Scalig. eſſe eandem quam deſcri-
pſit foliis Polypodii, & Theoph. folio Filicis. Sed
illa ſeparat, & tribus diſtinctis locis agit de *Arbore
pudica* Scal. de *Herba viua Acoſta*, & de *herba tacta
ſacceſcente*, & alia ſe contrahente Monardis, ita vt
quatuor faciat differentias hoc capite deſcripta-
rum plantarum, inter ſe diſtinctas.

Nonnulli indigenæ Medici, vt Acoſta perhi-
bet, *Herbam viua* affirmarunt vtilem eſſe ad vir-
gines corruptas, in integrum [ſi credere fas eſt]
reſtituendas, & ad reconciliandum amorem mix-
eſſe efficaciam. Gentilis Medicus, & pro ea regio-
ne ſatis doctus, cum aded cupidum cognoscendi
huius herbæ facultates conſpiceret, ait, vt nam ſe
edocturum aded compertam & certam, vt cerui-
cem pro pignore deponeret, niſi ſic ſe habere
comperiret. Nempe vt illi cuiuſpiam mulieris,
qualiſcunque etiam ſtatus, nomen modò indica-
ret, ſe effecturum vt illa in omnibus ſibi [Aco-
ſtæ] obſequeretur, dummodò ex ipſius præſcri-
pto herba vteretur. Sed conditionem reſpuiſſe
ait, in re tam illicitâ. Nihil igitur aliud poſt dili-
gentem inqueſtione de hac planta intelligere
potuiſſe, quàm apud Gentiles, præſertim verò
Brachmenes Canarinos & Iogues in magna æ-
ſtimatione eſſe. Quodam die ſibi accidiſſe plantas
conquienti non procul à flumine Mangate, vt
Gentilem quendam humi ſedentem, & verba
quædam obmurmurantem, tanquam oraret, for-
tè conſpiceret, quem cum compellaſſet, nihil re-
ſpondiſſe, ſed ſuo interpreti, quem comitem du-
xerat Acoſta, manu duntaxat innuiſſe: cum ho-
mine intellecto celeriter ſe inde proripiſſe, ac
ſe quoque ſcedere iuſſiſſe, dicentem, Gentilem
illum

Herba vi-
ua deſcri-
ptio.

Locus.

Folia Poly-
podii.
Floris.Garcias re-
preh.Dua ſpe-
cies.Braſſica
Murci-
ana.Herba vi-
ua qua &
Herba a-
moris ex-
tè deſcri-
bitur.
Sulu.
Suluque.
Erui folia
ſeu Polypodii.

Flis.

Mira plan-
ta natura.Philosophi
cuiusdam
hiſtoria.Vires &
lus.
Virginis
reſtiti-
tio.
Amor &
licium.

Hiſtoria.

illum incantatorem esse cuiusdam illius regionis Capitanei, quem Caymal appellant, & istic fortiter iacere supra Herbam viam: id fieri solere repurgato prius circa ipsam plantam solo ad hominis longitudinem, recitarique quædam concepta verba, & expectari primam autem, aut rem animatam, quæ istam plantam prætergrederetur, dum verba obmurmuraret, cuius sanguine [si comprehendi posset] perluenda esset: sin minus, alterius eiusdem speciei, idque cum multis ceremoniis hinc prætermittendis, cum indigne sint, ut scriptis mandentur. Idem testatur conspexisse se deinde istam plantam siccam inter suppellectilem mulieris prostitutæ pudicitia. Ut iam nobis videatur hæc herba potius impudica dicenda, quam pudica.

ARBOR VENEREM EXTINGVENS.

CAP. LVII.

Descriptio **H**ic tam impudicæ herbæ, aliam plantam tamquam prostitutæ pudicitie addidisse cõueniat. Arbor quædam in India Peruana inuenitur, materie spongiosa, ex qua Indinunquam ignem struent, tametsi quis illis mortis periculum minitetur. Aiunt enim, quotquot ad eius flammam siue ignem accedunt, aut quos fumus solummodò pertingit, in re Venerea impotentes fieri: Refert Monar. ex epistolis Petri de Olma. Quæ res, si fide non caret, lepidè sane inuertet illud Terentii. Accede ad hunc ignem propius, & frigescas plus satis.

ARBOR AMBVLANTIBVS FOLIIS.

CAP. LVIII.

Descriptio **I**nfula Cimbulon vicina est alia, in qua nascitur arbor, cuius folia, cum in terram deciderint, gradiuntur perinde ac si viuerent. Ea Mori foliis multum similia sunt, parte vtraque binos pedes breues & acutos habent: quibus abstractis sanguis minimè manat. Statim atque folium quis attigerit, illud mouetur & abit.

M. Ant. Pigafetta, qui hæc refert in itinerario, testatur se octo dies vnū in scatula habuisse, quod cum tangeret, circa scatulam iuisse: nec alia re quàm aëre viuere existimabat.

Eadem & Scaliger prodidit, sed nullo citato autore. Quasi ipse vidisset & habuisset. Varia tamen in eo, quod non pedibus abstractis, sed compressis nullum exire sanguinem scribit. Immensum profectò naturæ miraculum, nisi subit id, quod suspicamur: nempe folia illa ex corruptela quadam & proprietate specifica ex arbore sua delapsa nobiliorem vitam acquirere, nempe sensitiuam, licet obscurè, quàm perpetuò cum motu coniunctam esse Physici tradunt. Iamque non amplius erit de censu plantaceo, quia non sub plantæ forma, sed sub perfectiori. Mouentur enim: immò seipsas mouent & promouent. Imò & sentiunt. Tactæ enim abeunt ac refugiunt. Viunt igitur nunc vitam animalis. Quanquam equidem summum etiamnum videatur naturæ miraculum arboris folio animale sociare sensum & gressum.

Locus. Eandem celebrat doctiss. Guiland. libello de

Papyro, his verbis: Mirabilem plantam, qui Magellanica circumnauigationi interfuerunt memorant. Quippe in insula Cimbulon, quæ proxima est insulæ Burnei, conspexerunt arborem, cuius frondes in terram lapsæ, reptione quadam seipsas promouent: &c.

An M. Fumei in hist. gen. Ind. Arbor cuius folia Vermes. si cadant supra terram conuertuntur in vermes? Prouenit in Borney insula Indiæ.

AMBVLON ARBOR.

CAP. LIX.

Nominis affinitas & hanc iungat. Ambula- Descriptio bat ista re ipsa: hæc nomine solo. Arbor est, cui nomen Ambulon, quam fert Anchet insula: cuius è cortice fructus exit candidus, Saccharati specie, & magnitudine Coriandri. Scaligerum vidisse & nouisse dicas, tam confidenter refert, nec dicto autore.

ARBOR MVSCARVM SPLENDENTIVM.

CAP. LX.

Versamur sanè inter mirabilia. Ad quandam figuram Cosmographicam ab Anonymo quodam hæc annotata. De arborum specie legitur, quæ nullos peculiares atque vlti aptos pariunt fructus: sed noctu examine muscarum cinguntur, quarum quæque radiantem lucem de se spargit, non aliter ac si plurimæ candelæ circa arborem accensæ essent, haud exiguam admirationem & terrorem incutientes iis, qui eius rei ignari, de improviso in eam incidunt.

ARBORES MAXIMAE ALTITVDINIS & crassitudinis: vt Ceiba.

CAP. LXI.

Inter hæc arborum miracula, libet & naturæ potentiam celebrare in arborum vasta & prope-

modum immensa altitudine & magnitudine. Scribit Strabo lib. 15. de Indicis arboribus. Qui dixerunt trans Hyarotidem visam fuisse arborem, quæ vmbra in meridie faceret quinque stadiorum, cunctos exuperant de arborum magnitudine.

Refert Theophrast. In Corsica (vulg. Basil. codex κορσίνη, pro eo quod in Aldin. legebatur ἐν τῇ βορρῇ. Correctionem approbant Scal. & Gaza.) xima Theophr.

læuia, sed vastâ magnitudine arbores, magnoque discrimine reliquas excedentes. Et quamuis in Latino agro Abietes & Pini [αὐκίαν] tam magnitudine quàm pulchritudine inter omnes arbores præstent, has tamen nihil esse ad illas. Romanos enim aliquando oppidi condendi causa in eam insulam nauibus quinque & viginti profectos, tam vastis arboribus locus dicitur excepisse, ut nauigantes per sinus quosdam & portus, telas & vela densosque malos passim & variè pertruperint & dilacerarint: & omnino totam illam insulam confertissimam & quasi efferatam immani illo arbo-

rum stipatu. Quamobrem Romanos à condendo oppido destitit. Sed nonnullos ingressos exiguu loci spatio, tam largam cecidisse materiem, vt ratem perconderent quinquaginta velis duccendam, quàm in Pelago perisse addunt.

Annotat Scal. nunc in Corsica non esse ea miracula arborum, quæ iactat Theophr. Et Romanos fatuos, qui à litore non abstiterent prius, quàm arborum proceritate, atque frequentia, quas procul liceret [vt mos est nauigantibus] conspiciari, vela scinderentur. Fidem propemodum excedit quod canit Virg. Georg. 2.

*Aut quis Oceano propior gerit India lucos,
Extremi sinus orbis? ubi æra vincere summum
Arboris haud vlla iactu potuere sagitta.*

Virgilium & Valerius Flaccus imitatur, eandem arborum enormitatem exprimens. Quod cum legisset Plin. aut fortè aliunde quoque vel auditione lectioneue didicisset, in India tam altè scripsit arbores ascendere suis fastigiis, vt sagittis superari nequeant. Constituit etiam quibuldā designatam proceritatem, ad centum scilicet quadraginta quatuor [cxliiii. ch.] pedes: sed eas quia nomine tenus tradit, dicemus suis locis.

Sic & Petrus Martyr de rebus Oceanicis & nouo Orbe, illarum arborum altitudinem prædicat tantam, vt nulla virilis lacerti vis sit, quæ domum ædificatam in illis iactu lapidis attingere sufficiat. Ex illis arboribus plerasque dimensos brachiorum ambitu viros septem interdum octo stantes vix complexos esse. Idem alibi: Arbores ibi esse ita proceras balbutiunt, vt pleraque sexdecim hominum manu iunctorum in gyrum vix lacertis concludi quirent.

Ac vtrumque hominum numerum pro amplexu cor firmat quoque M. Fumeæ in Hist. Gen. India Occid. traditque ibi vnam ingentis esse altitudinis, supra quam morabatur Indus Caciua Abibaba. Et rursus alio loco: Arbores, inquit, altissima in Nicaragua, inter quas quædam vocatur Cerba, siue crassitudinis, vt quindecim homines amplecti non possint.

Referunt enim, vt annotat Cardanus, ibi quandam inuentam è Ceiba genere [nam hoc est arboris genus omnium maximæ] trifidam inter ceteras, cuius singuli trunci viginti pedum ambitu cingebantur. Spatia verò ipsa inter truncos iuxta terram totidem pedibus distabant: per ipsa verò spatia currus onustus pulchrè duci poterat. At vbi trunci in vnum coibant: hoc autem à terra procul fermè pedibus quindecim, crassitudo arboris pedum erat quadragintaquinque. Ab ima parte crassioris trunci, vsque ad locum vbi primò prodibant rami, pedes octoginta: superior pars, ex qua rami pendebant, absque mensuræ modo.

Huius tantæ proceritatis causa solum secundum, cæli robur, arboris natura: nam Lignum eius leuissimum est, terræ modicum & tenuioris habens, humidum plurimum. Eandem arborem Cerba in Nicaragua nasci ex autoritate Historiographi India Occid. refert, vt quindecim homines eam circumplecti nequeant. Ex eodem narrat duas visas, alteram octo, alteram sexdecim hominum amplexus excedentem. Tot sanè Authorum consensus fidem sibi derogari vetat. Mirum tamen, nullum eorum, qui de Indicis plantis ex professo prodidit, qui quidem hætenus ad nostras peruenerit manus, illas arbores descripsisse, non Garciam, non Acastam, non Monardem.

ARBOR FARINIFERA.

CAP. LX.

Non admiratione caret, [inquit Clus. Exot.] *Arboris Farinifera* natura, quam illi, qui generoso viro Francisco Drake, Equiti, [dum totum Orbem circumnauigauit] comites fuerunt, obseruabant.

Referebant, anno 1581. præcedentem anno inde reduces in Tarenate Insula æquatore proxima ad Arcticum Polum vergente nasci arborem quandam plantam, cuius truncus humanæ coxæ crassitudinem æquaret, decem verò pedum altitudinem attingeret: summo fastigio in orbiculatum caput Brassicæ

capitata instar extuberantem, in cuius medullario natura quandam candidam farinam produceret ad illius insulæ homines tenuioris fortunæ sustentandum: Eam diligenter colligere, deinde affusâ, siue inspersa veriùs, modica aqua, fermentare, pinferre, & in formulas quasdam coctili lateris constantes immittere longa serie, atque prunis ardentibus circumquaque admotis & super eam impositis coquere. Erant verò ii panes [liba, siue placentæ] interdum palmares, vnciali crassitie, quibus illius insulæ incolæ calidis & recenter coctis vesci solerent: at vbi induruisent, tepidâ aquâ macerantes pultis modo ederent. Insuper saporis esse, cum degustarem, hic panis mihi videbatur. Verum iniecto Piperis aut Cinamomi momento cum saccharo, nonnullis deliciæ esse queat. Eiusmodi panis bina fragmenta, qualia nostri Morgani opera accepimus, hac tabella exprimi curauimus.

An hæc porro Zagu, cuius meminit Ferd. Lopez Ind. Hist. l. 6. c. 11. Scribit enim ex eius medulla panem fieri in hunc modum. Medullam exemptam in stictiliâ iniicientes, aqua salsa macerant, post aliquot dies Soli exponunt, resiccatam mandant, vel ex eius farina seu polline panem conficiunt, nostro [vidi enim] qui ex secale fit, colore & sapore persimilem.

Antonius Pigafetta, qui primus orbem naue, cui insigne Victoria circuiuit, in suo Itinerario Sagu per s. non per z. scribit.

Nec incommodè fortassis ea censeri possit, cuius meminit M. Polus Venetus lib. 3. sui Itinerarii, de regno Fanfur agens, his verbis, quæ de Italico sermone ita reddebam: etenim Latinus interpres satis negligenter suo munere functus mihi videtur. In ea, inquit, Prouinciâ, vastarum arborum genus est quas dum virorum vlnæ vix amplecti queant: harum adempto cortice, qui tenuis est succedit ligni materies, medullam in se

con-

*Vassa arb.
indica.*

*Petrus
Martyr.*

*Mira ar-
borum
crassities.*

*Cerba Ar-
bor.*

*Ceiba ar-
boris de-
scriptio.*

*Lignum le-
uissimum.*

Descriptio

Lignum

*Panisi
arboris*

*Sagga
vina.*

Vfus

Panes.

Zagu.

*Preparatio
ad panem*

Sagu.

*Poli Veneti
arboris Fa-
rinifera.*

continens farinaceam, similem [vernaculo eius sermone vtar] à quella de caruol o [cariet lignorū] Hæc in figulinum vas aqua plenum, iniecta, baculo agitur, vsurfures & sordes supernatet, puraq; farina subsidat: effusa deinde aqua, sit è repurgata farina, massa ad varii generis edulia conficienda, idonea, quæ sæpius edisse, & non nulla Venetias vsque detulisse refert, panis hordeaceo, colore & sapore similia. Illius arboris lignum ferro confecti potest, nam in aquam iniectum, sedit illico & mergitur, directèque, vt harundo donax finditur. Ex eo incolæ lanceas sibi parant, sed breues [longas enim ob nimiam grauitatem ne ferro ferre posset quorum extimam partem in cuspidem exacuunt, & adurunt: his quamlibet armaturam facilius penetrant, quàm si ferrea cuspidem munita essent. Alibi lib. 2. cap. 16. scribit Ternatem insulam, neque Oryzam ferre, aut alias fruges è quibus panem conficere queant, eam ob causam, ab arbore materiâ illos petere necesse quâ panis loco vtantur. Eam itaque arborem recisam in multas partes findunt, quas malleis ex crassa arundine factis condunt, atque inde eliciunt veluti farinam quandam ipsis *Sagge* appellatam [ea haud dubiè *Sagu*, seu *Zagu*, de qua mox dictum] scobi lignorum, quæ ferra relecta sunt, similem, ex qua panis satis albi placentas quadrangulas conficiunt palmi magnitudine, quibus non modò vescuntur, sed magnâ ferè ex parte sua mercimonia exercet, harum permutatione alias res quibus indigent, redimentes.

ARBOR FARINIFERA VENENATI SVCCI

CAP. LXIII.

ARbor cuius scarificatè liquor venenatus Rissagali modo mortifer, radix tamen edulis, ex qua faciunt farinam Syluestres in insulis Canibalinis dictis, vti fit in America, licet arbor differat trunco, ramis, & foliis.

Quæ de Iuca traduntur, habent quæ conueniunt cum hac arbore, vt videre est sub cap. de Manihot & Iuca. Meminit & Scalapud Theophr. exitialis Indicæ plantæ, cuius è farina, succo abiecto, conficiunt panes.

BAXANA ARBOR VENENATA
aliâque similis, si non eadem.

CAP. LXIV.

AB insula Ormuz decem miliaribus distat ea quæ Queione nominatur, è regione illius sita, olim Principum quorundam deliciæ, nunc inculta & deserta, tum quòd magna ex parte diruta sit ob vehementes terræ motus, tum ob vipera- rum, aspidum, colubrorum, qui colore à nostris valdè differunt, atque serpentium omnis generis copiam, quæ illic stabulantur: ex quibus tam venenata & pestilens aura exhalat, vt non solum homines perimat, qui vel aliquantulam moram illic fecerint, sed etiam stirpes ipsas inficiat, in quibus est arbor *Baxana*, cuius fructus vel minimum degustatus, mox suffocat: id quod ipsius etiam vmbra præstat, si quis vel quadrantem horæ sub ea moretur. Cum tamen aliis in regionibus eiusdem arboris radix venenorum omnium sit

antidotus, illic lethalis, nec non & folium ipsius, & fructus qui *Rabuxit* vocatur. *Theuet.*

Rabuxit

De eadem aut certè simili arbore scribit Pet. Martyr de rebus Oceani & noui Orbis. Est arbor, cuius si folia nudum corpus tetigerint, vibices eleuent ingentes: & nisi illis aqua marina vel salua matutina medeatur, illico lethalem suo veneno excitent dolorem. Hanc arborem & Hispaniola parit. Eius etiam lignum olfactu aiunt esse mortiferum, nec portari à quoquam lignum posse sine vitæ periculo. Reperti sunt eo ligno voluisse Primarios noctu dormientes suffumigatos interimere. Habent ipsi genus herbæ, cuius odore sulti remedium sibi comparant ab eius ligni veneno, vt portare illud queant indemnes.

Lignum mortiferum.

Remedium

ARBOR VENENATA ALIA.

CAP. LXV.

INter Peru & Canibales multa sunt insulæ, quæ *Locus* vnus imperio parent, quem *Casique* nominat: in quarum maxima, in qua sæpius Rex habitat, arbor nascitur fructum ferens magnitudine pila Palmæ, visu spectiosum, sed venenatum. Huius *Vfus.* succo Barbari sagittas imbuunt, iis aduersus hostes in præliis vsuri. *Theuet.*

ARBORES NAUTICÆ, VT ANGELINA.

CAP. XLVI.

AD figuram æneam à Io. Linchottano annotatum, in Oriente Arbores esse crassitudine mirabiles, ex quibus etiam nauigia conficiuntur. Circa Cochinum Arborem esse, quam *Angelina* vocant, ex qua itidem naues ædificantur, quas *Tones* nominant, integro trunco capacissimo & durissimo: nam & ferrum duritie suæ rodere. Nulas in hisce nauigiis commissuras esse: ita excavatum duntaxat lignum pelago innatare. An Acosta easdem intelligit quando ait. Colubrinum lignum proueniens locis humidis & inter arbores præsertim secundum eas quæ *Angelins* nuncupantur, nec procul à mari.

Angelina.

Colubrinum lignum.

An easdem Oforius? Brasiliæ nauiculæ sunt ex magnis arborum corticibus, quædam ita amplæ, vt 30. homines faciliè capiant, Nam Indi alueis ex singulis arboribus cauatis nauigant, quas Cymbas illi *Piraguas* vocant, & earum maximæ quinquaginta circiter homines ferunt: vt notat *Benz.*

ARBOR CANOARVM SIVE NAUICULARUM INDORVM.

ARbor est aliquot ramulos supernè protrudens, ex qua Indi suas catinas, quas *Canoas* illi, Nostri *Nachen* vocant, conficiunt. Bry fratres Icon. part. 4. Ind. Or. Earundem meminit Itinerarium anni 1599. quærum vsus in Insula S. Mariæ. *Canoas* insuper incolæ Hispaniæ insule norunt, cymbas siquidem, non tamen ferro, sed cote præacuta excuant, easque *Canoas* appellant. Testa-

Descriptio

Ad edulia.

Lignum.

Panis ex arbore

Sagge farina.

Arbor na-
uigij.

Habes in interiore tabellæ parte Aphyllon In-
dicum.

tar hoc Maximilianus Transil-
tianus, dum in-
quit : accedunt
aliam exilem In-
fulam India, ubi
duas Canoas In-
dorum conspi-
ciunt, sic enim
hoc genus nau-
gij, quod pere-
grinum est, ab
Indis nuncupari
solet, est enim
excisum, cau-
tūque ex uni-
co arboris trun-
co, capitque v-
num, vel ad
summum, alte-
rum hominem.

ARBORIS YGA CORTEX AD
NAVIGIA.

Sunt arbores [inquit Io. Stadius] in regione
Yga, Yuera dictæ, hâcque integras decorti-
cant, a summo vsque ad imum, & ut cortex illa-
sus detrahatur, peculiari apparatu arbores cin-
gunt, hinc cortices detractos in montes prope ma-
re ferunt, & ignibus excalescitos, in vtraque ex-
tremitate multum incuruant, per medium ligna
transuersa religant ne dilatentur : & scaphas ita
conformant, quarum singulae vel triginta viros
armatos bello inuicere sufficiunt.

Cortices
amplissimi
ad nauigij

Cortex hic pollicaris est crassitudinis, latus Descrip-
tuor circiter pedes, longus verò quadraginta,
alii etiam longiores sunt, alii breuiores. Has illi,
Scaphas summa agilitate impellunt, & quò libet
locorum in eis vehuntur. Si mare impetuosum est,
subducunt eas in terram, donec serenitas redeat,
Vltra duo milliaria in altum non progrediuntur
sed secus littus pro libitu procul excurrunt.

FINIS LIBRI QVARTI.

HISTORIAE VNIVERSALIS PLANTARVM

LIBER QVINTVS.

ARBORES ET FRVTICES BACCIFEROS,
MINORESQUE BACCAS FERENTES HABET.

Ost variam illam exotici Orbis diuitiarum lustrationem, nunc propius ad nostrum Orbem gressum & oculos dirigentes, vnâ quasi tribu complexas dicamus Bacciferas. Baccas iam non adeo strictè sumi velimus, quarum ex edicto Plinii, intus lignum, & extracere, ut Oliuis, Cerasis: nec tam vago significatu, ut eadem his cum Pomis natura tribuatur cum eadem: sed potissimum, quas verius bacculas dicās: quanquam & Ebuli baccas dixerit Virgilius, & Hederam bacciferam Seneca, nihilò, Hercle, minus ac Oleam, Laurum &c. Inter illas Choragii ius tribuatur Myrto, ne eam negligentes, fortè ad Myrtum canere iubeamur.

DE MYKTIS IN GENERE

CAP. I.

Myrto Theoph. ramos tenues tribuit, perpetua coma virentes, folijs crebris angustis & odoratis: flores fructibus insidentes: air fructificare ex annotinis: fructum esse vinosum. In fruticem transire, nisi sapius purgetur: monte Cyræo Coronarij generis videri, cum cæteræ ampla exeant magnitudine. Semine satam degenerare, & ex fructu nigro rubrum fieri. In Ægypto tenuem esse, & odore longè præstantiorem: fructu exiguo, nec candido sed nigro. Hæc sparsim Theoph. cum iis quæ suis dicenda locis. Agnoscit igitur has differentias: Coronariam, cui quasi opponit magnitudine amplam, candidam, & nigram, respectu fructuum. Agnouit & Myrtum absque semine ἀνέμωρον, sed arte & Mangonio factam, uti dicitur.

Quærit Aristoteles, cur nigræ Myrti copiosiores sint frondes, quàm albæ? An inquit, quod nigræ generis sunt siluestrioris? Cuius iudicium, quod locis rusticis istæ proueniunt, minimèque ex cultu mutantur. Humida autem omnia fronde crebriore conduntur. Quod enim minus suos fructus decoquere possunt, idcirco ad frondem alimentum se conuertit.

Idem quærit, quam ob causam Myrta collisa in manu dulciora sentiamus, quàm integra? An quemadmodum racemorum acini vindemiati dulciores sunt quàm non vindemiati. Etenim musto, quod natura suaue est excepti acini quasi condiuntur: quippe qui vel extrinsecus mustum resudent, at qui in racemo cohererent, utique insuauiores existunt. Ergo Myrta quoque natura dulcia, intus-

To.n. I.

que suam dulcedinem acinorum in modum vitz continentia, ubi manu compressa, conflictataque sunt, diffusâ intestina dulcedine, parte quoque exteriore inopplentur: itaque dulciora non immerito sentiuntur.

Sed cur Myrta enucleatiora [ἀπυλωτότερα] sunt quæ minora? An quia minus perfecta sunt quæ minora: idcirco semen continent imperfectum; cui perinde, ut finis, nucleus deputatus est: quamobrem & minora sunt, utpote surculi quidem agnati exteriores partusque imperfecti, & minus dulcia, quàm quæ iustum continent nucleum: sunt enim minus concocta. Concoctio autem, non nisi perfectio est.

Cur denique fructus Myrtorum non conditarum magis quàm folia, defluant, conditarum autem, reseruatæque Alga [τῶν φύκων] ut sit, folia defluant, fructus adhæreant? An ita euenit non conditis: quoniam natura sancitum est, ut fructus peracta decoctione flaccescant ac decidant: quæ quidem decoctio in repositis fieri non potest, sed Algæ vapore prohibetur, ne humor fructus peruertatur ac immutetur: folia contra cùm flaccescant, decidunt. Algæ autem, ut salsa, exiccandi vim habent. Ergo non idem folijs accidit arbori adherentibus, & conditis, modo quo dictum est. Hæc fere Arist. de Myrtis habet.

Apud Diosc. est Μυρτὸν ἡμικέραιον, id est, satiuæ: ἡμικέραιον ἀγρία, siluestris, id est, Ruscus. Satiua duplex, ἡμικέραιον, & λευκή, nigra & alba: & in eo ipso genere accommodatior ἡ ὀρεινή, montana. Myrto siluestri tuæ, folium tribuit Myrti, sed latius &c. de qua alibi.

Cato Myrtum coniugulam habet & albam &

Differentia
Diosc.
Satiua.
Nigra.
Candida.
Montana.

Martidanum 417.
Ruell. nos.

Sic. cus.

Myrtea
Verbena.

Roma sacra
Myrtis due

Patritia.
Plebeia.

Venus
Myrtea.
Catonis tres
Myrtis.
Coniugula.
Cluacina.
Differentia
Plin.
Siluestris.
Tarentina.
Nostris.
Exotica.
Coniugula.

Cato &
Plin. illustr.

Myrtus Veneris
sacra.

Silua Myr-
te apud In-
feros.

nigram: sed Colum. duo tantum Myrti genera agnoscit, nigrum & album.

Hippoc. Martidanum videretur nominasse, ut obferuatur Ruell. Myrtidanum vero ipsum Piper. Hinc forte Ruell. satis imperite Myrti baccis, Piperis gustu tribuit: quamuis idem magna securitate dicat Curtius.

Myrto Plin. tribuit folia perpetuo virentia, angusta, disposita. Sed succorum natura, ut idem refert ex Theoph. precipuam admirationem in Myrto habet, quando ex vna omnium Olei vini-que bina genera fiunt, de quibus inter vires. Arbor ipsa, inquit idem, in Europae ceteriore coelo, [solo. Dal.] quod a Ceraunijs montibus incipit, primum Circeijs in Elpenoris tumulo visa traditur: Graecumque ei nomen remanet, quo peregrinam esse apparet. Fuit ubi nunc Roma est, iam tum cum conderetur. Quippe ita traditur: Myrtea Verbena Romanos Sabinosque, cum propter raptas virgines dimicare voluissent, depositis armis purgatos in eo loco, qui nunc signa Veneris Cluacinae habet. Cluere enim antiqui purgare [pugnare. Gr. Gyal.] dicebant. Et in ea quoque arbore suffimenti genus habetur. Ideo tum electa, quoniam coniunctioni, & huic arbori Venus praest. Haud scio, an prima etiam omnium in locis publicis Romae fata sit, fatidico quidem & memorabili augurio. Inter antiquissima namque delubra habetur Quirini, hoc est ipsius Romuli. In eo sacrae fuerunt Myrti duae, ante eadem ipsam per longum tempus, altera patritia appellata: altera plebeia. Patritia multis annis preualuit, flaccescente plebeia, exuberans ac lata: quamdiu Senatus quoque floruit, illa vicens, plebeia retorrida, & squalida. Quae posteaquam eualuit flaccescente patritia Martico bello, languida autoritas Patrum facta est, ac paulatim in sterilitatem emarcuit maiestas. Quin & ara vetus fuit Veneri Myrtea, quam nunc Murtiam vocant. Caton tria genera Myrti prodidit: nigram, candidam, coniugulam, fortassis a coniugijs: ex illo & Cluacinae genere. Nunc & alia distinctio: fatiuae aut siluestris, & in utraque latifolia. In siluestri propria oxymyrline. Satiuarum genera topiarij faciunt. Tarentinam folio minuto, nostratem patulo, exoticam densissimo, senis foliorum veribus. Haec non est in usu. Ramosa utraque alia. Coniugulam existimo nunc nostratem dici. Myrtus odoratissima est in Aegypto.

Hermol. pro Coniugula legit Coniugalis, sicque in vetusto Catonis codice legisse se testatur Io. Maria. Illud potius annotandum, quod dicebamus Columellam duo Myrti genera tantum fecisse, tanquam Catonis verba sint aliter accipienda, quam Plin. senserit: coniugalem scilicet Myrti albae & nigrae epithetum, quod esset idonea ad connubium, & non Myrti tertium genus. Nam coniunctioni praerat Venus, cui haec arbor sacra, eiusque tutela subiecta. Quare Virgilius,

Formosa Myrtus Veneri.

Et apud eundem, Aeneas Veneris filius spectatur ludos,

Vetat materna tempora Myrto.

Et alibi de Augusto Iulij adoptiuo.

Et te maximus orbis

Autorem frugum, tempestatumque potentem,

Accipiat, cingens materna tempora Myrto.

Habuit enim Iulius originem ab Aenea, ut tradunt: de quo idem:

Solida Paphiae de robore Myrtus.

Hic etiam Siluam Myrteam apud Inferos cingere ca npos lingit, in quibus essent, qui amore rode-

rentur, quod Venus amoris dea esset. Aeneid. l. 6.

Nec procul hinc partem fusi monstrantur in omnem

Lugentes campi, sic illos nomine dicunt:

Hic quos durus amor crudeli tabe peredit,

Secreti celant calles, & Myrtea circum

Sylua regit.

Statius etiam Myrtum Paphiam vocat, propter insulam Paphum Veneri dicatam. Mulieres insuper, ut Plutarchus in Numa prodigit, mense Aprili, Veneri sacrificabant, quod is mensis huic Dea sacratum esset, ad cuius Calendas Myrto coronatae lauarentur. Veneri Myrtea Romae ad vicum intimum sub monte Auentino ara vetus fuit. M. autem Varro Murtatam vocabat. Postea vero Plutarcho, Murtia dicta est. Quod probat Liuius, dum ait: Ad Murtiam datas sedes Latinis, scilicet a Rege Anco, ad habitandum. Et Apul. l. 6 sui Asini aurei: Conueniant, inquit, retro ad metas Murtias Mercurium praedicatorum. Veneri simulachrum ex Myrto pullulate ad flumen Hermum fecit Pelops. Quare Hippodamiae consecutus est nuptias, Nunc prosequendum, quare Myrtus Veneri dicata sit: & variae a pluribus opiniones assignantur. Phurnutus hanc rationem esse ait, quod haec planta ad amores conciliandos faciat. Alii quod Venus in mari, videlicet Cyprio nata sit, unde ἀφροδίτη & Cypriгена. Amat enim Myrtus maris littora: quare Veneri sacra: vel, ut etiam Seruius ait, quod huius arboris in mulierum necessitatibus usus multus ac plurimus sit, sicuti Medicorum Libri indicant, & nos inter vires declarabimus, quantum feret institutum. Ceteri vero ob arboris odorem: nempe Venus & odoribus & vnguentis delectatur. Graecorum etiam antiqui Musici, ut Plutarch. in Sympo. l. i. ex Aristoxeno & Philo autoritate scribit, dispositis circa vnam mensam lectis, accumbentes Myrteis, per vices, coronis redimiti, sententias & amatorias caritilas, per obliqua carmina succinere consueverant. Haec ita collecta diligentia Curtius.

Bellicis quoque se rebus inseruit Myrtus, ut prodidit Plin. triumphansque de Sabinis Posthumius Tubertus in Consulatu [qui primus omnium omnes ingressus urbem est, quoniam rem leuiter sine cruore gesserat] Myrto Veneris Victricis coronatus incessit, optabilemque arborem etiam hostibus fecit. Haec postea quantum fuit corona, excepto M. Crasso, qui fugitiuis & Spartaco Laurea coronatus incessit. Massurius autor est, curru quoque triumphantes Myrtea corona usos. L. Piso tradit Papyrium Massonem qui primus in monte Albano triumphauit de Coris, Myrto coronatum ludos Circenses spectare solitum. Avus maternus Africani sequentis hic fuit, M. Valerius duabus coronis utebatur, Laurea & Myrtea: qui & hoc vouerat. Myrto, quod Plin. tacet, & annotat Dal. mortuorum busta etiam Graeci ornarunt, cum inferias soluerent, ut videre est apud Euripidem in Electra,

*Αγαμέμνωνος δὲ τύμβος ἡπιασμένους,
ὃ πάρος ἔχους, ὃ δὲ κλῶνα Μυρτιάης
ἐλαβες, πύρα δὲ κέρως ἀγλαοισάων.*

Cui respondet Agamemnonis altor:

*ἦλθιν γὰρ αὐτὰ παρὰ τὰ φον πάρος ἔδῃ,
ἢ παρὰ πύρρον ἐκλαύσῃ ἡρώϊας Τύχης,
σπονδάς τε, λίσους ἀσπονδὸν φέρω ξένους
ἔσπευσας, τύμβῳ δ' ἀμφέθηκα μυρτιάς.*

Præterea qui olim in conuiujs scholia carminum cantabant, Myrtum, Laurumue manu tenebant: Laurum, qui versus Homericos recitarent: Myrtum, qui Aeschili, Simonidis, Stesicori. Dicæarchus lib. de certaminibus musicis. Eubulus in Auge apud

Myrtus
Paphia.

Murtia
Veneri.
Murtia
Veneri.

Veneris
simulachrum
ex Myrto.
Cur Myr-
teus Veneri
dicata.

Veterum
patrum
græcorum
mor.

Myrtea
corona.

Quantum
corona.

Myrtus
ornata
Græci.

Candide
Nigra.

Cubeta
Myrtus
nigra.
tristis

Locus

patris
et
am
Myrtus.

pud Athen. coronas etiam Myrti celebrat:

A. Coronas fortassis vultis, an è Serpyllo,
An è Myrto? alia defloruerunt.

Has è Myrto nos volumus:

Alias omnes his exceptis vendito.

Controversum fuit apud Græcos, quodnam corona genus esset Anacreonti Naucratis appellatum. Et pluribus visum est, non aliud esse, quam ex Myrto, Rosis comitantibus: quamvis alii aliter interpretentur. Celebris est Hyppoliti & Phædræ amoribus Træzenia, cuius folia, ut inquit Paulan. prope Veneris delubrum satæ, perforata nascebantur: iniuriam videlicet ferentia læuientis vnguibus & calamistris fæminæ.

Aliam commenti sunt Græci Fabulam: Myrsinè Atticam fuisse puellam pulchritudine ac robore insignem, ut reliquas puellas omnes, ipsosque adeo iuvenes fortitudine superasse, ideoque Palladi, vel ut alii, Mineruæ gratissimam. Hanc in palæstris ac ludis semper versatam, & vincētes coronasse. Cùm autem certamine iuvenes quosdam superasset, ab eis ob inuidiam interfectam: Sed Mineruæ fauore in Myrtum conuersam. Ita factum ut ne mors quidem eius amicitiam deleuerit, Myrto à Dea illa etiamnum peramata. Eiusmodi nugis Græculi suas spes & cogitationes delectabant, ex quibus tamen mysticum sensum elicere norunt ingeniosi ac docti.

Lesbii, ut inquit Athen. Myrti ramulos hypothymidas vocant: iis se coronant implexis floribus: Alii pectorales coronas, quibus & ceruices quoque redimibāt, hypothymiadas hypothymidasque dicebant. E Myrto constant & Hellorides vocatæ, ambitus ingentis, cubitorum vicinū: ab Europa dictæ, quam Ellorida Corinthii appellant, quod eius ossa in Myrto condita ferantur. Quidam Elorida & Mineruam dictam volunt. Canere ad Myrtum proverbio dicitur. In conuiuio enim mos antiquus fuit, ut unusquisque suam cantionem canticaret. Quod si quis cytharā accipere recusasset, (quod & Themistocli euenit, aliàs doctissimo sed eo ipso indoctiori habito) utpote Musices ignarus, is per iocum accepto ramo vel Laureo, vel Myrteo, ad eum canere cogeatur.

Plutarchus in prim. simp. aliter: Mos antiquus fuit ut in principio cōvivi voce cōmuni primum, Deum canerent: deinde Myrti ramū, quem ἀράχνη vocarent, unicuique traderent post circumlatam lyram: Alii dicunt Myrtum ordine non solere circumduci, sed è sponda ad spondam transferri, ut postquam cecinisset is, qui in prima sponda primus sedebat, ei traderet qui in sec. lecto prim. accumberet. Hic rursus tertii lecti primo. Deinde rursus primi lecti secundus secundo, in secunda sponda sedenti, ut ad hunc modum per omnes iret. De ignaris dicitur.

Redeamus ad Myrti historiam: quam Ouid. vnicō versu geminam dixit.

Myrtea silva subest bicoloribus obfusa baccis.

Baccas quippe candidas, vel in purpura albicantes, candida: nigra nigras parit.

Barbari ex Myrtis, Myrtillis & Cubebis differentiam facientes, Cubebas vocant Myrtos albos: nigras verò Myrtillos.

Bellon. meminit Myrti sterilis, & fructiferæ folio lato circa Athos montem, nulla facta mentione coloris fructus: verum alibi scribit se reperisse in Amani montis inferiore parte Myrtum fructu albo: item planiciem Cæsareæ Ciliciæ abundare eā, & planiciem in qua Alexandri & Darii conflictus habitus, copiosam, sed tantum fructu albo: sed non docet quo folio sit Myrtus alba. Post

verò annotat inueniri inter Alexandriam & Rosetam iuxta mare paruas Myrtos nigras.

Matthiolo Myrtus tam sativa quam silvestris nigra & alba, vna icone folio latiore expressa: secunda Tarentina: Tertia Exotica.

Lacuna quoque & domestica & silvestris fructu est albo & nigro.

Turnerus in Anglico suo Herbario Myrti differentias ex Diosc. ita digessit, & his aptauit. Duo, [inauit] habet Myrti genera Diosc. De Myrto sativa libro primo agit: De silvestri, Latine Rusco, lib. 4. etsi innuere videatur, præter Ruscum, aliam esse Myrtum silvestrem. Duo facit idem Diosc. Myrti sativæ genera: Albam, [Angl. White myrt vel myrtel tree] & Nigram: (Angl. Black myrtel tree) quarum vnam vidisse ait Bononiæ, quintuplò minoribus foliis, quam à Matth. nomine Myrti vulgaris sativæ proponitur. Eandem vidisse in Apennino: sed qui demonstrabant, Myrtum sylvestrem denominasse: illam verò foliis minoribus, [quam reuera censet Myrtum sativam Tarentinam] solam Myrtum sativam. Ego tamen [inquit ille] hac in re Matthiolo potius assentior quam contrarium sentientibus. Quamquam videtur mihi Matth. Ruscum nimis exiguis foliis pingere, Myrtum autem [alterius ratione] nimis latis, magnisque, siquidem Diosc. in Myrti filu. seu Rusci descriptione [Angl. Bochers broome] folia ei tribuit latiora quam sativæ Myrto. Vtramque vidi. Et certè erratum est in tenuitate foliorum Rusci, ut in Rusco dicitur fusiis.

Sativæ Myrti rami lenti, cortex ruber, folia longa, æterni viroris, ad Punice folia accedentia. Alba folia candidiora: Nigra nigriora. Vtrisque flores albi, odorati. Satiuis bacca maiores, quam silvestribus.

Ceterum Turneri Myrtus visa Bononiæ nobis videtur Tarentina, quæ sanè olim non pingebatur à Matth. Dubitamus an Turner. viderit in Apennino Myrti illius speciem spontaneam, quæ Matth. pro sativa & vulgari pingit. Scimus autem cultam non minora habere folia Rusco: & apud Turner. parte secund. cap. de Rusco positam iconem Myrti vulgaris pro Rusco, non tamen bonam, sub titulo Sabinæ. Non displicet illa sententia, quæ asserit Tarentinam esse sativam Diosc. ut postea dicitur.

Dod. notante, Myrtus frutex haud magnus, cultura in exiguum arboris speciem quandoque adolefcit: folia vni minuta, alteri verò maiora, & Vincaperuinæ vulgaris æmula: tertiæ autem mediæ magnitudinis. Sunt eadem nonnullis rariora, quibusdam frequentia. Fructus sunt bacca oblonge, colore aut nigre aut subalbidæ. Hæc Dod. qui pro suis differentiis quatuor proponit icones plantarum, sibi non benè (ut existimamus) cognitarum: nec etiam videntur ritè eius accommodatæ differentiis. Olim in hist. Gal. duas tradebat Myrtos sub vna icone, magnam & parvam.

Annotat Cusf. se in Hispanica sua peregrinatione aliisque locis multa genera Myrtorum observasse, nec dubitare quin ex sativæ maior adhuc varietas oriri possit. Myrtus, Græcis μυρτιά, μυρτίον, μύρτος vel μύρτιον: illud apud Aristoph. & Plat. hoc apud Gal. μύρτιον. Theoph. μύρτιον. Polluci. Archilochus Myrton vocavit, & Græci Comici phibaleon, ut Antiphanes, notante Hermol. Non philaleon, ut habet Curtius. Pro Ficu inuenimus apud Etym. nullibi pro Myrto. Quod verò Riffius notat, Murtam dici Varroni fructum, hoc apud eum nondum reperimus. Colum. quidem tradit

Peru.
Myrtus 2.
gra
Differentia
Matth.

Myrtus
vulgaris
sativa.

Sativa al.
ba.

Myrtus
Tarentina.

Sativa
Myrtus.
In quibus
differt
alba à ni.
gra.

Turner. not.

Dod. not.

Synonymia
Lingua.

Myrtum.
phibaleon.
Myrtum.
Murtum.

Myria.
Interp. Nic.
corr.
Myria.
Myrtilli.
Myrtides.
Myrtia.
Etimon.

Hadas.
Aes. Alder.
As.

Olea genus l. 5. c. 7. quod vocat Murram. Fructus *μύρτα* Nic. in ther. Interp. *μυρτίνος καρπός*, sic enim legendum, non *μυρτίνος*, *Μυρτινόνος* Græcis dici monet Curtius: Vbi id legerit, nos later. *Myrta* alioqui dicta: *Myrtilli*: *Myrti baccæ*. Inuenimus & *μυρτίδες* dictas *Myrti baccas* & *μυρτίδα*. Sunt qui velint *Myrtum* sic vocatam propter *Myrrhæ* quandam æmulam odore gratiam, quâ pollent bacculae, vt annotant Aduersaria: quamvis dubium adhuc sit, vtrum Græcis innotuerit prius, *Myrrha*, an *Myrtus*: nobis sanè longè petita videtur nominis deriuatio, & *Myrrhæ* odorem longè diuersum à *Myrti* bacculis agnoscimus. Has *μυρτίδες* vocat *Lonic.* *Hebræis Hadas*: *Esa. 55.* *Arab. Aes Alas* siue *As.* *It. Myrto, Mortina, & Mortella.* *Hisp. Catal. & Portug. Murta*: *Castil. Arraiban.* *Gal. Myrte & Mourte.* *Germ. Myrtenbaum, Welsch oder Frömbder Heydelbeerbaum.* *Belg. Myrtus.* *Angl. Myrtel-tree.*

Nunc à nobis & Recetioribus obseruatas *Myrti* differentias proponamus.

MYRTVS VVLG. NIGRA ET ALBA; SATIVA ET SILV.

Genera.

Sativa descriptio.

Folia.

Flores.
Baccæ.

Marcell. not.
Siluestris.

Sapor.

Locus

Huius *Myrti* quam exhibemus, notante *Matthiol.* produntur duo genera: *sativum*, quod in candidum & nigrum diuiditur, & *siluestre*. *Sativæ* in arborescunt, ramis flexilibus ac lentis: rubro cortice: foliis longiusculis, perpetuoque virentibus; *Punicæ* æmulis, quanquam in nigris nigriora, in candidis candidiora spectantur.

Flores omnibus insident candidi, odorati. *Baccæ* oblongæ, agrestes *Oleas* quadantenus referentes, multo sanè *siluestribus* maiores; etsi contrarium asseueret *Marcellus*.

Inter *siluestris* quoque *alba* & *nigra* reperitur, quarum quamplurimas plantas vidisse mille locis testatur *Matth.* quibus maturæ inerant *baccæ* non sanè *nigræ*.

De eadem *Myrto* existimamus *Clus.* hæc tradere. *Myrti* quartum genus, siue *Myrtus Bætica* silu. non adeo densè fruticat, neque admodum affurgit, ramis tenuibus & fragilibus, folijs eiusdè cum *Myrti Bæticæ* angustifoliæ folijs magnitudinis; similiter mucronatis, duplici serie rariùs circa ramos nascentibus, nigricantibus, odoratis: flos alijs similis: fructus rotundus, oblongis pediculis ex foliorum alis prodeuntibus inhærens, copiosus, primum viridis, deinde candidus, per maturitatem verò niger, vinosus, grati admodum cū aëctricione quadam saporis. Spontè prouenit plerisque agris & collibus *Extremaduræ* (quæ *Bætica* pars est, ad *Anam* flumen sita) & *Lusitanæ* illi conterminæ; adeo copiose vt per aliquot miliaria, nulli ferè alij frutices conspiciantur.

Octobri interdum florentem, sed maxima ex parte fructu onustam hanc *Myrtum* colligebam, cum *Madritio* *Vlissiponem* proficiscerer, locis incultis & procul à mari, procul à fluminibus distitis, nunc lætioribus, viridioribusque & amplioribus folijs, nunc planè exsuccis, & ferè rigentibus pallescentibusque, pro locorum natura & situ. Nam in conuallibus nata, multo lætior & viridior semper erat. *Hispani* simpliciter *Arayhan* & *Myrta* vocant: eam *siluestris* iudico, quoniam spontè locis incultis prouenit.

Plinius *siluestris* *Myrtum*, minore semine. *Cordus* fruticem arborecentem dicit, folijs *Lentisco* vel *Buxo* similibus, acuminatioribus tantum, gustu aliquid aromatis præ se ferentibus & odoratis, quæ hodie cum fructu ex *Italia* afferunt.

An *Bellon.* *Myrti* semperuiventes, in vallibus montis *Athos* prouenientes, folio lato, steriles & fructifera.

Brassauolam quoque facile crediderimus, *Myrti* nigra & alba titulis, in suo exam. latifoliam intelligere.

Matth. sanè testatur *siluestri* *Myrto* vniuersa ferè *Tyrrheni* littora virecere: siquidem in agro *Senensi*, in maritimis, ac in vniuerso *Liguria* tractu: *Romano*, atque *Neapolitano*, vbique *Myrtos* spontè prouenire constat.

Pro icone *Matthioli* aliam posuit *Camer.* in *Epit.* & *Hist.* *Germ.* *Matth.* ad quam & nostra facta. *Camer.* dicitur *Myrtus* communis *Italica*, *Mortella*. *C. Bauhin.* aliam iconem habet titulo *Myrti Romanæ*. Eiusdè *Myrti*, de qua hic agimus iconem habent *Lonic.* & *Ryff.* sed non placet. Minus verò quod ille ait, aquaticis locis libenter prouenire. *Lacuna*, qui *Hispanus*: & *Amatus*, qui *Lusitanus*, nihil docent de ea præter antè dicta, *sativam* esse & *siluestris*: vtramque fructu nigro & albo, adhibita *Matth.* icone. Hic *Hispan.* *Rasad* & *Murta* dici ait.

Scribit *Anguill.* in epist. *Myrtum* albam non esse speciem separatam à nigra: differre tamen colore: notissimam vtramque esse in *Italia*, Regno *Neapolitano* & *Tuscanæ*: vocari *Mortellam* & *Myrtellam*.

An *Aduers.* *Myrtus* maior vberiùs in *Galloprovincia* maritima fruticans, propter *baccas*, lanulas effigiantes, maior dicta: folia item maiora, *Phylereæ* aut *Granati* minora, floribus albidis & *Myrti* minoris similibus: Alterius modi ex hortis *Franciscanorum* *Venetorum* habuimus folijs albidioribus, & fructu albo pari & simili, nec aliqui ita diuiso, illis *alba* *Myrtus* vocatâ. Itè *Obf.* *Myrtus* vulgaris folia promit paulò minora quam exotica *Myrtus* siue *Mauritanica*, in angustum desinentia.

Icon. *Plant.* *Myrti* maioris 5. species. Item *Obf.* *Myrtus*, folio est oblongo, supernè latiusculo, cum superiore (videlicet postea à nobis posita titulo latifoliæ *Belgicæ* deniore folio) ferè pari *baccæ* alba.

Sed peritis tamen perpendendum relinquimus, an iam locis citatis de eadè *Myrto* alba tradatur à *Clus.* *Myrto* alba diuersam esse manifestum est, de qua postea. *Dod.* in *Hist. Gall.* hanc nostram videtur vocare magnâ *Myrtum*, arbusculam in *Belgio* crescentem ad altitudinè hominis, folijs *Vincæ* pervincæ. Hæc fortè erit quam alteram vocat in postrema *Hist. Lat.* pro qua ibi videtur proponere duas Icones: vni, titulus *Myrtus* 2. quæ à *Lob.* posita pro *Myrto Laureæ* maxima: alteri iconi titulus est, *Myrti* ramuli cum flore ac semine, quæ *Lobel.* *Myrtus* vulgaris.

Foliorum
varietat.
Arayhan
Myrti.

Locus.

Myrtus
italica
Mortella
Myrtus
italica
Lonic.

Myrtus
albam
non
differre
nigra.

Alba.

Catal.

Cæalp. Myrtus arbor est fruticosa, in sterilibus & maritimis nascens, subruffo cortice, materie candida, foliis Buxo latioribus in acutum desinentibus, odoratis: Flores candidi, foliati, multis in medio staminibus, ex alis foliorum longo pediculo prodeuntes: fructus oblongi: intus semina triplici septo membranaceo distincta: color in maturitate aliis niger, aliis ex rubro candicans. Turnero an nota fuerit, dubitamus: Icon tamen, sed non admodum bene posita videtur incuria typographica Cap. de Rusco sub titulo Sabine.

Ceterum nostram Myrtum vulgarem, folio latiore, non ausimus cum Matth. facere Diosc. fatuam, etiam si colatur: quia ipse Diosc. scribit cap. de Rusco, fatiæ folia esse minora quam Rusci, quod in hac nostra nondum observatum. Quam verò depictam dedimus, eandem censemus cum iis quas Frontignani & Monspelii vidimus in aliquot hortis.

Patauii cum baccis mense Decembri, in horto à Cortuso ostensa: Verona cū iisdem Martio. Colunt & Bononiæ in hortis: Basileæ Platerus, & Lutetiæ Robinus hortulanus Reg. aliquot egregias arbusculas colunt, sed magna cura hyeme recondunt. In Plateri Myrto mense Aprili observavimus baccas & folia binario numero distributa, sapore astringente, amariuscule & aromatico, odore grato terendo. Ex horto Stutgardiano, ubi plures habentur, in Montbelgardensem transtulimus, sed non feliciter provenit, cum tamen Tarentinæ rami depacti facile radices agant.

Myrti Bætica latifolia secundum genus altius quam Bætica latifolia domestica fruticat, & à radice plurimos, densos, crassos, firmosque ramos promit: folia dictæ secundæ speciei similia, sed adeo confertim nascentia, ut mutuo ferè sese contingant pediculi interdum duplici tantum serie, sæpenumero triplici, admodum odorata: flos eius candidus, quinque folijs constans, Cerasiorum floribus ferè similis, villis candidis plenus, odoratus: cui fructus succedit paulò oblongior, quam in Tarentina, primum viridis, deinde cum maturefcere incipit, purpurascens, tandem ubi plenam maturitatem adeptus est, niger, vinosus, sapore grato, grana candida incurva in se continens. Clus. qui hoc genus primò conspexisse scribit in Complutensis arcis horto, multis fruticibus serie quadam & ordine dispositis, elegantissimo spectaculo, cum semper vireat. Deinde Cordubæ in quibusdam hortis. Nos quoque Stutgardia observavimus Myrtum, odore perquam fragranti, cui ex certis intervallis folia ferè semper terna indidem prodeuntia, lata: an verò eadem cum prædicta sit asserere non audemus.

An Lob. Obs. Exotica Myrtus Plin. pluribus foliorum versibus, siue 4. amatoria Venerique sacra: *Arayham Morisco* maior Hisp. vocata, folijs [tertiæ Myrto vulgari albæ] non disparibus, sed canulatis, & confertim iucundissimo spectaculo stipatis.

Clus. in Hisp. nullam habebat iconem: in postrema hist. eandem habet quam Lob. pro Myrto Bætica angustifolia, de qua nunc.

MYRTVS BOETICA LATIFOLIA DOMESTICA.

Hæc autore Clus. Hispanis dicta *Arayham morisco*, hoc est, Mauritanica Myrtus, ramis est satis crassis, foliis duplici serie rariùs dispositis, magnis, ut interdum ad Lauri tenuifolia aut Arbuti foliorum amplitudinem ferè accedant; colore dilutius paulò virente, odoratis: rariùs hæc floret aut fructus fert, quod

câ scipibus texendis, quas tondere solent, plerumque vrantur. Nusquam hoc genus vidisse ait, nisi in Monasterio quodam Hispali & in latissimis Mauritanorum Granatæ viridariis, in quibus piscinas & lacus claudebant sepes hoc Myrti genere constantes, & ex alio quodam, non multum huic dissimili, minoribus tamen & paulò densioribus foliis, cuius nos hic picturam damus, quamvis minus peritè nostram à pictore ex Clusiana depictam agnoscamus.

Myrtus Bætica 1. latifolia siue Laurea Clus. Item Myrtus Bætica 2. Clus. Lob. Obs. ubi eadem icon cum Clusiana.

Myrtus Bætica latifolia exotica.

MYRTVS EXOTICA ANGVSTIFOLIA

Myrtus Bætica angustifolia exotica eadem est foliorum densitate & serie, quâ Myrtus Bætica exotica latifolia verum folio minore & saturatius virente: fructu etiam maiore & magis orbiculato, qui, reliquorum Myrtorum fructus instar, alba & inflexa grana fert, minora tamen quam præcedentis.

Huius generis unicam arborem vidisse refert Clus. in Hieronymitarum monasterio, primo ab vrbe Corduba miliari. Hispani *Arayham morisco*, hoc est, Myrtum Mauritanicam vocant. Latinis de Clus. sententia poterit esse Exotica, licet ternis ad summum foliorum versibus distinctam idem viderit, cum Plin. senos versus suæ exoticae tribuat: verum quidem est, adeo dense stipata interdum nasci in exotica latifolia antè dicta & in hoc genere folia, ut pluribus versibus constare videantur.

Pro Myrto exotica angustifolia Clus. ponit iconem à Lob. exhibitam pro exotica Myrto Plinij pluribus foliorum versibus, de qua antè.

De Myrto exotica angustifolia Clus. hæc fortè

Locus.

Descriptio.

Myrtus 10.
Lob.

scribit Lob. Myrtus 10. Pluribus foliorum versibus: Myrtus Mauritanicus alter Hisp. *Arayban*, Morisco minor, folijs item canulatis confertis & densissimè striatis, vulgata Myrto ferè paribus. Iconi iam dictæ ex Lob. & Clus. Dodonæus in post. hist. Lat. nomen indidit Myrti 3. cuius folia tradit mediæ magnitudinis.

Matth. in Diosc. olim sine descriptione pro Myrto exotica Plin. exhibuit iconem. In postremis autem scribit: Exotica habetur nunc in Italiae hortis & viridarijs, folio nostrati non absimili, dilutiore tamen, acuminatiore copiosioreque, adeò denso, ut eo rami ubique stipentur. Fructum fert oblongum è longoque pediculo dependentem, seminibus refertum, communi Myrto haud absimilem. Flores albicantes, ut in cæteris generibus: topiarijs operibus peridonea habetur. Item post. com. Lat. Exotica Myrtus nunc habetur in Italiae hortis, folio nostrati non absimili &c: Et in hist. Germ. ubi figura à Camer. appicta: *Der Außländische Myrtenbaum*, Myrtus exotica, quod olim Italiae peregrina, aliunde translata, maximè verò in Regnum Neapol. & c. Bacca oblonga, ut in Myrto vulg. sed sapore non adeò grato, verum asperiore & magis acerbo.

Bacca.

Camer. iconem novam posuit in Epit. ex hist. Germ. Matth. & Gesnerianis, ut existimamus, ad quam & nostra depicta.

Ceterum Myrtum exoticam Matth. à nobis visam Veronæ apud Calceolatum inter Italicas nostras observationes invenimus: eodem nomine & titulo D. C. Bauh. ramum attulit Ferrariæ lectum.

MYRTVS LATIFOLIA BELGICA; FORTE ROMANA.

Descriptio.

Romana.

Coniugula.

Latifolia que Belgicis in hortis colitur, inquit Clus. amplo est folio quo latifolia Bætica primæ magnitudinem non æquat, viridi, rariore ordine, & eo duplici circa ramos disposito. Hanc Romanâ dici posse existimat idem, quam Plin. eandem cū coniugula Cætonis esse putat: eam ex Italia & Roma in Belgiâ illatam certum esse, in Hispania

sibi non visam.

Lob. in obs. Myrtus primâ omnium maximâ, Laurea dicta à folio Laurino, Lauro Tino siue Regiæ simili, sed minori & magis acuto, atrouirente, nigraque bacca: alitur in altissimo Paradiso D. Philippi *Deurnagle* D. de *Vroylandt*. Dod. iconem hanc ponit pro Myrto 2. cui folia Vincetruinæ.

Myrtus
Laurea.

Myrtus Ro-
mana alia
species.

C. Bauh. Myrti Romanæ nomine attulit ramum Myrti Bononiæ in hortis nascentis cuius folia Myrti exotice, sed nonnihil latiora, in acumen

definentia, longitudine vnciali, sed longè alio ordine disposita: quippe bina libi opposita, ex intervallo penè vnciali, qua in re multum etiâ differunt ab exotica, & accedunt Myrto vulgari: sed ab hac quoque dissidet mollitie, foliorumque latitudine maiore.

Myrtus latifolia Belgica minor.

Myrtus alia, teste Clus. in hortis Belgicis provenit, paulò minor præcedenti interdum vegetiore viridioreque folio, quandoque pallidiore & tristiore. An Lob. Obs. Myrtus 6. inter maiores minima, folio Oleæ silu. siue Oleastri?

Myrtus latifolia Belg. densiore folio.

In Belgicis hortis observavit Clus. Myrtum densiore folio & magis mucronato quam præcedens Belgica, eodemque nunc vegetiore & latiore, nunc etiam pallidiore. An Lob. Obs. Myrtus 2. folia habens paulò minora [quam prima omnium maxima] superne item mucronata, & in acutum fastigiata?

Myrtus Belgica medio folio.

Myrtum quandam tradit idem in Belgicis hortis visam, medio folio & Myrto Bætica silu. non multum absimili, sed minùs nigricantibus & quodammodò pallescentibus virgultis, longiore etiam fructu. An Lob. obs. Myrtus 7. inter minores maior, folio angusto Phillyreæ tenuifoliæ breuiore. Hanc eandem existimamus à nobis observatam Vesuntii in instructissimo exotico horto D. de Bellefontaine: folia erant paulò maiora, quam in Tarentina & acuminatiora.

MYRTVS TARENTINA.

Nostro cælo soloque reliquis notior est Myrtus Tarentina, duplici triplicique versu dispositis folijs, crebris, parvis: hilaris virore nitidis, fragrantibus: Flores quinque folijs candidis aliarum more constant, quorum mediâ occupat numerosa stamina, odore grato & amabili. Bacca per (maturitatè haud secus ac alia) nigrescent,

semine plenâ, inflexo, albo. Huius iconem olim Matth. exhibuit sine descriptione. At in post. com. hanc tradit nomine Myrti Tarentinæ, quam ait à Tarento Apuliæ civitate, ubi copiosè proveniat ita vocatam, folio nostrate [id est latiore vulgari] longè minutiore, robustioreque: fructu minore, copiosiore & in summitate pluribus apicibus coronato, colore ex nigro purpurascente, minutis, crebris, albicantibusque intrus ossiculis: floribus communi Myrto similibus. Topiarijs peridonea.

De eadem sic Clus. In Belgio Myrtus provenit minore folio omnium frequentissima in Septentrionalium regionum hortis, antequam minor domestica fructu alba nota esset. Eius cum ramuli facilius

Descriptio

Descriptio

Descriptio

Descriptio

Locus

Locus

cilius radices agat, si pingui solo pangantur, quam huius, etiam satis vulgaris facta est multis Germaniae hortis. Habet vero minor haec conferta admodum folia, duobus ut plurimum versibus in ramulis disposita, nonnunquam ternis: quemadmodum in alijs generibus aliquando etiam accidit. Floret plerumque in Belgio autumno: fructus rarissime ad maturitatem peruenit, sed in ipsa planta tota hieme haerens, cum rursus sud veris finem aëri exponitur, inanis & immaturus decedit. Ad Tarentinam Myrtum referenda est: nisi quis potius ita censeat, candidam minutissimo omnium folio Tarentinam esse vocandam. Nam cum Caro tantum nigra, alba, & coniugula meminerit: iam vero coniugula Plin. sit Romana, nigra & fructu satis nota: restat candida, quae ad nullum Plinio descriptum genus referri possit quam ad Tarentinam. Sic Hortensis in Belgio proueniens minutiore folio non incommodè Aegyptiam Theoph. descriptam referet.

Minoris Myrti nomine Aduersaria tradunt, Offic. notiolem esse suis baccis, adeoque totam hortis Septentrionalium delicias & ornamentum. Fruticare virgis tonsilibus, rectis, flexilibus, nigricantibus, effigie Buxi, folio minore, sed Rusci mucronato, baccis nigris Hederae, vincum succum pressu remittentibus: quibus post vindemias saginentur aues, tamque suaves illas edendo fieri, ut integrae, non exenteratae elicerentur, coque prouerbio feratur, stercus earum praestare carnibus.

In Galloprovincia maritima, ubi siccanus collis nullus, cui arideat paullo placidior aura, non multavertat haec Myrtus, auctore Lobelio & Pena. Sed, quod aiunt Myrtum minorem suis baccis officinis notiorē, vix cōcedere possumus, licet in Belgio frequentior sit, teste Clusio. Consideret lector unde adferantur baccae. In Belgio sane non maturantur, quot eis sufficiant: sed nec istud placeat, quod folio Rusci mucronato dicant.

Hanc eandem censemus Lob. obsl. Myrtum 8. minorem vulgata, breuioribus [quam 7. a] folijs stipatam: ubi sicut & in Icon. Plant. proponitur titulo Myrti minoris vulgaris. Gal. petit Myrte, quo nomine & Dod. in Hist. Gal. describere videtur: qui iconem habet, quam tamen non docet an maioris sit vel minoris, quasi neutram probè cognitam habuerit: Nos minoris esse putamus. In post. hist. Lat. omissa descriptione, meminit tantum Myrti folijs minutis: ac iconem à Lob. positam pro Myrto noua angustifolia. & à Clus. pro Myrto domestica fructu albo, exhibet is titulo Myrti prioris: nec distinguit Tarentinam à minore, nec à Myrto fructu albo.

Camer. Myrti Tarentinae titulo iconem Gesneri habet aliquando ex nostra ipsi transmissa planta sicca, paratam. Ei quippe (ego Bauh.) omnes meas plantas siccas cum descriptionibus & observationibus per Italiam, Galliam, aliasque provincias collectas lubens, eo id flagitante, transmissi. In ea icone folia sua magnitudine picta.

CÆSALP. fortè Myrti Hispanicae genus angustissimi folij, sed numerosissimi. Ceterum quod Diosc. ait l. 4. de Rusco: ἀγρία, ἡ ὁρὸς οὐκ ἔστιν ἐν αἰσίοις, πρὸς τὴν γῆν δὲ: mouet nobis dubium, an satiuia eius Myrtus non sit referenda ad Myrtum Tarentinam. An Turner. Myrtus satiuia Tarentina, de qua antè.

Porro Myrtus Tarentina pulchrè apud Matth. picta quamquam folia crebriora possent appingi, Abundat Monspelij in hortis & in maiusculam arborem excreuit. Fructum fert Augusto mense

& autumno. Floret Iulio aut Iunio. In Italia multis hortis copiosè colitur: Item in magnatum tam Germaniae quam Galliae hortis, sed raro fructum fert aut certè rarum, quemadmodum & apud nos Montbelgardi, ubi plures alimus, aliquot etiam duos cubitos altas, stipite pollicari, iam à multis annis. Floret aestate & aduentante autumno: sed fructum pluuia autumnales intercipiunt. Feliciter propagatur ramis & surculis depactis: sed annotina vix hiemem ferunt, nondum firmis actis radicibus, nisi curiosè muniantur. De loco & cultura quemadmodum & viribus omnium Myrtorum postea.

Myrtus domestica fructu albo.

Myrtus domestica fructu albo, siue candido, tradente Clus. satis altè fruticat, tenellorum & rubentium ramorum frequentia densa, folijs omnium minimis, angustioribus & magis mucronatis, quam in vlla Myrto, saturatiùs virentibus, fragrantis odoris. Flos par reliquis tum etiam fructus, qui initio quidem viret, maturitate autè non nigrescit, ut reliquorum, sed exalbidus manet. Primum hoc genus eidem conspectum in hortulo Ill. Viri Dn. Ferdinandi Colinho Lusitani peregrinarum studiosiss. cuius hortuli sepes ex hoc Myrti genere constabant. Conspicitur etiam apud Cl. V. D. Io. Boissot, qui omnium primus ex seminibus ab eodem communicatis aluit.

Haec fortè Tarentina Plin. ut cap. præced. dictum. Haec eadem fortè Diosc. ἀγρία, ἡ ὁρὸς Clus. in hist. Hisp. eius iconem non ponit: verum in postrema exhibet eandem quam Lobel. posuit pro angustifolia minima, ex qua nobis mox eodem titulo proponitur. Myrti domestica altera ex Hispania allata fructu albo se Clusum donasse ait Camer. sed frigoris impatientem periisse.

MYRTVS ANGVSTIFOLIA MINOR.

Clus. tradit Myrti domestica fructu albo inueniri a liam speciem eiusdem formae, sed per omnia tenaciorem, exiliore folio, primam visam in hortulo Ill. prædicti viri.

An haec Lob. in obsl. Myrtus 9. minima, foliolis angustis, Thymi Cretensis longioribus: cuius iconem proponit in appendice & in icon. titulo myrti 9. angustifoliae. Clus. vero in postrema sua historia posuit pro myrto domestica fructu albo.

Nos Luteria in horro cultissimo Robini Botanici Regii diligentissimi obseruauimus myrtum angustiorē & minore folio quam Tarentina, alias nullibi, quod equidem sciamus, nobis visam, ac ne siccam quidem. Iconem hanc, ut antè dictum, Dod. ponit pro myrto priorē. Haecenus Myrti differentias digessimus, prout censemus distingui posse. Nunc aliquid etiam de myrtidano tradendum.

MYRTIDANVM.

Descriptio. **Q**uod *μυρτίδαρον* dicitur, teste Diosc. id est, quod Myrto adhaesit, inæquabile, verrucosum, intumescensque & concolor: quod perinde, quasi manus, Myrti cauditem amplectitur. De hoc ipso locutus videtur Gal. l. 7. simpl. his verbis: *ἡ μύρτος τῷ στελέχει τε καὶ τοῖς κλάδοις αὐτοῖς ἐπίφυσος ὁ χυδαῖος ἐστὶν ἐν τοῖς μύρταδα ὁ δὲ ἐστὶν*. Verum Paul. Aegin. non *μυρτίδα*, sed *μυρτίδα* hoc ipsum appellavit. Idem Gal. Gloss. Hip. Dioscoridem citans, inquit: *μυρτίδαρον, οἱ πλείστοι μὴ τὸ πέπλει. Διοσκουρίδης δὲ ὁ Ἀντισσαρεὺς ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ὕλης, ἐπίφυσιν ἀνῳμαλον καὶ ὁ χυδαῖος περὶ τὸ ἵη μύρτιδος πέπλον. ὁ γὰρ μὴ ὑποκράτης τὸν καρπὸν ὡς τῶν ὀνομάζει ἐκ τῶν φύλλων, ὅπερ αὐτὸς φησὶν ὑπὸ ἑτέραν ἀνομασίαν πέπλει*. meminit autem myrtidani Hip. in secundo de morb. mul. Ergo aliter ab Hip. aliter à Diosc. accipitur τὸ *μυρτίδαρον*. Galeo vero homonymum est & utramque significationem agnoscit. De Hip. myrtidano dicitur cap. de Pipere. Plin. verò longè aliter myrtidanum accepit, nempe vinum ex silvestris myrti baccis factum, de quo postea.

Hydromyrtus. *Myrtidanum Plin.*

Parua Myrtus. *Epimyrus. Brassau repreh.*

Agrie not.

Idem tradit, Myrti semen ab Hip. Myrtidano dici. Locum nondum vidimus. Si tamen quis per Myrtidanum vel myrtida, æquè intelligere velit parvam myrtum, magnæ adnascentem, quod & Agricola fecit, ac adnatum id, quod circa corticem nascitur: primum est ut doceat nos quæ & qualis sit illa Myrtus parua, ut aliud nomen à matre sua habuerit, quam rami aut furculi: aut quo autore istud faciant. Non enim putamus ut Cisto hypocistis, ita myrto Epimyrum seu hypomyrtum innasce. Nec quicquam hætenus, quod e quidem sciamus, simile observatum.

Martidanum.

Hermol. sanè myrtidanum seu myrtadam virgultum & sobolem myrti vocat, qualis fortasse in Ficu quoque fruticet, exiens ab radice? eundem fruticem ab Hip. *Martidanum* appellatum, *Myrtidanum* verò ipsum Piper. Quò verò in loco is apud Hip. legerit martidanum, nec addit, nec notum est nobis. Ruellius ex eo imeminit martidani. De ea autem voce nihil Grammatici nostri. Nihil etiam de martidano seu myrtidano frutice recentiores Herbarij: quod legerimus. Quod autem autem Diosc. myrtidanum nominatur, vulgò notissimum est, vbi myrtus frequens nascitur, vel Matth. teste.

Myrtidani descriptio.

Annosis Myrti arboribus, inquit Camer. in ramis nascitur inæquale & tuberosum, colore vario, excrementum, quod manus instar, arborem complectitur, quod Myrtidanum appellant, astringentius efficaciusque quam Myrti vel folia vel semen.

Horum neuter fruticis aut stolonum meminit.

Myrti adnascentias dixit Lonic. An easdem intellexit Nicand. in Ther. per *αμύδα μύρτα*, stipantia nascentia. Myrta. Myrtades quippe Myrto ipsa efficacius stipare & obstruere apud omnes in confesso. Nunc Natales Myrtorum in genere dicamus.

De Myrti Natalibus non convenit inter Virgilium & Ovidium. Ille, Amantes frigora myrtos, dixit: hic, metuentem frigora myrtum. Nodum soluisse putat Camer. sic: Ouid. loqui de plantis tenellis, Virgil. de adultis: nam & hic Eclog. 7.

Dum teneras defendo frigore Myrtos.

Sanè tenellas myrtos, ut facile à frigore, ita facile à Solis æstu pati experimèro scimus. Malimus itaque sic. Vtrumque de myrto etiam adulta locutū, sed Ovidium magna frigora, Virgilium, loca umbrosa & frigidulecula intellexisse. Magna frigora myrtus perferre nequit. Sub ardenti Sole non facile fruticat. Non umbras amat quod breui radice sit autore Theoph. qui tamen in Aegypto regione calidissima myrtum mirum in modum odoratam assurgere scribit, vbi cætera omnia hebescent. Hermol. vitam ei, ut quibusdam animalibus, ambiguum esse ait, hoc est, terram & aquam. Ita Virgilius

Amantes littora Myrtos.

Et

Littora Myrteris larissima.

Et Ovidius *Littorea Myrtus*. Subeunt & in montosa autore Plin. Sed myrtum in feruidis locis nasci etiam Theoph. autor est, minimeque in frigidis durare, minus adhuc myrtum quam Laurum, argumento, quod in Olympo Laurus multa, myrtus nulla omnino, in Ponto autem toto neutra sit: quanquam summo studio omnique solertia ferere conati sint ad vñs religionis. Hinc Plinius circa Bosphorum Cimmerium in Panticapeo urbe, omni modo laboravit Mithridates Rex, & ceteri incolæ, sacrorum ceterè causa Laurum myrtumque habere: non contigit, cum reporis arbores abundantibus. Circum promontorium, quod vocant excelsum, refert Theoph. myrto scatere, quod Circen incoluisse tradunt indigenæ, & in Elpenoris inibi tumulo coronario genere nasci, in quo primum visa traditur, Græcumque ei nomen remanet, quo peregrinam esse Italiæ apparet. Libenter myrtus in sepulchris nascitur. Fingit etiam Vergilius è Polydori in Thracia sepulchro cornū & myrtum agnatas: ad quas cum Aeneas venisset, & veller sacrificare, & aram frondibus contegere, nixus est myrtum euellere, è cuius radicibus sanguis effluxit:

Fortè fuit iuxta tumulus, quo Corne a summo

Virgulta & densis hastilibus horrida Myrtus &c.

Hoc verò è consuetudine Græcorum Poetam finxisse censet Turnebus, qui tumulis & bustis, cum alia virgulta, tum myrtum imponere solebant, quod eruditissimus vir Victorinus annotavit. Io. Agric. ex Hermol. ut putamus, tradit myrtum modò in terris, modò in aquis nasci. Idem repetit Ruell. Sed nos contra non existimamus myrtum aliquam veram in aquis nasci. Si intelligent Oxycocca Vaccinia quorundam aquatica, valde errant, quæ errorem iam dudum annotavit Turnerus Anglus. Copiosè verò nascitur in Galloprovinciæ maritimis tractibus, quemadmodum & Italiæ & Hispaniæ. Sed non omnis. Loca propria differentiis assignauimus. Clusius annotat, omnia myrti genera Hispanica præter Beticam latifoliam domesticam conspecta apud cl. v. D. I. Boissot, qui omniū primus ex seminibus à se comunicatis aluit: deinde apud plerosque alios quibus comunicauit. Rami enim in terram pacti radices agunt, ut mox dice-

tur

eur. Apud eundem & alios Illustres viros & nobiles matronas in Belgio alia myrti genera ab Hispanicis diuersa aluntur. Coluntur in Italia hortis & Gallia, sed rarius Germaniæ nec nisi Magnatum, diuersa genera, potissimum Tarentina & latifolia. In Italia eleganter in topiaria opera cōcinnare solent, quemadmodum & in Gallia locis quibusdam. Myrtum Ferrariæ in horto Comitum cuiusdam tam artificiosè Liburnicam referentem vidimus, vt nihil suprâ. Triremem item tam pulchrè tres triremorum ordines exprimentè, & ramos in eo tonsili opera tam aptè in humanam effigiem aptatos tam Romæ quàm Venetiis vidimus, vt ab eo tempore ad opera topiaria myrto nihil aptius, nihil sequacius iudicauerimus. Quâuis autem passim in hortis Italiæ colantur abundè myrti, nihilominus in montibus cāduntur ad coria depfanda, vt Rhus & Lentiscus, teste Cæsalpino. Tarentina facillè germinat in Germaniæ hortis sata & culta: paulò difficilius, latifolia, Montbelgardi sapius à nobis sata nigra & alba: sed frustra. Folia cum baccis ex citatis regionibus, maxime Italia & Galloprovincia importantur.

Sunt qui diuturnissimam & validissimam myrtum esse affirmant, autore Theoph. Serò suum perficiunt fructum apud nos in Germania, aut rarissimum. Florent pro ratione loci, calidis citius, frigidis tardius: communiter æstate, Iunio & Iulio mensibus. Quæ citò occidunt, inquit Plin. velocia sunt, vt ficus, myrtus, &c. & tamen antecedunt diuitiis. In trimatu enim ferre incipiunt, ostendentes & antè. Ita vides circa durationem & ætatem myrti Plin. non consentire cum Theoph.

Seritur ligno, ramis & semine: sed terra iugiter accumulanda, dum germinantes ramuli roborentur. Ligna tamen eius haudquaquam palmo minora diuidi oportet, inquit Theoph. Crebras ferere, non plus, quàm nouenos pedes distantes præcipiunt. Myrti genera omnia in Campania feruntur, vt Plin. tradit. Romæ propagine Tarentina. Democritus & alio modo feri docet, grandissimis baccarum tuis leuiter ne grana frangantur, eaque intrita restem circunlini, atque ita feri: sic parietem fore miræ densitatis ex quo virgulae differantur. Sic & spinas sepius causa ferunt, romice moris spinarum circumlita. Pullas autem Lauros & Myrtos oenopas [ita enim leg. cum Dal. pro eo quod in vulgatis habetur: Pulas autè Laurus & Myrti inopia.] à trimatu tempestiuum est transferre. Sic inquam legendum. Nam Lauri & Myrti terra emergentes & nouella, coloris sunt herbacei: grandiores verò obscurius virefcunt & adultæ subnigræ visuntur, quas *οινωπας* vocant. [Quidam legunt Pullulos autem Lauri & Myrti, in inopia à trimatu &c: Alij: Pullos autem &c:]

Myrtus & taleis feritur eodem autore. Græci locis editioribus feri præcipiunt, quod vicina odoris suauitate repleat. Auulsus stolo, aut ternes à cacumine decerptus, proceritate subrectus pangitur: qui solo stercore satiato, quousque ramulos emittat, exaggerari debet. Sunt qui cubitales palos, crassitudine manus, scrobibus, Olearum more, in obliquum mergunt. Alij ex baccis seminaria faciunt, quas leuiter tuncas, & restibus Butomo contextis involutas, fossulis obruunt. Alij melius fructificare arbitrantur si in caput plantentur.

Infetitur in suum genus, & candida nigræ ac vice uersa: Item Punica, malò, mespilo, Ilochne: teste Constant. Ex myrto per initionem malum

Punicum crescere Plutarch: in sympol. testatur. Democritus quandam sympathiam esse naturalem myrto ad mala granata scribit. Proximè enim consitas, fecundiores fieri, earumque radices inuicem connecti, & si non multum etiam propinquæ sibi fuerint. Idem scriptum reliquit Sim. Sethi.

Si verò iuxta ipsam plantentur Rosæ, latiore coma virebit, vberioremq; fructum pariet vtraque. Baccas Myrti in areolas ab Idibus Feb. vel etiam Calendis differere præceperunt.

Baccas sine internis nucleolis creabit crebro aquæ tepentis imbre rigata, autore Theoph. Depræhensum id est fortuitè, cum myrtus iuxta balneum staret neglecta. Ab hac enim vacua nucleo semina petentes ferebant atque ita genus huiusmodi Athenis esse coepit, inquit idem: quod tamen nobis rationi minus consonum videtur, nescimus an experimento compertum, cum in acinis seu nucleis vtrique vis generatiua potissima consistat, tanquam in semine. Quæ enim huic obducta pellicula & caro, semen non est, sed seminis operimentum.

Etsi igitur *ἀπύρηνον* nasci fructum ex quorundam relatu tradat Theoph. quod & Constantinus Geoponicus confirmat, ex eodè tamen alias nasci aut ynquam natas minime putamus. Vt vel *ἀπύρηνον* Theoph. pro *ἀπύρηνον* accipiendum videatur, respectu reliquorum, hoc est, pauciora semina ferentium: vel sanè magna dubitatio relinquatur, quomodo ex fructu *ἀπύρηνον* nasci queat myrtus.

Scaliger, difficultatum alioqui morosissimus examinatur, super hunc locum nihil, quod acumen eius redoleat. Historiam perspicuam ait. In myrto mutationem fieri per balnei strigmenta & sordes: diuturna illa aspersione talem factam, aded vt in naturam transierit. Ex ea namque species eas fuisse postea Athenis, hoc (addit) fortuitum fuit. At sit fortuitum, repida aspersu, vel, vt ille explicat, sordium, *ἀπύρηνον* factam: at non ided fortuita fuit eius propagatio. Decerpta quippe ab Atheniensibus semina, sataque ordinatè natu re cursu similes produxerunt species, quæ in principio (*ὡς ἀρχὴς*, vt Theophrast. loquitur, *συμῶς ἐν κατὰ σὺν πτωμα*) casu fortuito talis facta. Sanè & ipse Theoph. subdubitalle videtur. Quid enim sibi aliud vult illud *ἐκ τῆς τινὸς πύσης* habetia aliquam probabilitatè vel fidem. Sed nobis magis hac apud vulgus, quàm illa apud sapiètes. meditemur acutius. Quid si per *ἀπύρηνον* non omnino enucleatum aut exacinatum intelligamus myrti fructum, sed nucleis tantum duri, aut talis, qualis in cæteris, expertem? Sic eodem sensu *ἀπύρηνον* *ροία*, Mali Punici genus, cui lignosus nucleus abest, quales blandiores acinos dixit, minus amaros, distinctos membranis. Et Apollon. apud eundem l. 3. eiusdem: *ροίας ἀπύρηνον γλυκείας, ὡς ὀξείας χυλός*. Non igitur per *ἀπύρηνον*, omninò nucleis tarentem intelligimus, alioqui nihil inde nasceretur: Sed carentem tali & tali, suæ speciei consueto, completo, duro &c. Nā & Apyrena Punica grana habere & acinos in cōfesso est: cur nō & Apyreni myrtilli?

Porro Myrtis etiam validius stertus congerendum præcipiunt, inquit Theoph: nempe spurcicias pellium, vrinamque quum germina profiliuerint: quasi fructus ita reddi apyrenos (sic enim malumus, quàm exacinatus, aut nucleis carens) queat.

Gaudet Myrtus iugi repurgatu, ita in altiore proceritatem adolescit. Degenerat in fruticem, nisi crebro purgetur. Maximam purgatione quæcere Androntion est autor. Lætiùs enim germi-

Sympathia
Myrti cum
Granato.

Serendi
tempus.
Vt bacca sine
nucleis
nascentur.

Theoph. ex-
plic. & illu-
str.

Scal. mor-
sus difficul-
tatum
examinatur.

Cultura.
Vt latius
germinet.

Liburnica
Myrti

Tempus
duratio.

Satio.

Myrti con-
se.

Plin. curat.
& illustr.

Serendi
modus.

Infetio
Myrti.

nat, & ex anniculis fructificat furculis, à qua plurā fuerint adempta, largioremque fructum ministrabit.

Ut ex anniculis fructificet.
Vfus.
Iacula.

Affidue quoque circumpurgata, cum ad textilia vasa, tum ad iacula ac spicula apta sit, autore Constantino Geoponico ex Græcorum testimonio. Humana vel ouilla vrina rigari desiderat: siquidem eā, ut produnt, mirè lætatur. Plantas Myrti à trimatu tempestiuum est transferre. Diligenter à frigore munienda, quoniam & tota arbor minus calida est, & proinde facili gelatur. Eiusdem maiores plagæ, si aliquæ fortè inferantur, contegendæ, ne admittatur vel Sol vel ær: nam alioqui periculum est, ne morbum contrahat quod sauciatum fuit. Sed nec corticē detrahendum censent Geoponici, quod alioqui in alijs quibusdam vtiliter fit: obsepit enim, conseruatque arboris vitam. Breui quoque interuallo conferendæ, ut se contentu operiant mutuo, atque Solis nimios æstus aufugere possint. Myrtus mulso macerata, melius redolere incensa putatur, uti prodit Theoph.

Repositio.

Virgas Myrteas si voles cum baccis seruare, inter se alligato, fasciculos facito, eos in amurcam demittito, supra stet amurca facito. Sed ea, quæ demissurus eris, sumito paulò acerbiora. Vas, quo condideris, oblinito planè: *Cato.* Myrti bacca in vasa non picata coniecta & cooperta, ad multum tempus virides habebuntur. Alij vnā cū ramulis ipsas componere præstabilius putant: *Const.* Myrti fructus Soli expositus mox arefcit: in vmbra autem posita, Solemque modicè sentiens, humorem suum, qui exiguus, seruat, & paulatim coalescit.

Myrtorum vires & vsus.

Temperam.
Sanguis.
tum.
Vesica erosio.
Stomachus.
Phalang.
morbus & scorp.

Capillorum tuictura.
Vlcera.
Ophthalmia.
Ægilops.
Vinum.
Myrtites.
Crapula.
Produrocidentia ani & vuluæ.
Fluxiones.
Furfures.
Vlcera capitis.

Papula.
Capillor. desluu.
Luxatio.
Fractura.
Vitiligo.
Aures purulentæ.
Capillorum tintura.
Humida Glcera.
Fluxiones.
Calicæ.
Herpetes.
Erysipel.
Testium inflam.

Myrtus fatiua nigra, docente Diosc. medicinæ vtilior quàm candida: & in eo ipso genere accommodatior montana: fructum tamen inficaciorē habet. Vis tum ipsi Myrto, tum etiam fructui astrictoria. Ac fructus quidem seu viridis, seu etiam aridus in cibo datur sanguinem excreantibus, vesicæque erosione laborantibus. Virentibus baccis expressus succus eisdem effectus exhibet, stomacho utilis est, vrinamque ciet. Prodest cum vino à phalangio demorsis & à scorpione ictis. Fructus quoque decoctum, capillum tingit. Is ipse cum vino subferuefactus & impositus, vlcera in extremitatibus corporis nata sanat. Cū tenuissimo verò polentæ polline impositus, oculorum inflammationes lenit: quin & ad ægilopas illinitur. Vinum porro myrtites, quod expresso & aliquantum feruefacto fructu fit, (aliter enim paratum acefcit) præsumptum, crapulam arcet, & ad eadem ad quæ fructus ipse valet. Vtile quoque ipsum in deflectionibus vuluarum & sedis proidentia, itemque fæminis fluxione vuluæ laborantibus: detergit etiam furfures, vlcera capitis manantia, & papularum eruptiones: fluentes quoque capillos continet. Additur & in Emplastris lenibus, quæ liparas vocant, veluti etiam quod ex ipsius folijs conficitur oleum. Quin & foliorum decoctum ad infellus conuenit: eoque laxati & agrè solidescētes articuli, itemque fracta, quæ non conferbuere, vtiliter fouentur. Vitilignes quoque emaculat: Ad aures purulentas, denigrandosque capillos infunditur. Sed & corū succus eadem efficit. Ipsa verò folia trita & ex aqua illita, humidis vlceribus & partibus omnibus fluxione laborantibus, coeliacisque profunt. Siquidem admisto oleo omphacino, aut exiguo rosaceo cum vino, valent ad herpetas, Erysiplata, testium inflammationes epinyctidas & cōdylomata. Arentia verò folia trita paronychij & pterygij, itemque alis feminibusque humenti-

bus, adeoque tetrum virus spirantibus vtiliter insperguntur, & cardiacorum sudores prohibent. Caterum cremata, aut etiam cruda, cum ceratō ambustis, pterygij & paronychij medentur. Exprimitur & folijs succus affuso vino verere aut aqua cœlesti, cuius recentis vsus est. Nam exieccatus situm contrahit, viresque amittit.

Quod verò Myrtidanum dicitur, magis quàm Myrtus astringit. Tusum verò & vino aultero addito coactum in pastillos, siccaturque in vmbra reponitur. Efficacius porro est tum fructu tum folio, ceratis, pessis, infellionibus & cataplasmatibus admistum, vbi constringendum aliquid est. *Hætenus Diosc.*

In quibusdam Hipp. exemplaribus de nat. mul. legitur: Myrti nigra (μύρτην μελανήν) fructum tritum, aqua maceratum, & polentā immixtā ebibitum vteros purgare. At me quidem quod attinet, Hippocratis codices hoc capite grauitè transcribendo conturbatos existimo, cum præsertim m. m. ad fluorem muliebrem rubrum myrti baccas nigras (μύρτα μελάνα) commendat.

De Myrti viribus & Plin. tradit, sed admodum confuse, quædam etiam repetita. Labet tantum ex eo præcipua colligere, & à Diosc. non tradita, vel aliter. Suecorum (inquit) natura præcipuam admirationem in Myrto habet, quando ex vna omnium Olei vinique bina genera fiunt. Item Myrtidanum ut diximus. Et alius vsus bacca fuit apud Antiquos, antequam Piper reperiretur, illius obtinens vicem, quodam etiam generosi obsonii nomine inde tracto, quod etiam nunc myrtatum vocatur. Eademque origine aprorum sapor commendatur, plerumque ad intinctus additis Myrtis. Folia & per se siccantur in farinam ad vlcerum remedia in corpore humano leniter mordaci pulvere, ac refrigerandis sudoribus. Quinimò oleo quoque (mirum dictu) inest quidam vini sapor, simulque pinguis liquor, præcipua vi ad corrigenda vina, saccis antè perfusis. Retinet quippe faciem, nec præter purum liquorem transire patitur, datque se comitem præcipuā commendatione liquato. Virgæ quoque eius gestatæ manu viatori profunt in longo itinere pediti. Quin & virgei anuli expertes ferri inguinum tumori medentur. Quin & virga iaculi (sic repetente Turnebo) fortasse quod è Myrto iacula nonnunquam fierent, quorum hastile nondum ferro spiculatorum Virgam vocant. Virg.

Crebris hastilibus horrida Myrtus.

Iterum,

Et pastorem præfixa cuspide Myrtum.

Itaque virgæ iaculi dici possunt, tam grandes, ut pro iaculo muniri ferro possint. Nic. in Ther. Myrta constipantia & obstruentia dixit.

Myrtus, tradente Galen. ex contrariis substantiis constat: vincit tamen in ea frigidum terrenum. Habet verò etiam tenue quiddam calidum. Itaque valenter desiccatur, Porro tum folia, tum germina, tum fructus, tum succus, non parum inter se in astrictione dissidēt. Myrtada verò quanto diutius siccus est, tanto & astringit vehementius. Quidam id tondentes reponunt, postea vino subigentes, in pastillos formant. Folia item arida viridibus plus desiccant: viridia enim humiditatem quandam habent. Succus non tantum ex virentibus folijs exprimitur, sed & fructu. Restringendi vim hæc omnia habent tum foris imposita, tum intro sumpta in corpus.

Simeoni Sethi Myrti Bacca frigida sunt & sicca primo ordine; opitulantur à scorpionibus percussis, & iis quibus alius fluit. Eam enim fortiter sistunt,

Epimidi.
Condyla.
Paronychia.
Pterygia.
Ala dente.
Cardiaci.
Sudor.
Ambusia.
Foliorum.
Succus.
Myrtidanum.
Gires.
Pastilli.

Hip codex.
conturba.
tus.

Myrtatum.
obsonium.

Vlcera.

Aduersus.
sudores.

Ad corrig.
da vina.

Aduersus.
laxitudinem.

Inguinum.
Plin corrig.
& illud.

Myrtites.
peram, cal.

Succus.

sistunt, sed vesicæ nocent. At albæ & dulces, aliqui sunt participes caliditatis. Cunctæ verò alium compescunt, solvuntque calidas & humidæ exhalationes: eademque ratione ipsius plantæ folia odorata, & capiti imposita. Medentur & dentium doloribus, qui ex calore sunt, si ipsarum decocto calido os coluatur. Bacca utique ad defluentes capillos simul cum galla valent, cum oleo si conterantur, & capiti imponantur. Foliorum verò succus, viperæ & serpentis ictus sanat, si eius libræ dimidium sumatur.

Myrteam coronam meri vapores inhibere, ex sententia Philonidis testatur Athen. Turdus suis nidulis uti bestiolas noxias abigit, Myrtum ingerit. Coturnices etiam, ut Didymus auctor, est, El-leborum pasta, in tantum vitæ descimen adducuntur, ut distendantur conuellanturque, ceu vertigine correptæ: illis auxiliantur Myrti bacca. Odorem oris commendant, vel pridie commenda-tæ: quod hoc hemistichio comprobatur Serenus:

Myrtusque emendat oris odorem.

Dysenteria. Dysenteria denarii pondere dantur. Folia Noxiis bestiis & venenatis, quæque exulcerando nocent, medentur. Ex vino articularibus morbis & collectionibus. In vino verò decocta dysentericis & hydropicis potui dantur. Aceto, in quo eadem decocta fuerint, os ad dentium dolores colluitur. Coliculi autem cum flore decocti, & in nouo atque operto fictili, in furno cremantur, postea ex vino teruntur. Pulvis hic ad omnia, quæ foliorum pulvis potest, efficaciter administratur. Aqua ex floribus Myrti destillata, odoris suauitate Myropolis plurimum expetitur.

Semen siue baccas eius Musa Brassau. primus saccharo condire docuit, optimum variis morbis condimentum, & agris magnopere placens.

Camer. ideo veneri dicatam Myrtum iudicat, quia multos habeat usus in morbis muliebribus: Sanè in quibuscunque fluxionibus ritè administrata, plurimum potest.

Porta puniceas species tam fructu quam cortice sanguinis excreationibus & mensibus opitulari scribit, & non atras. Adeo in coloribus is atque figuris suos medicandi fontes hausit? Quis autem nigris Myrtillis astrictionem denegare ausit, cui gustus sanus est?

Scribit Diosc. Fungos strangulatus suspendio similes concitare, quibus confestim succurrendum; Communiter ex oleo vomere cogendos &c. Quod & Matth. approbat: & rectè. Ut mirum sit, qua ratione idem Matth. Myrti vsum tantopere commendat in eodem casu, ut etiam mirifice præstare dicat. Nobis contra minùs tutus eius vsum videtur.

Nam cum ex iam citatis autoribus astringat, astringentia autem coarctando oesophagum & orificium ventriculi vomitum impediunt, atque adeo fungorum retentionem adiuvant, non videtur tutus Myrti vsum. Nec etiam foliorum Pirastrii; quæuis id Diosc. tradat. Horum tamen vsum aliquis si possit esse in eo casu, tunc maximè futurum censemus, si superueniat à Fungis: Aut certè electis iam vomitu Fungis, & multa agitatione laxato & prostrato ventriculo. Myrti baccis, vltimâ maturitatem adeptis, Italica mulieres vtuntur ad intinctus, qui cum assatis carnibus esitati maximam cum palato ineunt gratiam, teste Matth. ac simile quiddam videtur fuisse quod Plin. Myrtatum, Cato Myrtatum vocauit: Attamen Myrteum condimentum seu *μυρτα* languidos ventriculos roborat.

Nec differunt viribus inter se Myrti species. Foliis siccis omnium generum, quotquot habere pos-

sunt vtuntur Coriarii ad spissanda crispandaque Coria. Bellon. quoque scriptis prodidit Illyricos Myrti foliis coria perficere.

Fit & vinum è Myrto, quod Theoph. non ignorauit, qui Myrto æquè vinosum ac oleosum tribuit succum, quamuis vtrumque obscurum. Habere enim ait talem quoque humorem, qui vino cum sacco transmittitur ac colatur, innatet, quem detrahunt, & ad lumen lucernarum accendunt, quod Plin. admirationem creauit, geminos hos succos ex vna re promanare. Sed vini ratio duplex est, ut bina etiam appellatione distinguatur. Primum enim Myrtiten vocant, siue Myrtidanum, Myrtanum; Myrtile, vel Myrteum vinum, quod ex baccis: alterum Myrsiniten, quod ex tota arbore fieret. Plin. myrtidanum quoque vocat, quod ex silv. mori baccis conficitur. Myrtei vini parandi rationem hanc præcipit Cato. Myrtum nigram in vmbra arefacito: ubi verò iam passa, seruato ad vindemiam, in urnam multi condito (alii habent contundito) Myrtæ semodium. Id ob-linito. Vbi defuerit seruere mustum, Myrtum eximito. Id est ad alvum crudam, & ad lateris dolorem, & ad cæliacum, & si alvus non consistit. Habet & suam ex Catone Plinius: Habent etiam suas Dioscorides. alique Græci: sed apud omnes Autores (ex quibus petendè) admodum variant, ut vel ex hac sola variationis diligentia apertum fiat, quantè existimationis fuerit, cum propter gratiam, tum propter vim medicam, quam ex Catone iam diximus.

Attestante verò Columella quoque Myrtites valet ad tormina, ad alui profluuium, & ad imbecillum stomachum. Nam Diosc. teste, potenter, astringit, & ubicunque stypticis utendum, valet. Reiectiones sanguinis inhibet, & alui stomachique rheumatismis prodest; itemque contra intestinas ulcerationes, fluoremque muliebrem: denique capitis etiam denigrat capillos. Myrsinites, eodem autore, contra manantia capitis ulcera, fursures, papularum eruptiones, gingiuarum ac consillarum inflammationes, & aures purulentas efficax est, ac sudores quoque cohibet.

Myrtei quoque Olei, siue Myrtini, duplex ratio. Aut enim è baccis fit, aut è foliis, E' baccis in Ianuario ita fieri docet Palladius. Vnciam bacca hum (in vulg. ex. legitur foliorum) per olei libram vnam mittes, & per vncias x. vini veteris styptici heminam, & cum oleo bullire facies. Idcirco autem vino respergentur folia, ne frigrantur antè quam decoquantur. Tale hodie non est in vsum, sed ex Arabum præscripto paratur ex Myrti baccis, & oleo omphacino, hoc est, immaturo. Commodè etiam adderetur succus, si haberi posset. Hoc oleum Myrtillorum vulgò vocant ad differentiam Myrtini, quod ex foliis fit, cuius cõficiendi rationem geminam tradit Diosc. Myrti nigre seu siluestris seu satiuæ tenerima quæque folia tundito atque exprimito, succo deinde Omphacini olei parem mensuram admiscero, & ad prunas calfacito, donec simul cocta fuerint, tollens id quod supernatat. Fuerit verò minùs operosa confectio si foliorum mollissima contusa in aqua & oleo decoquas, & quod innatat, admas. Peculiari quoque modo, si exposita Soli folia in oleo maceres. Nec desunt, qui oleum prius inspissent Malicorio, cupressò, Cypero ac Iunco odorato. Ita vnguentum Myrtinum describit Plin. E' vilissimis quidem hodie est ob id creditum, & id in vetustissimis esse, quod constat oleo myrteo, calamo, Cupressò, Cypro, Lentisco, malogranati cortice: nimirum hic calamum addit;

Ad Coria paranda.

Vinum.

Olenm.

Vini duplex ratio

Myrtei Gins varij parandi modi.

Alui cru-

da.

Lateris do-

lor.

Cæliaca.

Alui Buxus.

Myrtitis vires.

Tormina.

Alui fluxus.

Stomachus.

Sanguis fluxus.

Dysenteria.

Menses.

Capillorum tritura.

Myrsinites.

Ujus Vlcera cap. Pubula.

Faucium inflam.

Ol Myrtinum.

Ole è baccis.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

Diosc. &
Plin. illustr.
Phy. corr.

& ἀντὶ τοῦ καυτέρου καὶ χρίων, καὶ πρὸν καὶ χρίων apud Diosc. legisse videtur. Apud eundem verò Plin. in olei Myrtei confectioe secunda, quam cum priore ex Diosc. desumpsisse videtur, perperam legi videtur: alii deiecta ea in oleum prius Sole maturam, promacerant: ἀποβρίχουσι: quamvis Plinium secuti sint plerique interpretes. Videtur enim voluisse Diosc. deiecta in oleum folia sub Sole prius aliquantisper macerari, quam decoquantur. Aut etiam (quod & Ruell. voluisse videtur) Myrti foliorum in oleo ad Solem maceratione sola myrtinum oleum à nonnullis confici: Cui sanè ad ea, ad quæ celebratur oleum Myrtinum, non multum tribuimus, nisi prius contendantur folia.

Olei Myrti-
ni descriptus.
Ol. Myrtini
Vires. V. lce-
ra.

Efficacius porro oleum est, quod gustu subamarum deprehenditur, oleolum viride & translucidum cernitur, ac Myrtum redolet.

Vis ei astringendi & indurandi: quare efficaciter cicatricem obducentibus medicamentis immiscetur. Facit quoque ad ambustiones, vlcera capitis manantia, furfures, papularum eruptiones, attrita, rhagadas, condylomata & laxatos articulos. Sudores compescit: denique ad omnia valet, quæ astriktionem densationemque desiderant. Nam & Gal. autore, crassarum partium est, multoque efficacius cortice, & folio ac semine adstringit & indurat. Gingiuis, dentium dolori, dysenteria exulcerata, & plerisque supra scriptis morbis tam fotu quam illitu confert. Denique refrigerat, astringit & roborat: propriè verò cor, ventriculū, cerebrum, atque nervos.

Syrupus
Myrtinus.
Eius usus.

Fit & Syrupus ex Myrtillis, simplex ex eorum succo, & Compositus, additis & alijs altringentibus & refrigerantibus, cuius descriptiones habes apud Cordum. Ventriculū & viscera corroborat, verus alui profluuium, sanguinis omnem eruptionem, omnemque cerebri destillationem sistit: idè & tussim mitigat.

PSEUDOMYRTVS BELLONII.

CAP. II.

Descriptio

In Ciliciæ planitie, in qua fuit Alexandri & Darij conflictus obseruauimus arbusculam fruticosam, alibi non visam, Myrto multum similem: postquam transmisissimus portas Cilicias, loco sterili & petroso prædictam arbusculam reperimus, cuius nomen exprimere non possumus, nisi vocemus Pseudomyrtum Belloni.

AVACARI FACIE MYRTI.

CAP. III.

Descriptio.

In Malauarica Indiæ provincia pusilla nascitur Arbor, maior frutice Cornu, quæ folijs, floribus, & fructu Myrto persimilis est. Fructus eiusdem etiam est cum myrto saporis, multo tamen astringentior. Hanc arbusculam trifolium olere ferunt. *Avacari* nominant incolæ. Nascitur in montibus. Aitū mirè esse efficaciam aduersus inueteratas Dysenterias e causa frigida provenientes. Eius experimentum se fecisse asseruit Lusitanus quidam senex in filia sua: quæ cum integro anno Dysenteria laborasset, nec ei quicquam reliqua medicamenta profuissent, sumpto huius plantæ cortice trito & in aqua orizæ macerato in prisana modū, sanata est. *Garcias.*

Odor.
Anarici.
Locus.
Vires & v-
sus.
Dysenteria.

VITIS IDÆA MAGNA QVIBVSDAM SIVE MYRTILLVS GRANDIS.

CAP. IV.

Nisi iam lib. 1. tradidisset de frutice qui vocatur *Diospyros* seu *Amalanchier*, & Clus. *Vitis Idæa* 2. posset non incommode hoc loco poni. Ad eum igitur locum Lectorem remittimus. Nunc *Vires Idæas*, vulgò, *Myrtillos* dictas tradamus, quarum prima inter eas quæ à nobis obseruatæ fruticosior est, virgultis sesquicubi-

Descriptio

Folia.

Bacca.

Sapor.
Grana.

talibus, teretibus, ramosis, cortice spadiceo obductis, materie satis solidâ & densâ: in quibus folia vitis Idææ angulosa magnitudine paria, oblonga, magis tamen rotunda, glabra, nec villo modo, ut illa, serrata, inferiore parte nonnihil glauca, sapore adstringente prædita, decidua. Bacca Iuniperinis vel Myrti Tarentinæ pares, umbilicum habent latiore, ex cuius medio apex prodit, quod fit, ut quàm Vitis Idææ angulosa bacca minus rotunda sint: hærent autem pediculis longiusculis, sapore prædita grato, subacido, & vinoso, quibus continentur grana aliquot minima, sublutea.

Iconem ex Clus. damus, cum sicce tantum plantæ nobis essent ad manum, cuius descriptionem etiam libet adicere, ne decipiamur fortè vel ipsi, vel dicipiamus alios. Censem tamen eandem cum nostra. Vitis Idæa altera (inquit) vicinior est vulgari (angulosa,) ramos habet interdum humi diffusos, teretes, lentos, nonnunquam verò firmos & erectos, cortice modò cinereo, modò rubescente testos, in multas alas diuisos, & in his folia, illi quæ rubro est fructu formâ similia, sed tenuiora, venosa, subtus exalbida, gustus adstringentis & nonnihil acidî. Flos vulgari similis, ex candido purpurascens, concavus, labris in quinque crenas diuisis, & exterius reflexis, suis intus staminulis. Fructus vulgari similis, maturitate niger, saporis gratia non minus quam vulgaris Offic. Myrtillus commendabilis, plurima granula in se continens. Radix est dura, lignosa, multis fibris capillata. Sarmenta siue rami procumbentes, subinde radices agunt. Ab Austriacarum & Stiriacarum alpium Venatoribus *Jegerbeer* nuncupantur. Libenter enim eius baccis victitant: vnde nomen: quasi Venatorū bacca. In Silesia vocatur *Rausch* quemad. & ea quæ rubro fructu prædita est, & palustris: Similem etiam apud illos vsum obtinent, qualem Ledon alpinum Insectoribus alpinis præstat. Hæc ille.

Radix.

Jegerbeer.

Rausch.

Nos nodum adhuc pro certo asserere ausimus an Theoph. & Plin. hæc intellexerint, an angulosam: (ille sub nomine Vitis Idææ: hic sub Vitis Alexandrinæ) an, quod vult Dod. ab his plantis diuersam. Libet tamen eorūdem verba hic assignare,

re,

re, ne cogamur alibi repetere. Quidam enim & huic, & sequentibus Vitis Idæ nomen tribuunt.

Vitis Idæa.

Vitis Idæa, [ἀμπελος] inquit Theoph. nascitur in ea parte Idæ quam Phalacras nuncupant. [calvas Lat. dixeris] Paruis virgultis fruticat, ramosque cubitales emittit, quibus acini ad latera adherent nigri, Fabæ [κῆρυξ] magnitudine, dulces, vinaceorum (μαρῶδες) instar, aliquid intus continentes, molle (μαλακόν: quam vocem Gaza omisit. Folium rotundum, indiuiduum, paruum. Per κῆρυξ uero non est quod Fabam nostratem intelligas, alioqui nec figura nec magnitudine conueniet. Conft. intelligit de Faba Græciæ, à cuius similitudine etiam κῆρυξ dictus est ὄνισκος bestiola multipes, vulgò Afellus dicta, de qua in hist. Insect.

Theoph. sil-
lustr.

Vitis Ale-
xandr.

Porro eadem planta est Vitis Alexandrina Plin. quæ vitis Idæa Theoph. nam planè iam dicta verba Theophr. sub eo nomine transcripsit Plinius sic: Alexandrina appellatur vitis circa Phalacrā, brevis, ramis cubitalibus, acino nigro Fabæ magnitudine, nucleo molli & minimo, obliquis racemis prædulcibus: folio paruo & rotundo, sine diuisuris.

Airelles.

Du Choul in descriptione montis Pilati ait: In ipso montis penè umbilico passim conspicitur humilis admodum frutex, Airelles aut Aurelle nominant.

Vua dulce.

Phalacras.

Du Choul.

not.

Bacculara.

Vitim Idæam Theoph. inquit Cl. Miletus vocant Phalacras. Itali (vt accepimus) Vua dulce, hæc vocitant. Quæ sanè descriptio huic nostræ satis competit. Verum in eo fallitur, quod dicit Theoph. vocari Phalacras, cum nomen hoc sit partis montis Idæ vt modò dictum.

An Cæsalp. Baccularum vulgò in Alpibus, quasi Baccularum alterum genus, fructu minore constans [quàm Vitis Idæa angulosa, de qua paulò post] & paucioribus intus seminibus: foliolis infernè albicantibus, specie Mali cotonei, sed pusillis. Videntur hi frutices quasi humiles Mespili, Hæc ille: Nolumus tamen pro vero statuere hanc Cæsalp. descriptionem nostræ esse Vitis Idæ, quia multa continet quæ conueniunt cum Cotonaistro, de quo lib. I. Præterea nostra Vitis Idæa magna nihil commune habet cum Mespilo.

An Camer. Hort. Vitis Idæa Gesn. maior, quam crescere tradit in silua prope Megeldorff / pago mille passus à Norimberga vrbe sito, quam Clus. in Pan. Jegerbeer / & frater eius Ludouicus Trinchelbeer nominari aiebat, quia copiosior earum vsus aliquem quasi inebriet.

Satio.

Myrtillus

grandior.

In horto plantata non comprehendit.

Myrtillus grandior: Großen Heidelbeer: Rosberren: Drumpelberren, Bruchberren / Trago. Vitis Idæa maior Sueuis dicta: Mosberi Heluetis, Gesner. Vitis Idæa 2. maior: Groß Heydelbeer Tab. Compiler eius historię, satis clarè sua prodiit descriptione, se nescire quid scribat.

Tab. mot.

Gerardus

ait.

Gerar. Anglus huius plantæ iconem posuit pro Vaccinijs rubris, quæ non parum differunt ab hac Vite Idæa maiore.

Schuenck f.

Vaccinium Alpinum Schuenckf. in Catal. Siles. qui & Vitim Idæam 2. Clus. & Vitim Idæam nigram maiorem Thal. & Vitim Idæam maiorem Gesn. eadem planè satis confidenter facit, quod tamen non temerè negauerimus.

Locus.

Nascitur, eodem teste, in montibus & solitudinibus & siluosis. Tradente Clus. inuenitur in Veitzalben iugo duobus supra Neuberg Germanicis miliaribus: postea etiam in descensu herrenalben supra Theehof, multo fructu onusta, atque in Etschero Austriæ monte supra Gamingam. Repe-

ritur etiā in silua Norimbergenfi vrbi proxima, ad Latomias, vbi & vulgares nigris & rubris baccis maxima copia nascuntur sub Pinastris, Piceis & Abietibus. Nos in Burgundiæ locis alpinis frigidis obseruauimus, & in inferiore parte montis du Pre, loco paludoso, dicto Malsaigne vbi Burgundi Dauernier vocant, Item in montibus Vogesis Lotharingiæ adiacentibus (Ballen vocant) in cacumine, sed loco itidem paludoso. Copiosam etiam vidimus in montibus inter Hagel arcem Wirtembergicam & Thermas Ill. Marchionum Badensium. Sæpè in hortum Montb. transtulimus, fructusque seuiimus, sed frustra.

Baccis inebriandi vim inesse referunt venatores, & aratores: testanturque du Choul, Camer. alique, præsertim copiosius deuoratis. Nec mirum. Sunt enim sapore vinoso & grato. Folia quoque aliquid aciditatis habent, sed astrictiorem maiorem. Quare tum his tum virgultis Tinctores vtuntur, idem præstantibus quod Ledum Alpinum, vti dicebamus.

Vires &
vius.

Inebriant.

Ad tinctu-

ras.

VITIS IDÆA FRVCTV NIGRO.

CAP. V.

Hanc Clus. Descriptio. Priorè facit, ramis flexilibus, & humi diffusis, gracilibusque, multis germinibus, vix è Mulco (quo rami occultantur) prominentibus, in quibus nullo ordine digesta sunt folia, prioris Ledi Alpini foliis penè similia, paulò tamen longiora, angustiora, teneriora, minusq; crassa, admodum venosa, supernè virentia, infernè

Folia.

dilutiora, leuiter per oras crenata, & mollibus quibusdam villis hirsuta, longo pediculo inhaerentia, gustus valde astringentis. In summis germinibus præcedentis anni, baccas fert rotundas, Cerasii nonnunquam magnitudine, oblongis & tenacibus pediculis dependentes, coloris initio viridis, deinde rubri, postremò nigri, succulentas, non ingrati saporis, nulla ossicula continentes, sed plana duntaxat semina, alba, numero vt plurimum quina. Radix lignosa quibusdam fibris donata, & rami per terram sparsi similes fibras nonnunquam agunt.

Bacca.

Semina.
Radix.

Maturis & immaturis onustum hunc fruticem iuxta Ericam bacciferam alteram nascentem, in vnus Snealsen iugi supra Neuberg scopulis mense Augusto eruebat idem. Florem non obseruauit.

Locus.

An verò in classem Vitis Idæ rectè retulerit, alijs iudicandum relinquit: nec enim sibi ipsi illius nomenclaturâ satisfacere ait.

Ledi alpini generibus adscribi posset, nisi baccæ, quibus prædita est, & aliæ quædam notæ refragarentur. Simlerus ad Com. de Alpibus eius